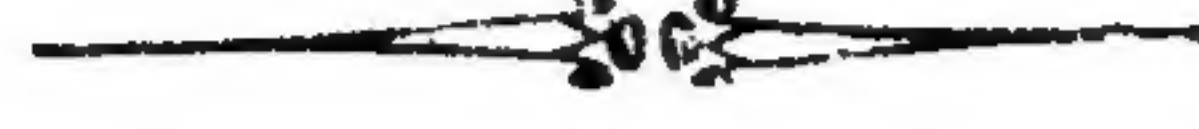

CHIAIARABIANNA

IN THE WAREHOUSE

CHITRA DARSANAM.

By
Kannampuzha Krishna Warrior,
Sanskrit Viduvan.

(Author of *Kanjana Soudham*, *Mudhra Rakshasa*,
Pushpamalai, *Mandhathavu*, *Sulochana*,
Kochu Rani, etc. etc.)

EDITED BY
V. GOVINDAN POTTY B. A. L.

PUBLISHED BY
T. THENNATTU REDDIAR,
S. P. PRESS, QUILON.

Price Re 1-4-0.

ചിത്രദർശനം .

I

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം

രാജ്യഭരണം.

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ തമോഗുണപ്രധാനരായ രാക്ഷസന്മാരെയെല്ലാം നിഗ്രഹിച്ച് സീതയോടുകൂടി സപരിവാരനായി അയോദ്ധ്യാപുരിയിൽ വന്നുചേർന്നു; അനന്തരം, അതുവരെ കേവലം ഒരു ന്യാസത്തെപ്പോലെ ഭരതനാൽ സൂരക്ഷിതമായിരുന്ന സാമ്രാജ്യത്തെ സ്വീകരിച്ച് അദ്ദേഹം രാജ്യാഭിഷിക്തനായി. ഒരു പുരുഷനു വേണ്ടുന്നതും, അതിൽക്കവിഞ്ഞതും, അസാമാന്യവുമായ അനവധി ഗുണങ്ങൾ രാമചന്ദ്രനിൽ സഹജങ്ങളായുണ്ടെന്ന് ലോകമൊക്കെ മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ഇതുവരെ അദ്ദേഹം പരജനദൃഷ്ടിയിൽ താപസനും, ഒരു രാജ്യഭൃഷ്ടൻകൂടിയും ആയിരുന്നു. ശ്രീരാമൻ 'സകലമാനപേരുടേയും' കണ്ണിലുണ്ണിയും, സ്നേഹബഹുമാനപാത്രവുമാണെന്നത് നിസ്സംശയമാണ്; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണരീതി വിശിഷ്ടവും സുഖപ്രദവുമായിരിക്കുമെന്ന് എല്ലാവർക്കുമറിയാം. എന്നാൽ, പട്ടാഭിഷേകം കഴിയുവരെ അതാർക്കും അനുഭവപ്പെട്ടില്ല. രാമാഭിഷേകം കഴിഞ്ഞ

നാറുതൊട്ടുതന്നെ ഏല്പാവതും മേനംപോലെ മംഗല്യം
നേടി സംതൃപ്തരാവുകയും ചെയ്തു.

രാമരാജാവിന്റെ ഭരണചരിത്രം കനകലിപികളാൽ
ചിത്രീകരിക്കപ്പെടത്തക്കതായിരുന്നു.

“വിശ്വപാദരാജാപരിപാലനവും ചെയ്തു
വിശ്വനാഥൻ വസിച്ച് ഭഗവതഭര
സന്ധ്യസന്ധ്യസ്തായായ് വന്നിതവനിയും
ഉത്സവയുക്തങ്ങളായി ഗ്രാമങ്ങളും
വൃക്ഷങ്ങളെല്ലാമതിസപാദസംയുത-
പകുപങ്ങളോടു കലനന്നിന്നീടുന്നു.”

(ഉത്തരരാമചരിതം ഭാഷാഗീതം.)

നാട്ടുകാരൊക്കെ തങ്ങളുടെ പൊന്നുതിരുമേനിയെ
പ്രശംസിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചെങ്കോൽത്തണലിൽ
ഏവതം സന്താപം ഏല്ക്കാതെ സുഖിച്ചുവാനുണ്ട്. വിളവു
കാത്തത് “ഇഷ്ടിച്ചായാനിഷാദിനികളായ” ഗ്രാമതരുണി
കളും, ഞാറുനട്ടുന്ന മങ്കക്കൊടികളും, വള്ളമൂന്നിക്കൊണ്ടു
പോകുന്ന പുതപ്പന്മാരും രാമചരിതംതന്നെ ഗാനംചെയ്തു.
അന്തിവിളക്കിന് വട്ടമിട്ടിരുന്നു ബാലകർ ചൊല്ലിയ നാമ
സങ്കീർത്തനങ്ങൾ രഘുപതിയുടെ വിചിത്രചരിത്രങ്ങൾ
തന്നെയായിരുന്നു.

“ഭൂമിയും ജാമാതാവിൽ പ്രീതികൊണ്ടെന്നപോലെ
സീമയില്ലാതെ വർദ്ധിച്ചിതു ഫലോദയം,
മാതൃതിസേവ്യനെന്നു ചിന്തിച്ചിട്ടെന്നപോലെ
മാതൃതൻതാനും സദാ സുഖമായ് വീഴിടുന്നാൻ,

സുരനും പുത്രസ്തോമമോത്തു തൻകരംവഴി-
 കാരാലേകിനാൻ വർത്തോയവും വഴിപോലെ,
 ചേരനൊരെന്ന വാത്തപോവുതേ ഭേദംപ്രാപിപ്പി
 നാരിമാക്കിപ്പ പാതിവ്രത്യഭംഗവും തദാ,
 വൈരവുമിപ്പ തണിവാക്കുമെന്നാശരടത്തു-
 മീതികളിപ്പ ബാലമൃത്യുവുതില്ലൊടുമേ.
 ഭൃഗുണതമോപുനമൊക്കവേ നകതംചര-
 വർഗ്ഗവൈരിയാം മിത്രാംശ്യന്റെ മഹോദയേ
 തർക്ഷണം നശിച്ചിതു, നീളുണം നവാപദം
 സിദ്ധിച്ചുപോലെ മേന്മേൽ വെച്ചിട്ടുതദന്തരേ,
 ഉത്തമന്മാരായുള്ള സോഭനൊത്തവാഴ്ച
 പൃഥ്വീപാലകനായ രാമവനരോശപരൻ
 ശക്തി മൂന്നിനോടും ചേർന്നുള്ളൊരുനയം സംകരാൽ
 മൂർത്തിമത്തായതാണെന്നോർത്തിതങ്ങല്ലാവരും.”

(ഉ-രാ-ഭാ-ഗാനം)

ദൈവികവും ദൈവികവും ഭജതിക്കുമായ താപങ്ങു
 ഉൊന്നും രാജരാജ്യത്തിൽ കണിക്കാണപ്പെട്ടതേനിലു. വണ്ണ
 ശ്രമധർമ്മങ്ങൾ വില്പുപുണ്ടുളവാതേ അന്നു സുരക്ഷിതങ്ങ
 ഉായിരുന്നു. മുഴുപ്പിട്ടിണിക്കത്തേതേയോ മാറാപ്രാധികാര
 നേയോ അന്നൊരിടത്തും കാണമായിരുന്നില്ല. വിന
 യവും വിവേകവും സർവ്വ വിളയാടി. അസത്യവും അനാ
 ചാരവും തലപൊക്കിയില്ല. ജാതിമത്സരവും അഭിജാത്യ
 വാദവും രഘുനാഥന്റെ രാജ്യസീമയിൽ ഭേദിക്കപ്പെട്ടില്ല.

“ദസ്തയേവുമൊരോടത്തുമില്ലല്ലോ,
 ബാലമരണമകപ്പെട്ടുമാറില്ല

കാലേ വരിഷിക്കുമല്ലോ ഖനങ്ങളും
 രാമപൂജാപരന്മാർ നരന്മാർ ഭൂവി
 രാമനേ ധ്യാനിക്കുമേവരും സന്തതം
 എല്ലാവരുംമുണ്ടനരകമ്പ മാനസേ
 നല്ലതൊഴിഞ്ഞൊരു ചിന്തയില്ലാക്കുമേ
 നോക്കുമാറില്ലാതുമേ പരദാരങ്ങൾ -
 ഭൂതാർച്ചയില്ല പരദ്രവ്യമാതുമേ
 ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹമെല്ലാവരുംമുണ്ടു
 നിന്ദയുമില്ല പരസ്സരമാക്കുമേ
 നന്ദനന്മാരെ പിതാവുരക്ഷിക്കുന്ന -
 വണ്ണം പ്രജകളെ പാലിച്ചു രാമവൻ.”

(അല്പാത്മരാമായണം.)

ഉദാരത, സജ്ജനപൂജ, ധർമ്മതൽപ്പരത, കാരണ്യം തുടങ്ങിയ സകല ഗുണങ്ങളിലും ഏവർക്കും അദർശഭൂതനായിരുന്നു ശ്രീരാമദേവൻ. അതുകൊണ്ട്, “യഥാരാജാ തഥാ പ്രജാഃ” എന്ന മട്ടിൽ അദ്ദേഹം ജനങ്ങൾക്കു ഗുണാഭ്യസനത്തിനുള്ള ഒരു രംഗമായി പ്രദർശിപ്പിച്ചു. അധീതി, ബോധം, അചരണം, പ്രചരണം മുതലായ നീതിപരിപാടികൊണ്ട് രാമദേവൻ ഏവരെയും പ്രീതിപ്പെടുത്തിച്ചു. തന്മൂലം

“ഇഷ്ടനായതു ഞാൻതാൻ ഭൂപതിക്കെന്നറവും
 ഹൃഷ്ടരായ് പ്രജകളിലേവരുമോർത്തിടീനാർ.”

(ഉ-രാ-ഭാ-ഗാ)

എന്നാലും,

“പുഷ്ടനാം ചരുന്നാവൽവർഗ്ഗത്തിലെന്നപോലെ
 ശിഷ്ടനാം നൃപേന്ദ്രൻ ഭേദമില്ലാരാളിലും.”

(ഉ-രാ-ഭാ-ഗാ)

യോഗ്യന്മാരും നിശിതമതികളും ആയ മന്ത്രിമാരോടു കൂടി വേണ്ടവിധം ആലോചിച്ചു മാത്രമേ അദ്ദേഹം രാജ്യഭരണം നടത്തിയിരുന്നുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് ആ വീരപുരുഷൻ, “രാജ്യം സ്വഹസ്തധൃതഭണ്ഡമിവാത്ഥവത്” എന്ന് സന്തപിക്കേണ്ടതായ ഒരു സന്ദർഭം നേരിട്ടില്ല. ആ ശ്രീതന്മാരെ മിത്രങ്ങളാക്കുകയും, മിത്രങ്ങളെ രക്തബന്ധമുള്ളവരാക്കുകയും, സ്വവംശ്യരെ തന്നെപ്പോലെയുമാണ് അദ്ദേഹം കരുതിപ്പോന്നത്.

“ജനമോദത്തിനുവേണ്ടി-
ക്കനിവു, സുഖം, സുസ്ഥിരമോക്കിലിതുല്ല
ജനകാത്മജയെപ്പോലും
മനമതിലഴലില്ലുപേക്ഷിക്കാൻ.”

(ഉ-രാ-ച-നാടകം.)

എന്നായിരുന്നു പ്രജാവത്സലനായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭ്രമപ്രതിജ്ഞ. ലുബ്ധനെ പണംകൊണ്ടും, സജ്ജനങ്ങളെ കൈകൂപ്പിയും അദ്ദേഹം സുപ്രീതരാക്കി. ഭണ്ഡാരം നിറയ്ക്കുവാനല്ലായിരുന്നു അദ്ദേഹം കരംപിരിവു നടത്തിയിരുന്നത്. പകുപോക്കാൻ വേണ്ടിയുള്ള ശിക്ഷാനിയമവും ആ മഹാനുഭാവൻ ഏല്പിച്ചിട്ടുണ്ടായില്ല.

“വസുനി വാഞ്ചരൻ നവശീ ന മന്യനാ
സ്വധർമ്മ ഇത്യേവ നിവൃത്തകാരണഃ
ഗുരൂപദിഷ്ടേന രിപൗ സുതേപി വാ
നിഹന്തി ഭണ്ഡേന സ ധർമ്മവിപ്ലവം.”

(കിരാതാജ്ജനീയം.)

ശ്രീരാമപന്റെ ചതുരപായപ്രയാഗങ്ങൾ ഒരിക്കലും വൃഥാമുഖമായിപ്പോയിട്ടില്ല. ദശാസ്ത്രഹന്താവിന്റെ ഓരോ ശാസനയെയും, അവയിലുള്ള ഭക്തിസ്തോഹാരങ്ങളാൽ, സകല രാജാക്കന്മാരും പ്രജകളും മലർമാലപോലെ മുടിയിൽ ചൂടിവന്നു. പ്രജകൾക്കുവേണ്ടി രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന രാജാക്കന്മാരുടെ സംഖ്യ കണക്കാക്കുവാൻ ആരെങ്കിലും മുഹിതനാകണം അതിൽ കനിയൂകാധിയൂതിതൻ ശ്രീരാമനായിരിക്കുമെന്നു തിന്തുപറയാം.

സൂര്യപംശത്തെപ്പോലെ അതുമേൽ മഹത്വമേറിയ ഒരു രാജപംശപരമ്പര പൂരാണലോകത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ല. അ സൽക്കലത്തിന്നു 'പൊന്നിൻപൂണാര'ങ്ങളായി പിറന്നിട്ടുള്ള മഹാത്മാക്കൾ നിരവധിയാകുന്നു. കൈയ്യുക്കുകൊണ്ടും, ദീപ്യങ്ങളായ വിചിത്ര ചരിത്രങ്ങൾകൊണ്ടും ആ രാജസ്ത്രവിരോധർ ഇന്നും സജീവന്മാരായിത്തന്നെ വർത്തിക്കുന്നു. നാലാഴിച്ചുഴുന്ന മണികല ഏകാധിപത്യവും, സ്വർഗ്ഗംവരേതേർനടത്തുവാനുള്ള ശക്തിയും അവർക്കു നിസ്തർഗ്ഗസിദ്ധമത്രേ. കാര്യം കാണുവരേ പ്രവർത്തിക്കുകയത്രേ ആ മഹാരഥന്മാരുടെ ദൃഢപ്രഭുതം. അസാധ്യമെന്ന ശബ്ദത്തിന് യാതൊരുർത്ഥവും അവരുടെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രതിഭാസിച്ചിരുന്നില്ല. ഭഗീരഥമഹാരാജാവിന്റെ ചരിത്രം ഇതിന്നു സർവ്വാപരി ദൃഷ്ടാന്തമാണല്ലോ.

“ഒരിക്കലും ജാതികൾ ചേർന്നിടാതെ,
പരാശ്രമങ്ങൾക്കുവേശിടാതെ,
ഭരിച്ചിട്ടുനോർ മറയോത്തറിഞ്ഞാർ
വരിപ്പു ചാരേ ക്ഷണലോകവൃത്തർ.

ശമത്തിനാൽ മാമുനിമാനിതന്മാർ,
 പുരാരിയെപ്പോൽ പട്ടുകാപമുളളാർ,
 ശശിക്കുഴം സൗമ്യതയാന്നിടുന്നാർ,
 കൊടുത്തു കല്പദ്രവിനെജ്ജയിപ്പോർ,
 നിനച്ചതെല്ലാം നിജമാക്കിടുന്നാർ,
 സ്വപചിത്തമാം മന്ത്രിയെയാദരിപ്പോർ,
 കനത്ത വില്ലാകിയ ബന്ധുക്കളാർ,
 പരാംഗനാഭലാകനകുണ്ഡലീലർ.

സുരേന്ദ്രനേക്കാൾ മതിശക്തിയുളളാർ,
 ഗിരിക്കുഴം സ്വൈര്യമടിച്ചുടേച്ചോർ,
 സുമാസ്രനേക്കാളുതിസുന്ദരന്മാർ,
 കരുത്തിനാലിരുന്നയാക്രമിപ്പോർ,
 ത്രിലോകഹർമ്മ്യസ്ഥലിയിൽക്കളിക്കും
 നിലാചൊളിപ്പൂ നുകളേന്തിടുന്നാർ.”

(രാജവീരചരിതം)

ചെറുകുപ്പാകന്മാരുടെ ഏകപത്നീവ്രതം ലോകപ്രസിദ്ധമാണ്. “രാജാനോ ബഹുവല്ലഭാഃ” എന്ന ലളിതനായ കുതലം സുബ്രഹ്മണ്യരാജാക്കന്മാരെ ബാധിച്ചിട്ടേയില്ല. അവർക്ക്,

“സുവൃത്തർതൻ പാലനമാർത്തിചിത്ത
 ജനത്തിലാർദ്രതപമസാധുദണ്ഡം
 അടർക്കളത്തിൽ ജയ—മേവമെല്ലാം

വ്രതങ്ങൾ” ആണ്. നാട്ടിനും നാട്ടാക്കും തീവ്രവൃഥയെ വലിച്ചുവെയ്ക്കുന്ന രാജാക്കന്മാർ സുബ്രഹ്മണ്യത്തിൽ പിറന്നിട്ടില്ല. പിതാപിതാമഹന്മാർ നടന്നുപോന്ന വഴിയിൽനി

ൺ" രേഖാമാത്രം പോലും വ്യതിചലിക്കയില്ലെന്നുള്ള നിശ്ചയമാണ് മനുവംശത്തിന്റെ മറ്റൊരു വൈശിഷ്ട്യം. എന്തിനധികം പറയുന്നു.

രഘുക്കളുന്മാരുൾ ശമാംവിധത്തി-
ലുദാരതാശാലികൾതന്നെയല്ലോ;
അവർക്കുഴം പൂമടിയിൽകിടന്നി-
ജ്ജഗത്തുറങ്ങുന്നു ഭയപ്പെടാതെ."

(രഘുവീരചരിതം)

ഇങ്ങനെ പരമ്പരയായിത്തന്നെ സർവ്വലോകപ്രസിദ്ധമായ ഒന്നാണ് സൂര്യകുലം. ജന്മവൈശിഷ്ട്യംകൊണ്ടും, ഭൂതുമായ പിതൃസത്യപരിപാലനത്താലും, ത്രൈലോക്യകണ്ടകന്മാരായ രാവണാദി രാക്ഷസന്മാരുടെ നിഗ്രഹം കൊണ്ടും മറ്റും പൂർവ്വന്മാരേക്കാൾ സർവ്വമാ അതുതച്ചരിത്രനായ രാമചന്ദ്രൻ ആ വംശത്തിന്റെ നട്ടനായകമാണെന്ന് വരുമ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണരീതിയെപ്പറ്റി പിന്നെ പ്രത്യേകമൊന്നും പറയേണ്ടതായില്ലല്ലോ.

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം.

അതിഥിസപീകാരം.

നയനാഭിരാമനും ഹൃദയാഭിരാമനുമായ ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ,

"പാലും നീരും കൂടിയപ്പോലെ,

പൂവും മണവും കൂടിയപ്പോലെ,

മധുചൊടു മാധുരി ചേൻ കണക്കേ,
ചന്ദ്ര ചന്ദ്രിക ചേൻ കണക്കേ”

(ഉ-രാ-ചമ്പു.)

സീതാദേവിയോടൊന്നിച്ചു് സ്വയംഭൂതന്റെ നിരവേ
റി പരമാനന്ദഭരിതനായി പാഴ്കൊണ്ടിരുന്നു. രാജരാജ
ന്റെ പെണ്മതിരണ്ടു പുരുഷന്മാരുള്ളു് ഭിന്നഭിന്നവിശ്വാസ
മായി. ദാനധർമ്മങ്ങളും, യാഗഹോമങ്ങളും നാട്ടിനെങ്ങും
നിറംകൂട്ടി.

ചോലാകാന്താരത്തിൽ ബ്രഹ്മധ്യാനംചെയ്തു വാണി
രുന്ന മുനിമാർ രക്ഷസ്സുകളിൽ നിന്നും, ഭൂഷ്മുഗങ്ങളിൽ
നിന്നും യാതൊരു ഭയപൂമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ നി
ത്യകർമ്മങ്ങളെല്ലാം നിർവ്വിഷ്ണു നിരവേററപ്പെട്ടു. അക്കാല
ത്തു മഹർഷിമാർ തങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ കരകവിഞ്ഞൊഴുകുന്ന
സംതൃപ്തിയെ തിരുവുള്ളമേറാനും, രാജാവിനെക്കണ്ടു് ആ
ശീർവ്വദിക്കാനും ആയി അഭയാലുപ്രയിൽ വന്നുകൂടി.

“വാസവദിക്കിൽ നിന്നും വന്നിതു കണപാദികൾ
കൌശികാഗസ്ത്യാദികൾ ഭക്ഷിണദിക്കിൽ നിന്നും
പശ്ചിമദിക്കിൽനിന്നു വന്നിതു ധൈര്യാദികൾ
വിശ്വപാമിത്രനും ജമദഗ്നിയും ഗൌതമനും
അത്രി കാശ്യപൻ ഭരദവാജനും വസിഷ്ഠനും
ഉത്തരദിക്കിൽ നിന്നു വന്നിതൊന്നിച്ചുതന്നേ.”

(വാ-രാ)

ചോലാകാന്താരത്തിനായി നാടെങ്ങും ചുറ്റിസ്സഞ്ചരി
ക്കുന്ന ആ ഋഷീശ്വരന്മാർ ഗോപുരവാതുക്കൾ വന്ന
പ്പോൾതന്നെ പാറാവുകാർ ഭക്തിബഹുമാനപുരസ്സരം

അവരെ സല്ലരിച്ചു. ക്ഷണത്തിൽ പാറാക്കാരിലൊരാൾ പോയി,

“ഗോപുരദാർത്തികൽ പാത്തു നിന്നതുകൂറു
താപസപ്രവരന്മാരാമനസ്സുപാദിജനം”

എന്ന് തിരുമുഖിൽ ഞാറയിപ്പിച്ചു. ഹർഷഭക്തിഭരനായ മഹാരാജാവു് ഉടൻതന്നെ സോദരന്മാരോടും പൗരന്മാരോടുംകൂടി ലോകപാപനന്മാരായ അവരെ ഏതിരോല്ലാനായി ഗോപുരദാർത്തിഭവയ്ക്കുഴന്നുള്ളി, അനന്തരം വിനയപൂർവ്വം അവരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന് യഥോചിതം പീഠങ്ങളിൽ ഇരുത്തുകയും, അഗ്നിമുപാട്ടാദികൊണ്ടു് പൂജിക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നീടു് മഹർഷീശ്വരന്മാരുടെ അനുവാദപ്രകാരം രാമഭദ്രനും അസനസ്ഥനായി.

ശ്രീരാമൻ—“പൂജ്യങ്ങളായപാദപാംസുക്കളാൽ ഈ രാജ്യം പരിപൂതമാക്കുവാൻ ഭവാനാക്കുണ്ടായ കാരണ്യം അന്യഭദ്രരെന്നെ നിന്യകമ്മങ്ങൾ തടസ്സമന്യേ നിർമ്മിക്കപ്പെടുന്നുണ്ടല്ലോ! വന്യമൃഗങ്ങൾ, ആശ്രമവൃക്ഷങ്ങൾക്കും ഹരിണപോതങ്ങൾക്കും നാശഭേദതുകളാവുന്നില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഭവാദൃശന്മാരുടെ ധർമ്മാനുഷ്ഠാനങ്ങളാകുന്ന അസ്ഥിചാരത്തിന്മേൽ ഉറപ്പിക്കപ്പെട്ടതാണു് മനുഷ്യശരത്തിന്റെ രാജാധിപത്വം. ഭവാനാരുടെ സന്ദർശനം ഈ നയനങ്ങൾക്കു് അമൃതധാരയാകുന്നു. പൂജ്യന്മാരുടെ അനുഗ്രഹമാകുന്നു രാജ്യത്തിന്റെ ഭാവിയിന്നു സുശോഭനമാകുന്നതു്.”

വിനയവും വിഭവകവും തുള്ളിത്തുളുമ്പുന്ന രാമഭാഷിതം കേട്ടുജ്വാലം മഹർഷിമാർ സന്തോഷപൂർവ്വകിതരായി.

അനന്ദബാഷ്പംകൊണ്ട് അപരനെ “ഭോമാഞ്ചകുപ്പായം
 ഇഹനാ”വുകതന്നെ ചെയ്തു. ശ്ലാഘ്യനായ അവർ ശ്രീ
 രാമചന്ദ്രനെ നിരവദിപ്പിച്ചു:—

“രാമവ, മഹാബാഹുര, രാജഭരണ, ഞങ്ങളെ
 ഉദാരം കരണത്താലിതന്നിട്ടു സഭാ
 ഞങ്ങളെ ഭാഗ്യംകൊണ്ടു ശാത്രവധയംചെയ്തു
 നിന്നെയും കരവിയായിട്ടു കാണുന്നു ഞങ്ങൾ.
 ലോകകുണ്ടകനായ രാവണൻതന്നെക്കൊന്നു
 ശോകം തീർത്തതും പാർത്താൽ ഞങ്ങളെ ഭാഗ്യമല്ലോ.
 രാവണൻ പിന്നെയുപൻതന്നുടെ പുത്രപൗത്ര-
 ഭാവതം ഭവാനാക്കിയെത്രയും നിസ്സാരംതാൻ.
 വില്ലാളിവിരനാം നി വില്ലെടുത്താകിൽ വാട-
 മില്ലിമ ജയിച്ചിട്ടുമെല്ലാലോകവും വിഭഭാ.
 ഞങ്ങളെ ഭാഗ്യംകൊണ്ടു ശത്രുവെജയിച്ചുള്ളൊ-
 രങ്ങളെക്കണ്ണിഞ്ഞാൽ കാണുന്നു സീതയോടു
 നിന്നുടെ ധർമ്മചെയ്യുമിഷ്ടംസാദരനാകും
 ധന്യനായുള്ള സുമിത്രാത്മജനോടുമേവം
 മാതൃവർഗ്ഗങ്ങളോടും ഭ്രാതൃവർഗ്ഗങ്ങളോടും
 കൗതുകാലിപ്പോൾ നിന്നെക്കാണുന്നത്രപ ഞങ്ങൾ.”

(വാല്മീകിരാമായണം)

“അല്ലയോ രാമഭട്ട, ‘അങ്ങ്’ രാവണനെക്കൊന്നവ
 നാണ്” എന്നുപറഞ്ഞു ജനങ്ങൾ അങ്ങനെ പുകഴ്ത്തു
 ന്നതു സാധാരണ ഞങ്ങൾ കേട്ടുപരാമുണ്ട്. എന്നാൽ,
 അതിൽ വലിയൊരു ആശ്ചര്യമൊന്നും ഞങ്ങൾക്കു തോന്നു
 നില്ല. ചുന്താണെന്നുവെച്ചാൽ, അങ്ങയ്ക്ക് സർവ്വലോക

ഞെയും ജയിച്ചുടക്കുവാൻ പ്രയാസമില്ലെന്നു ഞങ്ങൾക്കു നല്ലവണ്ണമറിയാം. പിന്നെയാണോ ഒരു രാവണൻ? എന്താണതിലിത്രമേൽ അതിശയിപ്പാനുള്ളതെന്നു ഞങ്ങൾക്കു മനസ്സിലാകുന്നമില്ല. രാവണപുത്രനായ മേഘനാദനെ ലക്ഷ്മണൻ നിഗ്രഹിച്ചുവെന്ന വൃത്താന്തമാണ്, രാവണവധം ഞങ്ങൾക്കു തുടലോം അതുതാവഹമായി ഞങ്ങൾക്കു തോന്നുന്നത്.”

മഹർഷിമാരുടെ ഈ പ്രസ്താവം കേട്ടപ്പോൾ സദസ്യർ ആശ്ചര്യപരതരരായി. മേഘനാദനായ തപഃചയ്ക്കു ദിവ്യമായ വരംവാങ്ങുക, സർവ്വലോകത്തെയും കീഴടക്കുക, കൈലാസാചലത്തെ പെരും കുരങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഫിഴ്ത്തെടുത്തു് അമ്മാനമാടിക്കളിക്കുക തുടങ്ങിയ വിസ്മയനീയങ്ങളും, അനന്യസാധ്യങ്ങളുമായ അനേകം പ്രവൃത്തികൾക്കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധിനേടിയ രാവണനെ വധിക്കുകയെന്നതു് ഒരു പെരും നിസ്സാരകാര്യമാണുപോലും! അവന്റെ പുത്രനെക്കൊന്നതാണത്രേ വലിയ ആശ്ചര്യം. ഭരതൻ ചോദിച്ചു:— “ഭവാന്മാരുടെ പ്രസ്താവം വിസ്മയാവഹമായിരിക്കുന്നു. കൈലാസം കുത്തിയെടുത്തു് ചന്ദ്രമാസം സമ്പാദിച്ച ദശമുഖൻ അത്ര നിസ്സാരനോ? ദേവേന്ദ്രനെ ജയിക്കുക എന്ന ഒരു പ്രവൃത്തി മാത്രമല്ല അല്പമൊരു കാര്യമായി മേഘനാദൻ ചെയ്തിട്ടുള്ളു? അതുകൊണ്ടുവന്നെങ്ങിനെയാണു് ഭവാന്മാരാൽ ഇങ്ങനെ പ്രശംസ്യനായതു്? അതറിഞ്ഞാൽ വേണ്ടില്ല.

മഹർഷിമാരുടെ പ്രതിനിധിയായി അഗസ്ത്യമുനിയായു് അതിനർത്ഥരഹിതാൽ തുടങ്ങിയതു്.

“ഭരതകുമാരാ, ഭവാന്റെ ചോദ്യം വളരെ ഉചിതവും അത്ഭുതമാണ്. എന്നാലതിനത്തരം അത്ര എളുപ്പത്തിൽ പറഞ്ഞുതീർക്കാവുന്നതല്ല. എന്നല്ല, ആ രാക്ഷസന്മാരുടെ അദ്വൈതമുള്ള ചരിത്രത്തെ ഇവിടെ വിവരിക്കേണ്ടിയുമിരിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്കും സദസ്യർക്കും അത് പുതിയതും അറിയിക്കുമല്ലോ. കഴിയുന്നതും സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിവിടെ പറയാം.” ഭരതൻ ജിജ്ഞാസാപരനായി.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം.

രാവണോൽപത്തി.

അഗസ്ത്യമുനി പറഞ്ഞു:—“ബ്രഹ്മാവിന്റെ മാനസപുത്രനായ പുലസ്ത്യമഹർഷി മഹാമേരുതടത്തിൽ കുറുനതപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ട് വാണിരുന്നു. രൂപയൗവനസമ്പന്നനായ അനവധി സ്ത്രീരത്നങ്ങൾ സൈപരവിഹാരം ചെയ്ത പതിവുള്ള ഒരു സ്ഥലമായിരുന്നു അത്. പ്രസ്തുത സംഗതി അറിയാതെയാണ് പുലസ്ത്യൻ തപോനയ്ക്കാനിറങ്ങി അവിടെ ചെന്നുകൂടിയതത്രേ. അങ്ങനെ രണ്ടു നാലുനാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ആ കന്യകകളുടെ സമാഗമം തന്റെ പ്രതാപത്തോടു വിഹ്വലമാകുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ മാമുനി കോപിച്ചുനായി “കന്യകാജനമിനി

യിവിടെ വരുന്നാകിലെന്നുണ്ടാകാമർഭം” എന്നൊരു ശാപംചെയ്തു. അവമാനകരവും ലജ്ജാവഹവുമായ ശാപവൃത്താന്തമറിഞ്ഞു ഭയപ്പെട്ട്, മിക്ക കന്യകകളും ആ സ്ഥലത്തെ ഭൂതപരിവർജിച്ചു. എന്നാൽ തൃണബിന്ദുരാജാവിന്റെ മകൾമാരും ആ കഥയൊന്നുമറിയാതെ പതിവിൻപടി അവിടെ ചെന്നുകൂടി. അന്ന് തന്റെ സഖിക്കുളിലാലേയും കാണാത്തുകൊണ്ട് കാരണമൊന്നുമറിയാതെ അവിടെ ക്രമത്തിലധികം വൃസനിച്ചു. അപ്പോൾ,

ഓത്തുകൾ ചൊല്ലീടുന്ന ശബ്ദത്തെക്കേട്ടുപോയി-
 പ്ലാത്തുകളിതു മുനിവൃന്തെക്കന്യകയും
 അപ്പൊഴേതന്നെ ദേഹമേററുപുഷ്പിളത്തുപോയ്
 നൽപ്പരികുഴലാൾക്കു ഗർഭചിഹ്നവുമുണ്ടായ്
 പല്ലാതെ തനിക്കുണ്ടു പറിയദോഷംകണ്ടു
 നല്ലാർമെഴുലിയുമാപ്പൊളുറ്റവും വിഷണ്ണയായ്.
 എന്തിനിക്കിപ്പോൾ പിണഞ്ഞെന്നു ചിന്തിച്ചു-
 കൊണ്ട്”

(വാല്മീകീരാമായണം)

രാജപുത്രി പ്രീളാവനതപനയായി താതാത്തികത്തിലേയ്ക്ക് വേഗംചെന്നു. അവൾ യാതൊന്നും മിണ്ടാതെ അവിടെനിന്ന് വിങ്ങിവിങ്ങിക്കരയാൻ തുടങ്ങി. മകളുടെ മട്ടു മാറിക്കണ്ട തൃണബിന്ദു അവളോടു് സംഭവങ്ങളോരോന്നായി ചോദിച്ചു. ഭയലജ്ജാവശമായ ആ കന്യക ഉണ്ടായ കാര്യങ്ങളെല്ലാം ഒരുവിധം പറഞ്ഞൊപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇതുകേട്ട് വൃസനാർത്തനായ രാജാവു് മകളോടുകൂടി മേരുതടത്തിലുള്ള ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നു മുനിനെ വന്ദിച്ചു

സ്കന്ദം തിരുവുള്ളമാക്കി. ആ പുണ്യാത്മാവാകട്ടെ, അവരെ വേണ്ടവിധം ആശീർവിച്ചു “ആകാംക്ഷിതമെന്നെ”ന്തോടൊപ്പം ചോദിച്ചുതരി. തുണഞ്ചിന്ദു പറഞ്ഞു: —

“തന്നുടെ ഗുണങ്ങൾതാൻ ഭൂഷണങ്ങളായുള്ളതൊന്നുടെ പുത്രി കൊണ്ടുപന്നിപ്പു തന്നുവരും എന്തെല്ലാം നിരൂപിച്ചു ഭിക്ഷുവായേകന്റെ നന്ദിനിയിവരതന്നെക്കൊക്കാരും മറ്റൊരുനേ. രാജാമാരും തപഃചെയ്തു വാഴ്ത്താവിന്ദിതങ്ങളെയും തളന്നുള്ള നിന്ദിതവർഗ്ഗത്തെ പാരിച്ചുകൊണ്ടോട്ടു നിത്യവും ശുശ്രൂഷിക്കും നാരിയാമിപളിതിന്നീഷ്ടവില്ലിഹതെല്ലാം,”

(വാ-രാ.)

തുണഞ്ചിന്ദുവിന്റെ ധർമ്മികമായ പ്രസ്താവനകേട്ടു മനമലിഞ്ഞ മഹർഷിപുംഗവൻ അതു സമ്മതിച്ചു. സന്തുഷ്ടനായ ആ രാജർഷി പുത്രിയെ അനുരൂപനും വിശിഷ്ടനുമായ പുലസ്തനും പ്രദാനംചെയ്തു ചരിതാർത്ഥനായി സ്വദേശഹത്തിലേയ്ക്കു പോവുകയും ചെയ്തു. ഭവിതവൃത്തയുടെ ഗതി അചിന്തനീയംതന്നെ.

അവരും യഥാമാലം പ്രസവിച്ചു. ആ കുമാരനും വിശ്രവസ്സ് എന്നാണു പുലസ്തൻ നാമകരണം ചെയ്തത്. അവൻ,

“ഏതാണ്ടു ചിലകാലം കഴിഞ്ഞൊരളവുതൻ ജാതനെപ്പോലെതന്നെ തപഃചെയ്തിരുന്നതേ;

സത്യപാക്യനായേരം ശാന്തനായ് സുശീലനായ്
ശുദ്ധനായ് സപാല്യായത്തിൽ നിഷ്ഠയുള്ളവനുമായ്
പാത്രിവ വിഷയത്തിലെല്ലാമങ്ങസകതനായ്
നിത്യവും ധർമ്മത്തിങ്കൽ തൽപരനായിവാണാൻ.”

(വാ-രാ)

വിശ്രവസ്സ് യൗവനദശയിൽ ഭരദവാജമഹർഷി
യുടെ പുത്രിയായ ദേവവസ്ത്രിനിനെ ചിയിപ്രകാരം പരിണ
യനം ചെയ്തു. അവളിൽ വിശ്രവസ്സുമഹർഷിക്കുണ്ടായ
പുത്രനാണ് സകലൈശ്വര്യസമ്പന്നനും ലോകപ്രസിദ്ധ
നുമായിത്തീർന്ന വൈശ്രവണൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന
നസമയത്തിൽ ലോകത്തിനാകെത്തന്നെ ഒരു വലിയ
കുളിർമ തോന്നി. ബ്രഹ്മാവു അതിപ്രീതനായി അനുഗ്ര
ഹിച്ചു. വൈശ്രവണൻ പിതാവിന്റെ പണ്ഡിതശ്രമത്തിൽ
ഓടിച്ചാടിക്കളിച്ചുവളർന്നു. ആഹ്ലാസം സദാമായ
മെയ്കാത്തികൊണ്ടു് ആ കുട്ടി സകലജനനയനാഭിരാമ
നായി കാണപ്പെട്ടു. കുറച്ചുകാലംകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ കുമാ
രന്റെ മുറ്റത്തുവെച്ചായി, “ധർമ്മമാണ് മുഖ്യമായിട്ടുള്ള
തെന്നും, അതുകൊണ്ടേ സദ്ഗതി ലഭ്യമാകയുള്ളൂ”വെന്നും
ഒരു തോന്നലുണ്ടായി. അതനുസരിച്ചു്, അവൻകാലം വൃഥാ
കളയാതെ മഹാവനത്തിൽ പോയി കുറിയതപംചെയ്തു.

“ദിവ്യവത്സരം നാല്പത്തൊമ്പതിനായിരവും
അവ്യാജം തപസ്സുചെയ്താൻ നിരാഹാരനായേ,
ദികപാലതപവും നിധീശതപവും കൊടുത്തിതു
പുഷ്പകവിമാനവുമക്കാലം വിധാതാവും.
വരവും വിമാനവുംവാങ്ങി വൈശ്രവണനും
തപരിതം ജനകനെച്ചെന്നു കൈവണങ്ങിനാൻ.”

(വാ-രാ)

പുത്രന്റെ അനന്യസാമാന്യമായ അഭ്യുദയം കണ്ടു വിശ്രവസ്സ് അതീവസന്തുഷ്ടനായി.

വൈശ്രവണൻ — “അച്ഛാ, എന്നിക്കു പാക്കാൻ ഒരു സ്ഥലം വേണമല്ലോ. അത് അച്ഛന്റെതന്നെ തിരഞ്ഞു തരണം. അവിടുത്തെ കുപ്പനമ്പറിന്റെ അതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണ് എന്നിക്കു ഓർമ്മയുണ്ട്.”

വിശ്രവസ്സ് — “വിശ്വകർമ്മാപ്തം ലഭ്യം എന്നൊരു നവീനപുരത്തെ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് ലോകപ്രസിദ്ധമായ ഒരു പട്ടണമാണ്. തെക്കേക്കര മുറ്റത്തിന്റെ നടുവിൽ ത്രികുടാക്ഷത്തിന്റെ മുകൾപ്പുറപ്പിറന്നിട്ടുണ്ട്. അതു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. രാക്ഷസന്മാർക്കു താമസിക്കാൻ വേണ്ടി അതു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു. അതേനകം നാലുതലമുരയ്ക്കു വളരെക്കാലം അവിടെ പാക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. സൂചം അധികമായു വേഗം ദുഃഖത്തിനുള്ള വഴി ചെട്ടിഞ്ഞളിക്കുമെന്നതു് ജീവികളുടെ ഒരു സാമാന്യസ്വഭാവമാണ്. ഭോഗമത്തരായ അരക്കന്മാർ ഭവനം കഴിയുന്നവർക്കു നിയമമില്ലാത്തതായി ഉപദ്രവിക്കാൻ തുടങ്ങി. ലോകരക്ഷകനായ ആദിനാരായണസ്വാമിക്ക് അപ്പന്റെ ഈ ദൈവപ്പുത്ര സഹ്യമായില്ല. അദ്ദേഹം അവരെ നാമാവശേഷരാക്കാൻ പ്രവൃത്തിയാരംഭിച്ചു. പലരും ചത്തൊടുങ്ങി. പ്രാണഭീതിപ്പെട്ടു പാഞ്ഞുപോയ ചിലരെങ്ങനെയോ പാതാളലോകത്തിൽ ചെന്നു ആത്മരക്ഷനേടി. അങ്ങനെ ലങ്കാപുരം കുറച്ചുകാലമായി അരാക്ഷസവും നിർമ്മിക്കുകയുമായി തീർന്നിരിക്കുകയാണ്. നീ പരിവാരസമേതം അവിടെ ചെന്നു താമസിച്ചുകൊൾക.”

പിതൃനിയോഗത്തെ ശിരസാവഹിച്ചു കുമ്പരൻ
അവിടെച്ചെന്നു പാപ്പുറപ്പിക്കയും ചെയ്തു. അക്കാലത്തൊ-
രിക്കൽ,

“സിലഭദ്രവാപ്തരോഗസ്ഥങ്കിന്നര-
പ്രസ്തുതനാകിയ വൈശ്രവണൻ
ലങ്കയിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഭൂഷണം-
ലങ്കാരമോടു പിതാവിനേ വന്ദിപ്പാൻ

പുഷ്പകുമാരിവേഗേന പോകു” —നന്തു, പണ്ടു നാ-
രായണസ്വാമിയെ പേടിച്ച് പാതാളലോകം വൃക്കുളി-
ച്ചുപാർത്തിരുന്ന രാക്ഷസന്മാരുടെ പരമ്പരാസന്താന-
മായ സുമാലി സ്വപുത്രിയായ കേകസിയോടുകൂടി നില്ക്കുന്ന
സമയത്തു ‘അതുതമാമ്മാറു’ കണ്ടു. സുമാലിക്ക് ചൊറു-
ക്കാവതല്ലാത്ത ഒരു ‘കണ്ണുകടി’യും വല്ലാത്തൊരീഷ്യയും
അപ്പൊഴുണ്ടായി.

“എന്തു ഞാൻ ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കുവാൻ ചെയ്തിടേണ്ട
തെന്തുകൊണ്ടഭിവൃദ്ധി വന്നീടും നമുക്കെല്ലാം.”

ഇത്തരമുള്ള പലപല മനോരാജ്യങ്ങൾ അവന്റെ ഹൃദ-
യത്തെ പ്രമഥിച്ചു.

“ചൊന്നാൻ മകളോടു സാദരമന്വേതം
എന്നുടെ പുത്രിയായോരു നിനക്കിന്നു
വന്നിതു യൗവനം ബാല്യം കഴിഞ്ഞിതു
നിന്നേ വിവാഹം കഴിപ്പാനുപായവും
ഒന്നുമേ കണ്ടീല ബന്ധുക്കളായവർ
ആരും പരിഗ്രഹിച്ചിടുകയില്ല മേ

വൈരിജനങ്ങളെ ശ്ലങ്കിച്ചതു മുഖം
 കല്യാണവും കഴിച്ചാത്മാനുരൂപനാം
 വല്ലഭൻതന്നോടുകൂടെ സ്സുഖിച്ചു നീ
 നിത്യം വസിക്കുന്നതാഹന്ത! കാണാഞ്ഞു
 ചിത്തമുഴുത്തൊരു സന്താപമുണ്ടു മേ
 കണ്ടീവരോ വൈശ്രവണൻ പിതാവിനെ-
 കണ്ടു വന്ദിപ്പാൻ ഗമിക്കുന്നതാഹു നീ
 ഉത്സാഹമുണ്ടു നിനക്കെങ്കിലീവണ്ണം
 തത്സമനായൊരു പുത്രനുണ്ടായ്തം.

(അ-രാ)

സുമാലി ഭക്തസിന്ധോട്ട് വീണ്ടും പറഞ്ഞു: - “മകളേ,
 അഭിമാനിയായ പുരുഷൻ കന്യകാപിതൃഭാവം മാനസഭവേ
 ദത്തിന് പ്രധാന കാരണമാകുന്നു. ‘ആരാണു തന്റെ മക
 ലെ പരിണയിക്കുക? ആരു വരും, പുഷ്പാർവ്വം വരും?’ ഇഴവി
 ധമുള്ള ചിന്തകളാൽ ആ പിതാവിന്റെ ഹൃദയം പ്രാ
 യേണ വിദളിതമായിക്കാണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കും.”

“അമ്മതൻ പംശഭത്തെയും മകന്റെ കുലത്തെയും
 പിന്നെയോ കേൾക്കുന്നതായവൻ കുലത്തെയും
 എന്നിവ മൂന്നു പംശഭങ്ങളെയും സംശയത്തിൽ
 കന്യകയെ ചത്തുകൊണ്ടു വസിച്ചിട്ടുണ്ടു പാർത്താൽ.”

(വാ-രാ)

അതുകൊണ്ടു നീ ബ്രഹ്മവംശത്തിൽ പിറന്നവനും
 പുലസ്ത്യരുടെ പുത്രനുമായ വിശ്രവസ്സിനെ ചെന്നു്
 സ്വയംവരണം ചെയ്യുക. എന്നാൽ, വൈശ്രവണനു തുല്യ
 ന്നാതം ശ്രേഷ്ഠന്മാരുമായ പുത്രന്മാരെ ലഭിച്ചു നമ്മുടെ

വംശം നമുക്കു സുസ്ഥാപിതമാക്കാനുള്ള ഭാഗ്യം കിട്ടാതെ വരികയില്ല.

ഉത്സാഹവതിയും ബുദ്ധിമതിയുമായ ഭേകസി പിന്നെയേതും വിളംബിച്ചില്ല. അവൾ വേഗത്തിൽ അശ്രമം പ്രാപിച്ച് വിശ്രവസ്സമഹർഷിയെ പരിചരിച്ച് പൂജിക്കാൻ തുടങ്ങി. ശരീരസാദത്തെ ആ ദൃഢനിശ്ചയ ഏതും കണക്കാക്കിയില്ല. ക്രമേണ അവളുടെ അശ്രമധൂരിതമായ ഹൃദയത്തിൽ ആ ദിവ്യർഷിയുടെ മനോഹരരൂപം പ്രകാശിതമായി. സ്വാപത്തിലും ജാഗരത്തിലും ഒരേമട്ടിൽതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രൂപം ആ മനസ്സിൽ സജീവമായി വിളങ്ങി.

ഇങ്ങനെ നാളളറെക്കഴിഞ്ഞ കാലത്തു മൂനിസത്തമൻ ഒരു അസ്തമനസന്ധ്യയ്ക്കു ഉപാസിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. അന്നും “ഭാര്യയായുള്ളൊരാളെയെന്നിന്ദ്രാതെ” ഭേകസി മഹർഷിയുടെ മുന്നിൽചെന്നു മുഖംകുനിച്ചു കാൽവിരൽകൊണ്ട് ഭൂമിയിൽ മെല്ലെമെല്ലെ വരച്ചുനിന്നു. അവളുടെ ഇംഗിതം അദ്ദേഹത്തിന് സൂചകമായി. മൂനി പറഞ്ഞു: —

“ഇന്ദുനേർമുഖി, നിന്റെ ചിത്തകാംക്ഷിതമെല്ലാ-
ചിനുത്താൻ നേരായറിഞ്ഞീടീനൻ സുശോഭനേ!
മത്തമാതംഗരാജഗാമിനിയെന്നിൽനിന്നു
പുത്രനുണ്ടോവാൻ തവ ചിത്തത്തിലഭിലാഷം
ആരണനായോരെന്റെ ചാരത്തു ഭവതിയും
ഭാര്യയായ ഭവളതനിൽ വന്നതുമൂലം

ഭന്തിശാമിനീ നിനക്കുണ്ടാകും തനയന്മാ-
 രന്തരംപിന്നാ പുനരിങ്ങനെ ഭവിച്ചീടും
 ഭാതണഹൃദയന്മാർ ഭാതണാകാരരായും
 ഭാതണന്മാരിലേററം പ്രിയമുള്ളവരായും
 ശ്രീരാമംകുടുംബെയ്ക്കു നടക്കും നിശാചര-
 വിരന്മാരായും ഭവിച്ചീടും നിൻ തനയന്മാർ.”

(ചാ-രാ.)

ദൈവശക്തി മാറിമറിക്കപ്പെടാത്തതല്ലല്ലോ. കേക-
 സി രാക്ഷസവംശത്തിൽ പിറന്നവളാണെങ്കിലും, അവളുടെ
 ബുദ്ധി രാക്ഷസീയമല്ല. അതുകൊണ്ട് അവൾക്കു ഭുഷണരായ
 പുത്രൻ അവശ്യമായി തോന്നിയില്ല. ലോകത്തിൽ യാതൊ
 രജീവിയും ഭൂരാചാരപരന്മാരായ പുത്രന്മാരുണ്ടാകണ
 മെന്നു വിചാരിക്കുകയും ചെയ്തിരിയ്ക്കില്ലല്ലോ. വിശേഷിച്ചും
 മറ്റുള്ളവയെ സ്രീഹൃദയത്തിൽനിന്നു അങ്ങനെയൊരു ചിന്ത
 ഉണ്ടാകുന്നതല്ലതന്നെ. അതുകൊണ്ടു കേകസി തിക്ഷ്ണ
 മായ വ്യസനംനിമിത്തം ഔഷധോട്ടു പറഞ്ഞു:—“മഹാ
 ത്വൻ, ഭൂരാചാരന്മാരായ പുത്രന്മാരെ ഞാനാശിക്കുന്നില്ല.
 സത്താന്മാരായ സന്താനങ്ങളെയാണ് ദിവ്യനായ ചോ
 നോട്ടു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നത്. ആവിധം ഇതുജനത്തെ
 അനുഗ്രഹിക്കുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടാവാൻ.”

വിശ്രവസ്സു: —“ബാലേ, നീ ഭയപ്പെടേണ്ട. നിനക്കു
 മൂന്നു പുത്രന്മാരാണ് ജനിക്കുക. അവരിൽ കനിഷ്ഠ
 പുത്രൻ സൽസ്വഭാവിയും വംശസ്ഥാപകനാകും.”

കേകസി വീണ്ടും പറഞ്ഞു:—

“പുഷ്പതപോബലമുള്ള ചോൽതനി-
 ക്കിഷ്ടരായുണ്ടായ്ക്കുന്ന തനയന്മാർ

ഭൂഷാധാരണാലതു നിന്തിരവടി-

ക്കൊട്ടമേ കീർത്തിക്കു പോരാ തപോനിധേ!”

(അ-രാ)

ഭേകസിയുടെ വാക്യം മുമ്പിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ വല്ലാതെ തറഞ്ഞുകയറി. അദ്ദേഹം പറയുന്നു: — “അതിനെന്തു ചെയ്യാം? നി സന്താനപ്രാർത്ഥന ചെയ്തു സമയം ഭയങ്കരമായിപ്പോയി. അതിനനുസരിച്ചുല്ല ഫലമുണ്ടാവാൻ തരമുള്ളൂ? പിന്നെ പ്രസന്നിച്ചിട്ടെന്തുകാര്യം? അതുകൊണ്ടു വരുന്നതൊക്കെ അനുഭവിക്കേണ്ടല്ലാതെ ഗതാന്തരമൊന്നുമില്ല. എന്നാലും, ഒട്ടവിലുണ്ടാകുന്ന പുത്രൻ ദീർഘായുഷ്ഠാനും ദീർഘദർശിയും സദ്ഗുണാഗ്രന്ഥം ആകും. അവനെ കൊണ്ടു നമുക്കു കൃതാർത്ഥത അടയുകയും ചെയ്യാം. അതു വിചാരിച്ചു സമാധാനിക്കുക.”

മഹേഷിയുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ ചരിതാർത്ഥമായ ഭേകസി കുറച്ചുകാലം ആ ആശ്രമത്തിൽതന്നെ താമസിച്ച ശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദത്തോടുകൂടി പിതൃസമീപത്തേയ്ക്കു പോയി.

അനന്തരം അവർ കുറച്ചുകാലങ്ങൾക്കിടയിൽ ഗർഭം ധരിച്ചു യഥാകാലം ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിച്ചു. ആ രൂപം ഭയങ്കരവും ബീഭത്സവും ആയിരുന്നു.

“പത്തുശീർഷങ്ങളേറ്റും വലുതാമെകിറുക-

ളെത്രയും കറുത്തുള്ളാരഞ്ജനതുല്യം ദേഹം.

അഗ്നിജ്വാലകൾപോലെ ഭേകശരങ്ങൾ മുണ്ടു ചെയ്തിച്ചുഗ്രമാം വായും പിന്നെ വിംശതി ഭുജങ്ങളും.”

(വ-രാ.)

പിന്നെയും കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കേകസി രണ്ടാമതും പ്രസവിച്ചു. അവനെ കുടുകുണ്ണനെന്ന് വിളിച്ചുവന്നത്. മൂന്നാമതുമായ പുത്രനാകുന്നു വിഭീഷണൻ. അയാളുടെ ജനനസമയത്തിൽ പൂമഴ പൊഴിയുകയും, മന്ദാനിലൻ വീടുകയും, ആകാശത്തിൽ നിന്നു ഭൂതഭിമുഴക്കം കേൾക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ ഇപ്പോൾ ഭത്താൻ സുപ്രീതയായ കേകസി ഭഗ്യാഭ്യർത്ഥനാദികൾ എന്ന സ്ഥലത്തു് സ്വപുത്രന്മാരോടു കൂടി സുഖമായി വസിച്ചു.

നാലാം അദ്ധ്യായം.

രാവണതപസ്സിദ്ധി.

അഗസ്ത്യമുനി പിന്നെയും തുടർന്നു പറഞ്ഞു: --

പ്രതിപച്ചന്ത്രനെപ്പോലെ, ആ കുമാരന്മാർ വളർന്നു വന്നു. അസാമാന്യമായ കാജസ്സും മെന്മുഴുപ്പും അവർക്കു പ്രായത്തിൽ വളരെ കവിഞ്ഞുതന്നെ കാണപ്പെട്ടു. രാവണനും കുടുകുണ്ണനും വലിയ ബന്ധത്തിൽ എപ്പോഴും ഒരുമിച്ചുതന്നെ കളിച്ചു നടന്നു. സാധുക്കളായ മൃഗങ്ങളെയും മഹർഷിമാരെയും ഉപദ്രവിക്കുവാനുള്ള വാസനാവിശേഷം ആ രണ്ടുപേരിലും ബാല്യത്തിൽതന്നെ തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങി. എന്നാൽ, അപ്പോഴും വിഭീഷണന്റെ ഗതിക്കു വേദത്തെ ആയിരുന്നു. ധർമ്മവിഷയത്തിലാണ് അവന്റെ ബുദ്ധി പാഞ്ഞുകയറിയത്. രാവണകുടുകുണ്ണന്മാർ അന്യംപില്ലുമുണ്ടാക്കി പക്ഷികളെയും മൃഗങ്ങളെയും

വധിച്ചു മാംസം കടിച്ചുതിന്നാൻ ശ്രമിക്കുമ്പോൾ, വിഭീഷണൻ സ്വാഭാപരമായി വിശിഷ്ടകർമ്മങ്ങളിൽ വ്യാപൃതനായി നമുദ്യവസ്ഥയ്ക്കായി ക്ലേശിച്ചുവന്നു. പരോപ്ലക്ഷത്തെ അടിച്ചമർത്തുവാനും, നിഷ്കൃഷ്ടം പെരുമാറുവാനും അവതസ്ഥാദരിക്കുമ്പോൾ, വിഭീഷണൻ ലോകനന്മയ്ക്കായി പ്രാർത്ഥന നടത്തുകയത്ര ചെയ്തിരുന്നു. ശാന്തിയും സമാധാനവും ഉണ്ടാവുന്നതിനുള്ളതിന് വിഭീഷണൻ അശ്രാന്തം പരിശ്രമിക്കുന്ന സമയങ്ങളിൽ അവിന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്മാർ അഹംകാരത്തെയും, സ്വസുഖത്തെയും ആരാധിച്ചുവന്നു. പുത്രന്മാരുടെ ഏതാഭ്യുദയമായ സ്വഭാവഭേദങ്ങളെ സ്പഷ്ടമായി മനസ്സിലാക്കുകയോ മറ്റർഹിയുടെ വാക്കിനെപ്പറ്റി അതിമാത്രം ബഹുമാനം ഉദിച്ചു. അവർ അഭേദപരമായി സന്ദർശനം ഏകദേശമായി ചെയ്തു. എന്നാൽ, അതോടൊപ്പംതന്നെ താൻറിയാതുള്ള ഒരു ഭാരം അവളുടെ മനസ്സിൽ ചിതലിച്ച സമയങ്ങളിൽ മിന്നിമറയന്നു തുടങ്ങി.

എങ്കിലും കേകസിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരു രീക്ഷണമായ ചിന്ത നിശ്ചലമായി കുടികൊണ്ടിരുന്നു. ആരുടെ അത്യാധംബരധംബരമായ പ്രയാണത്തെ അഭിപ്രീക്ഷിച്ചിട്ടാണോ പിതാവ് തന്റെ സന്താനോല്പാദനസംഗതിയെ പ്രസ്താവിച്ചത്, ആ വൈശ്രവണന്റേയും, തന്റെ പുത്രന്മാരുടേയും അവസ്ഥകൾക്കുള്ള വലുതായ അകൽച്ചകളെപ്പറ്റിയായിരുന്നു അവർക്കുണ്ടായ ആ വിചാരം. ഒരു പുരുഷൻ രണ്ടുഭാര്യമാരിലുണ്ടായ മക്കൾക്കു തമ്മിൽ ഇത്ര വലിയ അന്തരം വരികയെന്നുവെച്ചാൽ അത്, പെററത്തള്ളയ്ക്ക് സഹ്യമാകുന്ന സംഗതിയല്ലല്ലോ. തന്മൂലം കേക

സിയുടെ ഹൃദയം നിറഞ്ഞും വേദനിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരുന്നു. ഈ വിവരം സ്വപ്നമെ ധരിപ്പിക്കുന്നതിന് തക്കതായ ഒരു സന്ദർഭം അവളെപ്പോഴും പാശ്ചാത്യംകൊണ്ടിരുന്നു.

ഒരുദിവസം കേകസി മക്കളൊന്നിച്ചു ഭവനാങ്കണത്തിൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ആ ദശാന്തരത്തിൽ പുഷ്പരമാർഗ്ഗത്തിൽ കൂടി പുഷ്പകവചമാനസ്ഥനായി ദിക്കുകളെല്ലാം സമുജ്ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് പിതൃവന്ദനത്തിനായിപ്പോകുന്ന ധനേശ്വരൻ അവളാൽ സന്ദൃഷ്ടനായി. 'ഇതുതന്നെ തരംഗമെ വിചാരിച്ചു' അവൾ ക്ഷണത്തിൽ രാവണനെ വിളിച്ചു.

“കണ്ടോ തവഗ്രജൻ പോകുന്നുകൊപ്പനീ
ഇന്നു നിനക്കുചിപന്നമൊരുമുനി-

തന്നു പിതാവതുകൊണ്ടെന്നൊരുമമലം?” എന്ന് തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ വളർക്കാവമായി തിരശ്ശീലൊണ്ടിരുന്ന ആശയെ വാഗ്ദ്രവേണ പ്രകടിപ്പിച്ചു.

“ഇമ്മട്ടിലമ്മചൊന്ന വാക്കുകൾ ഭട്ടേനേരം
ഭർമ്മഭത്തോടും പ്രതാപാവൃന്ദനം ദശഗ്രീവൻ
നിസ്തലമായുജ്ജ്വല കോപവുമിരുന്നുട-
നിത്തരം പ്രതിജ്ഞയുടപ്പൊഴെ ചെല്ലിടിനാൻ:---
‘എന്നുംബ, നിന്നാണൊൻ സത്യത്തെച്ചെല്ലീടുന്ന-
നിന്നിത്താനോജസ്സിനാൻ സേദരതുല്യനായോ,
എന്നല്ലെൻ ദ്രാതാവേക്കാളുത് കൃഷ്ണൻതന്നെ മാതോ
വന്നിടം’ മനോഭൂഷമാകവേ കളുടനി.”

(പാ-രാ)

കുറിനമായ ഒരു കോപം രാവണനെ പിടികൂടി. ഏതു കടുംകയ്യുമെല്ലാം തന്റെ പ്രതിജ്ഞ നിറവേറിയ പറ്റു എന്ന് അവൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഒന്നിലേക്കിൽ തപസ്സിലി, അഥവാ ജീവിതാവസാനം, ഇതായിരുന്നു അവന്റെ ദൃഢ ചിന്ത ത്തിൽ തെളിഞ്ഞത്. തപസ്സുകൊണ്ട് ഏതുകാര്യവും സാധിക്കാമെന്നതന്നെ അവനറിഞ്ഞു. അതനുസരിച്ച് അവൻ മാതാപിന്റെ അനുഗ്രഹം വാങ്ങി സോദരന്മാരോടുകൂടി പുണ്യസ്ഥലമായ നോകുണ്ണത്തു ചെന്നു പിതാമഹനെ ഇഷ്ടദേവതയായി നില്പാനും ചെയ്തു തീവ്രമായ തപഃചെയ്യാനാരംഭിച്ചു. രാവണൻ അരംഭിച്ചതായ തപസ്സ് കേവലം സാധനാനുഷ്ഠാനങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു ധ്യാനമാത്രമല്ലായിരുന്നു. അതിന്റെ ഭയങ്കരത ചെറുപ്പക്കുട്ടികൾക്കു അത്ര സുഹൃദ്യമല്ല.

“പഞ്ചഭയാനന്തൻ ശ്രീഷ്ടകാലത്തിങ്കൽ
പഞ്ചാഗ്നിമദ്ധ്യസ്ഥനായേകനിഷ്ഠയാ
ശിതകാലത്തിങ്കലാകുണ്ണമഗ്നനായ്
മേദോ വൃഷ്ടികാലേ നനഞ്ഞും മൂടാ
സൂര്യബിംബേ നിജ നേത്രമുറപ്പിച്ചു
യൈര്യേണ കുന്ദകുണ്ഡൻ മരുവീടിനാൻ
ബ്രഹ്മസപത്രചവും ധ്യാനിച്ചു സന്തതം
നിർമ്മലനായ വിഭീഷണൻ മേധിനാൻ.”

(അ-രാ)

ഈവിധം അതികുറിനമായ തപസ്സ് രാവണൻ പതിനായിരംവർഷം ചെയ്തു. ഏകിലും ചതുരാനന്തൻ പ്രത്യക്ഷനായില്ല. കർശഹൃദയനായ രാവണൻ അന്നേരം തന്റെ പത്തുതലകളിൽ ഒന്നു വെട്ടിപ്പെടുത്തു് ഹോമാഗ്നി

യിൽ നിക്ഷേപിച്ചു. അനന്തരം ആയിരംസംവത്സരം പൂർ്വ്വായികം തീവ്രനിഷ്ഠയോടുകൂടി തപഃചെയ്തു. എന്നിട്ടും ബ്രഹ്മദേവന്റെ പ്രത്യക്ഷീഭാവം ഉണ്ടായില്ല. ദശഗ്രീവൻ രണ്ടാമതൊരു ശിരസ്സുകൂടി അറുത്തു ഭോമാമഃചെയ്തു കരേളുകി ശക്തിമത്തായ തപോധ്വനിയിൽ വർത്തിച്ചു. ആവിധം ആയിരംസംവത്സരം പിന്നെയും കഴിഞ്ഞു. എങ്കിലും വിധാതാവീനെ കണ്ടില്ല. മൂന്നാമതൊരു തപ കൂടി ദശമുഖൻ ഭോമാനലന്ത് ഭക്ഷ്യമാക്കി. എന്നിട്ടും വിധിദേവൻ ആവിർഭൂതനായില്ല. ഇങ്ങനെ ആയിരം കൊല്ലം കൂടുമ്പോൾ ഓരോ ശീർഷംവിതം ഭോമിച്ചു് ഒമ്പതിനായിരം ദീർഘമാണ്ടുവും, ഒമ്പതുതലയും രീന്തം. അപ്പോഴും ബ്രഹ്മാപു് താനതൊന്നും അറിഞ്ഞ ഭാവം പോലും നടിച്ചില്ല. നിരാശയും ക്രോധവും രാവണൻ അസഹ്യമായവിധം പെരുകിവന്നു പൂരികങ്ങൾ കുടിലങ്ങളാകയും, കണ്ണുകൾ ചെന്തിക്കണങ്ങളായിക്കുറുപ്പി രീക്ഷണങ്ങളാകയും, ദേഹം ക്രമത്തിലധികം കമ്പ്രമാകയും ചെയ്തു. അഹലോഭനകർമ്മവും, സുധീരനമായ രാവണൻ പത്താമത്തെ കഴുത്തിലും കരാളമായ കരവാളത്തെ വെച്ചു.

“പത്താംതലമുടി കെട്ടിമുറക്കീ-
 ളാത്താനന്ദം ധ്യാനമുറച്ചു
 ചെട്ടാനായിത്തുനിയും ഭേനരം
 സ്രഷ്ടാവിനെയും കാണായ്ക്കുന്നു
 ഓടിനടന്നു വിയത്തു വലഞ്ഞും
 താടിമിഴ്ന്നിന്നു ജലങ്ങൾ പൊഴിഞ്ഞും

കോടീരങ്ങളുഴിഞ്ഞതിനുള്ളിൽ-
 കൂടിയ തുളസികളുണ്ടുൾ പൊഴിഞ്ഞും
 പാളത്താറു കിഴിഞ്ഞും പരിചൊട്ടു
 തോളിലണിഞ്ഞൊരു വസനമുലഞ്ഞും
 ഭണ്ഡം കണ്ഡികഭാരമുമണിവ-
 യെന്നല്ലൊരുവക തദ്രാക്ഷങ്ങളു-
 മൊട്ടുകളുഞ്ഞും വാരിയെടുത്തും
 ചട്ടമതിങ്ങനെ ഭാവിച്ചുടനേ
 വെട്ടത്തമ്പൊട്ടു കാണായ്വന്നു.

“ഉണ്ണീ, സാഹസമരുതരുരിപ്പൊൾ
 അണ്ഡകടങ്ങൾ മുറിച്ചിടേണ്ടല്ല
 എന്തു നിനക്കഭിലാഷമെന്നൊരു
 അതർമില്ല തരുനെന്നെന്നും?”
 എന്നരുൾചെയ്തങ്ങവരുടെ നികുട
 ചെന്നുപതുക്കെത്തുക്കൈകൊണ്ടു്
 നന്നായുടലിൽ തടവുണ്ടെന്നു
 പോന്നുഭാവിച്ചു തലകളുമെല്ലാം.”

ദയാപൂർണ്ണനായ വിരിഞ്ചനോട്ടു് രാവണൻ സ്വാഭി
 ലാഷങ്ങളെ പറഞ്ഞു:—

“ദേവനന്ദപ്പാസുരോരശാഭ്രന്മാരി-
 ഭവവരാലും ഞാനവദ്യനായിടണം;
 എന്നുറോണ്ടാ നാമൊരാലൊഴിഞ്ഞനി-
 ക്കെന്തുരാൽ മൃത്യുപരാതെരിരിക്കണം.”

ബലോല്പതനായ ദശമുഖൻ മനുഷ്യർ ചെറുമൊരു
 ക്ഷേത്രസാധനം മാത്രമായാണു തോന്നിയതു്. അക്കൂട്ടരേ

ഒരു ശത്രുക്കളായി ഗണിക്കാൻതന്നെ അവൻ വിചാരമുണ്ടായില്ല. നൈസർഗ്ഗികമായിത്തന്നെ മനുഷ്യൻ ബലഹീനനാണെന്നും, അല്ലായുസ്സുകളാണെന്നും രാവണൻ കരുതി. മനുഷ്യരെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു തീവ്രമായ പുച്ഛം അഥവാ, നിന്ദ അവന്റെ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, 'മനുഷ്യരിൽ നിന്ന് അന്യന്മാരാൽ അപദ്യുതപാപം' എന്ന് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലായിരുന്നില്ല. അപദ്യുതപാപം എന്ന ബ്രഹ്മാവിന് മനസ്സിലായി. അവന്റെ ഭാഷയെപ്പറ്റി ബ്രഹ്മദേവൻ ഗാഢമായി ഭീർമാദർശനം ചെയ്തു. 'അവന്റെ നാശത്തിനുള്ള ഉപാധം അവൻതന്നെ കാണിച്ചുതന്നു' എന്നു മനസാ ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ട് രാവണന്റെ അഭിമതമനുസരിച്ചുള്ള വരമെല്ലാം ബ്രഹ്മാവാണ് സന്ദന്തോഷം പ്രദാനം ചെയ്തു. പരമകാരുണികനും, രാവണന്റെ കഠിനരചസ്സുകളെ സന്തുഷ്ടനായ ചിതാമഹൻ അവൻ വിണ്ടും അനേകം വരങ്ങളെ കൊടുത്തു. കാമരൂപം കൈക്കൊണ്ടുവാനുള്ള വിദേശേഷശക്തി, അമിതമായ ബലം തുടങ്ങിയവയായിരുന്നു അവ വരങ്ങൾ.

മേൽപറഞ്ഞവിധമെല്ലാം രാവണനെ സംതൃപ്തനാക്കിയശേഷം വിധി വിഭീഷണന്റെ മുമ്പിൽചെന്നു. "പത്മ, വിഭീഷണ, ധർമ്മനിയുനായ നിന്റെ ഭാവശുദ്ധിയെ കണ്ട് ഞാനത്യന്തം സന്തോഷിക്കുന്നു. നിനക്ക് അവശ്യമുള്ള ഏതു വരത്തെയും നീ ചോദിച്ചുകൊള്ളുക; ഞാൻ അതുപ്രകാരമെല്ലാം തരുവാൻ ഇതാ സന്നദ്ധനായി നില്ക്കുന്നു" വിനീതനും ഭക്തിനതനുമായ വിഭീഷണൻ കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട് ഇങ്ങനെ അഭ്യർത്ഥിച്ചു.

വിഭീഷണൻ—“സപാമീ, അവിടുത്തെ കാണാൻ കഴിഞ്ഞതുകൊണ്ട് തന്നെ അടിമൻ കൃതകൃത്യനായിരിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ തിരുവുള്ളം ഈ സാധുവിൽ തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ചില വരങ്ങളെ പ്രാർത്ഥിക്കാതെ തരമില്ല. എന്തെന്നാൽ അവിടുന്ന് അപൂർവ്വദൃശ്യനാണ്. എത്ര വലിയ ആപത്തിൽപ്പെട്ട് വലയാനിടവന്നുപോയാലും എന്റെ മനസ്സ് അധർമ്മത്തെ അണുമാത്രവും സ്പർശിക്കാതിരിക്കാൻ അവിടുന്ന് അനുഗ്രഹിക്കണം. എന്നതന്നെ യല്ല, ശ്രേഷ്ഠമായ ധർമ്മത്തിൽ എന്റെ ഹൃദയം ഉത്തരോത്തരം തല്പരമായിരിക്കുകയും വേണം. ഇതാണ് അടിമൻ ആദ്യമായി വേണ്ട ഒരു വരം. പിന്നെയൊന്ന് ബ്രഹ്മാസ്രം എനിക്കെന്നും സപാമീനായിത്തീർന്നെന്മെന്നതാണ്. ഞാനതിൽ ഇതേവരെ അഭ്യാസം ചെയ്തിട്ടില്ല. എന്റെ മനസ്സിലെ ആശങ്കകളെല്ലാം ധർമ്മപരങ്ങളായി ഭവിക്കണം. ഏതാശ്രമത്തിൽ ചരിക്കുമ്പോഴും മനസ്സ് അതതു ധർമ്മങ്ങളിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിക്കുവാൻ നിശ്ചയപ്പെടട്ടെ. ധർമ്മാനുബന്ധമായി ദിവസവൃത്തി കഴിക്കുന്നവൻ ഈ ലോകത്തിൽ യാതൊരു ജീവിതവേദവും ഇഷ്ടമാത്രം വേടിടക്കണ്ടതായില്ല. അതുകൊണ്ട് അവിടുന്ന് മേൽത്തരത്തിലുള്ള ഈ വരങ്ങളെല്ലാമരുളി അടിമനെ രക്ഷിച്ചാലും. പ്രഭോ നമസ്കാരം.”

ബ്രഹ്മാവു—“കുമാര, നീ രാക്ഷസകുലത്തിലാണ് പിറവിമെടുത്തതെങ്കിലും നിന്റെ മനസ്സ് സത്വമയമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ധർമ്മപ്രതിഷ്ഠിതമായ നിന്റെ ആകാംക്ഷിതങ്ങളെല്ലാം സാധ്യമാകുന്നതാണ്. ശത്രുനിഷ്ഠനനായ നിനക്ക് ഞാൻ അമരത്വത്തെത്തന്നെ തരുന്നു. നിനക്ക് നിത്യമംഗളം ഭവിക്കട്ടെ.”

• അനന്തരം ബ്രഹ്മാവു കുംഭകണ്ഠൻ വരംകൊടുക്കുവാനായി തിരിച്ചു. അപ്പോൾ ദേവകളൊക്കെ കൂടി ആകാശത്തിൽനിന്നു പറയുകയാണ്.

“അംഭോജാലയനായ തമ്പുരാൻ ഭവാനിന്നു
കുംഭകണ്ഠൻ വരം നൽകരുതവിഭവശ,
ദുഷ്ടനായുള്ളോരിവൻ വിഷ്ണുപം മൂന്നും ബലാൽ
ചെട്ടെന്നു ബാധിക്കുന്നതറിമുന്നല്ലോ ഭവൻ.
നന്ദനാരാമത്തിങ്കൽ ചെച്ചിവനേഴപ്പുര-
സ്സുദരിമാരെപ്പത്തുവാനവസ്രീകളേയും
കൊന്നുതിന്നിതു പിന്നെ മൂന്നിമാരേയും തഥാ
ധന്യമാനുഷരേയും തിന്നിതു ബലാലിവൻ.
നല്ലോത വരങ്ങളേ ലഭിക്കുന്നതിൻമുമ്പു
വല്ലാത്തകൃത്യമാരോന്നിങ്ങനെ ചെയ്തുള്ളവൻ
ചൊല്ലേറ്റു വരങ്ങളെ ലഭിക്കുന്നാകിൽ പാരി-
തെല്ലാമേ ഭക്ഷിച്ചീടുമില്ല സംശയമേതും.
അതിനാൽ വരം നൽകുന്നനുള്ള വ്യാജത്തോടു
മതിയാംമോഹമിവനേകക തഭവാനിയേ!
നല്ലതുവേിച്ചീടും ലോകങ്ങൾക്കിതുമെല്ലാ-
ലല്ലലെന്നിയേ സമ്മതിച്ചീടുമിവൻ താനും.”

(വാ-രാ).

നിധിമ്പരുടെ നിർമ്മാണത്താൽ പ്രബുദ്ധനായ നീരജയോനി വാണീദേവിയെ മനംകൊണ്ടു വിളിച്ചു. അന്ത്യം അദൃശ്യമായവിധം സ്വരൂപഗോപനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ദേവി ചെട്ടെന്നുദ്രാഹത്തിന്റെ അരികത്തേക്കി വന്ദിച്ചു നിന്നു.

ബ്രഹ്മാവു—“പ്രിയേ, നീ കുങ്കുമപ്പൂക്കളുടെ രസനയിൽ ചെന്നിരിക്കണം. എന്നിട്ടു ദേവന്മാർക്ക് പത്മമായ വാക്കിനെ അവിടെയുദിപ്പിക്കുകയും വേണം.”

വാനി അതുപ്രകാരം സമ്മതിച്ചു. ഉടൻ ബ്രഹ്മാവു കുങ്കുമപ്പൂക്കളുടെ മുമ്പിൽ ചെന്ന് യഥേഷ്ടം വരങ്ങളെ വരിച്ചുകൊടുത്തു.

“ഉണക്കുന്നിയേ പവവത്സരമുറങ്ങിപ്പോ

മാനസ മോഹം പെരുത്തുണ്ടെന്നിരിക്കിലേശ!”

എന്നായിരുന്നു അവനപ്പോൾ വരിച്ച വരം. സന്തുഷ്ടരായ ദേവകളും ബ്രഹ്മദേവനും ക്ഷണത്തിൽ അവിടെ നിന്നു മറഞ്ഞു. കുങ്കുമപ്പൂക്കൾ സ്വയം വന്നപ്പോഴാണ് അവൻ പറിയ അക്കിടി അവൻ ഗ്രഹിച്ചത്. അവൻ വളരെ ധൃസനിച്ചു. “എന്തുഫലം? കാര്യം കഴിഞ്ഞില്ല?”

വരലാഭത്താൽ പ്രഹൃഷ്ടനായും കൃതാത്മനായും ആ സഹോദരന്മാർ തൽക്ഷണംതന്നെ തപോവൃന്ദാനം നിറുത്തി മാത്രസന്നിധിയേ ലക്ഷ്യമാക്കി തപരിതഗമനം ചെയ്തു.

പുത്രന്മാരുടെ അസാധാരണമായ വരലാഭത്തെക്കുട്ടുകേകുസിയുടെ ഹൃദയം ആനന്ദത്താൽ നൽകിത്തമായി. അവൾ ആ വീരസന്താനങ്ങളെ മറോടണച്ച് ഗാഢഗാഢം പുണർന്ന് തനിക്കുസിലിച്ച വീരമന്ത്രപദത്തെ കൊണ്ടാടി. ലോകം മുഴുവനും തനിക്കിനി സ്വായത്തമാണെന്നതന്നെ ആ മാനിനി നിശ്ചയിച്ചു.

അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം.

രാവണന്റെ പരാക്രമങ്ങൾ.

സദസ്യരുടെ കൌതുകമറിയുകയാൽ അമസ്തൻ രാവണന്റെ വിവിധപരാക്രമങ്ങളെപ്പറ്റി പിന്നെയും പറഞ്ഞു:—

“രാവണാദികൾക്കു വരം ലബ്ധമായെന്നും, അചർ അമിതപരാക്രമശാലികളാണെന്നും ഉള്ള വർത്തമാനം അറിഞ്ഞമാത്രയിൽത്തന്നെ സുമാലി അനുചരന്മാരോടുകൂടി പാതാളലോകം വിട്ടുപോന്നു. മാരിചൻ, പ്രഹസ്തൻ, വിരൂപാക്ഷൻ, മഹോദരൻ എന്നീ നാല് അമാത്യമുഖ്യരും അവനെ തുടർന്നു. സുമാലി തന്റെ ചെറുതനായ രാവണനെ തഴുകിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു:—

“ഭാഗ്യവൈഭവംകൊണ്ടു വത്സ, നീ സംപ്രാപിച്ചു
ശ്ലാഘ്യമാം മനോരഥം നിരൂപിച്ചതുപോലെ.
ഉണ്ണീ, നീ ത്രിഭുവനനാഥനാം ചതുർമുഖൻ-
തന്നോടുത്തമങ്ങളാം വരങ്ങൾ ലഭിക്കയാൽ
നല്ലൊരു പുരിയായ ലങ്കയെ വിട്ടു ഞങ്ങ-
ളെല്ലാം രസാതലം ഗമിപ്പാൻ നിമിത്തമാം
വൈഷ്ണവതന്നിലേറും വലിച്ച ഭയമിപ്പോ-
ളാകവേ നശിച്ചിതു നിന്മുഖം മഹാഭജ!
പലവട്ടവും വിഷ്ണു ഞങ്ങളെച്ചൊല്ലിക്കൊണ്ട്
നിലയങ്ങളെയെല്ലാം വിട്ടുടൻ ദുഃഖത്തോടും

ഞങ്ങളെല്ലാരുമൊന്നിടേച്ചുറവും ഭയത്തോടും
 ഭംഗമേററാടിച്ചെന്നു പാതാളം പ്രവേശിച്ചു.
 രാത്രിചാരികളാകും നമുക്കുള്ളതാണോർത്താ-
 ലുത്തമമായ ലങ്കാപട്ടണം മനോഹരം
 ബുദ്ധിമാൻ ധനാധീശൻ നിന്നുടെ സഹോദര-
 നഭരതനപ്പുരിയെക്കൊല്ലുവാക്കിനാനിദ്വേദം
 അപ്പുരംതന്നെ സാമംകൊണ്ടോതാൻ ഭാനംകൊണ്ടോ
 തപ്പാത്ത ഭേദംകൊണ്ടോ തിരിയേ വീണ്ടീടുവാൻ
 വീരനാം നിനക്കിന്നു കഴിയുന്നെങ്കിൽ ചിരം
 പാരവും സുഖംപൂണ്ടു വസിക്കാം നമുക്കല്ലോ.”

(വാ-രാ)

സുമാലി തുടർന്നുപറഞ്ഞു—“നീ ആ വിധത്തിൽ
 വേഗേന പ്രവർത്തിക്കുന്നപക്ഷം വിശിഷ്ടമായ ആ ലങ്കാ
 പുരത്തിനു നീ തന്നെ ഏകനാഥനായിത്തീരും. എന്നു
 മാത്രമല്ല, അവമാനിതരായി അത്യാപത്തിൽ അകപ്പെട്ടു
 കേഴുന്ന സ്വജനങ്ങളെയും ബന്ധുക്കളെയും രക്ഷിക്കുക
 യെന്ന മഹാകാര്യവും നിനക്കതുകൊണ്ടു സാധ്യമാകും.
 അതിനാൽ ഒട്ടും താമസിയാതെ സംഭാരങ്ങൾ സംഭരി-
 ച്ചാലും.”

പിതാവിന്റെ വാക്യംകേട്ടു രാവണൻ കുറച്ചുനേരം
 ചിന്താമഗ്നനായിരുന്നു. അനന്തരം, “കുബേരൻ എന്റെ
 ജ്യേഷ്ഠനാണ്; തന്മൂലം അദ്ദേഹത്തെ വന്ദിക്കേണ്ടവനാണ്
 ഞാൻ. ആ സ്ഥിതിക്ക് ഇദ്ദേഹം അവിടുന്ന് പറയുന്നത്
 സ്വായമല്ല” എന്ന് രാവണൻ മറുപടിപറഞ്ഞു. സുമാലി
 തല്ക്കാലമൊന്നുപറയാതെ അവിടംവിട്ടു പോവുകയും
 ചെയ്തു.

പിന്നെയും കുറച്ചുകാലംകൂടി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുമാലി മന്ത്രിമാരോടുകൂടി മുൻപറഞ്ഞ ഹിതത്തെ രാവണനേ ബോധിപ്പിച്ചു. അപ്പൊഴും രാവണൻ പറഞ്ഞത് സമാധാനിപ്പിച്ചതു മുൻപടിതന്നെയായിരുന്നു. അതുകേട്ട് പ്രഹസ്തനെന്ന മന്ത്രിമുഖ്യൻ രാവണനോടു പറഞ്ഞു:—

“ധീരനായ അവിടുന്ന് ഇങ്ങനെ പറയുന്നത് ശരിയല്ല. ശൂരന്മാരുടെ വിജയോദ്യമം ഭ്രാന്തസ്സേവത്തെ നിമിത്തമാക്കി ഭഗവൽപ്പുത്രനായ ഏതു ധർമ്മത്തെ അസ്പദമാക്കിക്കൊണ്ടാണെന്നറിയുന്നില്ല. ഞാനതിനൊരുദാഹരണം പറയാം. ഭിത്തിയും അഭിത്തിയും ഒരു അച്ഛനമ്മമാരുടെ മക്കളാണ്. കശ്യപപ്രജാപതിയുടെ ഭാര്യയായ രാവരോളം യോഗ്യതയുംമാറ്റം മറ്റൊക്കെല്ലെന്നാണല്ലോ വെച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇന്നിപ്പോൾ മൃഗലകിന്ദർയും ചെന്തമാക്കളായി വാഴുന്ന വാനോരെല്ലാം അഭിത്തിയുടെ മക്കളാണ്. എന്നാൽ ന്യായത്തിൽ ഭിത്തിയുടെ മക്കളായ അസുരന്മാർക്കാണ് ആ സ്ഥാനം ലബ്ധമാകേണ്ടത്. പക്ഷേ, “കയ്യുക്കളുവൻ കാര്യക്കാരൻ” എന്ന മട്ടിൽ ആഭിനാരായണന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി അസുരന്മാരെല്ലാം അടിച്ചോടിച്ചും കൊന്നും ദേവന്മാർ രാജ്യം കൈക്കലാക്കുകയാണുണ്ടായത്. സാമോദര്യബന്ധമെവിടെപ്പോയി? അതുകൊണ്ട് അങ്ങയോടിപ്പോൾ ഇവിടെ ആവശ്യപ്പെട്ടത് പുതുതായി ഒരു കമ്മം അവിടുനായി തുടങ്ങിവെയ്ക്കണമെന്നല്ല. ദൈത്യദേവന്മാർ മുന്വിനാലേ തുടങ്ങിവെച്ച ഒരു മാറ്റത്തെ കാര്യലാഭത്തിനായി അവിടുന്ന് ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഇതേ ഇവിടെ ബോധിപ്പിച്ചുളളു.”

പ്രഹസ്തന്റെ യുക്തിയുക്തമായ വചനം കേട്ടപ്പോൾ സന്തുഷ്ടചിത്തനായ രാവണൻ ഏതാണ്ടൊരു രണ്ടുനാഴിക

നേരം ചിന്താക്രാന്തനായിരുന്നു. അനന്തരം അവൻ അതുവിധമെല്ലാം സമ്മതിച്ച് ഉള്ളിൽ സമ്മദം പൂണ്ടു. ഉടൻ സകല രാക്ഷസന്മാരേയും വിളിച്ച് ദശകന്ധരൻ ത്രികൂടവനത്തിലെത്തി. അവിടെ പാളയമടിച്ചുകൊണ്ട് വാക്പട്ടവായ പ്രഹസ്തനെ കുഞ്ചേരസന്നിധിയിലേയ്ക്ക് ദൈത്യത്തിനായി നിന്ദയാഗിച്ചു.

രാവണവാക്യത്തെ ശിരസാ വഹിച്ചു ചെന്നു പ്രഹസ്തൻ കുഞ്ചേരനോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

“ഇന്നു തവാനുജനായ ദശാനനൻ-
തന്നുടേ ചൊല്ലിനാൽ വന്നിതിപ്പോഴഹം.
പുണ്യജനേശ്വരനായ ഭവാനോടു
കുടുംബ പരക്കെന്നു ചൊല്ലിവിട്ടീടിനാൻ
നകതഞ്ചരന്മാർക്കു പണ്ടുചണ്ടെയുള്ള
പത്തനമായതു ലങ്കാപുരമെടോ!
ഇത്രനാളും ഭവൻ പാലിച്ചതു പുന-
രത്രയുമേറ്റം തെളിഞ്ഞിതെല്ലാവർക്കും.
ഇന്നുമൊരു കാലം മീളുകയില്ലവ-
രെന്നോർത്തിരുന്നുപോകേണ്ട ഗുണാംബുധേ!”

(അ-രാ)

സന്ദേശമെല്ലാം മനസ്സിരുത്തിക്കേട്ടശേഷം കുഞ്ചേരൻ അതിവിനീതനായി ഇങ്ങനെ മറുപടി പറഞ്ഞു:—
“നിലുജനമായിരുന്ന ഈ സ്ഥലത്തെ എന്റെ പിതാവു എനിക്കായി തന്നു. അതിനാൽ ഞാനിവിടെ എന്റെ കുറുകാരോടുകൂടി വന്നു താമസം തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെയായിട്ട് കാലം കുറെ കഴിയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.”

“എന്നുടെ സോദരനായ ഭരാനന്തൻ
തന്നോടുകൂടി വസിക്കിലുമാമെടോ!
സൗഖ്യമെന്നാലതു ഞങ്ങൾക്കിതവർക്കു-
മാർക്കുമില്ലെന്നാൽ പരിഭവമാരൊട്ടും.
നേരത്തുചെന്നു വരുത്തിടവനെ നീ
ചാരത്തു കാണാനെന്നിഷ്ടമുണ്ടാഗ്രഹം.”

(അ-രാ)

അതുകേട്ടു പ്രഹസ്തൻ, “ഞാനഭ്യർത്ഥത്തോടു വിവരം പറയാം; അപ്പൊഴുണ്ടാകുന്ന ഭാവത്തെ ഇവിടെ വന്ന് ബോധിപ്പിക്കയും ചെയ്യാം” എന്നുപറഞ്ഞ് രാവണാനന്തികത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

പ്രസ്തുത വിവരം പിതാവിനെ ധരിപ്പിക്കുവാനായി, പ്രഹസ്തന്റെ പിറകേതന്നെ കുബേരനും പുറപ്പെട്ടു. പിതൃസമീപംചെന്ന് വന്ദിച്ചശേഷം കുബേരൻ — “പിതാവേ, രാവണൻ ലങ്കാരാജ്യം ചോദിക്കുന്നു. ഞാനെന്നാണു ചെയ്യേണ്ടത്? എനിക്ക് മറെറാരിടവും അശ്രയമില്ല” എന്ന് അരുളി.

വിശ്രവസ്സ് — “കുമാരാ, അവൻ മഹാ ഭൃഷ്ടനാണ്. നീ അവിടംവിട്ട് വേഗമിങ്ങോട്ടു പോരികയാണ് ഭേദം. അത്ഥപുത്രകളത്രാദികളോടുകൂടി നീ ഇവിടെത്തന്നെ പാതു്തുകൊൾക. കൈലാസപുരിയുടെ സമീപത്തിൽത്തന്നെ ഒരു പുതിയ പുരം പണിയിച്ച് അതിൽ ശങ്കരസേവ ചെയ്തുകൊണ്ടു വാഴാം. അതുമതി.”

കുബേരൻ പിതൃനിർദ്ദേശപ്രകാരം വേഗത്തിൽ ചെന്ന്, അവിടെയുള്ള സകല സമ്പത്തുകളോടും പരിചാ

രണ്ടുജാതംകൂടി പോന്നു് കൈവാസപൂർത്തിയുടെ വടക്കരികിലായി അളകാപട്ടണം നിർമ്മിച്ചു് അതിൽ സസുഖം ഈശ്വരസേവചെയ്തു വാണു. പരമശിവന്റെ പരമാനുഗ്രഹഫലമായി കുഞ്ഞുരനു് അദ്ദേഹവുമായി ദൃഢസഖ്യം തന്നെ ലബ്ധമായി.

അതിനിടയിൽ പ്രഹസ്തൻ, വൈശ്രവണസന്ദേശത്തെ കർഷ്ണരും വിടാതെ രാവണനെ ധരിപ്പിച്ചു. അതു കേട്ടപ്പോൾ രാവണനും കൂട്ടരും കിംകർത്തവ്യതാ വിമുഖരായിത്തീർന്നു. സത്യഗ്രഹത്തിന്റെ വിശേഷം ഇതാണു്. വൈശ്രവണൻ ദൂതചക്രംകേട്ടു് കോപിഷ്ടനായി തീർന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ, നിശ്ചയമായും ഭയങ്കരമായ യുദ്ധത്തിന്നു് രാവണൻ കാടിഞ്ഞുതുമായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അകട്ടേ, രാവണൻ അന്ധനായി ചമഞ്ഞു.

പുറകിലും, ഒന്നരണ്ടുനാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ക്ഷേത്രം പൂജിപ്പിച്ചു പോയിരിക്കുന്നുവെന്ന വാർത്ത നാട്ടിലെങ്ങും പരന്നു. ക്ഷണത്തിൽ മാതാമഹപ്രഭൃതികളായ സകല രാക്ഷസന്മാരോടുകൂടി രാവണൻ ലങ്കയിലെത്തി. ബന്ധുജനങ്ങൾ അപ്പോൾതന്നെ രാവണനെ രാക്ഷസരാജാവും ലങ്കാധിപതിയുമായി അഭിഷേകം കഴിക്കയും ചെയ്തു.

അനന്തരം ആദ്യമായി രാവണൻ ചെയ്തതു് നിദ്രാധീനനായ കുരുകുണ്ണനു് ഒരു ഉറക്കെ പ്രത്യേകമായി പണി ചെയ്യിച്ചുകൊടുക്കുകയായിരുന്നു. അവനെപ്പറ്റി രാവണനു് ദുർദ്ദമായ വൃസനമുണ്ടായി. പ്രതിശാന്തിക്കായി രാവണൻ പിതാമഹനെ തപചെയ്തു് പ്രത്യക്ഷനാക്കി സങ്കടം ബോധിപ്പിച്ചു. പറയത്തക്ക ഗുണമൊന്നും അതു

കൊണ്ടുണ്ടായില്ല. “ആരും ഉറങ്ങിയാൽ ഒരുദിവസം ഉണർന്നിരിക്കും” എന്നൊരു ഭേദമാത്രമേ തനിക്കു് അതിൽ വരുത്തുവാൻ നിവൃത്തിയുള്ളുവെന്നുപറഞ്ഞു് ബ്രഹ്മാവു മറഞ്ഞു. ഗത്യന്തരംകിട്ടാതെ രാവണൻ അത്രമാത്രം കൊണ്ടു് തൃപ്തനാകയും ചെയ്തു.

പിന്നീടു് രാവണൻ വിദ്യജ്ജിഹ്വപെന്ന രാക്ഷസനൊക്കൊണ്ടു് സ്വസ്ഥോദാദിയിായ ശുദ്ധ്വണവയെ വിവാഹംകഴിപ്പിച്ചു.

അനന്തരം അവൻ മയാസുരന്റെ മകളായ മന്ദോദരിയെ വിവാഹം കഴിക്കയും, വൈഭരാചനന്റെ പുത്രിയായ വജ്രജാലയെ കുടകുണ്ണനൊക്കൊണ്ടും, ശൈലുഷനെന്ന ഗന്ധർവാജാവിന്റെ പുത്രിയും സദ്ഗുണവശ്യയുമായ സരമയെ വിഭീഷണനൊക്കൊണ്ടും പരിണയിപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

“* * * കുറേക്കാലം ചെന്നുപ്പോൾ മന്ദോദരി മോഹനാദനെന്നുള്ള സുതനെ പ്രസവിച്ചാൾ നിങ്ങളെല്ലാരുടേ ഇരട്ടിത്തന്നെ ചൊല്ലിടുന്നതിങ്ങവർതന്നെയെന്നു ധരിക്ക മഹാനാദര! രാവണപുത്രനായോരാശരനവൻവന്ന ഭൂവിതിൽ പിറന്നൊരുനരത്തുതന്നെഞ്ചാലൻ പാരമായ് കരയുമ്പോളുണ്ടായി മഹാനാദം വാരിദനിരപാരം മുഴങ്ങുന്നതുപോലെ. ബാലനാമവൻതന്റെ ഭാരമാം നാദംകൊണ്ടു മേലേഴും ലങ്കാപുരമാകവേ സ്കന്ദിച്ചുപോയ്

അകയാൽ മോമിനാദനെന്നപ്പോൾ നാമധേയം
 നൽകിനാൻ പിതാവായ രാവണനന്ദനപത്മമായ്.
 രാവണന്റെ നല്ല രമ്യമാമന്തഃപുരേ
 രാവണസുതനവൻ ക്രമത്താൽ വളർന്നതേ,
 രാവണവരസ്രീകളവനെപ്പോറീടിനാൻ
 പാവകൻതന്നെശ്ശുഷ്കകഷ്ടങ്ങളെന്നപോലെ.”

(വാ-രാ.)

രാവണന്റെ പ്രതാപങ്ങളൊന്നും പറഞ്ഞാലാവില്ല.
 സാധുമർദ്ദനം, സത്ക്കർമ്മലാപംസനം, പരദാരാപഹരണം
 തുടങ്ങിയ ദുർവൃത്തികളെല്ലാം അവൻ നിരന്തരമായി
 ചെയ്തുവന്നു. ദേവദാനവഗന്ധർവാദികളെയെല്ലാം അവൻ
 കഠിനമായി മർദ്ദിച്ചു. നന്ദനാരാമത്തിൽ കാട്ടാനകണക്കു
 ചാടിക്കടന്ന് കല്ലവൃക്ഷങ്ങളെല്ലാം വെട്ടിനശിപ്പിച്ചു.
 സുരയുവതികളായി അവന്റെ അന്തഃപുരത്തിലെ പരിചാരി-
 കമാർ. ഉപശീരംഭാദികളായ സ്വപ്നാവധൂക്കൾ അവന്റെ
 സദസ്സിലെ ആട്ടക്കാരികളും പാട്ടുകാരികളും ആയിത്തീർന്നു.

“സംപൂർണ്ണതേപനതന്നേ സതതമുദിതനാ-

കേണമേണാക, നക്-

നംഭോജാതങ്ങളെങ്ങും വിരിവതിനുപരം

മുട്ടുകൂടാതെവണ്ണം,

വൻപാൽ പൂന്തെന്നൽ ബന്ദീകൃതവിബുധവധൂ-

നീവികമ്പേന മുൻപേ

സംഭാഷ്യാത്മാതദേകേ വിഹൃതിമകൃത ല-

കേശപരന്നാതമൊച്ചാ.

ഭീരുസപാനോമരോന്ദ്രൻ കഴലിണപണിവാൻ
 ശോപുരം കാത്തുനില്ക്കു-
 ന്നൊരൈക്കണ്ടും പറഞ്ഞും പവവഴിയിലിര-
 ന്നീടിലും കാക്കുപാവം!
 മേലാരം ഭൂപല്ലികൊണ്ടങ്ങവരോടിടയിടെ-
 തല്ലുകൊണ്ടാനകാസ്യേ
 ചൂരക്കോൽകൊണ്ടു കൊള്ളും പരിമു ജനതി ല-
 കേശപരന്നാരുമാവാ."

(രാ-ചമ്പു.)

അതുകൊണ്ടൊന്നുമായില്ല രാവണന്റെ ദുശ്ശേഷിത
 ങ്ങൾ. സഹോദരന്റെ ദുരന്തങ്ങളായ ദുഷ്പ്രവൃത്തി
 കളോദരാനും കേട്ടു വ്യഥിതനായ ധനാധിപൻ അക്കാ
 ത്തു് പലപല സാരോപദേശങ്ങൾ സന്ദേശിച്ചു് രാവ
 ണന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു് ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. ദൂതൻ ദശാ
 നനന്റെ മുമ്പിൽവന്ന് വിനീതനായിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

“രാക്ഷസരാജ, ജയജയ സന്തതം
 ദാക്ഷിണ്യശീല, പ്രഭോ, ഗുണവാരിധേ!
 അഗ്രജൻതന്നുടെ സന്ദേശവാക്കുകൾ
 സദ്ഗുണരാശേ, ചെവിതന്നുകേട്ടാലും
 ഉഗ്രമായ്ചെയ്തു തപസ്സിൻഫലങ്ങളു-
 മൊക്കെ ക്ഷയിച്ചുപോം ഭോഗങ്ങളൊവെടോ!
 മൂന്നും പലരും തപോബലം കൈക്കൊണ്ടു
 ദുർന്നയംപൂണ്ടു ലോകോപദ്രവം ചെയ്താർ
 ചെന്നവരും നരകം ഭൂജിച്ചീടിനാർ
 ചെന്നീടുമോ ചിരകാലമായുണ്ണേടോ!
 ദേഹധനാദികൾ നിത്യമെന്നോക്കുന്ന
 ദേഹികളെയും മൃഗന്മാർ നിണ്ണയം

യൗവനംകൊണ്ടും വരമ്പലംകൊണ്ടും നീ
 സർവ്വജനങ്ങളെ പീഡിപ്പിച്ചാലുടൻ
 വന്നീടുമാപത്തുമായുവിനാശവും
 നന്നായ് നിരൂപിച്ചുകൊൾകനീമാനസേ.
 വൃന്ദാരകന്മാരെ ദേവപിച്ചതും ബലാൽ
 നന്ദനോദ്യാനമഴിച്ചതും കേട്ടുത്താൻ
 'ഏതായും കുശലൻ വൈശ്രവണാനുജ-
 നത്തമനല്ല ദശാനനനൊട്ടുമേ'
 നാട്ടാരിവണ്ണം പറയുന്ന വാക്കുകൾ
 കേട്ടാലെനിക്കു പൊറുക്കത്തൊട്ടുമേ.
 ധർമ്മസ്ഥിതി പിഴയാതെ ശുഭങ്ങളാം
 കർമ്മങ്ങളും ചെയ്തിരുന്നുകൊള്ളേണമേ.
 പംക്തിമുഖനേ വധിച്ചുകൊൾവാനുട-
 നെന്നുകഴിവെന്നു തങ്ങളിൽ തങ്ങളിൽ
 മന്ത്രംതുടങ്ങിനാർ ദേവമുനീന്ദ്രന്മാർ
 ചിന്തിച്ചുകൊള്ളുക നീയുമിതൊക്കേവ.
 ഞാനിങ്ങു ശങ്കരസഖ്യവും പ്രാപിച്ചു
 ദീനങ്ങൾ തീർത്തിരിക്കുന്നിതരിക നീ."

(അ-രാ.)

ഭൂതൻ വീണ്ടും പറഞ്ഞു:—“ധനേശ്വരൻ തിരുമു-
 ള്യിൽ ബോധിപ്പിക്കുവാനായി പിന്നെയും പലതും സന്ദ-
 ശിച്ചിട്ടുണ്ട്. അപ്പിടുത്ത് കനസ്സിനത്തി കേട്ടാലും. ‘സഹോ-
 ദരാ, നീ നിന്റെ പംശത്തിനും മഹിമയ്ക്കും കേവലം വൃത്തി-
 കളെ ആചരിക്കാമു. ബാലന്മാർ അറിവില്ലാതെ ചെയ്ത
 പോകുന്ന തെറ്റുകളെ അറിഞ്ഞു വേണ്ടവഴിക്ക് അവരെ ന

യിക്കേണ്ടതു രക്ഷിതാക്കളുടെ കടമയാണല്ലോ. സഭാചാര പരമല്ലാത്ത കൂട്ടുകെട്ടിനെ നീ നിശ്ശേഷം നിറുത്തണം. വി തച്ചതേ കൊയ്യൂ. താൻ ചെയ്യുന്ന കർമ്മങ്ങളുടെ ഫലം ഇ നല്ലെങ്കിൽ നാളെ താൻതന്നെ അനുഭവിക്കാതെ തരമില്ല.’ ഈ വിചാരം നിന്റെ മനസ്സിൽ ഉണ്ടായാൽ മതി.”

ഭൂതവാക്യം രാവണനെ ക്രമത്തിലധികം ക്രോധനാക്കി. അവന്റെ കണ്ണുകളിൽനിന്നു ചെന്തിറ്റപ്പാരി പാറിപ്പറന്നു. ദശമുഖൻ പല്ലും ചൂണ്ടും കടിച്ചു് ദംഷ്ട്രകൾ വെളിക്കുകാട്ടി കൈതിരുമ്മി നിന്നു. രാവണൻ അലറിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു:— “എടാ ഭൂത, നീ പറഞ്ഞ വാക്കുകളുടെ സാരവും, നിന്നെ പറഞ്ഞയച്ച ആ അധമജീവിയുടെ ഉദ്ദേശവും എനിക്കു മനസ്സിലായി. അയാൾ വെറും പിച്ഛനാണ്. എങ്കിലും പണത്തിന്റെ തിളപ്പുകേറിപ്പോയതുകൊണ്ടാണ് അവനി പ്പോൾ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാൻ തോന്നിയതു്. അതു കേട്ടു് നടക്കുവാനുള്ളവനല്ല ഈ രാവണൻ. താൻ ചന്ദ്രക്കലാധരന്റെ മിത്രമാണുപോലും. അതു് എന്നെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചിട്ടെന്തുവേണം? അവൻ ആരെയെങ്കിലും ബന്ധു വായി വരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. എന്നിക്കൊതു കേവലം? അവന്റെ കാരോ വാക്കോ അതിരൂക്ഷമായിരിക്കുന്നു. അതു മറക്കത്തക്കതോ മറയ്ക്കത്തക്കതോ ക്ഷമിക്കപ്പെടാവുന്നതോ അല്ല തന്നെ. അവന്റെ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം ഇതുവരെ ഞാൻ സഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇനി അതിനു തരമില്ല. ‘ജ്യേഷ്ഠനല്ലേ, ഗുരുത്വം പരിചാലിക്കണമല്ലോ’ എന്നൊക്കെ വിചാരിച്ചു് ഞാൻ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഇനി അതും വിചാരിപ്പാൻ ഭാവമില്ല. ഭദ്രാഹ്നി, ഞാനിങ്ങനെയൊക്കെ സാരമായി കരുതിയിരുന്നിട്ടും അവനിപ്പോൾ ഇങ്ങനെ സന്ദേ

ശിഷ്യയ്ക്കാനല്ലേ തോന്നിയത്? നോക്കിക്കൊള്ളൂ. ഞാനിപ്പോൾതന്നെ ഇവിടെനിന്ന് പുറപ്പെടുകയായി. മൂന്നുലോകത്തും രാവണാധിപത്യം സ്ഥാപിച്ചു ഞാനിനി അടങ്ങും. അവനൊരുവൻ നിമിത്തമായി നാലാശാപതികളേയും പോരിൽ തുലയ്ക്കേണ്ടതായി വന്നുകൂടി. അകട്ടേ, എനിക്കിനി പ്രയാസമൊന്നും ഇപ്പോൾ ഇല്ലതന്നെ.”

ഇങ്ങനെ ദൃഢമായി പറഞ്ഞുകൊണ്ട് കോപിഷ്ഠനായ രാവണൻ, താനാരംഭിക്കുവാൻചോക്ഷുന്ന മഹാസമരനാടകത്തിന്റെ നാടിയെന്നപോലെ നിശ്ചിതമായ കരവാളംകൊണ്ട് ആ സാധുവായ ഭൂതന്റെ കണ്ണും മുറിച്ചു. അനന്തരം വിജയസ്വസ്ത്യയനം ചെയ്തിച്ച് രാവണൻ ദിഗ്വിജയത്തിനായിറങ്ങി.

ആറാം അദ്ധ്യായം.

രാവണവിജയം.

ജ്യേഷ്ഠനോടു പോരാടാൻതന്നെയായിരുന്നു രാവണൻ ആദ്യമായി പുറപ്പെട്ടത്. അധീശന്റെ പിറകേ പ്രധാന മന്ത്രികളും നിരവധി സൈന്യങ്ങളും പ്രസ്ഥാനം ചെയ്തു. രാവണൻ അവരോടൊന്നിച്ച് കോപംകൊണ്ട് ദിക്കുകളെ ഭസ്മീകരിക്കത്തക്കവിധം തപരിതപ്രയാണം തുടങ്ങി. “നാട്ടുകൾനഗരങ്ങൾ കാട്ടുകൾശൈലങ്ങളും വീടുകൾപുഴകളും കേടറതാട്ടങ്ങളും”മെല്ലാം അതിവേഗത്തിൽക്കടന്ന് കൈലാസ്ഗിരിയുടെ പാർശ്വ

ത്തിൽ ആ ഭൃഷ്ടസംഘം ചെന്നുകൂടി. ഈ വർത്തമാനമറിഞ്ഞ കിന്നരന്മാരിൽ ചിലരെല്ലാം, രാവണന്റെ നേരിട്ടുനിലുപാൻകൂടി തങ്ങൾക്കു ശക്തിയില്ലെന്നു നിശ്ചയിച്ച് തൽക്ഷണംതന്നെ ആ സ്ഥലംവിട്ട് 'ധാവതി'ചെയ്തു. മറ്റു ചിലർ, തങ്ങളുടെ യജമാനന്റെ അനുജന്റെ വരവുപ്രമാണിച്ച് സന്തുഷ്ടരായി, വിവരം കുഞ്ചരനെ അറിയിക്കാൻവേണ്ടിപാഞ്ഞുപോയി. യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിവന്നവനാണ് രാവണനെന്നു കുഞ്ചരൻ പറഞ്ഞപ്പോഴു അവർ മനസ്സിലാക്കിയുള്ളൂ.

“അന്നേരം യക്ഷാനാഥനാകിയ ധനേശന്റെ സൈന്യവും ക്ഷോഭിച്ചിതു വൻകടലെന്നപോലെ.”

ധനാധിപന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം അനവധി സൈന്യങ്ങൾ ബലപരീകരരായി യുദ്ധാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്ക് പുറപ്പെട്ടു. ആ രണ്ടു വീരസൈന്യങ്ങൾ നിമിഷമാത്രംകൊണ്ടു കൂടിയണഞ്ഞു രണമാടി.

“ഘോരമായുള്ള യുദ്ധം യക്ഷരാക്ഷസപ്പട പാരമായ് തമ്മിൽ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നനേരം രാക്ഷസപ്പടയേററം കുഴങ്ങിത്തളന്നുപോയ് രാക്ഷസാമാത്യന്മാരുമത്രയും വ്യഥിതരായ്
* * * ദശഗ്രീവനായ രാക്ഷസരാജൻ തന്നുടെസൈന്യത്തിന്നു തോല്പുവന്നതുകണ്ടു, വന്നോരുത്സാഹമോടുമുച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടന്നേരം യക്ഷരോടു നേരിട്ടാൻ കുപിതനായ്. രാക്ഷസരാജന്റെ മന്ത്രിമാരായുള്ളൊരു രാക്ഷസവീരരേറെ വിക്രമം കലർന്നവർ

അയവർത്തിലോരോ രാക്ഷസഭേദശന്മാ-
രായിരം യക്ഷന്മാരോടേറമർ ചെയ്തിടിനാർ.”

(വാ-രാ)

അ യുദ്ധം അതിഭയങ്കരംതന്നെയായിരുന്നു. ദിവ്യാ
സ്രുങ്ങൾ വെച്ചിട്ടും, വൃക്ഷങ്ങൾ പിഴുതെറിഞ്ഞും, മറുപല
പ്രയോഗങ്ങളും ചെയ്ത് രണ്ടു സംഘത്തിലും അനേകം
പേർ പ്രാണശുന്യരായി ചമഞ്ഞു. ഒടുവിൽ രാവണൻ
ശത്രുമർദ്ദനം ചെയ്തചെയ്ത് കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ പ്രവിഷ്ഠ
നായി. പല പരക്കുകളും കണക്കിലധികം ശക്തിയായി
അവനു പറ്റിയിരുന്നുപെങ്കിലും ബ്രഹ്മാവിന്റെ വാശി
ക്തിനിമിത്തം അവൻ ക്ഷീണിതനായില്ല. രാവണന്റെ
തടസ്സംകൂടാതെയുള്ള പ്രവേശനംകണ്ട് ഭീതിഭീതരായ യക്ഷ
ന്മാരിൽ ചിലർ വൻഗുഹകളിലും, അനേകപേർ നദിക്ക
കത്തും ഒളിച്ചുകളഞ്ഞു.

ഇതെല്ലാംകണ്ട് ദുഃഖിതനായ കുഞ്ചേരൻ വീണ്ടും
അനവധി സൈന്യങ്ങളെക്കൂട്ടി ‘മാണിചര’നെന്ന ഭേ
നാഥനെ അയച്ചു. അവർതമ്മിൽ ചെയ്തതുടങ്ങിയ അട
രാട്ടം മുന്തിലത്തേക്കാൾ തുലോം ഭയാനകമായി. മാണി
ചരൻ എത്രയൊക്കെത്തന്നെ ശ്രമിച്ചിട്ടും യുദ്ധത്തിനിട
യിൽ ഒരു മുറിയുപോലും രാവണനേല്പിക്കാൻ ശക്തനാ
യില്ല. എന്നല്ല, രാവണൻ കണക്കിനു കൊടുത്ത ഒരു
തീക്ഷ്ണപ്രഹരമോരാനിമിത്തം മാണിചരന്റെ തല ഒരു
വശത്തേയ്ക്ക് കുറയൊന്നു ചെരിഞ്ഞുപോവുകയും ചെയ്തു.
തന്മൂലം അവനത്രയും ക്ഷീണിതനായിത്തീർന്നു.

“അനേകം ദൂരത്തായിക്കാണാത്തനിതു കാന്തി-
ചിന്നീട്ടും ഗദാപാണിയായോരു ധനേശനെ.

മന്ത്രിമാരായും ശുഭൻ നൽകുപോയുപാദൻതാനും
ശംഖപത്മാഭിനിയിദോപതമാതുമായി.

വിത്തനായകൻ ശാപംകൊണ്ടു സന്മതിയെന്ത്യ
യുദ്ധത്തിന്നൊരുങ്ങീട്ടും തമ്പിയെക്കണ്ടനേരം ”

(വാ-രാ)

കുലോചിതവും അഭിമാനസംയുക്തവും ആയ ചില
സാരോപദേശങ്ങളെ പറയുവാൻ ഇനിത്തു.

“മൂന്നും തപസ്സുചെയ്യാൻ പലതമവർ
ചെന്ന യഥാലയത്തിൽ മേവീടിനാർ.

ദുർവാരമായ വരപ്രഭാവംകൊണ്ടു
സർവ്വജനത്തെയുപദ്രവിക്കായ്ക്കട്ടോ,
ചെയ്ത ദുഷ്ടതകൾക്കെല്ലാം നേർക്കുനാൾ
കൈതവഹീനമനുഭവിക്കായ്ക്കട്ടം.

ദോഷനാശംവരുമുന്മേലൊട്ടുങ്ങമി-
സ്സാഹസാൽ ചെയ്ത തപസ്സിന്ഫലമെല്ലാം.
അഹാര നീഹാര നിദ്രാപരന്മാരായ്
മോഹവശഗതന്മാരായനുഭവിക്കട്ടം.

ദോഷനാശികളെല്ലാം ഗതാഗതം
ദേഹികൾക്കെന്നുള്ള ഭതതുമറിയാതെ
ധർമ്മാധർമ്മങ്ങളും ചിന്തിയാതെ നിത്യം
ദുർമ്മർദ്ദങ്ങളും ചെയ്തുജന്മങ്ങളെ”

പീഡിപ്പിച്ചു നടക്കുന്ന ദുഷ്ടന്മാർ പലതരത്തിലുള്ള വേ-
ദനകളനുഭവിച്ചു നരകംപൂർവ്വമെന്നത് നിർദ്വിവാദമാ-
കുന്നു. കേവലം അജ്ഞനായ നിന്നോടു തത്ത്വപാഠഭേദം
ചെയ്യാൻ ചാടിപ്പറപ്പെട്ട എന്റെ ജളതയെ ഞാനി

പ്പോൾ അപഹസിക്കുന്നു. നീ നിഷ്കാരണമായി പാവപ്പെട്ടവരെ ഉപദ്രവിക്കുന്നു. എന്നാൽ, നിനക്കു അതുകൊണ്ട് വല്ല ഫലവുമുണ്ടോ? അതൊട്ടില്ലതാനും. നിന്റെ ഭാവി അത്യന്തം ഭയങ്കരമാകുമെന്നതിന് യാതൊരു സംശയവുമില്ല. നീയും നിന്റെ വംശവും കുറിയറന്ന് നാശമടയും. സംശയമൊന്നുമില്ല.”

“ഇത്ഥം പറഞ്ഞു ഗഭയുമെടുത്തു സന്നദ്ധനായ് ചെന്നുണയുന്ന ധനേശ്വരൻ തന്നുടെ ധീരതകണ്ടു നിശാചരൻ നിന്നവർ പേടിച്ചുകുന്നാരതുനേരം സതപരചെന്നു നക്തംചരാധീശനെ കൂലനായൊന്നടിച്ചാൻ ധനാധീശ്വരൻ തല്ലുകൊണ്ടാശു വിറച്ചാൻ ദശാനനൻ ഇപ്പനായ് നിന്നു പൊരുതാനതുനേരം.”

(അ-രാ.)

ഒടുവിൽ വൈശ്രവണനെ മോഹിപ്പിച്ചു രാവണൻ നിലംപതിപ്പിച്ചു. പത്മാദികളായ മുനികൾ ഉടൻതന്നെ അവിടെനിന്നെടുത്ത് അദ്ദേഹത്തെ നന്ദനോദ്യാനത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി ശുശ്രൂഷിച്ചു.

വിജിതനായ ദശാനനൻ ക്ഷണത്തിൽ പുഷ്പകുത്തിലേറി യാത്രതിരിച്ചു. ശരവണദേശത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ വിമാനം സ്തബ്ധമായിപ്പോയി. അതിന്റെ കാരണമെന്തെന്ന് രാവണനോ മന്ത്രിമാർക്കോ മനസ്സിലാകാത്തതാൽ അവർ അമ്പരന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും നന്ദികേശ്വരൻ വാനരരൂപത്തിൽ അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായി. “ശ്രീപരമേശ്വരൻ

രൻ നൃത്തമാടുന്ന സ്ഥലമാണിത്; ഇവിടെ ഒരുവനും കടക്കാനധികാരം ഇല്ല. നീ വന്നവഴിയേ വേഗം പൊയ്ക്കൊള്ളുക. അഹങ്കാരം മരണത്തിനു കാരണമായേക്കും” എന്നു പറഞ്ഞു. ആ വാനരന്റെ വേഷവും വാക്കും രാവണൻ അപഹാസ്യമായി തോന്നി. അതിനിൽ നന്ദികേശപരൻ,

“വാനരനെന്നു നീ നിന്ദിച്ചു കാരണം
വാനരന്മാരാൽ വരും ക്ഷണനാശവും.”

എന്നൊരു ശാപം അവനു കൊടുത്തു. ‘ദേവദിജുനാറെ നീ നിരന്തരമായി പീഡിപ്പിച്ചു’ ആത്മനാശത്തിനുള്ള വഴികൾ ധാരാളം ഉണ്ടാക്കുക’ എന്നും നന്ദി പറഞ്ഞു. എന്നാൽ രാവണൻ ഈ കഥയൊന്നും ഗ്രഹിച്ചതുമില്ല.

ശങ്കരൻ എന്നു പറയപ്പെടുന്നവൻ ആരാണെന്നൊരു ജിജ്ഞാസ ഉടൻ രാവണനുണ്ടായി.

“നേർവഴിയേ മമ പോകരുതെങ്കിൽ നീ
പോവതൊഴിച്ചുകൊൾ നാഥനെന്നാകിലോ
എന്നുപറഞ്ഞിളക്കിടിനാൻ കൈലാസ-
മൊന്നുകുലുങ്ങിയന്നേരം പരവശാൽ
ചന്ദ്രചൂഡാനുചരന്മാർ വിറച്ചിതു
ചന്ദ്രാനനയായ പാവതീദേവിയും
അടൽച്ചുണ്ടോടി വിയർത്ത ഭയംപൂണ്ടു
ഗാഢമാലിംഗനം ചെയ്തതളിടിനാൾ
ലോകമാതാവുപുണർന്നു കണ്ടു-
രാഗവശനായ് ചിരിച്ചു മഹേശനും
ചാതപാദാംഗുഷ്ഠമുനിക്കളിച്ചതു-
നേരമുറച്ചിതു കൈലാസശൈലവും.

കേകസീപുത്രൻ ശൈലമിളക്കിയ
 കൈകളിരുപതും പവ്തന്തന്നുടെ
 കീഴായ് ഞ്ഞുങ്ങിച്ചുതഞ്ഞതു കാരണ-
 മൂഴിയും ആഴിയും ശൈലവനങ്ങളും
 കേഴുന്ന നാദങ്ങൾ കേട്ടു വിറച്ചിതു
 ലോകത്രയത്തിങ്കലുള്ള ജനങ്ങളും
 ശോകംകലൻ ഭയവിവശനാരായ്
 ഹസ്തങ്ങളെയങ്ങു വീണയാക്കിക്കൊണ്ടു
 തത്രൈവ സാമഗാനം ചെയ്തനാരതം
 മൃത്യുഞ്ജയനെ ബ്ജിച്ഛാനതുനേരം
 ഭക്തിയും വലിച്ചിതു ദശവക്ത്രനും.”

കരഞ്ഞുപിഴിഞ്ഞും, നമിച്ചും, സ്തോത്രങ്ങൾ പാടിയും
 രാവണൻ ആ കിടപ്പിൽ ആയിരം സംവത്സരം കിട-
 ന്നു. ആ ദീർഘകാലംകൊണ്ടു അവന്റെ അഹങ്കാരമെ-
 ല്ലാം നിലച്ച് മനസ്സിൽ ദൃഢമായ ശിവഭക്തി സംജാ-
 തമായി. ദശമുഖന്റെ സ്ഥിരമായ ഭക്തികണ്ടു സന്തുഷ്ട-
 നായ ശങ്കരമുന്തി പ്രത്യക്ഷനായി അവനോടിങ്ങനെ
 അരുളിച്ചെയ്തു:—“നിന്റെ അസാമാന്യമായ വീര്യംക-
 ണ്ടു ഞാൻ പ്രീതനായിരിക്കുന്നു. പദ്മം നിന്റെ കയ്യി-
 ന്നേൽ പതിച്ചപ്പോൾ നീ പുറപ്പെടുവിച്ച ശബ്ദമൂലം
 ലോകമത്രയും മുഴങ്ങുകകൊണ്ടു നിനക്കു ഇന്നുമുതൽ
 രാവണൻ എന്ന സംജ്ഞയെ നാം പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു.
 നിന്റെ പേർ സർവ്വലോകത്തിലും പ്രസിദ്ധമായിത്തീരും.
 ഇനി നീ പൊയ്ക്കൊൾക.

രാവണൻ—“പ്രഭോ! അവിടുത്തേക്കു അടിയനിൽ
 അർപ്പിച്ചുണ്ടു എങ്കിൽ ഒന്നുണ്ടു വരത്തേക്കുടി നൽകുമാറാ

കണം. ദേവന്മാരോ, ഗന്ധർവ്വന്മാരോ, അസുരരോ, രാക്ഷസരോ എന്നെ കൊൽവാൻ ശക്തരല്ല. മനുഷ്യരെ ഞാൻ വിലവയ്ക്കുന്നമില്ല. അവർ വെറും പുഴുക്കളത്രെ. ഇതെല്ലാം ഞാൻ പണ്ട് ബ്രഹ്മദേവനെ പ്രാർത്ഥിച്ചു സന്ധാദിച്ചു. അവിടുന്ന്, അയുശ്ശേഷത്തെയും ഒരു ശത്രുത്തെയും കല്പിച്ചുതരണം.”

ശിവൻ—“അതെ, ഞാൻ അതു രണ്ടുനിനക്കുതരാം”
ഉടൻതന്നെ ശിവൻ അതിഭീഷ്ടവും ശക്തിമത്തുമായ ചന്ദ്രമാസം എന്നൊരു വാളും, അയുശ്ശേഷവും അവനു കൊടുത്തു. വാൾകൊടുത്ത സമയത്ത് ശിവൻ ഒരു കാര്യം പ്രത്യേകമായി പറയുകയുണ്ടായി. “ഈ ചന്ദ്രമാസത്തിന് അവമാനംതട്ടുന്ന സമയത്ത് അതുടൻ എന്നെത്തന്നെ പ്രാപിക്കും.”

രാവണൻ മഹേശ്വരനെ നമസ്കരിച്ചു വിടവാങ്ങി വിമാനത്തിലേറി അവിടെനിന്നു യാത്രതിരിച്ചു. ദർഭഭാലതനായ രാവണൻ ഭൂമിമുഴുവൻ ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ച് സകല രാജാക്കന്മാരെയും കീഴടക്കുകയും, അധീനപ്പെടാത്തവരെ പടവെട്ടി കാലരക്തയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു.

രാവണൻ പിന്നെയും ലോകപരിക്രമണം ചെയ്ത് നടക്കുമ്പോൾ ഒരിക്കൽ ഹിമവൽപാർശ്വത്തിൽ ചെന്നു കൂടി. അപ്പോഴവിടെ സുന്ദരിയും സുന്ദരിയും ആയ ഒരു യുവതി മാൻതോൽ ധരിച്ച്, ജടപിരിച്ച് തപോനിഷ്ഠയിലിരിക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു. അവളുടെ രൂപലാവണ്യദർശനത്താൽ കാമാർത്തനായിത്തീർന്ന രാവണൻ സമീപത്തു ചെന്നു ചോദിച്ചു:—“അല്ലയോ, സുന്ദരി, ഭവതി രൂപ

ത്തിന് വിരുദ്ധമായ വിധം തപോവൃത്തിയിലിരിക്കുന്നുവല്ലോ. ഇത് ശരിയല്ല. കർക്കശമായ തപോനിഷ്ഠയ്ക്ക് പറ്റിയ കാലമാണോ ഭോഗസാധനമായ യൌവനം? നിന്റെ അമ്മനമ്മമാരേയും ഭർത്താവിനേയും അറിവാൻ ഞാൻ താൽപര്യപ്പെടുന്നു. ഭവതിയുടെ പ്രേമത്തിന് പാത്രീഭൂതനായ ആ പുരുഷൻ ആരായിരുന്നാലും അതിഭാഗ്യവാൻതന്നെയാണെന്നതിൽ പക്ഷാന്തരമില്ല. എന്നാൽ, നിന്റെ ഈ തപശ്ചരണത്തിന്റെ ഉദ്ദേശമാണ് എന്നിങ്ക് തീരെ മനസ്സിലാവാത്തത്.”

കന്യക—ബ്രഹ്മസ്സതിയുടെ പുത്രനായ ശ്രീ കുശലപുരുഷനാണ് എന്റെ പിതാവ്. അദ്ദേഹം വേദാഭ്യയനം ചെയ്തിരിക്കുമ്പോൾ വാങ്മന്ത്രിയായ കന്യകയായി ഞാൻ പിറന്നു. തന്മൂലം എന്തെ വേദവതി എന്നാണ് വിളിച്ചുവരുന്നത്. പലരും എന്തെ വിചാരം കഴിപ്പാനത്ഥിച്ചുവന്നു. പക്ഷേ, പിതാവ് അവർക്കാകും എന്തെ കൊടുത്തില്ല. “മഹാവിഷ്ണു എന്റെ ജാമാതാവായിത്തീരണം” എന്നായിരുന്നു അച്ഛന്റെ ആഗ്രഹം. ഇതറിഞ്ഞ് ഭംഭുചെന്ന ഒരുമൂർഖൻ കോപിഷ്ടനായി, രാത്രി കിടന്നുറങ്ങുന്ന അച്ഛനെ നിഗ്രഹിച്ചുകളഞ്ഞു. വ്യസനപരവശയായ അമ്മയാകട്ടെ ജീവിതാശ വിട്ട് ഉടൻതടിചാടി മരിക്കുകയും ചെയ്തു. അച്ഛന്റെ സത്യത്തെ നിറവേറ്റണമെന്ന പ്രത്യാശ അതുമുതൽ എന്റെ മനസ്സിൽ ബലമായുണി. എന്റെ തപസ്സിന്റെ ഉദ്ദേശം മററാന്നുമല്ല. ഞാൻ മഹാവിഷ്ണുവിനെയല്ലാതെ മറ്റാരേയും വരിക്കുന്നതല്ല. എന്നിങ്ക് നിന്റെ നിലയും ഊഹവുമെല്ലാം അറിയാം.

എന്നാൽ എന്റെ ചരിത്രം ഇതാണ്. ഇനി അങ്ങയ്ക്ക് പോകാമല്ലോ.”

കാമപീഡിതനായ രാവണൻ പരിശുദ്ധയായ ആ കന്യകാരത്തത്തോടു വീണ്ടും ജല്പിച്ചു:—“സുന്ദരി, നീ പറഞ്ഞതുകേട്ട് ഞാൻ വളരെ വ്യസനിക്കുന്നു. തപോവൃത്തി വയസ്സുചെന്നവർ ചെയ്യേണ്ടതാണ്. സകല ഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞുകാണപ്പെടുന്ന നീ ഇങ്ങനെ അത്ഭമില്ലാത്ത വാക്ക് പറയുന്നുവല്ലോ. നിന്റെ യൗവനം പാഴായി പോകുന്നതു സഹ്യമല്ല. ലങ്കായിലുള്ള രാവണനാണ് ഞാൻ. നീ എന്റെ ഭാര്യയായി വാഴുന്നതു കൊള്ളാം. വീര്യം, ഐശ്വര്യം, ബലം, തപസ്സിലി ഇവയിലൊന്നും നീ പറഞ്ഞ ആ നാരായണൻ എന്റെ ഒപ്പം നില്ക്കുകയില്ല. നിനക്ക് അവനേക്കാൾ സർവ്വമാ അനുരൂപൻ ഞാൻതന്നെയാണ്.”

അവന്റെ നിന്ദ്യമായ ഭാഷണം വേദവതിയെ വല്ലാതെ വേദനിപ്പിച്ചു. അവൾ പറഞ്ഞു:—“നീ മഹാഭൂഷണനാണ്. അതാണ് ലോകൈകനാഥനായ ആ തിരുവടിയെ ഈവിയം പഴിക്കുന്നത്. ഹൃദയമുള്ള ഒരുവനും അദ്ദേഹത്തെ കുറും പറയുകയില്ല.”

ആ കന്യകയുടെ നിന്ദാപൂർണ്ണമായ വാക്യം രാവണനേതും സഹിച്ചില്ല. അവൻ വേദവതിയുടെ തലമുടിയിൽ പിടിച്ച് തലോടാൻ തുടങ്ങി. ഉടനവൾ ആ മുടിയെ കൈകൊണ്ട് നിശ്ശേഷം പിഴുതെടുത്ത് ഭൂമിയിലിറക്കി. അതുകണ്ട് രാവണൻ അമ്പരന്നു നില്ക്കുന്നതിനിടയിൽ വേദവതി, ഹോമാഗ്നിയിൽ കുരേക്കുടിവിറക്കുകൾ കോരിയിട്ട്

അഗ്നിപ്രവേശനത്തിന് സന്നദ്ധയായിക്കൊണ്ട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“എടാ പരമനീച, നിന്റെ നിന്ദ്രമായ കരസ്ഥർശം ഏറെ ഈ കെട്ടഭേദത്തെ ഞാനിതാ ഭസ്മമാക്കുന്നു. നോക്കിക്കൊൾക. തപോവൃത്തിയിൽ വാഴ്ന്ന എന്നെ നീ ഈവിധം അവമാനിച്ചതുനിമിത്തം, നിന്റെ മരണത്തിന് ഞാൻ നിമിത്തമായിത്തീരും. നിന്നെ ഞാനിപ്പോൾ ശപിച്ചു ഭസ്മമാക്കുന്നപക്ഷം എന്റെ തപസ്സ് നശിക്കുന്നതാണ്. അതിനാൽ അടുത്തുതന്നെ അയോനിജയായി ഭൂമിയിൽ പിറന്ന് ഞാൻ നിന്നെ വധിച്ചിരിക്കുന്നതാണ്; സംശയമില്ല.” അനന്തരം വേദവതി അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്തു. അതുകഴിഞ്ഞ് രാവണൻ വൃസനാത്മനായി അവിടംവിട്ടു പോവുകയും ചെയ്തു.

പിന്നെയും രാവണൻ പുഷ്പകവിമാനത്തിലേറി ലോകാക്രമണം ചെയ്തുകൊണ്ടു നടന്നു. മരുത്തൻ, അനരബ്ബൻ മുതലായവരോടെല്ലാം പടവെട്ടി അവൻ വിജയിയായി. അനവധിപേർ രാവണപ്രഭാവം അറിഞ്ഞ് കാലേ കൂട്ടിത്തന്നെ അവന്റെ കാല്ക്കൽവന്ന് തലകുനിച്ചു അടിപണിഞ്ഞു. ഭൂമിയിൽ രാവണന്റെ അധീനത്തിലല്ലാതെ തുശിക്കിടംപോലുമില്ലെന്നുവന്നു.

അനന്തരം ശ്രീനാരദമഹർഷിയുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം ദശാസ്വൻ ദക്ഷിണാശാപാലനായ അന്തകനെ ജയിപ്പാനാണ് പുറപ്പെട്ടത്. വളരെനാൾചെയ്ത യജ്ഞമായ പേരിൽ രാവണൻ തീക്ഷ്ണമായ പരാജയമാണ് പറ്റിയതെങ്കിലും, പിതാമഹന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ച് കാലൻ അവനെ വധിച്ചില്ലെന്നു തന്നെയല്ല, രാവണൻ അ

നകനെ ജയിച്ചു എന്ന് പാടിപ്പുകഴ്ത്തുവാൻ സംഗതിവരികയും ചെയ്തു. പിന്നീട് ഭോഗവതിയിൽചെന്ന ഫണികളേയും മണിമതിയിൽ കടന്ന് നിവാതകവചന്മാരെയും രാവണൻ പരാജിതരാക്കി. നിവാതകവചന്മാരെ ജയിച്ചു ത്ത് സഖ്യരൂപേണയായിരുന്നു. ആകയാൽ, അവരോടുകൂടി വളരെക്കാലം താമസിച്ച് പലപല മായാപ്രയോഗങ്ങളേയും അവൻ വശത്താക്കാൻ കഴിഞ്ഞു.

വരുണപുരത്തിലേയ്ക്കായിരുന്നു രാവണൻ പിന്നെപ്പുറപ്പെട്ടത്. യാത്രാമധ്യത്തിൽ തന്നോടെതിന്ത കാലകേയാദികളെയെല്ലാം അവൻ നിഷ്പ്രയാസം കൊന്നൊടുക്കിക്കൊണ്ട് നേരെ വരുണപുരം പ്രവേശിച്ചു. അവിടെ നടന്ന യുദ്ധം അതിഭീമംതന്നെയായിരുന്നു. രണ്ടു പക്ഷത്തിലും നിരവധിസൈന്യങ്ങൾ മൃത്യുപശരായി. എങ്കിലും വരബലത്തിന്റേയും കാലശക്തിയുടേയും അപ്രതിഘതമായ ആനുകൂല്യംകൊണ്ട് രാവണൻ തന്നെയാണ് ഒടുവിൽ വിജിതനായത്.

ഇങ്ങനെ രാവണന്റെ ഓരോ വിജയങ്ങളേയും എടുത്തു പറഞ്ഞാൽ അവസാനിക്കുമില്ല. സൂര്യലോകം, ചന്ദ്രലോകം, വായുലോകം മുതലായ സകല ലോകങ്ങളേയും അവൻ സ്വശക്തിക്കു കീഴടക്കി. ഇത്രനുമായി പടപൊരുതി സ്വർഗ്ഗീയവിഭവങ്ങൾ സകലതും അവനധരിച്ചു. ഏതാദൃശങ്ങളായ കുടിലചരിതങ്ങളെക്കൊണ്ട് ദശാസ്യൻ സർവ്വജീവികളേയും സകല ഭൂവനത്തേയും ഭയകമ്പിതരാക്കി. എവിടെ ചെന്നാലും രാവണന്റെ പ്രതാപത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രസ്താവമേ കേൾപ്പാ

നുള്ളു. എല്ലാ ദിക്കിലും കാണാം രാവണന്റെ വിജയം
ക്കൊടി.

ഏഴാം അദ്ധ്യായം.

രാവണൻപറിയ ചില തോൽവികൾ.

അഗസ്ത്യപ്രമുനിയായ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ട രാവണച-
രിതം ഏതാണ്ട് ഈ ഫലത്തിലായപ്പോൾ ശ്രീരാമൻ
ചോദിച്ചു.

“അക്കാലമുള്ള രാജാക്കൾക്കൊരുവർക്കു-
മത്രേ ദശഗ്രീവനോടു യുദ്ധത്തിനു
നിലകൂടത്തക്കതയുണ്ടെന്നൊരു കാരണം?
പുത്ഥീപതികൾക്കു ശക്തിയില്ലായ്മയോ?
നക്തചരന്മാർക്കു ശക്തിപ്പെടുകയോ?”

(അ-രാ)

രാജമാക്കിത്തീർന്ന സന്തുഷ്ടനായ അഗസ്ത്യൻ മന്ദ-
സ്ഥിതപൂർവ്വം വീണ്ടും പറയാൻ തുടങ്ങി:—“ലോകങ്ങളെ
നായ രാവണൻ സർവ്വ ജീവജാലത്തെയും വേട്ടയാടി
നടന്ന കാലത്തു് ഒരിക്കൽ മാഹിഷമർദ്യപുരത്തിൽ ചെന്നുകൂ-
ടുകയുണ്ടായി. അന്നേരം അവിടുത്തെ രാജാവായ കാൽ
വീഴ്ചാജ്ജനൻ അന്തഃപുരങ്ങളോടുകൂടി വിനോദരസിക
നായി നമ്ഭാനദിയിൽ കളിക്കുകയായിരുന്നു. രാവണൻ
ആ സംഭവമറിഞ്ഞില്ല. അവൻ പരിവാരങ്ങളെയെല്ലാം
സ്നാനവിശ്രമങ്ങൾക്കായച്ചുശേഷം നിത്യവും ചെയ്തവ
രാറുള്ള ഈശാർച്ചനത്തിനായി നദീതീരത്തു് പുഷ്പാ-
ദികളൊരുക്കി പൂജാവിധിയെ ചെയ്തു് താഴെ വന്നുകൊണ്ടു് നട-

രാജനെ സ്മരിച്ചുനിന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും നദിയിൽ വെള്ളം പെരുകി വരുന്നത് രാവണൻ കാണുമായി. പീഠവും ശിവലിംഗവുമെല്ലാം ക്ഷണത്തിൽ വെള്ളത്തിനടിയിൽ പെട്ടു. ഇത്ര പെട്ടെന്നു നദിയിൽ വെള്ളക്കുരുന്ദുണ്ടാവാനുള്ള കാരണം അവൻ മനസ്സിലാക്കിയില്ല. എന്നല്ല, കീഴോട്ടൊഴുകാറുള്ള ജലം വിപരീതമായിട്ടുകാണു തുടങ്ങി. ഈ അതുഭുതസംഭവം കണ്ടു രാവണൻ അനുചരന്മാരോടു് ഇതിന്റെ കാരണമറിഞ്ഞുവരുവാനായി അയയ്ക്കാച്ചിട്ടു. അവർ അരയോരുന്ന ദൂരം അന്വേഷിച്ചുപോയപ്പോൾ ഒരു രാജാവു് വളരെ സ്രീകൃഷ്ണമായി നദീതീരത്തിൽ കളിക്കുന്ന കാഴ്ച കണ്ടു. കാൽവീഴ്ത്താത്തതന്റെ അതിരും കരങ്ങളെക്കൊണ്ടും നദിയിൽ വെള്ളം തടഞ്ഞുനില്ക്കുന്നതൊക്കെ വണ്ണം ചിറകെട്ടിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. വാമിനി മേല്പോട്ടൊഴുകുവാനുള്ള കാരണം അതായിരുന്നു. അനുചരന്മാർ ക്ഷണത്തിൽ തിരിയെ പോന്നു് വസ്തുതകളെല്ലാം രാവണനെ ധരിപ്പിച്ചു. അതുകേട്ടു് ക്രോധതാമ്രാക്ഷനായ രാവണൻ, “സത്ക്കർമ്മഭംഗം ചെയ്ത ആ ദുഷ്ടൻ ആരുതന്നെയായാലും ഇനി അവനെ കൊന്നു ഒരു കാര്യമുള്ളു” എന്ന് വീരവാദം ചെയ്തു് പൂജാവിധി സമർപ്പിക്കുന്നതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ പോരിനായി പുറപ്പെട്ടു. തുമുലമായി നടന്ന ആ മഹായുദ്ധത്തിൽ കാൽവീഴ്ത്താത്തതന്റെ താഡനമേറ്റു രാവണൻ മോഹിതനായി നിലപെറ്റുകയും, രാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം ഭടനീതനായ അവൻ വളരെക്കാലം അവിടെ ഇരുട്ടടഞ്ഞു കാരാഗൃഹത്തിൽ ബന്ധനസ്ഥനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. പിന്നീടു് പൂലസ്തുപ്രാദിമുനികളുടെ നിർബ്ബന്ധപൂർവ്വമായ അപേക്ഷ നിമി

ത്തമാണ് അജ്ഞനൻ അവനെ സ്വതന്ത്രനാക്കി അയച്ചത്.

അനന്തരം രാവണൻ കിഷ്കിന്ധായിപനായ ബാലിയെ ജയിക്കുവാനായി പുറപ്പെട്ടുകയറുകയായി. കിഷ്കിന്ധയിൽചെന്ന സമയത്തു, ബാലി സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനായി പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. നാലു സമുദ്രത്തിലും കുളിച്ചു സന്ധ്യാവന്ദനമാചരിക്കു എന്നത്രേ ബാലിയുടെ നിർബന്ധം. ഈ വിവരം താരനാണ് രാവണനോടു പറഞ്ഞത്. താരൻ പിന്നെയും രാവണനോടു സാന്ത്വമായുപദേശിച്ചു:—“ഭവൻ ബാലിയോടു യുദ്ധത്തിനായാണല്ലോ വന്നത്. അത് അത്ര പന്തിയായെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. അതാ മഹാഗിരിപോലെ കിടക്കുന്ന ആ എല്ലുകളത്രയും ബാലിയാൽ വധിക്കപ്പെട്ടവരുടെ ശരീരങ്ങളിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്നതാണ്. നിനക്ക് ചാകാനാണ് ആശയങ്കിൽ വേഗം തെക്കേ സമുദ്രത്തിന്റെ കരയിലേയ്ക്ക് ചെല്ലുക. അദ്ദേഹം ഇപ്പോഴവിടെയുണ്ടായിരിക്കും.

രാവണൻ ഒട്ടും വിളംബരിക്കാതെ ഭൂവർഗ്ഗത്തോടു കൂടി പുഷ്പകാപി തെക്കേസമുദ്രത്തിന്റെ തീരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ആ ദൃഷ്ടൻ അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ ബാലി തെക്കോട്ടു തിരിഞ്ഞു ഗ്യാനസ്ഥനായിരിക്കുകയായിരുന്നു. തന്നെ അവൻ കണ്ടില്ലെന്ന് നിരൂപിച്ചു രാവണൻ പിറകേ മന്ദംമന്ദം ചെന്നു. എന്നാൽ, ബാലി അവന്റെ വരവ് അറിയാതിരുന്നില്ല. “എന്നെപ്പിടിപ്പാൻ വരുന്നിതിവെന്നെന്ന്” ഓർത്തു ഒന്നുമറിയാത്തമട്ടിൽ ബാലിയിരുന്നു. തന്നോടു അടുത്തുചെന്ന അറിഞ്ഞയുടൻ ബാലി വാചു

നീട്ടി രാവണനെ വട്ടംചുറ്റി ബന്ധിച്ചു. കരചരണങ്ങൾ അനങ്ങാൻവയ്യാത്തവിധം ദൃഢമായി ബന്ധിച്ചു ആ നിലകണ്ട് ഭയാക്രാന്തരായ രാക്ഷസന്മാർ അവിടംവിട്ട് പാഞ്ഞുകളഞ്ഞു. ബാലിയാകട്ടെ, ഇങ്ങനെ ഒരുവൻ തന്റെ വാലിൽ കുടുങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്ന കഥപോലും നടിക്കാതെ അവിടെനിന്ന് ചാടി വടക്കുസമുദ്രത്തിലും അതുപോലെ കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമുള്ള സമുദ്രങ്ങളിലും ചെന്നു സ്നാനം ചെയ്ത് തല്പ്രണംകഴിച്ചു കിഷ്കിന്ധപ്രാപിച്ചു.

അങ്ങനെ കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞൊരുദിവസം ബാലി രാവണനോടു് ചോദിച്ചു:—“നീ ആരാണു്? നീ എന്തിനാണു് എന്റെ വാലിന്മേൽ തുങ്ങിക്കിടക്കുന്നതു്? നിനക്കു് വേണ്ടപ്പെട്ടവരാരുമില്ലേ?”

രാവണൻ നാണിച്ചു് തലതാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടുപറഞ്ഞു:—“വിശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രനായ രാവണനാണു് ഞാൻ. ഞാനിവിടെ വന്നുപെട്ടതു് എന്റെ തലയിലെഴുത്തെന്ന പറയേണ്ടു്. യോഗ്യനായ ഭവാനോടു് ഞാൻ സഖ്യത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. കിഷ്കിന്ധയും ലങ്കയും നമുക്കു ഒന്നായിരിക്കണം.”

പിന്നീടു് ബാലി ഭയാതിരോകംനിമിത്തം അവനോടു കൂടി അഗ്നിസാക്ഷികമായി സഖ്യംചെയ്തതും അനന്തരം പരിവാരസമേതം അവിടെനിന്ന് ലങ്കയിലേക്കു് തിരിക്കയും ചെയ്തു.

രാവണൻ് അഹങ്കാരം വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ വന്നു. ശക്തിയുള്ളവർ എവിടെയെങ്കിലുമുണ്ടെന്നു കേട്ടാൽ മതി, ഉടൻ രാവണൻ അവിടെ ചെന്നു പടവെട്ടുകയായി.

ഇങ്ങനെ ബലോല്പത്തനായി അവൻ ഭേദപ്രയത്നം ചെയ്യുന്നകാലത്തു് ഒരിക്കൽ, ബ്രഹ്മലോകത്തിൽനിന്നു് വരുന്ന നാരദമഹർഷിയെ വഴിമധ്യത്തിൽവെച്ചു കണ്ടു. അദ്ദേഹത്തെ യഥാവിധി അഭിവാദ്യം ചെയ്തു് രാവണൻ ചോദിച്ചു:—“മഹാത്മാവേ, അങ്ങു് ബ്രഹ്മലോകം തുടങ്ങിയ സകലയിടങ്ങളിലും സഞ്ചരിക്കുന്നയാളാണല്ലോ. അധികം വീഴ്ചമുള്ളവർ എവിടെയും ഞ്ഞു പറഞ്ഞുതന്നാൽ വേണ്ടില്ല. എന്നിങ് അവരോടുകൂടി യുദ്ധം ചെയ്താൽ കൊള്ളാം.”

ഭാരതമായ രാവണന്റെ ഏതാഭാസമായ യുദ്ധവചനം കേട്ടു നാരദമുനി അല്പനേരം ചിന്താമഗ്നനായി നിന്നു. അനന്തരം അദ്ദേഹം പറയുകയാണു്:—“രാവണാ, നിന്റെ ആശ വീരോചിതമായിരിക്കുന്നു. നിന്റെ കാംക്ഷിതപ്രകാരമുള്ള ഒരു ഇടം ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. പാലാഴിയുടെ സമീപത്തിൽ ശേപതദ്രിപർവ്വതമെന്നൊരു സ്ഥലമുണ്ടു്.”

“ആ സ്ഥലത്തിങ്കൽ ചന്ദ്രസന്നിഭനാരായണൻ ശക്തിയേറീടും ചിരാ മാനവർ വാണീടുന്നു. ആയവരെല്ലാം മഹാവീര്യമുള്ളവർ മഹാകായന്മാർ മിനതുല്യനിസ്ഥനമഴ്ത്തുന്നവർ, എത്രയും പ്രധാനന്മാർ ധൈര്യമുള്ള വരോരുത്തർ പരിഹാസോല്ക്കളെഴുന്നവർ ശൈത്യവാരിയേ, ഭവാൻ നിനയ്ക്കുന്നതുപോലെ വീര്യവും ബലവും ചേർന്നിടം ശൂരന്മാരാം മാനവന്മാരെ ശേപതദ്രിപർവ്വതമവിടെത്താൻ ഞാനഭിഷിക്ഷിച്ചിതുരാക്ഷസകുലപ്രഭോ!”

(വാ-രാ)

അതുകേട്ട് രാവണൻ, “അർദ്ധപത്തിലുള്ളവർ ഇത്രമേൽ പ്രബലന്മാരായിത്തീരുവാൻ കാരണമെന്തെന്ന് നാരദനോടു ചോദിച്ചു. “രാവണാ, അവരെല്ലാം വലിയ വിഷ്ണുഭക്തന്മാരാണ്. വിഷ്ണുപൂജയിൽ അവരെന്നും ബലശ്രദ്ധന്മാരാകുന്നു. വിഷ്ണുചക്രമേഘം മരിച്ചു പൂണ്യാത്മാക്കളാണ് അവരെല്ലാം. യാഗം, തപസ്സ്, സംയമം, ദാനം ഇവയുടെ ഫലം സിദ്ധിച്ചവരെല്ലാം അവിടെ ചെന്നുചേരുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞ് നാരദമഹർഷി പെട്ടെന്ന് അവിടംവിട്ടു. രാവണനാകട്ടെ, യുദ്ധസന്നദ്ധനായി നേരശേഷപരിചര്യം തിരിച്ചു. ശ്രീനാരദമഹർഷിയും, ഒളിച്ചുമാറി ശേഷപരിചര്യം സംഭവിക്കാൻപോകുന്ന നേരംപോക്കുകൾ കണ്ടു രസിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി അങ്ങോട്ടുതന്നെ പ്രയാണം ചെയ്തു.

രാവണൻ അനുചരന്മാരോട് കൂടി ശ്രേഷ്ഠമായ ശേഷപരിചര്യം കഠിനമായ കാരേററു വിമാനം നിറുത്താൻ വയ്ക്കാത്തവിധം ഇളകി വശായി. ആ സ്ഥലത്തിന്റെ രീക്ഷണമായ തേജസ്സനിമിത്തം രാക്ഷസന്മാരെല്ലാം ചകിതചകിതരായി തീർന്നു. അവരെക്കൊള്ളി രാവണനോടു പറഞ്ഞു:—“പ്രഭോ, ഞങ്ങളിതാ തളൻപോവുന്നു. ഞങ്ങൾക്ക് പ്രളയയില്ലാതാവുന്നു. ഇവിടെ നില്പാൻപോലും ഞങ്ങൾ അശക്തരാണ്. പിന്നെ എങ്ങനെയാണ് യുദ്ധം ചെയ്യുക.”

എന്നുപറഞ്ഞ് രാക്ഷസന്മാർ കാരോരിടത്തേയ്ക്കായി ചാഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഭയപ്പെട്ടോടുന്ന രാക്ഷസന്മാരുടെ പിറകേ രാവണൻ പുഷ്പകവിമാനത്തെയും അയച്ചു. പിന്നീട്

രാവണൻ സ്വന്തംരൂപത്തെ കുറെ അധികം ഭീഷണമാക്കിത്തീർത്തു. യാതൊരു സഹായിയുമില്ലാതെ അവൻ ശേഷമുപാധിപാൻതരത്തിലേക്ക് കടന്നുചെന്നു. രാവണന്റെ വരവ് ചില സ്രീകളെല്ലാം നോക്കിക്കൊണ്ടു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. അവൻ അടുത്തുവന്നപ്പോൾ ഒരു സ്രീ പെട്ടെന്നു മുന്നോട്ടു നടന്നുചെന്നു അവന്റെ കൈ കടന്നുപിടിച്ചു ചോദിച്ചു:—“നീ ആരാണു്? ഇവിടെ എന്തിനാണു വരുന്നതു്? വന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശമെന്താണു്? നിന്റെ പേരെന്താണു്? ആരുടെ സന്ദേശമുണ്ടാണു് നിന്റെ പുറപ്പാടു്?”

രാക്ഷസരാജാവിനു് സമീകവയ്ക്കാത്ത കോപമുണ്ടായി. “രാക്ഷസരാജാവായ രാവണനാണു ഞാൻ. എന്റെ അച്ഛൻ സാക്ഷാൽ വിശ്രവസ്സാകുന്നു. അടരാടണമെന്ന ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നതു്. എന്നാൽ ഇവിടെ ഒരു പുരുഷനെപ്പോലും കാണുന്നില്ലല്ലോ.”

രാവണവാക്യംകേട്ടു് സ്രീകളൊക്കെക്കൂടി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു.

“പെട്ടെന്നുകാപിച്ചതിലൊരുസ്രീ വന്നിട്ടുടൻ
കുട്ടിയെയെടുക്കുമ്പോൾ കളിയായെടുത്തോമാ!
ചൂഴവേ പലവട്ടം ചൂഴറി ഭവിപ്പിച്ചു
തോഴിമാർനടുവിലെയ്ക്കുറിഞ്ഞാൾ ദശാസ്യനെ
മറ്റൊരുസഖിതന്നെ വിളിച്ചിട്ടവൾ ചൊന്നാൾ
തെറ്റെന്നു കണ്ടിടുക തോഴിയിപ്പഴവേ നീ
പത്തുമസ്കമുണ്ടു് കൈകളുണ്ടിരുപതീ.
സ്വപത്തിൻനിറം പൊട്ടിച്ചുജനത്തോടുതൂല്യം.

ഇത്തരമോതിട്ടവൾ മറെറാരുത്തിടെ കയ്യിൽ
 സതപാമിട്ടാളവൾ മറെറാരുത്തിടെ കയ്യിൽ.
 ഇങ്ങനെയവർ പലവട്ടവും ദശാസ്യനെ-
 യങ്ങെറിഞ്ഞേററം വലച്ചീടിനാർ വീണ്ടും വീണ്ടും.
 അന്നേരമവരെടുത്തേറിയും ദശാനനൻ
 ഖിന്നനായോത്തൂ ദന്തംകൊണ്ടുടൻ ബലത്തോടെ
 പാറവും സംക്ലേശനായ് കടിച്ചീടിനാനൊരു
 നാരിമൊലിതൻ കരതലത്തിൽ ഭൂതമരഹാ!
 വേദനകൊണ്ടു ഹസ്തംകുടഞ്ഞിട്ടവളുച്ഛ്വാർ
 യാതുവാം പുഴുവേയങ്ങിട്ടിതു ധരാതലേ
 മറെറാരുത്തിവന്നെടുത്തപ്പൊഴാ നിശാചര-
 ൂപ്പാററിയെക്കൊണ്ടു ഭൂതമമ്മാനമാടിടിനാൾ.”

(വാ-രാ.)

കോപിപ്പുന്നായ രാവണൻ അവളുടെ കയ്യിൻമേൽ
 ക്രൂരങ്ങളായ നഖരങ്ങളെ താഴ്ത്തിയിറക്കി. ഉടനെ അ
 സ്രീ വേദന സഹിക്കാൻവയ്യാതെ അവനെ സമുദ്രമധ്യ
 ത്തിലേയ്ക്ക് ഒരേറുകൊടുത്തു. ഗിരിശ്രംഗാകാരനായ രാവ
 ണൻ ക്ഷീണിതനായി അവിടെത്തന്നെ കിടന്നു. ശ്രീനാ
 രദമുനി ഇതെല്ലാംകണ്ടു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടം
 വെടിഞ്ഞുപോയി.

അശ്വത്ത്സവും ലജ്ജയുംകൊണ്ടു് വിവശനായ രാവ
 ണൻ ഒരുവിധം നീന്തിത്തുഴഞ്ഞു കരകയറി. “കഷ്ടം!
 ലോകം അത്രയും ജയിച്ച രാവണൻ സ്രീകളോടു തോറ്റു
 പോയല്ലോ. സ്വതവേ അബലകളായ സ്രീജാതിയ്ക്കു് ഇത്ര
 ബലം എങ്ങനെ സംഭവിക്കും? ഇവിടെയുള്ളവരെല്ലാം
 പ്രഭുക്കളാണെന്നതിൻ്റെ സന്ദേഹമില്ല. നാരദമുനിയാൽ

വണ്ണിതനായ ആ പുരുഷനാർ സ്രീവേഷമെടുത്ത്
എന്നെ പറ്റിച്ചതാണ്. പ്രബലനായ ഇക്കുട്ടരോട്
സഖ്യം ചെയ്യുന്നത് ഏതുകൊണ്ടും യോഗ്യമായിരിക്കും.”
എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ട് രാവണൻ വീണ്ടും സ്രീ
കുളിതന്നിടത്തേക്ക് ചെന്നപ്പോൾ ബ്രഹ്മസൂനുവായ സ
നൽകുമാരമഹർഷി ഹോമാഗ്നിയുടെ മുമ്പിൽ ഉഗ്രതേജ
സപിരായിരിക്കുന്നത് കാണുകയായി.

രാവണൻ ആ ബ്രഹ്മർഷിയെ അഭിവാദിച്ചു് ആ
സ്ഥലത്തിന്റെ ചരിത്രങ്ങളെല്ലാം വിസ്തൃതത്തോടെ ചോദി
ച്ചു. മൂന്നി മന്ദസ്തീതപൂർവ്വം അതിന്റെ ചരിത്രങ്ങളും
മറ്റും അവൻ പറഞ്ഞുകൊടുത്തതിൽ പിന്നെ വിവിധസാ
രോചകഭാഗങ്ങൾ നൽകി അവനെ സന്തുഷ്ടനാക്കി അ
തയ്യയും ചെയ്തു.

എട്ടാം അദ്ധ്യായം.

ഇന്ദ്രജിതരിതം.

ദിഗ്ജയത്തിനായി പുറപ്പെട്ട രാവണൻ ദേവലോക
ത്തിൽചെന്ന് ദേവന്മാരുമായി പോരാടി, വരപ്രഭാവം
നിമിത്തം രാവണൻ ഒരിടത്തും തടസ്സം നേരിട്ടില്ല.
ദേവേന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ ദിക്ഷപാലന്മാരും ദേവഗണങ്ങളും വ
ളരെയൊക്കെ ശ്രമിച്ചുനോക്കി. എങ്കിലും അവനെപ്പിടിച്ചു
ബന്ധിക്കാൻപോലും അവരിൽ ആരും ശക്തരായില്ല.
ഭാഗ്യവശാൽ ഒരുക്കുറി ദേവേന്ദ്രൻ യുദ്ധമണ്ഡലത്തിൽ അവ

നെ ഒന്നു തടഞ്ഞുനിർത്തി. അപ്പോഴേയ്ക്കും നിശാചരസൈന്യങ്ങൾ വൃസനത്തോടും ദേവസൈന്യങ്ങൾ സന്തോഷത്തോടും ആത്മവിളിച്ചു. അതുകേട്ട് ക്രോധമൂർച്ഛിതനായ മോചനാദൻ തന്റെ തേരിനെ സത്വരം നടത്തി സൈന്യമധ്യത്തിലേയ്ക്ക് പാഞ്ഞുചെന്നു. മഹേശ്വരദത്തമായ മഹാമായയുടെ മഹിമകൊണ്ട് രാവണി നിർഭയമായിപടയിൽ കയറി സൈന്യങ്ങളെയെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ച് ദേവേന്ദ്രന്റെ നേരിട്ടാണു ചെന്നത്. മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ പ്രസക്തനായിരുന്ന ദേവനാഥൻ രാവണിയുടെ വരവിന്റേതില്ല. എങ്കിലും ദേവസൈന്യങ്ങൾ കൂത്തുമൂർത്ത അമ്പുകളായ് അവന്റെ ചട്ടയും മറ്റും കീറിക്കളഞ്ഞു. അതൊന്നും രാവണിയുടെ ദേഹത്തെ സ്पर्ശിച്ചതേയില്ല. മോചനാദൻ എതിരേവന്ന ശക്രസാരഥിയെ കൂരമ്പുകൊണ്ടെടുത്തു. അനന്തരം ദേവേന്ദ്രന്റെ ശരീരത്തിൽ ശരവഷ്ടംചെയ്യാൻ തുടങ്ങി. സുരനാഥൻ തൽക്ഷണംതന്നെ ചെറുരാവതത്തിന്റെ പുറത്തേറി അടരാടി. മായാശക്തികൊണ്ട് മോചനാദൻ അപ്പോൾ ആകാശത്തിൽനിന്നായി യുദ്ധം. ദേവരാജൻ വിഷമിച്ചു. നിരന്തരമായി അയിരുകണക്കിന് തറച്ചുകയറിയ ക്രൂരമായ അസ്രംകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിനെ തളൻപോയി. ആ കോട്ടം കണ്ടറിഞ്ഞ മോചനാദൻ ക്ഷണത്തിൽ വാനവർകൊന്നെ പിടിച്ചുബന്ധിച്ചു തന്റെ സൈന്യമധ്യത്തിലേയ്ക്കു നയിച്ചു.

ആ കാഴ്ചകണ്ട ദേവന്മാരെല്ലാവരും എന്തിനാ ചെല്ലേണ്ടു എന്നറിയാതെ ആചിലന്മാരായി നിന്നു. മായാമഹിമനിമിത്തം ശക്രനോടൊത്തുപോയ മോചനാദനെ ഒരിടത്തും കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. പ്രസ്തുത സംഗതി നി

മിത്തം രോഷകുലുഷിതരായ വിണ്ണവന്മാർ ആശരായീ ശന്റെ ശരീരത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി അസ്രുവർഷം ചെയ്തു. ദേവന്മാരെത്തുകൂടി ഉഗ്രമായിച്ചെയ്തു ആ സംഗരത്തിൽ ദശാസ്യൻ അംഗങ്ങൾ തളന്ന് വശംകെട്ട് വിഗ്രഹംതെരിഞ്ഞു വലഞ്ഞു. അതുകണ്ട് പ്രത്യക്ഷനായ രാവണി, “പിതാവേ, യുദ്ധം നിറുത്തുക. നമുക്കു പോകാം. നാം വിജിതരായിരിക്കുന്നു. ഉന്മർപുരത്തിന്റേയും, എന്നല്ല സർവ്വഭവനത്തിന്റേതെന്നെയും നാഥനാണെന്ന് പറയപ്പെടുന്ന പൂന്താരകേന്ദ്രനെ പിടിച്ചു ഞാൻ ഖണ്ഡനസ്ഥനാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനി ഇവരെ കൂടേണ്ട കാര്യമില്ല” എന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

ഇതുകേട്ട് ദേവന്മാരെല്ലാം സ്കന്ധധരായി. യുദ്ധം ഛേദം നിലച്ചു. രാവണന്റെ തളച്ചതീൻ രണശ്രമമെല്ലാം രീത്ത് രാവണൻ പരിവാരസമേതനായി ലക്ഷയിലേയ്ക്ക് തിരിച്ചു. അപ്പോൾ സ്വപുത്രനെ പ്രശംസിച്ചുകൊണ്ട് രാവണൻ പറഞ്ഞു:—

“ഉരഗമാം ബലത്തിന്നു തക്കതു നിൻവിക്രമം
ഏറവും വളർത്തി നീയെൻകുലമാനങ്ങളെ.

നിസ്തുലബലംചേതമിസ്സരേശപരനേയും-
മത്തരം സുരരേയും ജയിച്ചാനല്ലോഭവാൻ.

വാസവൻതന്നെ ക്ഷിപ്രംകൊണ്ടിടുവന്നുവേഗാൽ
വാസവരിപോ! സേനയൊത്തു നീ ഗമിക്കേടോ!

നിന്നുടെ പിന്നിൽത്തന്നെയത്രയും വേഗനൊൻ
വന്നുകൊള്ളുവൻ നിജ മന്ത്രിമാരോടുകൂടി.”

(വം-രം.)

മോചനാദൻ ജനകാജ്ഞയെ ശിരസാവഹിച്ചു്
സൈന്യങ്ങളോടും ബന്ധനസ്ഥനാക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്രനോടും
കൂടി ചങ്കയിലേയ്ക്കു പോയി.

ദേവേന്ദ്രന്റെ പരാജയവും ബന്ധനാവസ്ഥയും നി-
മിത്തം ദേവകളെല്ലാം ദുഃഖിതന്മാരായി ബ്രഹ്മാവിന്റെ
സമീപത്തുചെന്ന് സങ്കടമുണർത്തിച്ചു. അവരുടെ പരി-
താപംകണ്ട് മനമലിഞ്ഞ പിതാമഹൻ ലങ്കയിൽചെന്ന്
രാവണനോടു് സൗമ്യമായി ഇരവിധം അരുളിച്ചെയ്തു.

“വാഴ്കജഗത്തുയർത്തിന്നേകനാഥനായ്”
ശോകമകന്നൊരു വൈരിയുക്തടാതെ
പുത്രനാം മോചനിനാദനുണ്ടോകയാൽ
എത്രയും ഭാഗ്യവാനെന്നുവന്നു ഭവാൻ.
ഇന്ദ്രനെ യുദ്ധേ ജയിച്ചതു കാരണം
ഇന്ദ്രജിത്തെന്നു നാമം കൊടുത്തുനരനും.
ഇന്ദ്രനെയെന്നോടുകൂടെയയയ്ക്കേണ-
മെന്നാലഭീഷ്ടവരം തരുന്നുണ്ടുഞാൻ.”

(അ-രാ.)

ബ്രഹ്മാവു് ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്ത സമയത്തു് ഇന്ദ്ര-
ജിത്തു് പറഞ്ഞു: —

“ഹോമംവഴിയേ കഴിച്ചാലെന്നിങ്ങുടൻ
ഹോമകുണ്ഡത്തിങ്കൽനിന്നു ജനിക്കുന്ന
തേരതിലേറിയാൽ വേണമമരതപ-
മാരാലുമെന്നെജയിച്ചുകൂടായ്ക്കയും
വേണമതെന്നിയേ ഹോമംമുടിയാതെ
മാനേന യുദ്ധംതുടങ്ങുകിലെന്നും

വന്നാലുമെൻമരണം പുനരല്ലായിൽ
നന്നായമരതപവും വന്നുകൂടണം.

ഞാൻ മമ ബാഹുബലംകൊണ്ടു വാങ്ങുന്നു
കാമ്യങ്ങളായ വരങ്ങളറിഞ്ഞാലും

ഇത്ഥം വരമരുൾചെയ്യിൽ വിരവോടു
വൃത്രാരി പോയാലുമെന്നു ചൊല്ലീടിനാൻ.”

വിരിഞ്ചൻ അവിധമുള്ള വരങ്ങളെല്ലാം അവൻ
കൊടുത്തു. ബന്ധനവിമുക്തനായ ദേവേന്ദ്രനോടുകൂടി
ബ്രഹ്മാവു” അവിടെനിന്നു തിരോധാനം ചെയ്തും ചെയ്തു.

അപ്പോൾ രാവണൻ വല്ലാത്തൊരു സന്ദേഹമു
ണ്ടായി. ‘തന്നാൽകൂടി അജ്ഞാതമായവിധം മായാശ
ക്തിയും പ്രാബല്യവും ഇരട്ടിച്ച് എങ്ങിനെ സമ്പാദിച്ചു?’
വിസ്മയപൂർവ്വമായ ഈ സംശയത്തെപ്പറ്റി ശുക്രാചാര്യ
രോടു രാവണൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—
“അല്ലയോ രാവണാ, നീ പണ്ടു് ദിഗ്ജയത്തിനായി സ
ഞ്ചരിച്ചിരുന്ന കാലത്തു് മേഘനാദൻ വളരെ വിശിഷ്ട
മായ അനവധി യാഗങ്ങൾ ചെയ്തയുണ്ടായി. അഗ്നി
ഷ്ടോമം, അശ്വമേധം, സുവർണ്ണകം, രാജസൂയം, ഗോമേധം
എന്നിവയെല്ലാമത്രേ അവയിൽ മുഖ്യതമങ്ങൾ. അനന്തരം
അവൻ ഏതുധീരനാലും സാധിക്കപ്പെടാൻ വയ്യാത്തതായ
വൈഷ്ണവയാഗം ചെയ്തു്, അതിലും ദുഷ്കരമായ മഹേശ്വര
യാഗം ചെയ്യാൻ മുതിന്നു. അതു ചെയ്തതീർപ്പോൾ സ
മ്പ്രതിപാദനനായി പ്രത്യക്ഷനായ മഹേശ്വരൻ മേഘനാ
ദനു് അഭീഷ്ടമനുസരിച്ചുള്ള വരങ്ങൾ പ്രദാനംചെയ്തു.

“കാമപോൽ ഗമിപ്പതായ് ദിവ്യമായാകാശത്തിൽ
താമസമെന്യേ സഞ്ചരിച്ചീടും നൽസ്വന്ദനം

ശ്രീമഹേശ്വരനെങ്ങുമധകാരത്തെച്ചുടക്കും
താമസിയെന്നുള്ളൊരു മായയും നൽകീടിനാൻ
രാക്ഷസകുലേശ്വര, കേരക്ക നീ സമരത്തി-
ലക്ഷണമത്താമസിമായയെ പ്രയോഗിക്കിൽ
പോക്കുളത്തിൽ വൈരിസഞ്ചരിച്ചിടുന്നതു
പാർവ്വതീമാർ സുരാസുരന്മാർക്കുമേ തിരിയാതാം.
അക്ഷയങ്ങളായുള്ളൊരാവനാഴികളെയും
അക്ഷീണബലമുള്ള ദുർജയചാപത്തെയും
യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെയൊക്കവേ ഹനിക്കുന്നോ-
രുദ്ധതബാണത്തെയും വരമായീ നൽകീടിനാൻ.”

(വ0-10)

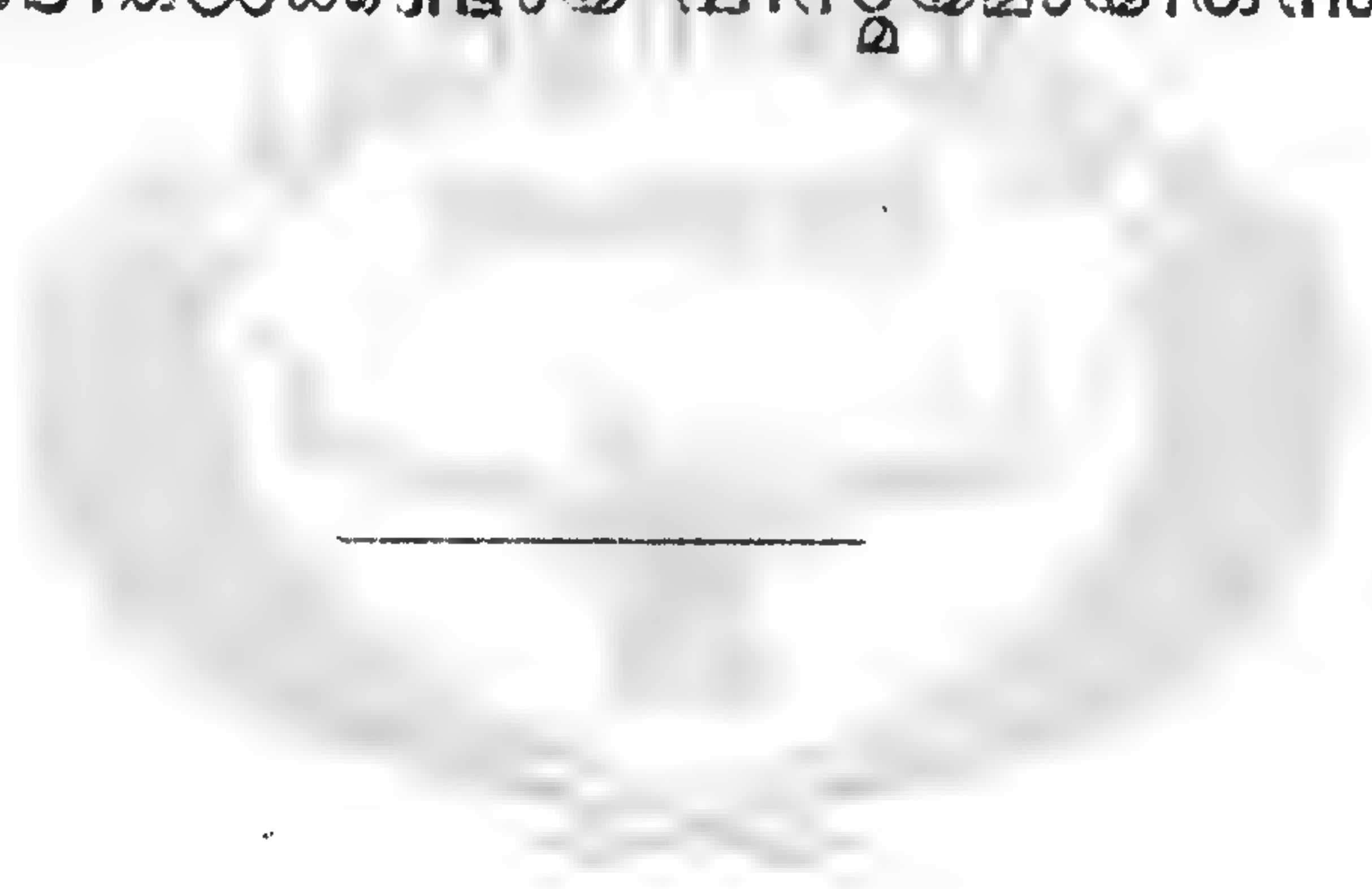
ഈവക മഹാച്ഛക്തികളുടെ അഭേദ്യമായ സാഹായ്യത്താലാണ് മോചനാദൻ ഇത്രമേൽ പരാക്രമിയായത്. അവനെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിപ്പാൻ ലോകത്തിലാരാലും അത്ര സുകരമല്ലതന്നെ. ശുക്രൻ പറഞ്ഞതു ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേട്ട രാവണൻ വിസ്മിതനായി. “ഇത്രജിത്തുമെന്താണ് അത്ര പററിയില്ല. നമ്മുടെ ശത്രുക്കളായ ദേവന്ദ്രാദികളെ അനവധി ദ്രവ്യം വ്യയം ചെയ്ത് അവൻ പൂജിച്ചില്ലേ? എങ്കിലും അഭീഷ്ടസിദ്ധിയുണ്ടായല്ലോ. അതുകൊണ്ടു തരക്കേടില്ല.” എന്നാണ് ദൈരാന്യത്തിന്റെ കഠിനപ്രേരണനിമിത്തം രാവണനപ്പോൾ പറഞ്ഞത്.

അല്ലയോ ഭരത, ഇതാണ് രാവണന്റെ പൂർവ്വചരിത്രങ്ങൾ. ഇതിൽനിന്ന് ഇത്രജിത്തിന്റെ മഹത്തായ ശക്തി എന്താണെന്ന് ഭവാനും മനസ്സിലാക്കുമല്ലോ.

എങ്കിലും ത്രൈലോക്യങ്ങളെക്കുറിച്ചായ അവരെയെല്ലാം നാമാവശേഷരാക്കിത്തീർത്ത രാമചന്ദ്രന്റെ അപ്രമേയ പ്രഭാവം അതിശയനീയമാകുന്നു.”

അനന്തരം ആ മഹർഷിമാർ ശ്രീരാമചക്ഷുണാദികളെയെല്ലാം യഥാവിധി അശീർവദിച്ചു യാത്രാനുവാദം ചെയ്തപ്പോൾ ഭക്തിഭരണത്താൽ നന്തനായ രാമഭദ്രൻ അവരെ കണ്ടിട്ട് അനുഗമിച്ചു തിരികെ ഗൃഹത്തിൽവന്ന് രാജ്യം കാര്യവ്യാപൃതനായി വാഴുകയുണ്ടായു്. ആ പൂർവ്വകഥ കേൾക്കയാൽ ഭരതാദികൾക്കുണ്ടായ വിസ്മയമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്.

II

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം.

അ സന്ദേശം.

“മേടിനിപരിപാലിച്ചുനജ്ഞാതമായേ
മേടിനീസുതയോടുകൂടെ ലീലകൾ ചെയ്തു
വനക്രിഡയും ജലക്രിഡയും ചെയ്തു നിത്യം
മനഃപ്രീതിയുംപൂണ്ടു രമ്യമമൃതങ്ങളിലും
രമിച്ചുവസിച്ചിതു ചിലനാളതു കാലം
സമസ്തലോകങ്ങളുമാശ്വസിക്കുകയും ചെയ്തു.”

(അ-രാ)

ആ വിശിഷ്ടദമ്പതികളുടെ പരമപ്രേമത്തിന്റെ ഫലമായി സീതാദേവി അക്കാലത്തു് ഗർഭം ധരിച്ചു. പൌരുഷമായ ദിവ്യധാമം ജാനകിയുടെ കൃശോദരത്തിൽ ഉജ്ജ്വലിതമായി. പ്രതിപച്ചന്ദ്രനേപ്പോലെ ഗർഭം ക്രമേണ വിവൃദ്ധമായി. രാമചന്ദ്രനും പൌരന്മാരും അതുകണ്ടു് ആഘോഷഭരിതരായിത്തീർന്നു.

“പൃഥ്വിഭാരം ചൂരങ്ങു, ത്രിദശത്തിചിള-

ങ്ങു, അഭിയാരിവർഗ്ഗം

മെത്തും താപാൽ മയങ്ങു, ഞ്ഞെന്തെരെ വിളിപൊ-

ങ്ങുപുരേ രാഷ്ട്രഭാജാം

മുശാക്ഷിതാൻ മയങ്ങെ, ത്രിദശമുനിചട-
 ണ്ഡവിലോതിത്തുടങ്ങെ-
 ചിതും ചിതും! തദാനീം ജനകന്യാപസുതാ-
 ഗർഭമേററം ബഭാസേ.

“വക്ഷാജാഗ്രം കുറുത്തും, വടിവൊട്ടു നടുചീ-
 ത്തും, വശംകെട്ടു വീത്തും,
 പ്രക്ഷാമാംഗം വിയത്തും, പ്രതവിധികളയ-
 ത്തും, വിയത്തും കരപാലം
 ഭക്ഷ്യഭുവ്യം മറുത്തും, കളഭതതി ചെറു-
 ത്തും, വിനോദം വെറുത്തും,
 മുഖ്യം ദൈവത്തെയാത്തും ജനകന്യാപസുതാ-
 ഗർഭമേററം ബഭാസേ.

“വലികളയി, മറഞ്ഞും, മദ്ധ്യഭേദം നിറഞ്ഞും,
 കളമൊഴികൾ കുറഞ്ഞും, കാമതന്ത്രം വെടിഞ്ഞും,
 ചിലപൊഴുതു കുറഞ്ഞും, ദൈവമെന്നെ പറഞ്ഞും,
 തെളിവൊടവനിപുത്രീ ഗർഭമേററം ബഭാസേ.

“ഭേദത്തി ചംക്രമത്തിന്നിടയിടെ നെടുവീ-
 ള്ളിട്ടു നിലക്കും വെറുക്കും
 ഗാഢാശ്ലേഷം വിറയ്ക്കും പ്രജകറിനമിര-
 യ്ക്കും വിധേയ നോക്കുമോക്കും
 ചേടിഹസ്താവലംബം ചടുലമിഴി നട-
 ക്കും വഴിക്കും പടിക്കും
 പാടേ പാടേ വിശിഷ്ടസ്തുതികളവനിജാ-
 ഗർഭമേററം ബഭാസേ.”

(രാ-ചമ്പു)

പന്ത്രണ്ടുവത്സരങ്ങൾകൊണ്ടുമാത്രം അവസാനിക്കുന്നതായ ഒരു മഹാസത്രം അന്ന് ഋശ്യശൃംഗൻ ആരംഭിച്ചു. കൗസല്യയുടെ സീമന്തപുത്രിയും, ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ ജ്യേഷ്ഠസോദരിയുമായ ശാന്തയെ വിവാഹംചെയ്തിരിക്കുന്ന ആളാണദ്ദേഹം. ഋശ്യശൃംഗന്റെയും ശാന്തയുടേയും നിർബുന്ധപുത്ര്യമായ അപേക്ഷിനിമിത്തം കൗസല്യയുടെ ണിയ മാതാക്കൾക്ക് അങ്ങോട്ടു പോകാതിരിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു വന്നു. കലഗുരുവായ വസിഷ്ഠനും അരുന്ധതിക്കും യാഗത്തിനു പോകാതിരിക്കാനും താമില്ലല്ലോ. അതിനാൽ അരുന്ധതീദേവീസഹിതകളായ മാതാക്കളും വസിഷ്ഠനും ഋശ്യശൃംഗാശ്രമത്തിലേയ്ക്കു പോയി. പുത്രപത്നി ഏതാണ്ട് പൂർണ്ണഗർഭത്തെത്തന്നെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുകൊണ്ട് ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഇത്ര ദീർഘകാലത്തേയ്ക്കും അവളെ പിരിഞ്ഞുപോകുന്നത് പരിരാപകരംതന്നെയായിരുന്നു വെങ്കിലും, പരിപാവനവും, ഭാവിശ്രേയസ്സിനു നിലാനവും ആയ ആ പുണ്യസത്രത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളാതിരിക്കുന്നത് ഒന്നുകൊണ്ടും ഉചിതമല്ലയെന്നു വസിഷ്ഠൻമുമ്പായ മഹാത്മാർ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു മാത്രമാണ് സ്പേഹാർദ്ദകളായ ആ മാതാക്കൾ യാത്രാമുക്തരായത്.

ബന്ധുചിരമവേദന സീതയ്ക്കു ദുസ്സഹമായി തോന്നി. വിവാഹാനന്തരം വേണ്ടപ്പെട്ടവരുമായി ചേർന്ന് അല്പകാലം ഇരിക്കുവാനുള്ള ഭാഗ്യം സീതയ്ക്കുണ്ടായിട്ടില്ല. അവൾ തന്റെ ആ ദൈർഭാഗ്യത്തെപ്പറ്റി വളരെ ചിന്തിച്ചു. കുറിയമായ മനസ്സാലും മാത്രമാണ് സീതയ്ക്കുതിൽനിന്നു ലബ്ധമായ ഫലം. എന്നാൽ, തന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും പ്രധാനമായ ഒരു ഘട്ടമെന്ന് തന്നാൽ സ-

കുലീതമായ ഈ പ്രഥമഗർഭകാലത്തെങ്കിലും ഒരു ലൗകികസുഖം തന്നിട്ടു മതിയാവാതെ അനുഭവിക്കാൻ കഴിഞ്ഞല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു അവർ പൂർവ്വസങ്കടങ്ങളെയെല്ലാം നിശ്ശേഷം മറന്നിരിക്കുകയായിരുന്നു. നോക്കുക വിധിയുടെ ഒരു തന്ത്രം. സ്രീകൾക്ക് സാധാരണമായി ഗർഭകാലത്താകുന്നു വേണ്ടപ്പെട്ടവരോടു ചേർന്ന് രമിക്കുവാനും, സുഖിക്കുവാനും, മറ്റു കാലങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് അധികമൊരു കൌതുകമുണ്ടാവുക. വിശിഷ്ട, സീതയ്ക്ക് ആ സുഖം പുത്തരിയുമാണല്ലോ. ഗർഭഭാരം നിമിത്തം അവളുടെ മനശ്ശക്തിയും രീരെ ക്ഷയിച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ടൊക്കെ, വളരെക്കാലമായി താനാശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ബന്ധുസഹവാസസുഖം ലഭിച്ച് മതിവരുന്നതിനു മുന്പേതന്നെ പെട്ടെന്ന് വിയുക്തമായപ്പോൾ ദേവിയുടെ ഹൃദയം മറാപ്പായിരിക്കാൻ പറ്റിപ്പോയി.

ഗർഭകാലത്തു കഠിനമായി വ്യസനിക്കുന്ന പക്ഷം ആകോട്ടാ സന്താനത്തെ ബാധിക്കുന്നതാകുന്നു. കുട്ടികൾ അല്പാമൃത്യുവും, ശരീരശക്തിഹീനങ്ങളും മറ്റും ആയിപ്പോകുന്നത് പ്രധാനമായി ഈവക ചില കാരണങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കിയാണ്. അതിനാൽ ഏതുവിധവും മൈഥിലിയെ സമാശ്വസിപ്പിച്ച് സന്തുഷ്ടചിത്തയും, ഉന്മേഷവതിയും ആക്കാനേ തരമില്ലെന്ന് ശ്രീരാമൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഈ ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടി ഒരുദിവസം സാധാരണമട്ടിൽ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കുപോയി. “പ്രിയേ, സമാശ്വസിക്കൂ; നമ്മെ നോക്കിപ്പോലെ തന്നെ നമ്മെ പിരിയുകനിമിത്തം ആ പിതൃജനങ്ങളും വ്യസനിക്കുന്നുണ്ട്.” എന്നിങ്ങനെ പിതൃജനങ്ങൾക്ക് തങ്ങളിലുള്ള വാത്സല്യത്തെയും, രണ്ടുകൂട്ടർക്കും ആ സമ

യത്തുള്ള സങ്കല്പത്തിന്റെ ഐക്യത്തെയും നിർദ്ദേശിച്ചു കൊണ്ടാണ് ശ്രീരാമൻ ദേവിയെ ആശ്വസിപ്പിപ്പാൻ തുനിഞ്ഞത്. അതിനു ദേവിപറഞ്ഞ മറുപടി, “ബന്ധുജനങ്ങളുമായുണ്ടാവുന്ന വിരഹം അസഹ്യതയുണ്ടാണു്” എന്നാകുന്നു. ആത്മപ്രണയിനിയുടെ ആ വാക്കിനു് ലൗകികരീതിയിൽ യാതൊരു മറുപടിയും പറയുവാൻ ശ്രീരാമൻ ശക്തനായില്ല. എന്നല്ല, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനം പ്രസ്തുത ഭുവത്തോടുകൂടി വല്ലാതൊന്നു സമ്മർദ്ദിക്കുകയും ചെയ്തു. എങ്കിലും, ധീരരാജാത്തനായ രാമചന്ദ്രൻ, തന്റെ ഹൃദയത്തെ ബലമായടക്കിക്കൊണ്ടു്, സ്നിയുടെ സന്താപത്തിനു് നിവൃത്തിവരുത്തുവാൻ ചില വലിയ ന്യായങ്ങളെല്ലാം പറയുവാൻ തുടങ്ങി. “ദേവി, പ്രപഞ്ചാവസ്ഥകളെല്ലാം ഇങ്ങനെയെന്നെയാണു്; അതു് മിക്കവാറും മനുഷ്യാഹൃദയത്തിന്റെ മർമ്മങ്ങളെ തട്ടിപ്പിളക്കുന്നു. അതാണു പല മഹാത്മാക്കളും ഈവക സംസാരബന്ധങ്ങളെല്ലാം ഭൂത വലിച്ചെറിഞ്ഞു് വനാന്തരത്തിൽ കടന്നു് വല്ല കായംകനിയും മാത്രം കഴിച്ചു് ഈശ്വരപ്രാപ്തമാത്രമായി വാഴുന്നതു്.”

സംഭാഷണം ഏതാണ്ടു് ഈ പതനത്തിലായപ്പോൾ “ഋശ്യശൃംഗാശ്രമത്തിൽനിന്നു് അഷ്ടാവക്രമുനി എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്നു”വെന്ന വർത്തമാനം ഒരു കണ്യകി രാമനോടറിയിച്ചു. ആ മഹാഷിയുടെ സമാഗമം സീതാരാമന്മാരെ വളരെ സന്തോഷിപ്പിക്കതന്നെ ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തെ വേഗത്തിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാനായി സീതാദേവിയും രാമഭദ്രനും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം അനുജനെ നൽകി.

അഷ്ടാവക്രമുനി ദമ്പതികൾക്കു് സ്വസ്തിവാദംചെയ്തു.

യ്ക്കുകൊണ്ട് അന്തഃപുരത്തിൽ കടന്നുവന്നു. അദ്ദേഹമിരിക്കുന്നതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ ഗുരുജനങ്ങളുടെ കുശലസ്ഥിതിയെപ്പറ്റി ആദ്യം സീതയും പിന്നെ രാമചന്ദ്രനും തുടരെ തുടരെ ചോദിച്ചുതുടങ്ങി. “മറ്റു പല ജോലികളിലും ഏറ്റെടുത്തിരിക്കുമായിരിക്കുമെങ്കിലും, അരിനിടയിൽ വല്ല പോഴ്ചമെങ്കിലും ഞങ്ങളെക്കൂടി അവർ സ്മരിക്കുന്നുണ്ടോ?” എന്നായി ദേവിയുടെ ചോദ്യം. ഉല്ക്കണ്ഠയും പരിഭ്രമവും സ്രീകുറുക്ക് സ്വതഃവേദനയെ അധികരിച്ചിരിക്കുമല്ലോ. അതപമറിഞ്ഞ മൂന്നി ആദ്യമായി ദേവിയുടെ ചോദ്യങ്ങൾക്കായിരുന്നു മറുപടി പറഞ്ഞത്. “അവരെല്ലാം സുഖമായിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് അവരെപ്പോഴുമിരിക്കുന്നത്. വിശിഷ്ട, ഭഗവാനായ വസിഷ്ഠമാഹർഷി ഭവതിയോട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: —

“ക്ഷിതിഭഗവതി നിന്നെപ്പറ്റുവത്സേ, മഹാത്മാ ക്ഷിതിപതിജനകൻ നിൻ താതനോ ബ്രഹ്മതുല്യൻ അതിവിമലമഹോ! നിൻഭർത്തൃവംശം നിനച്ചാലതിനുടെ ഗുരു സൂര്യൻതാനു മീത്താനുമല്ലോ.”

(ഉ രാ-ച-നാ.)

ഇതിലും മെച്ചമായി ഏതൊരു ശ്രേയസ്സിനെയാണ് ഭവതിക്കു വേണ്ടി ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കേണ്ടത്? എന്നാലും, ഭവതിയുടെ ഇന്നത്തെ സ്ഥിതിക്ക് ഉചിതമായ വിധം വീരസന്താനങ്ങളെ പ്രസവിച്ച് കൃതാർത്ഥയാവുക എന്നു അനുഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളുന്നു.”

“ഞങ്ങൾ അനുഗ്രഹീതരായി” എന്ന് രാമൻ അതിനു സന്തോഷപൂർവ്വം മറുപടി പറഞ്ഞു. ഒരുമാതിരി മനഃ

ശുദ്ധിയും മാനസശക്തിയും സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള സാധാരണക്കാർപോലും ചിലപ്പോൾ ചിലതു പറഞ്ഞാൽ കുറിക്കുകൊള്ളാറുണ്ട്; ആ സ്ഥിതിക്കു സാക്ഷാൽ സർവ്വശക്തിയോടുകൂടി സംഗമം പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള ഔഷീശപരന്മാർ മനമലിഞ്ഞ് സന്തോഷപൂർവ്വം പറയുന്ന അനുഗ്രഹവാക്യങ്ങൾ എങ്ങനെ ഫലസാധ്യത്തിനതകാതിരിക്കും? അതിനാൽ തന്നിക്കണ്ടാവുന്ന സന്താനങ്ങൾ വീരവീരന്മാരായിത്തീരുന്നതെന്ന ശ്രീരാമൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഈ ഉദ്ദേശത്തെ മുൻനിർത്തിയാണു 'ഞങ്ങൾ അനുഗ്രഹീതരായി' എന്നു രാമചന്ദ്രൻ നിസ്സംശയമായി പറഞ്ഞത്.

ഗർഭിണിയായ സീതാദേവിക്കുണ്ടാവുന്ന ഏതൊരു അഗ്രഹവും ഉടൻതന്നെ സാധിപ്പിച്ചുകൊടുക്കണമെന്ന് രാമചന്ദ്രനോടു പറയുവാനായി അമ്മമാരും അരുന്ധതിയും ശാന്തയും പ്രത്യേകം പറഞ്ഞെപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്ന വിവരം അഷ്ടാവക്രൻ പറഞ്ഞു. ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ മനോനിശ്ചയവും അതുതന്നെയായിരുന്നു. എങ്കിലും, അമ്മമുതലായവർ അത് പ്രത്യേകം പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നതായി കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് കുറെയധികം സന്തോഷമുണ്ടായി. "അവളാവശ്യപ്പെടുന്നതായാൽ ഞാൻ സാധിപ്പിച്ചുകൊടുക്കാം" എന്ന് ശ്രീരാമൻ അഷ്ടാവക്രനോടു പറഞ്ഞു.

അഷ്ടാവക്രൻ—ഋശ്യശൃംഗമുനി ഭവതിയോടു പറയുവാനായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:—“കേഞ്ഞ, ഈ യാദഗോത്സവത്തിൽ നിന്നെക്കൂടി സംബന്ധിപ്പിക്കണമെന്ന് എന്നിക്കു മോഹമുണ്ട്. എന്നാൽ എനിക്കതിന് ഭാഗ്യമില്ലാതായിപ്പോയി. നീ ഗർഭിണിയല്ലായിരുന്നവെ

ങ്കിൽ തീച്ചയായും നിന്നെ ഞാൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകമാ-
യിരുന്നു. നിന്റെ സന്തോഷത്തിനു വേണ്ടി രാമചന്ദ്ര-
നേയും ഞാനവിടെത്തന്നെ താമസിപ്പിച്ചു. ഇനിയൊരു
ദിവസം മടിയിൽക്കളിക്കുന്ന സന്താനങ്ങളോടുകൂടി ആയു-
ഷ്ഠിയായ നിന്നെ ഞാൻ കണ്ടുകൊള്ളാം” എന്ന്.

ഈശ്വരശ്രംഗന്റെ സന്ദേശം കേട്ട് രാമചന്ദ്രൻ ലജ്ജ-
യും സന്തോഷവും ഇടകലർന്നുണ്ടായി. സന്തോഷാഭിരോ-
കത്താൽ മനംമറന്നിരുന്ന ജാനകിക്കു പിന്നെ യാതൊന്നും
പറയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അനന്തരം രാമൻ പറഞ്ഞു:—“അ-
ത്ത് അങ്ങനെ തന്നെ വരട്ടേ. വസിഷ്ഠമഹർഷി എന്നോ-
ടു പദേശിക്കുവാനായി പ്രത്യേകം വല്ലതു കേൾപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടോ?”

അഷ്ടാവക്രൻ—ഉണ്ട്. അദ്ദേഹം ഭവാനോടീവി-
ധം നിവേദിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു:—

“ജാമാതാപു തുടൻ യാഗമതിനാൽ
ഞാനിങ്ങിരിക്കേണ്ടതായ്;
രാമാ! നീയൊരു ബ്രഹ്മനായ് പുതിയതായ്
സിദ്ധിച്ചതാം രാജ്യവും;
അമോദംപ്രജകൾക്കു നിത്യമുളവാ-
ക്കീടേണ;മക്കീർത്തിയാം
ശ്രീമത്താകിയ നിൻകലത്തിനു മഹാ-
സപത്തെന്നതോർത്തിടുക.”

(ഉ-രാ-ച-നാ-)

കുലഗുരുവിന്റെ സാരതരമായ ഉപദേശം ശ്രവിച്ച
സമയം രാമന്റെ മനസ്സ് പെട്ടെന്നുണർന്നു. അദ്ദേഹത്തി

ന്റെ രക്തനാഡികൾ വല്ലാതെ പിടിച്ചു. ശ്രീരാമൻ പറഞ്ഞു:—

“ജനമോദത്തിനുവേണ്ടി.

ക്കനിവുസുഖം സ്പന്ദനമോക്കിവിതുമല്ല

ജനകാത്മജയെപ്പോലും

മനമതിലഴലില്ലെന്നിരിക്കവേക്ഷിക്കാൻ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ.)

ശ്രീരാമന്റെ ഡീരധീരമായ ഈ വാക്യംകേട്ട് സീതാ ദേവിയുടെ ദേഹത്തിൽകൂടെ പാഞ്ഞൊഴുകുന്ന ക്ഷത്രിയ രക്തം തുടിച്ചു. അവൾക്ക് തന്റെ പ്രാണപ്രിയനെപ്പറ്റി എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു സംതൃപ്തി അപ്പോഴുണ്ടായി. “ജനങ്ങളുടെ ഭക്ഷമത്തേക്കുവേണ്ടി ഈവിധമുള്ള ദുഃഖം തന്നെയാണെന്ന് രഘുരാജാക്കന്മാരിൽവെച്ച് സർവ്വോത്തമനാണ് ആർച്ചയുണ്ടെന്നു ജനങ്ങൾ പുകഴ്ത്തിപ്പറയുന്നത്” എന്നിങ്ങനെ ആ പ്രേമപരിശുദ്ധ ആത്മശ്ചരനെ അനുഭവിച്ചു പറഞ്ഞു.

മഹർഷിക്ക് പറയുവാനുള്ളതെല്ലാം പറഞ്ഞുതീർന്നു. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തെ വിശ്രമിക്കുവാനായി കയ്യുകിയോടുകൂടി അയച്ചുശേഷം ശ്രീരാമൻ സീതയെ അടുത്തിരുത്തി പുറം തലോടിക്കൊണ്ട് ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു:—“പ്രിയേ, ആശ്ചര്യം. ഭവതി ഏതൊന്നിലാണ് ആഗ്രഹിക്കുന്നത്? പറയൂ.”

സീതാദേവി പ്രേമം കവിഞ്ഞൊഴുകുന്ന പ്രിയതമന്റെ വാക്കിന് മറുപടി പറയുന്നതിന് മുമ്പായിത്തന്നെ ലക്ഷ്മണൻ ചില ചിത്രപടങ്ങളോടുകൂടി അവിടെ പ്രവേശിച്ചു.

സീതയുടെ വിനോദത്തിനുവേണ്ടി, തങ്ങളുടെ പൂർവ്വചരിത്രങ്ങളെ ചിത്രരൂപേണ ചിത്രശാലയിൽ വരപ്പിക്കണമെന്ന് ലക്ഷ്മണനെ രാമൻ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞുപിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് മുഴുവനും ഇപ്പോൾ വരച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ വിവരം രാമചന്ദ്രനോട് പറയുന്നതിനായിട്ടാണ് സൗമിത്രി അപ്പോൾ അവിടെ വന്നത്.

ലക്ഷ്മണൻ—“അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശത്തിന്നും ആജ്ഞയ്ക്കും അനുസരണമായവിധം, ആദ്യചരിതത്തെ സരസമായ രീതിയിൽ ചിത്രകാരൻ വരച്ചുകാണിച്ചിരിക്കുന്നു. നമുക്ക് അവിടെപ്പോയി അതുകണ്ട് വിനോദിക്കാം.”

ശ്രീരാമൻ—“കുമാരാ, നിനക്ക് ദേവിയോടുള്ള ബഹുമാനാതിരേകം എന്നിരിക്കുമറിയാം. ആകട്ടെ, ഏതുവരെയുള്ള ചിത്രമാണ് എഴുതിയിരിക്കുന്നത്?”

ലക്ഷ്മണൻ—“ആയുരുടെ അഗ്നിപരിശുദ്ധിവരെ.”

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ ഈ വാക്യം കേട്ടപ്പോൾ ക്ഷതഹൃദയനായി. ദേവിയുടെ ചാരിത്രശുദ്ധിയെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾക്ക് സംശയമുണ്ടാകരുതല്ലോ എന്നുമാത്രം കരുതിയാണ് അദ്ദേഹം ഇത്രമേൽ കഠിനമായ ഒരു കൃത്യത്തിലേയ്ക്ക്, ദേവിയെ നിയോഗിച്ചത്. രഘുവംശത്തിന്റെ മൂലധനമായ കീർത്തിയുടെ പരക്കിനെപ്പറ്റി പ്രബലമായി ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ സമയത്ത്, ദേവിയുടെ മൂണാളകോമളമായ ശരീരത്തെയോ, അഗ്നിയുടെ അതിഭയങ്കരമായ ദാഹശക്തിയെയോ കുറിച്ച് അദ്ദേഹം തീരെ വിചാരിച്ചില്ല. ഇപ്പോൾ ആ രംഗമൊക്കെ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ലക്ഷ്മണന്റെ പ്രസ്തുത വാക്യം താൻ ദേവിയെ

ക്കൊണ്ട് ചെയ്തിട്ടു കഠിനകൃത്യത്തിന്റെ സമ്പൂർണ്ണമായ സ്മരണയെ അദ്ദേഹത്തിൽ വളർത്തി. അതുകൊണ്ട് ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു:—

“ജനകജ ജനനത്താൽതന്നെ സംശുദ്ധയല്ലോ
പുനരവളിൽ വിശുദ്ധിക്കെത്തിനാണവസ്തു?
അനലനമതുപോലത്തിത്ഥവാരിക്കുമോത്താ-
ലനഘതയെ വരുത്താനവസ്തുക്കൾ വേണോ?”
(ഉ-രാ-ച-നാ)

ഓർക്കത്തോറും അടക്കുവാൻ വയ്ക്കാത്ത തീവ്രവൃഥ അദ്ദേഹത്തെ അദ്ദേഹം ബാധിച്ചു. “പ്രിയേ, ഭവതി യാഗഭൂമിയിൽ പിറന്നവളാണ്. അതുകൊണ്ട് അജനമപരിശുദ്ധയുമാകുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഭവതിയോടു ഞാൻ അന്നു പറഞ്ഞ ആ വാക്യം, അല്ല ദേവിയെക്കൊണ്ട് ചെയ്തിട്ടു ആകുലം, തീരെ ക്രൂരമായിപ്പോയി. എന്റെ അപരാധത്തെ ഭവതി ദയാപൂർവ്വം ക്ഷമിച്ചുതരുന്നു. എങ്കിലും ലോകാവസ്ഥാനുസാരം ഈ അപവാദം ഭവതിയെ പിൻതുടരാതിരിക്കയില്ല. എന്തുകൊണ്ടും, എന്റെ കർമ്മം എന്നെ വേദനിപ്പിക്കുന്നു:—

“എന്തുകൊണ്ട് ജനങ്ങളിൽ കലധന-
ന്മാരേകണം തൃപ്തിയെ-
ച്ചിന്തിച്ചിങ്ങനെ ഹന്ത! ഞാനശുഭോ-
മാവാക്യമോതീടീനേൻ,
കാരേ, നിന്നോടു വേണ്ടതല്ലതു ശിര-
സ്സുകൾ ധരിക്കേണ്ടതാം
ഗന്ധം ചേർന്നാരു നല്ല പുഷ്പമതിനെ-
ക്കാൽകൊണ്ടു മർദ്ദിച്ചുഞാൻ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

തങ്ങളുടെ ചാരിത്രശുദ്ധിയെപ്പറ്റി തന്റെ ഭർത്താക്കന്മാരോ മറ്റു വല്ലവരുമോ സംശയിക്കുന്നുവെങ്കിൽ, അതിലും വലുതായ ഒരു ദുഃഖം സ്രീകർക്കില്ലതന്നെ. ലോകസാധാരണമായ ഈ സ്രീസ്വഭാവം സീതാദേവിക്കും ഉണ്ടാകാതിരിക്കാൻ തരമില്ലല്ലോ. താൻ രാവണരാജ്യത്തിൽ കുറേക്കാലം താമസിച്ചതിനെപ്പറ്റി ശ്രീരാമനും മറ്റുള്ളവർക്കും സംശയമുണ്ടായതും, അതിന്റെ നിവൃത്തിക്കുവേണ്ടി, തന്നെ അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്യിച്ചതുമായ ആ വേദാരകമ്ത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ഓർമ്മ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നിടത്തോളംകാലം സീതാദേവിയിൽനിന്ന് ഒഴിഞ്ഞുപോവുകയുണ്ടാവില്ല. എന്നാൽ, കേവലം ജനവിശ്വാസത്തിനുവേണ്ടിയാണ് തന്റെ പ്രിയതമൻ തന്നെക്കൊണ്ട് ആ ക്രിയ ചെയ്യിച്ചതെന്ന് തു് ദേവിക്കറിയാം. അതുമാത്രമേ ദേവിയെ കുറേയൊന്ന് അശ്വസിപ്പിച്ചുള്ളൂ. എങ്കിലും രാമചന്ദ്രന്റെ ക്ഷമാപണത്തിന് മറുപടിയൊന്നും പറയാതെ, “ആർപ്പുത്രാ, അതൊക്കെയിരിക്കട്ടെ; വത്ര; നമുക്കു ചിത്രം കാണാൻ പോകാം” എന്നു പറഞ്ഞെഴുന്നേല്ക്കുകയും മൂവരുമൊരുമിച്ചു ചിത്രശാലാന്തരത്തിലേയ്ക്കു പോവുകയും ചെയ്തു.

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം.

ചിത്രഭർത്താ.

ശ്രീരാമഭദ്രന്റെ പൂർവ്വചരിത്രങ്ങളെ ക്രമപ്പെടുത്തി എഴുതപ്പെട്ടിരുന്നു. അത് ഓരോന്നായി സീതാരാമന്മാരെ കാണിച്ചുകൊടുക്കുവാൻ ലക്ഷ്മണൻ സന്നദ്ധനായി നിന്നു. ഒന്നാമതായി എഴുതപ്പെട്ടിരുന്ന ചിത്രം കണ്ട് ജാനകി, “മുകളിൽനിന്നുകൊണ്ട് അർച്ചപുത്രനെ സ്തുതിക്കുന്ന മട്ടിൽ കാണപ്പെടുന്ന ഈ ചിത്രങ്ങളേതാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ --- “ദേവി, മഹത്തായ മന്ത്രശക്തിയോടുകൂടിയ ജംഭകാസ്രങ്ങളാണിവ. കൃശാനഭഗവാനിൽനിന്ന് വിശ്വപാമിത്രമഹർഷിക്ക് ലബ്ധങ്ങളായ ഇവയെ പണ്ട് താടകാവധസമയത്തിൽ അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനുപദേശിച്ചുകൊടുത്തു. അന്നേരം അവ വന്ന് ജ്യേഷ്ഠനെ പ്രാപിക്കുന്ന മട്ടിലാണ് എഴുതപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.”

ഉടനെ ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു: --- “ദേവി, ഇവയെ വന്ദിക്കൂ. പണ്ട് ബ്രഹ്മാവു മുതലായ മഹാത്മാക്കൾ വേദരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി വളരെക്കാലം തപസ്സുചെയ്ത് അവരുടെ തീവ്രമായ തപസ്സ് അകൃതിപൂണ്ട് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടതാണ് ഈ അസ്രങ്ങൾ.”

സീതാദേവിയോടു് താൻ ചെയ്തപോയ മഹാപരായ്ഞെപ്പറ്റിത്തന്നെ ചിന്തിച്ച് വിഷാദകുലുഷിതമായിരിക്കുകയായിരുന്നല്ലോ രാമചന്ദ്രന്റെ ഹൃദയം. ഈ അസ്രപ്രസ്താവം

അതിന് ഏതാണ്ടൊരു ശാന്തിനൽകി. സീതാദേവി അസ്രു
 ങ്ങളെ നമിച്ചുകഴിഞ്ഞ ഉടൻതന്നെ, ആ മനശ്ശാന്തിയുടെ
 ഫലമായി ശ്രീരാമൻ, “അയ്യോ, ഈ ദിവ്യാസ്രുങ്ങൾ സർവ്വ
 ഫാ ഭവതിയുടെ സന്താനങ്ങളെ പ്രാപിക്കും” എന്ന്
 ഹൃദയംതുറന്നു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ആ മന്ത്രാസ്രുങ്ങൾ
 ദേവിയുടെ ഗർഭത്തെ പ്രാപിക്കുകയും ഭർത്താവിന്റെ വരപ്ര
 ദാനത്താൽ സന്തുഷ്ടയായ ദേവി “ഞാൻ അനുഗൃഹീത
 യായി” എന്ന് പറയുകയും ചെയ്തു.

അനന്തരം മിഥിലാവൃത്താന്തത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ചിത്ര
 മായിരുന്നു എഴുതപ്പെട്ടിരുന്നത്. ശിവചാപത്തെ കയ്യി
 ലെടുത്തു വളച്ചുപിടിച്ചു പ്രസന്നവദനനായി നിൽക്കുന്ന
 പ്രിയമന്റെ അകൃത്രിമരമണീയമായ ചിത്രം ജാനകിയെ
 സന്തോഷപൂർവ്വകിതയാക്കി. പുതുതായി വിടിൻനില്ക്കുന്ന
 കരിങ്കുവളപ്പുപോലെ ശ്രാമനിറംപൂണ്ടു, കാന്തി വഴി
 ഞ്ഞൊഴുകുന്ന ആ ശരീരകാന്തിയെ ജാനകി പ്രതുംഗം നുക
 ന്നുനുകൻ കരേണരം സ്തബ്ധയായി നിന്നുപോയി. അ
 പ്ലോഷയ്ക്കും ലക്ഷ്മണൻ മറെറൊരു ചിത്രം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു.
 “ദേവി, ഇതാ ഈ ചിത്രം നോക്കൂ. ഭവതിയുടെ അച്ഛൻ
 സ്വന്തം കലഗുരുവായ ശതാനന്ദനോടുകൂടി വസിഷ്ഠൻ
 തുടങ്ങിയ ബന്ധുക്കളെ ആനന്ദപരവശനായി പൂജിച്ചു
 കൊണ്ടിരുന്നിരുന്നു.”

കാണത്തക്ക ഒരു ചിത്രമാണിതെന്ന് ശ്രീരാമൻ തോ
 ന്നി. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“കൊടുക്കുമേ രാവവമൈമിലന്മാ-
 ക്കിടയ്ക്കേഴും ചാച്ച സുഖത്തെയാക്കും

കൊടുത്തതും കൊണ്ടുതന്നിരിക്കൽ
മിടുക്കനാം കേശികനേകനോത്താൽ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

വിവാഹവേഷം അണിഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന ശ്രീരാമദികളുടെ ചിത്രമായിരുന്നു പിന്നീട് എഴുതപ്പെട്ടിരുന്നത്. അതു ജാനകിക്ക് പ്രത്യേകമായ സന്തോഷമുളവാക്കി. അപ്പോഴേയ്ക്കും അന്നത്തേ ഓരോ സ്തരങ്ങളും ഹൃദയത്തിൽ പൊങ്ങിവന്നു. താൻ ആ കാലത്തു ആ വേഷത്തിൽ നില്ക്കുന്നതായി അപ്പോൾ ദേവിക്ക് തോന്നി. രാമചന്ദ്രന്റെ മനോഭാവവും ഇതിൽനിന്ന് അധികം വ്യത്യസ്തമായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“പരമൊരുതൽ വഹിച്ചുള്ളുസ്വപ്നപോലെ മോദം
തരുമതി ഉദ്യവം നിൻ കങ്കണം ചേൻ ഹസ്തം
തരുണി, മമ കരത്തിൽ ശ്രീശതാനന്ദനപ്പി-
ച്ചൊരു സമയമതിപ്പോഴെന്നു തോന്നുന്നു കാരേ!”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ജനകമഹാരാജാവിന്റെ നാലു പുത്രികളുടെ ചിത്രങ്ങളായിരുന്നു പിന്നീട് എഴുതപ്പെട്ടിരുന്നത്. അവരിൽ “ഇതു അയ്യയാണ്; ഭരതജ്യേഷ്ഠന്റെ പത്നിയായ മാന്ധവിയായിട്ട്; ഇതു സഹോദരിയായ ശ്രുതകീർത്തിയാകുന്നു” എന്നിങ്ങനെ മൂവരെയും ലക്ഷ്മണൻ സീതയ്ക്ക് നിർദ്ദേശിച്ചു കൊടുത്തു. ഊർമിളയെപ്പറ്റി ഒന്നും മിണ്ടാതെ ലക്ഷ്മണൻ അടുത്ത ചിത്രത്തിന്റെ സമീപത്തിലേയ്ക്കു പോവുകയാണുണ്ടായത്. അതു കണ്ടപ്പോൾ ദേവി സ്നേഹാർദ്രങ്ങളായ മിഴികളെക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണനെ കടാക്ഷിച്ചു, ബ

സ്വക്കളെ കളിയാക്കുന്നതിൽ സ്രീകൾക്ക് സ്വാഭാവികമായും ഈ വാസനയോടുകൂടി “വത്സാ, വേദേ ഒരു സ്രീയുക്തി യുണ്ടല്ലോ; അതാരാണ്?” എന്ന് അന്തസ്ഥിതമുഖിയായി ചോദിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ സാമാന്യത്തിലധികം ലജ്ജിതനായി. ദേവിയുടെ ചോദ്യം കല്പിച്ചുകൂട്ടി തന്നെ കളിയാക്കുവാനാണെന്ന് അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം താഴ്ന്നു. അതുകണ്ട് ദേവി അറർളാദഭരിതയായി. ലക്ഷ്മണനാകട്ടെ, സീതയെ കണക്കിനൊന്ന് അങ്ങോട്ടും കൊടുത്ത് അടക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചു, “അയ്യോ, ഇതാ പരശുരാമൻ” എന്ന് പറഞ്ഞു. ജാനകി പെട്ടെന്നു ചേരിച്ചു വിറച്ചുപോയി. വിവാഹമംഗളകർമ്മം കഴിഞ്ഞയുടനേതന്നെ തന്റെ പ്രാണേശ്വരനെ പോരിനുവിളിച്ചു അഭയങ്കരനെ സീത എങ്ങനെ മറക്കും? ദേവി ക്രമത്തിലധികം വ്യസനിച്ചു. ശ്രീരാമനാകട്ടെ, ആ ധീരപുരുഷനെ വന്ദിച്ചുനിന്നു. അപ്പൊഴേയ്ക്കും ലക്ഷ്മണൻ, പരശുരാമനെ ജയിച്ച ഭാഗത്തെപ്പറ്റി വരച്ച ചിത്രം കാണിച്ചുകൊടുക്കുവാനായി തുനിഞ്ഞു. എന്നാൽ, ശ്രീരാമൻ ആ സംഭവരംഗത്തെ നോക്കിയില്ല. അത്മശ്ലാഘ മഹാത്മാക്കൾക്ക് ഉചിതമല്ലല്ലോ. ശ്രീരാമൻ പറഞ്ഞു:—“ഇനിയും വളരെ കാണാനുണ്ടല്ലോ; അങ്ങോട്ടു പോകാം.”

ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ ഈ അതിശയനീയമായ മഹാനുഭാവത കണ്ട്, ജാനകിക്ക് എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു ബഹുമാനവും പരമാനന്ദവും ഉണ്ടായി. “അവിടുത്തെ ഉദാരബുദ്ധിയും വിനയഭാവവും മഹനീയംതന്നെ” എന്ന് ദേവി പറഞ്ഞു.

പരശുരാമകഥയെ വിട്ടുകൊടുത്തതിനുശേഷം അയോധ്യയിൽ തങ്ങൾ നാൽപ്പതും പത്നികളോടുകൂടി എത്തിയിരിക്കുന്നതായ ചിത്രത്തെ ലക്ഷ്മണൻ നിർദ്ദേശിച്ചു. അന്നത്തെ ആ ചിത്രംകണ്ട് രാമന്റെ നേത്രങ്ങൾ കണ്ണീർതുവി. ലോകത്തിൽ ഏവർക്കും നൈസർഗ്ഗികമായി ഉണ്ടാകാവുന്ന ഒരു അവസ്ഥയാണിത്. തങ്ങളാണെങ്കിൽ പുതിയ പത്നികളോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു; അതിവാത്സല്യം നിറഞ്ഞുതുളുമ്പുന്ന മിഴികളാൽ അച്ഛനമ്മമാർ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആ അവസ്ഥയിൽ ഒന്നെങ്കിലും ഇപ്പോഴില്ല. പുത്രശോകാന്തനായി അച്ഛൻ മരിച്ചുവെത്തു. അമ്മമാരാണെങ്കിൽ വിധവകളായി ജീവിതത്തിന്റെ ചരമദശയിലായി, അമ്മമാ! കുട്ടോ! പൊറുക്കവയ്ക്കാത്ത വൃസനത്തോടുകൂടി ശ്രീരാമൻ പറഞ്ഞു:—

“അനച്ഛനുണ്ടധികമോദമൊടാദരിപ്പാ-
നെന്നല്ല നാം പുതിയ പത്നികളോടുകൂടി
നന്നായ് സുഖിപ്പുതിനു മോഹമൊടമ്മമാരും
നന്ദിക്കുമസ്സദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുവല്ലോ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ക്ഷണത്തിൽ തന്റെ ചിന്താഗതിയെ ശ്രീരാമൻ ജാനകിയുടെ അകൃത്രിമകോമളമായ അന്നത്തേ ശരീരസുഷമാവിലാസത്തിലേയ്ക്കു നയിച്ചു. അല്ലെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം തകർന്നുപോവുകതന്നെ ചെയ്യേണ്ട. രാമഭദ്രൻ പറഞ്ഞു:—

“വീണിട്ടൊട്ടിടവിട്ടുമായിടകളിൽ
സ്വപ്നം മുളച്ചും മിഴി-
ക്കാനന്ദത്തെ വളർത്ത ഭന്തനിരയാൽ
ശോഭിച്ചു വക്ത്രാബ്ജവും,

താനേചേൻ വിലാസഭംഗിമുദുതാ-
 ലാവണ്യവും പൂണ്ടുകൊ-
 ണ്ടാനന്ദാതിശയത്തെയെന്റെ തനുവി-
 നംഗങ്ങളാൽ നൽകിനാൾ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ ഏതാഭ്യുദയമായ വിചാരരസത്തിൽ മുഴുകി ആത്മവിസ്തൃതി പൂണ്ടു് ആഹ്ലാദരസം നകരഭംഗം, ലക്ഷ്മണൻ “ഇതാ മന്ദാര” എന്നു പറഞ്ഞു് ആ വിരൂപചിത്രത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. തന്നിടും വേണ്ടല്ലെട്ടവർക്കും രാജ്യത്തിനതന്നെയും സർവ്വഥാ വിഷമമായി തീർന്നു് ആ പാപിഷ്ഠിയെ കാണാൻ രാമൻ യാതൊരു താല്പര്യവുമുണ്ടായില്ല. അതിനാൽ രാമനൊന്നും മിണ്ടാതെത്തന്നെ മുന്നോട്ടുനടന്നു്, തന്നിക്കൈര്യവും ആപ്തനായി തീർന്നുവന്നും, ഉൽകൃഷ്ടനും ആയ ഗുഹനേരയും, ഇംഗുദീപക്ഷത്തിനേരയും ചിത്രങ്ങളെ പ്രിയതമയ്ക്കു് കാണിച്ചുകൊടുത്തു. പിതൃസത്യത്തെ നിറവേറ്റണമെന്നുള്ള ദൃഢബോധമുണ്ടായിട്ടാണെങ്കിലും അവിചാരിതമായി നാടുവിട്ടു് കാട്ടുകേറേണ്ടി വന്ന ആസന്ദർഭത്തിൽ പ്രിയപതിയോടും സോദരനോടുംകൂടെ എവിടേയെന്നില്ലാതെ പോകുമ്പോൾ ആദ്യമായി സന്ദർശിച്ചു് ഹൃദയശാന്തി അല്പമൊന്നു വരുന്നതിന്നു് കാരണഭൂതനായ ആ ആത്മമിത്രത്തെ കാണാൻ രാമൻ പ്രത്യേകമൊരു കൗതുകമായിരിക്കുമല്ലോ ഉണ്ടാവുക.

അനന്തരം ജടാവല്ലഭങ്ങളെ ധരിക്കുന്ന രംഗമാണു് കാണപ്പെട്ടതു്. അതു് ലക്ഷ്മണന്റെ ധീരഹൃദയത്തെക്കൂടി പാടേ ഒരു ചകിതമാക്കി. ലക്ഷ്മണൻ പറയുകയാണു്:—

“മനുഷ്യലതയിൽ മുന്യുണ്ടായ രാജാക്കളെല്ലാം
തനയരിൽ നിജരാജ്യശ്രീയെപ്പിച്ചു പിന്നെ,
വനമതിലതിപുണ്യം വാസമംഗീകരിച്ചാർ
വിനയമൊടതുഞ്ചാലേ ജ്യേഷ്ഠനംഗീകരിച്ചു.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

പരിപാവനയായ ഗംഗാദേവിയുടെ ചിത്രത്തിലേ-
യ്ക്കാണ് പിന്നീട് സീതയുടേയും രാമലക്ഷ്മണന്മാരുടേയും
ദൃഷ്ടികൾ പതിഞ്ഞത്. സൂര്യവംശമഹാരാജാക്കന്മാർ
ആ ദേവിയെ ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കുവാൻ തരമില്ല. അതു
പോലെ ഗംഗാസന്ദർശനത്തിൽ സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാ-
രുടെ ചരിത്രവും പ്രത്യേകം കാർമ്മിക്കാതിരിപ്പാൻ നിർവാഹ-
മില്ല. അതിനാൽ ശ്രീരാമൻ പറഞ്ഞു:—

“മൂന്നും മദപംശ്ചരാം ശ്രീസഗ രതനയര-
ച്ചന്റെ യജ്ഞാശപമാരാ-
ഞ്ഞാനായ് ഭൂവെപ്പിച്ചുൻ കേപിതകപിലകോ-
പാഗ്നിമാൽ ഭസ്മമായാർ;
തൻ നാശത്തെഗ്ഗണിക്കാതതികറിന തപഃ
ചെയ്തനകാണ്ടുകാലം
നിന്നുംഭസ്സാൽ ദിലീപാത്മജനവരെ നന-
ച്ചാക്കിനാൻ സപഗ്ദ്ധലോകേ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

രഘുക്കുലദേവതയായ ഗംഗാദേവിയെ ഭക്തിപൂർവ്വം
ശ്രീരാമൻ നമസ്കരിച്ചിട്ട്, “വന്ദിഷ്യഭാര്യയായ അരുന്ധതി
ദേവിയെപ്പോലെ അംബയായ ദേവിയും പുത്രഭാര്യയായ ജാ-
നകിയെ ഏല്പാഴ് അനുഗ്രഹിക്കണമേ” എന്ന് ഹൃദ-
യപൂർവ്വം പ്രാർത്ഥിച്ചു.

അനന്തരം ശ്യാമമെന്ന വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചിത്രമാ
യിരുന്നു കാണപ്പെട്ടത്. അതിന് ഒരു പ്രത്യേകതയുണ്ടാ
യിരുന്നു. അത് ശ്രീരാമചന്ദ്രന് ഓർമ്മയുണ്ടോ എന്നറി
വാനായി ജാനകി, “അത്രപുത്രൻ ഇതിനെ സ്മരിക്കുന്നു
വോ?” എന്നു സാക്ഷ്യമായി ചോദിച്ചു. “പ്രിയേ ഞാ
നിതെങ്ങനെയൊണ് മറക്കുക?”

“ഒട്ടല്ലാതെ തളൻവത്തു ഗമനം-
കൊണ്ടെങ്കിലും രമ്യമായ്
കെട്ടിച്ചുൻ പുണൻ മർദ്ദനസുഖം
പാരം ലഭിച്ചുള്ളതായ്
പൊട്ടിച്ചുള്ള ബിസംകണക്കഞ്ചലമാ-
യംഗത്തെയെല്ലാമെടു-
ത്തിട്ടെൻമാറതിലന്നറങ്ങിയതു നീ-
യിട്ടിഷിൽ വെച്ചല്ലയോ?”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ഈ സംഭവമെല്ലാം ഏതുകാലത്താണ് ഞാൻ മറക്ക
കു?” എന്നൊക്കെയായിരുന്നു ശ്രീരാമൻ അതിന് സരസ
മായരീതിയിൽ മറുപടി പറഞ്ഞത്.

പിന്നീട് വിന്ധ്യദേവീപ്രദേശമായിരുന്നു വരയ്ക്കപ്പെട്ടി
രുന്നത്. വിരാധന്റെ ഉപദ്രവം ഇവിടെ വെച്ചായിരുന്ന
തുകൊണ്ട് ജാനകിക്ക് ആ ഭാഗം അത്ര പിടിച്ചില്ല. അതി
നാൽ ദേവി, ശ്രീരാമൻ പിടിച്ചിരുന്ന വിശരിയുടെ തണ
ലിൽ കൂടി നടന്ന് ദക്ഷിണാരണ്യത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതും,
അവിടെയുള്ള തപോവനഭാഗങ്ങളേയും, മരത്തണലിൽ
മേഞ്ഞു നിന്നിരുന്ന മാൻപേടകളേയും മറ്റും കണ്ടതും,

ഋഷിമാരുടെ സൽക്കാരം കൈക്കൊണ്ടതുമായ രമണീ
 യഭാഗങ്ങളിലേയ്ക്ക് രാമചന്ദ്രനെ ക്ഷണിച്ചു. അതെ
 ല്ലാംകണ്ട് ശ്രീരാമൻ സ്കന്ധനായി അല്പനേരം നി
 ന്നുപോയി. അപ്പൊഴേയ്ക്കും ലക്ഷ്മണൻ ജനസ്ഥാനത്തി
 ലെ പ്രസ്രവണപവ്വതത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു അതിന്റെ വി
 വിധവിശേഷങ്ങളെക്കുറിച്ച് വണ്ണനചെയ്യാൻ തുടങ്ങി.
 പ്രസ്രവണവൃത്താന്തം ശ്രീരാമനെ പ്രത്യേകം അനന്ദിപ്പി
 ച്ചു. പ്രേമപൂർണ്ണങ്ങളായ മിഴികളോടുകൂടി അദ്ദേഹം ജാ
 നകിയുടെ മുഖത്തുനോക്കിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു:—

“അക്കാലം സുഖമോടുമഗ്നിരിയിൽ നാം
 സൗമിത്രി ചെയ്യുന്നതൽ
 സൽക്കാരത്തെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു ബഹുനാൾ
 വാണുള്ള തോക്കുന്നുവോ?
 മൽക്കാരേന്ത, മധുരാംബുചേർന്നൊഴുകു-
 മ്നോദാവരീസിന്ധുവും
 തൽകൂലങ്ങളിൽ നാം വസിച്ചതുമയേ,
 മെയ്യുണ്ണിയോക്കുന്നുവോ?

അത്രതന്നെയുമല്ല,

“നാമോരോ ഭജവല്ലികൊണ്ടു ദൃഢമാ-
 യാലിംഗനം ചെയ്തതി-
 പ്രേമത്തോടു കവിർത്തടം കവിളതിൽ
 ചേർത്തതുമായ മന്ദമായ്

സാമോദം ക്രമമെന്നിയേ പലതുമ-
 ന്നൊട്ടൊട്ടു ചൊല്ലുംവിധയം
 യാമം ചോയതറിഞ്ഞിടാത്തവിധമായ്-
 തന്നെ കഴിഞ്ഞു നിശ."

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ഈദൃശങ്ങളായ വിവിധസുഖാനുഭവങ്ങളോടുകൂടി സീ-
 താരാമലക്ഷണന്മാർ ജനസ്ഥാനത്തിൽ പാർക്കുമ്പോളായി-
 രുന്നു, ദുഃഖസമ്പൂർണ്ണമായ ഭാവിജീവിതാവർഭാവത്തിന്റെ
 കാളരാത്രിയായശുദ്ധ്വ്വണ്ണവ അവിടെവന്നുകൂടിയത്. "പഞ്ച-
 വടിയിൽവെച്ച് ശുദ്ധ്വ്വണ്ണവയുമായുണ്ടായ വിവാദരംഗമാ-
 ണിത്ത്." എന്നു ലക്ഷണൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ, "അയ്യോ,
 അത്രപുത്രം, അങ്ങയുമായുള്ള സംയോഗം ഇതാ അവസാ-
 നിച്ചല്ലോ" എന്നു സീത നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.
 ഉടനെ ശ്രീരാമൻ, "പ്രിയേ, ഇതു ചിത്രമാണ്" എന്നു
 ഉണർത്തിയപ്പോൾ സീത, "ചിത്രമെങ്കിൽ ചിത്രമാകട്ടേ;
 ദുഃഖജനങ്ങൾ എപ്പോഴും പീഡയെ വളർത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ-
 യിരിക്കും" എന്നുതളിച്ചു.

സ്വപ്നചരിതത്തെ ചിത്രത്തിൽ ഒന്നാന്നായി കണ്ടുവരു-
 ന്തോരും ശ്രീരാമന്റെ മനസ്സിൽ പലതരത്തിലുള്ള ക്ഷത-
 ങ്ങൾ നവനവങ്ങളായി ഉണ്ടായിവന്നു. അതിനാൽ ഇവ-
 യോരോന്നും അനുഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞതായല്ല, അപ്പോൾ അ-
 നുഭവിക്കുന്നതായിക്കൂടി അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. അപ്പോ-
 രേയും ലക്ഷ്മണൻ രാമചന്ദ്രന്റെ ആ വൃസനാഗ്നിയി-
 ലേയ്ക്ക് നെയ്കോരി വീഴ്ത്തിക്കഴിഞ്ഞു:—

കോണിനിശ്ചിത ഭൂമിരാക്ഷസർ മഹാ-
 വ്യാജന പൊന്മാനിനെ-
 ഓണിച്ചുനളവാക്കി വേണ്ടതതിൽ നാം
 ചെയ്തും ശമിച്ചിലമാൽ,
 ക്ഷീണിച്ചുഗുണനുകാട്ടിയ ജന-
 സ്ഥാനത്തിലെ ചൂഷ്ടയാൽ
 ക്ഷോണീഭൂതങ്ങൾ കരഞ്ഞുപോയ് നരനര-
 ങ്ങളോടൊന്നിച്ച് വരും.

(ഉ-രാ-ച-നം)

ഈ സംഭവം കേട്ട സമയത്തു, “ദിനകരവംശത്തി-
 ന് അനന്തദായകനായ ദേവ, അവിടുത്തെയ്ക്കു ഈ മഹാ
 സങ്കടങ്ങളെല്ലാം അനുഭവിക്കാൻ നിമിത്തമായി തീർന്നു
 ഈ പാപയാണല്ലോ.” എന്നു സീതാദേവി പ്രണയസന്താ-
 പപരവശയായി പറഞ്ഞു. ജനസ്ഥാനത്തിൽ പ്രസന്നവി-
 വശനായി കാണപ്പെട്ട ശ്രീരാമന്റെ ചിത്രം കണ്ടപ്പോൾ
 ലക്ഷ്മണന്റെ സാക്ഷാത്തായ മിഴികൾ ജ്യേഷ്ഠനിമുഖ-
 യ്ക്കു പതിഞ്ഞു. തൊണ്ടയിടുർച്ചയോടുകൂടി, “അത്യാ, ഇ-
 തെന്താണു്?” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു ലക്ഷ്മണൻ പറ-
 യുന്നു:—

“ഹാരം പൊട്ടിയുതിന്നുമുത്തുകൾ കണ്-
 കശ്രുക്കൾ വീണിട്ടിതാ
 പാരിൽ ചൂന്നിയൊലിച്ചിടുന്നു ഹൃദയം
 തിങ്ങിക്കവിഞ്ഞിങ്ങനെ,

പോരുന്നല്ലവകത്തൊക്കുകിലുമി-
 നാസാപുടം ചുണ്ടുമി-
 നേരം തെല്ല ചവിച്ചിട്ടുനിത്തിനാ-
 ലാക്കം ഗ്രാരിക്കാം ക്ഷണം.”

(ഉ-രം-ച-നം)

ശ്രീരാമൻ—വത്സാ, അന്നത്ത എന്റെ ആ ദയനീയ സ്ഥിതിയാണോ നീ ചോദിക്കുന്നത്? ഹാ! ഞാനത് എങ്ങനെ സഹിക്കും? കേൾക്കൂ,

“അക്കാലം പ്രിയയെപ്പിരിഞ്ഞപ്പോൾ മഹ-
 ഞ്ഞാകിലും ഞാനതെ-
 ന്നറക്കാമ്പിങ്കലൊതുക്കിനേൻ പ്രതിവിധി-
 ക്കേളുരു മോഹത്തിനാൽ;
 ഇക്കാലം പുനരുത്ഭവിക്കുമപ്പോൾ
 മമപ്രണവോലൈ-
 ന്നറക്കാമ്പാശു ദഹിക്കുമാറധികമാ-
 യേകുന്നു താപത്തിനെ.

വത്സാ, വളരെയൊക്കെ ശ്രമിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ ആ വൃസനമടക്കുവാൻ ഞാനിന്ന് ശക്തനാകുന്നില്ല. എന്തു ചെയ്യട്ടേ, ഇതെല്ലാം കഴിഞ്ഞുപോയ കഥകളാണെന്ന് വിചാരിപ്പാൻകൂടി എന്നിങ്ങനെ ശക്തിയില്ലാതായിരിക്കുന്നു.

സീതയുടെ സ്ഥിതിയും അതുതന്നെയായിരുന്നു. പ്രാണശ്വാസം ചിരിഞ്ഞെന്നു അശരണയായി ശതാഹുതയായി വൃസനത്തിൽ ചുട്ടുപൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടാണ് തന്റെ താല്പാലികയെന്ന ആ ദേവി കരുതി. മനോഹരിയുടെ വൈചിത്ര്യം നോക്കുക.

ജ്യേഷ്ഠനും ജ്യേഷ്ഠത്തിയും പ്രസ്തുതചിത്രദർശനത്താൽ വളരെ ചലിതരായിരിക്കുന്നുവെന്നു അറിയുകകൊണ്ട് അതു തീർക്കുവാനായി ലക്ഷ്മണൻ അവരുടെ ശ്രദ്ധയെ മറെറാരിടത്തേയ്ക്കു തിരിച്ചുപിട്ടു. നിരവധി സംവത്സരങ്ങളായിട്ടു ലോകഗതിയെ കണ്ടുനോക്കിയിരുന്ന, പിതാവിന്റെ അപൂർവ്വമായ ജടായുവിന്റെ ചിത്രമായിരുന്നു അത്. ആ ചിത്രം കണ്ടപ്പോൾ ജാനകിക്കും രാമചന്ദ്രനും അസഹ്യതയായ വ്യസനമാണുണ്ടായത്. മഹാരാജ്യത്തിൽവെച്ച് ഒരു പിതാവിനുമത്രം തോന്നപ്പെടുന്നതായ സ്പഷ്ടമായ സ്വപ്നങ്ങളോടുകൂടി ലാളിച്ചു തങ്ങിരുന്നവളായിത്തന്നെ ദയനീയമായവിധം മൃതിയെ വരിച്ച ആ മഹാത്മാവിന്റെ വിധോഗം അവരെ എങ്ങനെ വ്യഥിപ്പിക്കാതിരിക്കും? “ഹാ! താത, കാശ്ചപചംശ്യനായ ശകുന്തരാജാവേ, അങ്ങയെപ്പോലുള്ള ഒരു പരിശുദ്ധാശയൻ ഇനി എവിടെ ഉണ്ടാവാൻപോകുന്നു?” തന്റെ ഉള്ളിൽ തിങ്ങിപ്പൊങ്ങിക്കിടന്ന ഭക്തിബലമാനങ്ങളെ ശ്രീരാമൻ ഈവിധം വാഗ്മൂലേണ വെളിപ്പെടുത്തി.

പിന്നീട് ലക്ഷ്മണൻ ജനസ്ഥാനത്തിന്റെ പശ്ചിമഭാഗത്തിൽ കിടക്കുന്ന ചിത്രകുഞ്ജവാനെന്ന ദണ്ഡുകാരന്യപ്രദേശത്തെ കാണിച്ചുകൊടുത്തു. അനന്തരം മതംഗമുനിയുടെ ആശ്രമവും, ശ്രമണയെന്നപേരായ താപസിയും, പത്മസരസ്സും നിർദ്ദിഷ്ടങ്ങളായി. പത്മാതീരത്തിലായിരുന്നു ശ്രീരാമൻ സന്താപാധിക്യംകൊണ്ടു യെയ്യും നശിച്ചു, പകുതിനുള്ള മോഹം വെടിഞ്ഞു തേങ്ങിത്തേങ്ങിക്കരഞ്ഞ് ഇരുന്നിട്ടുള്ളത്. സീതാദേവി ആ ഭാഗം ശ്രീരാമനെ വിളിച്ചു കാണിച്ചു. ശ്രീരാമൻ നിസർഗ്ഗരമണീയമായ

അ സരസ്വതീനെയും തന്റെ അച്ഛാഴ്ത്ത സ്ഥിതിയേയും
പറ്റി ഉടനെ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

“അയ്യോജാക്ഷി, മദിച്ച ഹംസഗണമാ-
ട്ടിട്ടു പക്ഷങ്ങളാൽ
വണ്ണകൂടിയതങ്ങളെത്തു വെളിയിൽ
കാണുവിധം ഭംഗിയിൽ
അയ്യോജങ്ങളുമാമ്പലും നിറയുമീ-
പമ്പാപ്രദേശങ്ങളെ-
ക്കണ്ണീർവിഴുമുടൻ നിറഞ്ഞിട്ടു മതിൻ-
മധ്യത്തിലിറങ്ങിപ്പോൻ.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

പിന്നെത്തന്നെ ചിത്രം ഹൃദമാർന്നതായിരുന്നു. അതു
കണ്ടപ്പോൾ സീതയുടെ ഹൃദയത്തിൽ അസാമാന്യമായ
ഒരു നിർവൃതി കളിയാടി. “ഞാൻ വളരെക്കാലമായി അ-
നുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മഹാദുഃഖത്തിന് നിവൃത്തിവരുത്തി
എന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ച പരമോപകാരിയാണല്ലോ ഇ-
ദ്ദേഹം” എന്നു ദേവി മുകുകണ്ഠം പറഞ്ഞു.

ശ്രീരാമൻ:—“അഹോ! ഭാഗ്യമിതാ ധീരൻ
മഹാധീരൻ മരുതസുതൻ
ഊക്കിനാൽ നമ്മെയും ധന്വ-
രാക്കിനാൻ ഭവനത്തെയും.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

അനന്തരം കണ്ട ചിത്രത്തെ നോക്കി സീത ചോദി-
ച്ചു:—“കുമാര, ഈ ചിത്രമേതാണ്? പൂക്കളാൽ നിറ-
യപ്പെട്ട കടമ്പകളിൽ മയിലുകൾ നിന്നാടുന്നല്ലോ. മെയ്
വിളർത്ത് ചടച്ചുതളന്ന് ഈ വൃക്ഷത്തിന്റെ തണലിൽ

ഇതാ ആത്മപുത്രൻ കുറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. വത്സൻ അദ്ദേഹത്തെ താങ്ങിക്കൊണ്ടുനിൽക്കുന്നു.”

ലക്ഷ്മണൻ:—“നീർമലതിന്റെ നവകസുമങ്ങളാൽ ഏറ്റവും സുരഭിലമായ മാല്യവാൻപർവ്വതമാണിത്. മോമചാർഗ്ഗത്തെ കവിഞ്ഞ് നീരദാവലിക്ക് വിശ്രമംകൊടുത്ത് ഇതിന്റെ കൊടുമുടികൾ ഉന്നതിപ്പൂണ്ട് നില്ക്കുന്നു. ജ്യേഷ്ഠൻ ഇവിടെ —”

ലക്ഷ്മണൻ ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കും പ്രീതാമൻ തടുത്തുപറഞ്ഞു:—“ലക്ഷ്മണാ, മതി മതി; എന്നിക്ക് തീരെ ശക്തിയില്ലാതായിരിക്കുന്നു. ജാനകിയുമായുള്ള ആ ദൃസ്സാമായ വിരഹദുഃഖം എന്നെ വീണ്ടും പിടികൂടുന്നപോലെ തോന്നിപ്പോകുന്നു.”

“ഇനിയുള്ള ചിത്രങ്ങൾ ആത്മനേരയും രാക്ഷസന്മാരുടേയും ഒന്നിനേക്കാൾ ഒന്ന് ആശ്ചര്യകരങ്ങളായ വിവിധചരിത്രങ്ങളാണ്. എന്നാലതെല്ലാം കാണാൻ ജ്യേഷ്ഠനും ദേവികയും ഇപ്പോൾ ശക്തിയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ട് കുറച്ചുനേരമിരുന്ന് വിശ്രമിച്ചതിനു മേലാകാം” എന്നുപറഞ്ഞ് ലക്ഷ്മണൻ ചിത്രപടംവിട്ട് കുറച്ചുദൂരം മാറിയിരുന്നു.

സീത:—“ആത്മപുത്രാ, ഈ ചിത്രദർശനം നിമിത്തം എന്നിക്ക് പുതുതായി ഒരു കൌതുകമുണ്ടായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞാനാത്മപുത്രനോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു.”

രാമ:---“പ്രിയേ, എന്നോടപേക്ഷിക്കുകയോ? കല്പിക്കുക

തന്നെ ചെയ്യാമല്ലോ. ഏതുകാര്യമായാലും നിറവേറ്റിത്തരുവാൻ തയ്യാറാണ്.”

സീത:—“ആ മഹാവനങ്ങളുടെ ഭംഗിയെക്കണ്ടു് നിമ്ബമായ ഗംഗാനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്തു് വിനോദിച്ചാൽ കൊള്ളാം.”

“നാളികേലാചനേ, വിശ്വസിച്ച് ഉദക
നാളെഗൃഹിക്കാമതിനില്ല സംശയം.”

എന്നിങ്ങനെ പ്രേമപരവശനായ രാമചന്ദ്രൻ അതിനു മറുപടി പറഞ്ഞു. ഉടൻതന്നെ ലക്ഷ്മണനെ വിളിച്ചു് ദേവിയുടെ ആഗ്രഹത്തെ ശ്രീരാമൻ അറിവിച്ചു. അതുകേട്ടു് വിനീതനായ സൗമിത്രി സാനവാദം അവിടംവിട്ടു പോകുകയും ചെയ്തു.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം.

ഒരു അപവാദം.

ചിത്രദർശനത്താലുണർത്തപ്പെട്ട പൂർവ്വദുഃഖംനിമിത്തം ക്രമത്തിലധികമൊരു പരിക്ഷീണം രാമചന്ദ്രനേയും ദേവിയേയും ബാധിച്ചിരുന്നു. കഠിനമായ ക്ഷീണം ബാധിച്ചാൽ അതിനെത്തുടർന്നുണ്ടാവുന്ന ഒന്നാണ് നിദ്ര. അതിനാലും നിദ്രാപീഡിതയായ സീത പതുക്കെപ്പതുക്കെ ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ ദേഹത്തിലേയ്ക്കു ചാഞ്ഞുതുടങ്ങി. ശ്രീരാമനാകട്ടെ, തന്റെ പ്രിയപത്നിയെ ശരീരത്തോടുചേർത്തു വന്നു. പ്രേമപൂർണ്ണമായ ആ ഗാഢസ്पर्ശം ദേവിയുടെ

സർപ്പാംഗങ്ങളിലും സേവകങ്ങളെ വളർത്തി. നിലാവണിഞ്ഞലിയുന്ന ചന്ദ്രകാന്തക്കല്ലുകൾപോലെയുള്ള ആ കരപല്ലവങ്ങളെ പിടിച്ചു രാമചന്ദ്രൻ തന്റെ കണ്ഠഭൂഷകളാക്കി. അപ്പോൾ ശ്രീരാമന്റെ ഹൃദയം യഥാർത്ഥമായ പരമാനന്ദത്തിന്റെ പരമകാഴ്ചയെ പ്രാപിച്ചു. ശ്രീരാമൻ പറയുന്നു: —

“ഹാ ഹാ! മേ നിശ്ചയിപ്പാൻ പണിയിതു സുഖമോ
ദുഃഖമോ നിദ്രതാനോ
മോഹംതാനോ മദംവാ സുമുഖി, വിഷമതിൻ
വ്യാപ്തിയോയെന്നമിപ്പോൾ;
ദേഹസ്സർശങ്ങൾതാനും തരുണി, മമ വികാ-
രത്തിനാലിന്ദ്രിയൈശ്വര്യം
മോഹിക്കുന്നു മനസ്സിൽ കളമൊഴി, തെളിയും
മൂടലും ചേർന്നിടുന്നു.”

(ഉ-രാ-ച-നാ)

ശ്രീരാമന്റെ ഈവിധമുള്ള പ്രേമാലാപചഷ്ഠിത്വം ദേവി പറഞ്ഞ മറുപടി ഇതാണ്: ---

“മാനവേദ്ര, മധുരപ്രഭാഷണ, മനോഭ-
വാഭ!മതിയുണ്ടുമൽ-
പ്രാണനാഥ! മദനാർത്തി മന്മനസി കത്തു-
മാറുപറയുന്നതും
ദീനരോടുടനറിഞ്ഞു വാഴ്കതവശീല
മന്യുകലഭം ജനേ
കാണമിത്തൊഴിൽ വിചിത്രമോഹദയമോദ-
മേകിനതനാരതം.

എപ്പോഴും പ്രിയമിവണ്ണമേ ബത! പറഞ്ഞു
 മോദമതളായ്ക്കു ഞാൻ
 തപൽപദാബ്ജയുഗളം പിടിച്ചിത നമസ്ക-
 രോമി തൊഴുകൈ തരാം”

(രാ- ചന്ദ്ര)

നിദ്രാവശയായ സീതാദേവി ശ്രീരാമനെ കിടക്കുവാ-
 നായി ക്ഷണിച്ചു. എവിടെയാണ് ശയിക്കേണ്ടതെന്ന്
 ദേവി ചുഴലവും നോക്കി; അതുകണ്ട് കാര്യം ഗ്രഹി-
 ച്ച ശ്രീരാമൻ പറയുകയാണ്:—

“കരം പിടിച്ചുനാൾ മുതൽ ഗൃഹത്തിലുംവനത്തിലും
 വരാഗി ശൈശവത്തിലും തഥൈവയൗവനത്തിലും
 പരം നിനക്കുണ്ടുവാൻ മുദൂപധ്വാനുമായി മ-
 റൊരംബുജാക്ഷിയെത്തൊടാത്തരാമബാഹുവല്ലയോ?”

സീതാദേവി വേഗത്തിൽ അതേവിധംതന്നെ ചെ-
 യ്തു. “അതേ; ആദ്യപുത്രാ, അങ്ങിനെതന്നെയാണ്.” എ-
 ന്നപറഞ്ഞു തീർന്നപ്പോഴേയ്ക്കും ദേവി ഉറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.

“ഇപ്പോഴായി വിശിഷ്ടനായ വീരനായ മനോജ്ഞനായ്
 പുഷ്പാനരാഗമുള്ള തന്നുടെ പതിതന്റെ.
 ധർമ്മത്തിൽ സൈപരമായിക്കിടക്കുന്നതിനേക്കാൾ
 മങ്കമാക്കെന്തു സൗഖ്യമുള്ളതു നിരൂപിച്ചാൽ.”

(കുശലവോപഖ്യാനം)

ശ്രീരാമൻ അതു മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രേ-
 മസർപ്പസപത്തിന്റെ അകൃത്രിമസുഷമയേന്തുന്ന അംഗപ്ര-
 ത്യാഗങ്ങളെ സന്തോഷം തുളുമ്പുന്ന കണ്ണുകളാൽ തുടരെ
 തുടരെ കുളിരെക്കുളിരേ അസ്വദിച്ചുകൊണ്ട് രാമചന്ദ്രൻ

അനന്ദനില്പിനനായി. ദേവിക്ക് തന്നോടുള്ള നിവ്യാജപ്രണയത്തെ വിചാരിച്ചുവിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം അത്മവിസ്മൃതി പൂണ്ടുപോയി. രാമചന്ദ്രൻ വീണ്ടും വിചാരരസത്തിൽ മുഴുകി നീന്തിത്തുടിച്ചു:—

“എന്നില്ലത്തിന്നുലക്ഷ്മീ സ്വന്തമിവരം; നയന-
ങ്ങൾക്കു പീയൂഷധാരാ;
തനപംഗസ്തർശമോയെൻ തനുവിനു ബഹുവാഃ
ചന്ദനച്ചാടുതന്നേ,
എന്നല്ലിക്കൈ ഗളത്തിന്നതിശിശിരമതാം
ചാതഹാരം നമുക്കി-
ന്നൊന്നല്ലെല്ലാംപ്രിയംതാനിവളുടെ വിരഹം
മാത്രമോത്താലസഹ്യം.”

(ഉ-ര-ച-നാ)

ആ സമയത്തുതന്നെ ദേവി ഉറക്കത്തിൽ, “അത്രപുത്രാ, അവിടുന്നിപ്പോൾ എവിടെയാണ്?” എന്നിങ്ങനെ പരവശയുടെ മട്ടിൽ വിളിച്ചുചോദിച്ചു. ചിത്രദർശനത്താലുണ്ടായ വിരഹസ്മരണയാണ് ദേവിയെക്കൊണ്ട് ഇങ്ങനെ ചോദിപ്പിക്കുന്നത്.” എന്നു മനസ്സിലാക്കിയ രാമഭദ്രൻ ആ സ്വപ്നവേദനയെ പരിഹരിക്കുവാനായി ദേവിയുടെ അംഗങ്ങളിൽ മന്ദമന്ദം തലോടി. ഭാവപ്രത്യുതിന്റെ അത്യുൽകൃഷ്ടമായ ഒരു ചിന്ത രാമനപ്പോഴുണ്ടായി:—

“ഒന്നായും സൗഖ്യേഭുവങ്ങളിലനുഗ്രഹമാ-
യേതുകാലത്തു മുരുംപു-
വിന്നുള്ള ധാരമായും രസമതുജരയാൽ
ബാധിയാതുളളതായും,

പിന്നെക്കാലേന തീർന്നവകളൊടുവിൽ

സുഹൃത്തായുമെന്നും

ഭിന്നിക്കാത്തുള്ള പത്നീപ്രണയമധികപു-

ണ്ണത്തിനാലേ ലഭിക്കൂ.”

(ഉ-രം-ച-നം)

ഈവിധമുള്ള വിശിഷ്ടമായ പത്നീപ്രണയം തന്നിരിക്കുന്നത് ശ്രീരാമൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. തന്മൂലം അദ്ദേഹം കൃതാർത്ഥനായി.

പരിശുദ്ധവും സംസ്കൃതവുമായ ഹൃദയത്തിൽ അത്യാസന്നമായ ഭാവിയിലെ ചരിതത്തിന്റെ നിഴൽ മിന്നുക പലപ്പോഴും സംഭവിച്ചുവരാറുള്ള ഒരു സംഗതിയാണ്. രാമചന്ദ്രൻ പ്രേമാനുചിന്തനപരയണനായി അനന്ദാമൃതത്തിൽ മുങ്ങിപ്പൊങ്ങിക്കളിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുകയായിരുന്നുവെങ്കിലും, പഞ്ചസാരപ്പായസത്തിൽ കല്ലുകടിച്ചാലത്തെ മട്ടിൽ, ചില അശുഭങ്ങളുടെ നിഴലുകളും ഇടയ്ക്കിടെ മിന്നിമാറി മങ്ങിമങ്ങിക്കാണപ്പെട്ടു. ഒരു നാലഞ്ചുതവണ ഈ അനുഭവമുണ്ടായപ്പോൾ മാത്രമാണ് അദ്ദേഹത്തിന് അതു മനസ്സിലായത്. അനന്തരം അതിനെപ്പറ്റി രാമചന്ദ്രൻ ചിന്തിക്കാൻതുടങ്ങി. എന്നല്ല, ചിലതെല്ലാം പ്രത്യക്ഷത്തിൽതന്നെ പെട്ടുകയും ചെയ്തു.

“എന്തായാ, നിമിത്തങ്ങളിത്തരം കാണായ്വന്നതെന്തൊരാപത്തു മമ ദൈവമേ, വരുന്നതും?

തന്നുടെ കാന്തമാരെപ്പിരിഞ്ഞു മൃഗങ്ങളും

ഖിന്നത പൂണ്ടു പക്ഷിപുന്ദര്യം നടക്കുന്നു.

മുന്നമെന്നതു പോലെ സിതയെപ്പിരിഞ്ഞുഞാൻ

ഖിന്നതയോടും വസിച്ചീടുവാൻ കാലംവന്നു.

അന്നകണ്ടതുപോലെ രാമാരമാം നിമിത്തങ്ങ-
ളിന്നും കാണുന്നതുണ്ടു കഷ്ടമെത്രയുമോർത്താൽ.
നന്മകൾ വരികയില്ലെന്നു നിണ്ണയം മമ
കർമ്മമെന്നതേ പറഞ്ഞീടുവാനുള്ള പാർത്താൽ.”

(കുശലഭവാചാപ്രായാണം)

ഇങ്ങനെയുള്ള പലപല വിചാരങ്ങളിൽപെട്ട് കര-
കാണാതെ രാമചന്ദ്രനുഴലുകവാൾ, വിഷണ്ണവദനനായ
ഒരു പുരുഷൻ തിരുമുമ്പിൽ വന്ന് ഭക്ത്യാഭരങ്ങളോടുകൂടി
തൊഴുതു വിനിതനായിനിന്നു. രാജ്യഭരണത്തെപ്പറ്റി പ്രജ-
കളുടെ ഇടയിൽ ഉണ്ടാകാവുന്ന വർത്തമാനങ്ങളെ ശ്രദ്ധ-
മായനേചിച്ചിച്ച് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുവരുവാനായി അയയ്ക്കു-
പ്പെട്ടിരുന്ന ഭർമുഖനായിരുന്നു ആ പുരുഷൻ. ശ്രീരാമൻ
അവനെ മനസ്സിലായി. അവന്റെ മുഖഭാവം കണ്ടു് ആ
ശ്രീതവത്സലനായ രാമചന്ദ്രൻ,

“എന്തു നീ ഭുവിപ്പതിൽകാരണം പറഞ്ഞാലും
എന്തെന്നാകിലും തീർത്തുകൊള്ളുവെന്നുതന്നെ.
എന്തൊരു വൃത്താന്തങ്ങളുള്ളതു വിശേഷിച്ചു
ചിന്തയും വെടിഞ്ഞതു ചൊല്ലുക മടിയാതെ ”

എന്ന് അവനോടു് സ്നേഹപൂർവ്വം കല്പിച്ചു് ചോദിച്ചു.

ചാമൻ — “സ്വാമീ, തിരുമനസ്സിലെഭരണത്തെപ്പറ്റി
നാകല ജനങ്ങളും ഒന്നുപോലെ പ്രശംസിച്ചു പറയുന്നു.
ഭരണമഹാരാജാവിന്റെ ഭരണചരിത്രത്തെ വിസ്മരിപ്പി-
ക്കത്തക്കവണ്ണം അത്രമേൽ മഹത്തരമാ.....”

രാമചന്ദ്രൻ അവനെ തടുത്തു പറഞ്ഞു:—“വേണ്ട

വേണ്ട; ആ ഭാഗം വിട്ടുകളയുക. നമ്മെപ്പറ്റി ദോഷമായി വല്ലതും പറയുന്നുണ്ടോ? അതുമാത്രം പറഞ്ഞാൽ മതി.”

ചാരൻ—(കണ്ണീർ ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ട്) ദേവാ, അടിയന്തര രക്ഷിക്കണം. ഇന്നലെ രാത്രി കണ്ണുകാരമായ ഒരു വർത്തമാനം അടിയന്റെ ചെവികളിൽ പെട്ടുകയ്യുണ്ടായി.

“ഉണ്ടൊരു രജകൻ താനുണ്ടവനൊരുനാരി
തണ്ടാർമാനിനിപോലെ കണ്ടാൽ നല്ലവളത്രേ
തങ്ങളിൽ കലഹിച്ചു മറ്റൊരു ഗൃഹംതന്നിൽ
മംഗലഗാത്രിതാനും ചെറുചെമ്പിനനുപോൽ
അസ്സമിച്ചൊരുനേരം ഭർത്താവിൻഭവനത്തിൽ
മത്തകാശിനിമൊലിയാമവൾ ചെന്നീടിനാൾ
ദുഷ്ടനും രജകനുമന്നേരമവളോടു
ദുഷ്ടിയുമുരുട്ടിക്കൊണ്ടു ചുത്തിലുരചെയ്താൻ
ദുഷ്ടയാകിയ നീയിന്നെന്തിനുവന്നു വൃഥാ
ശിഷ്ടനാമെനിക്കിനിക്കാണരുതല്ലോനിന്നെ
ശുദ്ധനും മന വംശം ദുഷ്ടീർത്തിയുണ്ടാക്കിയ
ഭർത്താ, പുറത്തങ്ങു പോകനീ വൈകീടാതെ
ജാരസംഗമംചെയ്തു നാരിയെക്കൊണ്ടെന്നവർ
ചോദനാമാനരകത്തിൽ വീണീടുമെന്നുകേൾപ്പൂ.
ആകയാൽ നിന്നെയിന്നു കണ്ടതിൻ പ്രായശ്ചിത്തം
വേഗേനചെയ്തു ശുദ്ധിവരുത്തിടുവൻ ഞാനും.”

അവളിതു കേട്ടപ്പോൾ അടക്കുകവയ്ക്കാത്ത വ്യസനത്തോടുകൂടി ഭർത്താവിനോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“അയ്യോ! ഞാനങ്ങിനെയൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല; ചെയ്യുകയില്ല. നി

ങ്ങളെന്താണിങ്ങനെയൊക്കെ പറയുന്നത്? ഞാൻ നിങ്ങളെയല്ലാതെ മറ്റാരെയും ഉള്ളിലൊന്നു വിചാരിക്കുകപോലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. പിന്നെയെന്തിനാണിതൊക്കെ ചെറുതെ പറയുന്നത്? നിങ്ങളെന്ന ഉപേക്ഷിക്കയാണെങ്കിൽ ഞാൻ തുങ്ങിച്ചുവും. സംശയമൊന്നുമില്ല.

“ഭോഷലേശങ്ങളെ നിക്കേതു മില്ലായ്ക്കൊണ്ടും
യോഷമാർകുലമണിമെഴുപിത്താനാകകൊണ്ടും
ഭോഷന്മാരുടെവാക്കു ചിത്തത്തിലേറിടാതെ
ശേഷമുള്ളൊരാളി സുഖിച്ചുപസിക്ക നാം.”

രജകുന്ന് കഠിനമായ കോപമാണ് അപ്പോഴുണ്ടായത്. അവൻ അരികെ കിടന്നിരുന്ന ഒരു വടി എടുത്തു ചൂഴ്ന്നിരിക്കാൻ, “എടി ദുഷ്ട, നിന്റെ കളവൊക്കെ എനിക്കറിയാം. അയ്യോ, പാവം! പതിവുത!! അരുന്ധതീദേവിയായാണ് തോന്നിപ്പോകും പറയുന്ന കേട്ടാൽ, ചണ്ടി; പോ മറയ്ക്കൂ.”

“ശുദ്ധയായോരു തവ ഭോഷമിന്നുണ്ടാകയാൽ
മുശാംഗിയെന്നാകിലുമാഗ്രഹമെന്നിക്കില്ല.
സാരമേയോച്ചിഷ്ടാംശമുള്ളൊരു പുരോധാശ-
മാരിന്നു പരിഗ്രഹിച്ചിട്ടുമാറുള്ളു മുഡേ!
കാമിനിമാരിൽ പാപചാരിണിയായ നിന്നെ
പ്രേമവുമെന്നിക്കില്ല പോകനീ മറയ്ക്കൂ.”
ഭോഷത്തെ മറച്ചുതൻഭായ്യയേ സ്വീകരിപ്പാൻ
ഭോഷനെപ്പോലെ ചെയ്ത രാമനല്ലല്ലോ ഞാനും.”

(കു-ല-ഉ-നാ)

മഹാരാജാവേ, ഇതിലധികം അവന്റെ വാക്കു കേൾപ്പാനുള്ള ശക്തി അടിയനുണ്ടായില്ല. അതിനാൽ ചെവി

പൊത്തിക്കൊണ്ട് അവിടംപിട്ടോടി നേരേ ഇങ്ങോട്ടു വിട കൊണ്ടതാണ്.”

ദുർമ്മുഖന്റെ വാക്യം അഭിമുഖം ശ്രദ്ധിച്ചു കേട്ടു കൊണ്ടിരുന്ന രാമചന്ദ്രൻ കഥയുടെ അവസാനഭാഗം അരണ്ടുവരി കേട്ടതോടുകൂടി ബോധംകെട്ട് നിലത്തു മലൻ വീണുപോയി. വാക്കാകുന്ന കാരകോളത്തിന്റെ കഠിനവും എത്ര അതിശയനീയമായിരിക്കുന്നു. അഹോ! രാമഭദ്രന്റെ ഹൃദയം അത്രയും നിസ്സജ്ജമായി. ദുർമ്മുഖൻ അദ്ദേഹത്തെ സമാശ്വസിപ്പിച്ചു. പാവപ്പെട്ട ജാനകി ഭർത്താവിന്റെ പ്രേമമന്ദ്രണമായ പരിലാളനമേറ്റു സുഖനിദ്രയിൽത്തന്നെ കിടക്കുകയാണ്. ഹാ! കഷ്ടം! ലോകാപവാദമേകുന്ന ദുഷ്ട ജന്തു വായുപിള്ളൻ അരികത്തോടിയെത്തിയിരിക്കുന്ന കാര്യം ആ വിസ്രബ്ധ ലേശവും അറിഞ്ഞില്ല.

ഏതാണ്ടൊരു സമാധാനത്തോടുകൂടി ശ്രീരാമൻ എഴുന്നേറ്റിരുന്നു മുഴലും നോക്കിത്തുടങ്ങി. ദുരൂഹസ്സാകുന്ന ദുർഭേദവത തന്റെ രമണീയമായ ഗാഢ്വജീവിതസൗധത്തെ അതിന്റെ അസ്ഥിഭാരത്തോടുകൂടി തട്ടിപ്പിഴുത്ത് ചരിന്നുഭിന്നമാക്കിയിട്ടിരിക്കുന്നതായി രാമചന്ദ്രൻ തോന്നി. അഗ്നിപരിശുദ്ധി കർമ്മംകൊണ്ട് തന്റെ പ്രാണേശ്വരി നിർദ്ദോഷയും ചാരിത്രശുദ്ധിയുള്ളവളുമാണെന്ന് വെളിവാക്കിക്കഴിഞ്ഞിട്ടും ആ അപവാദം അവസാനിച്ചില്ലെന്നോ? ഇത് പേപ്പട്ടിയുടെ വിഷംപോലെ ആദ്യം അടങ്ങിക്കിടന്ന് പിന്നീട് പൂർണ്ണമായി പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നല്ലോ. ദൈവമേ, ഞാനിതെങ്ങനെ സഹിക്കും?

“പാതിപ്രത്യം പവിത്രം തടവി വടിവെഴും
 വീതിമോതാദിശുദ്ധം
 വൈദേഹീം വൈദികേ കർമ്മിമണമിയലും
 വേദിമദ്ധ്യാൽ പ്രസൂതാം,
 ചേതോരമ്യം ദയാനാം ദിനകരകലസ-
 ന്താനമോജോമാരിൻ-
 മാധുര്യംപെയ്ത മയ്യണിയെ വെടിവെട്ടു നി-
 ഷ്ഠാരണം പാക്കിലാകാ.”

“ദിവ നകരകലേന്ദ്രേ നിർമ്മല മന്നിമിത്തം
 ഭവതു കഥമകാശണ്ഡ ഭൂതശോഭകുലപം
 മലഞ്ജതരുഷണ്ഡ ചണ്ഡകാകോദരത്തിൻ-
 പ്രതിനവവിഷവഹ്നിജ്വാലപൊങ്ങുന്നപാലെ.”

(രഃ-ചന്ദ്ര)

“ഹാ, ദൈവമേ, ഞാനിനി എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്? അല്ലെങ്കിൽ ഇതിനെപ്പറ്റി എന്താണിത്ര അഭലാചിപ്പാനുള്ളത്? അപവാദത്തെക്കുറുത്ത് ജനങ്ങളുടെ പ്രീതിയെ സമ്പാദിക്കണമെന്ന് രാജവംശരാജാക്കന്മാർ ആചരിച്ചുവന്നിട്ടുള്ള ശ്രേഷ്ഠമായ ധർമ്മം. സീമന്തപുത്രനായ എന്നേയും, സ്വന്തം പ്രാണനെക്കുടിയും നിസ്സംശയം അച്ഛൻ പരിത്യജിച്ചത് എന്തിനുവേണ്ടിയായിരുന്നു? സത്യപരിപാലനംചെയ്ത് പ്രജകളെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാനായി മാത്രം. അതുപോലെ, സൂര്യവംശത്തെ കടിച്ച അപവാദസപ്തത്തിന്റെ വിഷം, സർവ്വതും ബാധിക്കുന്നതിന് മുമ്പായി ആ കടിച്ച ഭാഗത്തെ, അതായത് ജാനകിയെ, ഉടൻതന്നെ പരിത്യജിക്കണമെന്ന് രാമൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഇങ്ങ

നെ ഹൃദയംകൊണ്ടുറപ്പിച്ചുവെങ്കിലും ആ വിധം എങ്ങനെ
യാണദ്ദേഹം പ്രവർത്തിക്കുക?

“തീരേയ്ക്കോ നാരേയ്ക്കോ നരിക്കോ തിരുവുടലുടനേ
തീൻകൊടുക്കുന്നതെന്ന-

ങ്ങാക്കുന്മാരും മന്മനക്കാമ്പിലിതനവധി തീ-
ക്കട്ട മേവുന്നിതേയ്ക്കാ!

ഭാഗ്യക്കേടൊന്നു ചൊല്ലാവതു വിധിയിനൊടേ-
തും പിഴച്ചില പാത്താ-

ലാക്കുംമെന്തിരിക്കും പൊഴുതിലിതു വരു-
ത്തിടുവാനൊന്നു ഞാനും?

(രാ-ചമ്പു)

ഏതായാലും പ്രസ്തുതവിഷയത്തിൽ സരോധാദരന്മാരു-
ടെ അഭിപ്രായംകൂടി അറിഞ്ഞു് പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതാണെന്ന്
നിശ്ചയിച്ചു് ഭരത ലക്ഷ്മീമണശത്രുംഗല്ലന്മാരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു്
മന്ത്രമണ്ഡപത്തിലേയ്ക്കു് വരുവാനായി രാമചന്ദ്രൻ ദുർമ്മു-
ഖനെ നിയോഗിച്ചയച്ചു. അനന്തരം ഭദ്രവിന്ദയ മന്ദമന്ദം
താഴെക്കിടത്തി രാമൻ ഏഴുനേരം നിന്നു് കാല്പാൽ വീണു്
ഇങ്ങനെ ദീനദീനമായി പറഞ്ഞു:—

“പുതമപീചുണ്യാംബുരാശൈഃ വിലസിന ലഹരീ-
മാലികേ, മൈമിലൻതൻ-

പ്രത്യഗ്ജ്യോതിസ്സപത്രപന്ധിതി ശിഥിലിതമേ-
തന്താരു സൗശീല്യസാരേ!

മുദേഷ, ശാഠ്യം തഴയ്ക്കും ദശരഥസുതസം-
വാഹസൗഖ്യൈകലോലേ!

മുക്താശങ്കം കരോമി പ്രിയസഖി! പദയോ-
രന്ത്യമാം വന്ദനം ഞാൻ.”

“അകരശ്രീതകം ചന്ദനവിടവിവര-

ഭ്രാന്തികൈക്കൊണ്ടുതാനാം

കാകോള ക്ഷോണിജത്തിൽ തണലിലയി! വി-

നോദിപ്പതിന്നാശ്രയന്ത്യാഃ

മാഴ്കാതാനംഗകേളീമധുരിമ വിളയും

ഗാത്രവല്ലാ നിതാന്തം

മാഹാസ്യാത്മാ കരോമി പ്രിയസഖി, പദയോ-

രന്ത്യമാം വന്ദനം ഞാൻ.”

“സാമ്രാജ്യശ്രീവിലാസത്തൊടു പിരിയുമമും

മാമനുപ്രജ്യമാഗ്നേ

മേന്മലാശാസമുദിക്കൊണ്ടടവിക്കളിലുഴ

നോരു സൗജന്യശീലേ!

തേന്മവൃത്താന്തിൽ മെത്തുംമധുപതകി മദി-

ക്കും കയിൽപ്പേടുകുപ്പം

വാങ്മാധുര്യം, കരോമി പ്രിയസഖി! പദയോ-

രന്ത്യമാം വന്ദനം ഞാൻ.”

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ ക്ഷണത്തിൽ അവിടെനിന്ന് നിമ
 ഞ്ഞമണ്ഡപത്തിലേയ്ക്ക് പോയി.

നാലാം അദ്ധ്യായം.

ഭുവനകരമായ ഒരു ആലോചന.

വാടിത്തളിർ വടനത്തോട്ടം, പരിക്ഷിണമായ ശരീരത്തോടുകൂടി രാമചന്ദ്രനെ സിംഹാസനാസീനനായി കണ്ടപ്പോൾ സഭാമാദരന്മാർ മൃഗഭയം ഹൃദയം കാരുണിയാതെ അതികഠിനമായി വേദനപ്പെട്ടു. സംഭ്രമം നിമിത്തം ശബ്ദിക്കുപോലും വയറാതെ അവസ്ഥാളിച്ച് രാമന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു തന്നെ നിഷ്പന്ദഭംഗികളായിനോക്കി. രാമചന്ദ്രന്റെ സ്ഥിതിയും അങ്ങനെയെന്നായിരുന്നു. അപ്പനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു തൈരുങ്ങിയ സ്വരത്തിൽ ഭൃമുഖനോടുതന്നെ ആ കഠിനവൃത്താന്തത്തെ ഒന്നുകൂടി പറയുവാൻ രാമദേവനാജ്ഞാപിച്ചു. അവനാകട്ടെ വളരെ വിമനസ്സനായിട്ടാണെങ്കിലും ഗന്ധർവ്വരമില്ലായ്മയാൽ ഭരതാദികളുടെ മുഖം ഉററുനോക്കിക്കൊണ്ട് മുൻപ്രസ്താവിച്ച വൃത്താന്തം സംക്ഷിപ്തമായി അവരെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു. തലയിൽകൈവച്ചുകൊണ്ട് ചിന്താചാക്രവനായിരുന്ന രാമഭദ്രൻ അതു് കേട്ടതുതന്നെയില്ല. മാതൃജനത്തെപ്പോലെയോ അതിലധികമോ ഉള്ള ഭക്തിബഹുമാനാദരങ്ങളോടുകൂടി സീതാദേവിയെ കരുതിപ്പോന്ന ഭരതാദികൾക്കു് ഈ കഠിനപ്രസ്താവം ഏതുമേൽ കണ്ണാരുഹമായിത്തീർന്നുവെന്നു പറയുവാൻ പ്രയാസം. അവരുടെ മുഖം ഇടിവെട്ടേററു വാഴക്കുമ്പുപോലെ കരിവണ്ണമായിത്തീർന്നു. പഴുപ്പിച്ചെടുത്ത സൂചിമുനകൾ രോമകൂപത്തോറും കുത്തിയിറക്കുകയാണെങ്കിൽ ഉണ്ടാകാവുന്നതിലും തീക്ഷ്ണവും കർഷവുമായ യാതന അവ

കുറവായി. കിംകർത്തവ്യതാമൂലമായി “കുലവെട്ടിടി-
ന കുറിവാഴ” കണക്കിൽ നിന്ന നിലിൽത്തന്നെ അവർ
നിന്നുപോയി.

ദൃഢപ്രതിജ്ഞയും, ജനമോദത്തിനുവേണ്ടി സർവ്വവ്യ-
മുപേക്ഷിക്കാൻ സന്നദ്ധനും, അപവാദഭീതമായ രാമ-
ചന്ദ്രൻ അല്പക്ഷണങ്ങൾക്കു ശേഷം പ്രബുദ്ധനായി ചി-
ന്താപോശത്തെ അടക്കിനിറുത്തി. അനന്തരം അഗാധമായ
ആഴിപോലെ നിശ്ചലമായ ഒരു ഗംഭീരഭാവത്തോടുകൂടി
സോദരന്മാരെ നോക്കിക്കൊണ്ട് പറയുകയാണ്: — “പ്രി-
യപ്പെട്ട സഹോദരന്മാരെ, നിങ്ങൾ ഇനി ഏതൊരു ക-
ർത്തവ്യത്താണ് കാണുന്നത് വേഗം പറയൂവിൻ!”

ഭരതാദികൾ ഞെട്ടിയുണർന്നു; ജ്യേഷ്ഠന്റെ സ്പന്ദ-
നെയും, എന്നാൽ അതിശയവുമായ ആ വാക്കുകൾ അവ-
രുടെ കണ്ണുകളെ കുത്തിപ്പിടിച്ചു. അവരുടെ മിഴികളിൽ
നിന്ന് ഞെരുങ്ങിയ ചുട്ടുനീർകണങ്ങൾ വഹിക്കാൻ തുടങ്ങി.
കുറിച്ചാടുന്ന തൈവല്ലികൾ പോലെ ആ ധീരപുരുഷനേ
സ്വരികളുടെ ശരീരങ്ങൾ കിടന്ന് വിറച്ചു. നോക്കുക സോ-
ദരസ്പന്ദത്തിന്റെ പാരമ്യം!

നിമിഷങ്ങൾ പത്തിരൂപതു കഴിഞ്ഞു. എന്നിട്ടുംതന്റെ
ചോദ്യത്തിന് ഒരു മറുപടിയും അനുജന്മാരിൽ നിന്ന് ല-
ഭിച്ചില്ല. അതുകൊണ്ട് പ്രത്യേകം യാതൊരു ഭാവഭേദ-
വും രാമചന്ദ്രനുണ്ടായതുമില്ല. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: — “ചോ-
രിതുംകൊണ്ടും സൽകീർത്തികൊണ്ടും പണ്ടുപണ്ടേ അടിയു-
റച്ചുനില്ക്കുന്ന സൂര്യവംശത്തിന് ഈ രാമൻകാരണമായി

ഒരു ഇളക്കം തട്ടിയെന്ന് വന്നുകൂടാ. ജനപ്രീതിയൊന്നു മാത്രമാണ് രഘുവംശരാജാക്കന്മാർക്ക് ഒഴിച്ചുകൂടാൻ വയ്യാത്ത ഒരു മഹാപ്രതം. അതിനു കോട്ടം തട്ടിച്ചാൽ പരിഹരിക്കപ്പെടുവാൻ വയ്യാത്തവിധമുള്ള പിതൃശാപം നമ്മെ വലയംചെയ്യും. സംശയമില്ല. ആ വേദന അനുഭവിക്കുവാനുള്ള ശക്തി എനിക്കില്ല. ദേവിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ അപവാദം പെറ്റും അജ്ഞാതജന്യമാണെന്ന് തീർത്തുപോയാം. അഗ്നിപ്രവേശസമയത്ത് മൂന്നാളുൾപ്പെടെയായി ഭവിച്ച അഗ്നിഭഗവാനും അത് കണ്ടുകൊണ്ടു നിന്ന അനേകം മഹർഷിമാരും മറ്റും അത് സമ്മതിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ, അതിവിടെ ഇപ്പോൾ പ്രയോജനമില്ലാതായിരിക്കുന്നു. ഒരു രജകൻറെ വാക്കാൽ ഇതിൽ പ്രധാനമായ ഒരു പ്രമാണമെങ്കിലും, നാട്ടുകാരുടെയും പൗരന്മാരുടെയും ഇടയിൽ ഇങ്ങനെ നിഗൂഢവും എന്നാൽ പ്രബലവുമായ വാത്മാപിശാചി കൂത്താടുന്നുണ്ടെന്ന് സ്ഥിരപക്വത്തോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ അവർ പറയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ക്രമേണ ഈ അപവാദം വർദ്ധനമാകുമെന്നും, സൂര്യചംശം ദൃഷ്ടമാകുമെന്നും, പ്രജകളുടെ കഠിനമായ വിദ്രോഷത്തിന് നാം ഭാജനങ്ങളാകുമെന്നും വേണം വിചാരിക്കാൻ. കരാളെസ്സംബന്ധിച്ച് ഒരു അപവാദം ഒരിക്കൽ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടാൽ, പിന്നീടത് നിശ്ശേഷമില്ലാതാകുന്നതുവരെ അവന്റെ ജീവിതം കേവലം അധമായമാകുന്നു. ദൃഷ്ടിന്തി ജീവഗ്രാസം ചെയ്യുന്ന മഹാപിശാചിയാണ്. അതിനെ അടുപ്പിച്ചുകൂടാ. കീർത്തിക്കുവേണ്ടിയേ മഹാത്മാക്കൾ ഏതാനേരും ശ്രമം ചെയ്യാറുള്ളൂ. അപവാദത്തിൽനിന്നുള്ള ഭയം എന്റെ

പ്രാണനെയെന്നല്ല, അതിനേക്കാൾ ഏനിക്കത്രയും പ്രിയതരന്മാരായിട്ടുള്ള നിങ്ങളെക്കൂടിയും പരിത്യജിപ്പിക്കും. എന്നെപ്പോലെ ഇത്രമേൽ ദുഃഖമനുഭവിച്ച ഒരു ജീവിലോകത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ല; ഇനിയുണ്ടാകരുതെ എന്ന് ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കയും ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞാനിനി പറയുന്നതു കേൾക്കേവിൻ: —

“നാളെ പ്രഭാതേ സുമന്ത്രനാകുന്ന തേ-
രാളിയോടൊത്തൊരു തേരിൽക്കരമേററി
സീതയെക്കൊണ്ടുപോയ് കാട്ടിൽക്കുളയണം
വീതസന്ദേഹം സുമിത്രാത്മജ! ഭവാൻ.
ജാഹ്നവിതന്നുടെ മറ്റൊരെയ്ക്കതി
പുണ്യയായിട്ടും തമസതൻ തീരത്തിൽ
പൂജനാം വാല്മീകിമാമുനി വാണിടും
പ്രാജ്ഞാം ദിവ്യാശ്രമസ്ഥലമില്ലയോ?
തൽസമീപേ വിജനപ്രദേശത്തിങ്ക-
ലിസ്സീതയെക്കുളഞ്ഞിങ്ങു കാകൽസ്ഥം, നീ
ശീശ്രൂം വരിക തേ നന്മയുണ്ടാമെന്റെ-
വാക്കു കേട്ടീടുക രാഘവനന്ദന!
സീതതന്നെക്കുറിച്ചീവിഷയത്തിൽ നീ-
യേതും മറ്റുതു ചൊല്ലീടരുതൊട്ടുമേ
ആകയാൽ പൊയ്ക്കൊൾക തെല്ലമിക്കായ്ക്കുത്തി-
ലാകലംവേണ്ട വിചാരവും വേണ്ട തേ.”

(വാ-രാ)

എന്റെ ഈ ആജ്ഞയ്ക്ക് വിപരീതമായി നീയോ,
മറ്റു സഹോദരന്മാരുമോ വല്ലതും പറയുന്നപക്ഷം അവ

രൊക്കെ എന്റെ വിരോധികളാണ്. എന്നല്ല, ഈ കാര്യത്തിൽ എന്ന് ആശ്വസിപ്പിക്കുവാനോ മറുപായങ്ങൾ പറഞ്ഞു പിന്തിരിപ്പിക്കുവാനോ ആരുമെന്നെ തുനിയെണ്ട. അങ്ങനെ ആരെങ്കിലും വിചാരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്നപക്ഷം അവരെന്റെ ജന്മശത്രുക്കളാണെന്നു എനിക്കു വിചാരിക്കാൻ തരമുള്ളു. സീതയെ ഉടൻതന്നെ ഇവിടെനിന്ന് അകറ്റിക്കളഞ്ഞേ മതിയാവൂ. അവളെ എങ്ങനെയാണ് ഇവിടെനിന്ന് എടുത്തുപറഞ്ഞതാണു കൊണ്ടുപോയുക എന്നൊക്കെ നിങ്ങളാരും സംശയിക്കേണ്ട. അതിന് ശരിയായ ഒരുപായം ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം.

“ശർഭിണികൾക്കു തച്ചിയുണ്ടാകുമെന്നിവതു-
മിപ്പൊഴെന്തൊന്നിലാശ നിന്നക്കെന്നവളോടു
ചോദിച്ചുനിന്നലെ ഞാനെന്നരമവൾ ചൊന്നാൾ.
ചേതസി കൊതിയെന്നിക്കൊന്നിലുണ്ടറിഞ്ഞാലും
താപസാശ്രമങ്ങളിലൊരുനാൾ മുന്നെപ്പൊലേ
താപസീജനത്തോടും കൂടി വാഴ്ചാനിന്നു.”

(അ-രാ)

വിശിഷ്ട, ഇന്നലെത്തന്നെ ചിത്രദർശനം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പലപല പൂർവ്വസ്മരണകളും ഉണ്ടാകയാൽ വീണ്ടും അതിനെസ്സംബന്ധിച്ച് അവളെന്നോടു പറയുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഞാനപ്പോൾ പറഞ്ഞ മറുപടി, “നാളെ രാവിലെ ലക്ഷ്മണനെ കൂട്ടി അയയ്ക്കാം” എന്നാണുതാനും. അതുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണാ, എന്റെ ഈ കല്പനയ്ക്ക് അനുചാലും ഇളക്കംവരുത്താതെ നാളെ രാവിലേതന്നെ സുമന്ത്രനെ ഏല്പാടുചെയ്ത് ഭേദം തയ്യാറാക്കിച്ച് സീതയെ കയറ്റി കൂട്ടിൽകൊണ്ടുവിട്ടുപോരണം.”

പിന്നെ യാതൊന്നും പറയാതെയും, സഹോദരന്മാരുടെ മുഖം നോക്കുകപോലും ചെയ്യാതെയും രാമചന്ദ്രൻ പെട്ടെന്നു് ആ മനോമണ്ഡപം വിട്ടുപോയി.

കേവലം ജീവച്ചുവങ്ങളുടെ മട്ടിൽ ഭരതാദികൾ കുറച്ചുനേരം അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. അനന്തരം അവരും മുഖം താഴ്ത്തി വഴിനീളെ ബാഷ്പജലം പ്രവഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അവരവരുടെ സങ്കേതങ്ങളിലെത്തി ശയനീമണ്ഡലിൽ ചെന്നു കമഴ്ന്നുവീണു.

ഹാ! കഷ്ടം! കുറച്ചുസമയത്തിനു മുമ്പേ എത്ര ഭരതനന്ദമയമായ ഒരു രംഗമായിരുന്നു ആ കൊട്ടാരം! ഇല്ലൊഴോ? കൂരവിയീര്യുടെ നിശിതമായ ഈച്ചുപാൾ, ആ സുഖപാദപത്തേ നിർദ്വയം അറുത്തു് ഒന്നിനുംകൊള്ളു തരത്തതായ പാഴ്പൊടികളാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. “മനുഷ്യൻ ഒന്നു് വിചാരിക്കുന്നു; ദൈവം മററൊന്നു് പ്രവർത്തിക്കുന്നു.” എന്ന മഹദ്വാക്യം എത്രയോ സാരതരമായിരിക്കുന്നു. ഭർപ്പിയീര്യുടെതായാട്ടത്തിനു കൊട്ടാരവും കുടിലും സമാനമത്രേ. സർവ്വലോകാദരണീയനും വീരാതിവീരനുമായ മഹാപുരുഷനെ നന്നോ, ലോകത്തിലേയ്ക്കും വെച്ചു് എത്രയോ നിസ്സാരപ്പെട്ട അണുജീവിയെന്നോ ഉള്ള സങ്കല്പഭേദം അതിനില്ലെന്നുതന്നെ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. സമയഭേദവും അതിനെ രടുത്തുനിർത്താറില്ല. അഹോ! കഷ്ടം! കഷ്ടം!

അഞ്ചാമദ്ധ്യായം.

പരിത്യാഗം

നേരം പ്രഭാതമായി. എങ്കിലും, പൂജകാഴികളുടെ കൂവലുകളോ, പറവകളുടെ കളകളുവിരാവങ്ങളോ അയോധ്യയുടെ സമീപങ്ങളിലെങ്ങും കേൾക്കപ്പെട്ടില്ല. ഇരുളാകുന്ന ചളിവാരിക്കോരിത്തേച്ചുപോലെ ദിങ്മുഖങ്ങൾ കാണപ്പെട്ടു. തന്റെ വംശത്തിൽ പിറന്ന മഹാത്മാക്കളെപ്പറ്റി നാട്ടുകാർ വൃഥാപറഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ അപവാദത്തേക്കുട്ടു ലജ്ജിതനായിട്ടോ, തന്റെ സഹസ്രകിരണങ്ങളേയും വ്യാപരിപ്പിച്ചാലും അയോധ്യയിലിനി ഒരു ചൈതന്യമുണ്ടാക്കുകയെന്നതു് ദുസ്സാധമാണെന്നു് കരുതിയിട്ടോ, സ്വപ്നപരമായ രാമചന്ദ്രനെ ഈ മഹാസന്താപവേളയിൽ കാണുന്നതു് അസാധ്യമാണെന്നു് വിചാരിച്ചിട്ടോ കർമ്മസാക്ഷി ഇനിയും ഉദിതനായില്ല. അയോധ്യ മിക്കവാറും ശാന്തമായിരുന്നു.

അന്നേരം സീതാദേവിയുടെ ഉറക്കെയ്ക്കു മുൻവശം അജ്ഞാതനായി ഹരട്ടക്കുതിരയെ പൂട്ടിയിട്ടുള്ള ഒരു തേരം, ആ കുതിരകളെ മാറിമാറി തട്ടിയും തലോടിയുംകൊണ്ടു് സുമന്ത്രം നിലക്കുന്നു. ഉറക്കെയുടെ വാതിൽ തുറന്നു കിടക്കുന്നു. അത്യുജ്വലമായ ദീപപ്രകാശംകൊണ്ടു് പകലുള്ള വെളിച്ചം അവിടെ കാണപ്പെട്ടു. പ്രബുദ്ധയായ സീതാദേവി മഞ്ചത്തിൽ ഉണർന്നിരിക്കുന്നു. ആ ദേവിയുടെ മനസ്സിൽ പലപല ചിന്തകൾ ഉയർന്നുപൊങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതത്രയും ദുഃഖകരമോ സന്തോഷാവഹമോ

അയിരുന്നെന്ന് പറയുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ഇന്നതൊക്കെയാണ് തന്റെ വിചാരമെന്ന് വേർതിരിച്ചെടുക്കുവാൻ പോലും ദേവിക്ക് കഴിഞ്ഞില്ല.

തൽക്ഷണത്തിൽ ലക്ഷ്മണൻ അവിടെ പ്രവേശിച്ചു വിനീതനായി നിന്നു. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു:—

“അര്യേ, ജനകേന്ദ്രപുത്രീ, പ്രഭുപാക-
മാത്രനോടങ്ങു യാചിച്ചതല്ലോവരം
മന്നവൻതാനും പ്രതിജ്ഞപോലെനോട്ടു
പുണ്യാശ്രമേ കൊണ്ടുപോയാനരുൾചെയ്തു.
ജാഹ്നവിതീരേമുനിമാരതളുന്ന
ധന്യാശ്രമങ്ങളിൽ കൊണ്ടുപോയിട്ടുവാൻ
എന്നോടുകല്പിച്ചയച്ചാൻ നൃപവീര-
നിന്നനാം പോകേണമാര്യേ, ഭൂതതരം
താപസന്മാർ വസിച്ചിടം വിവിനത്തിൽ
ഭൂപാജ്ഞനാ കൊണ്ടുപോകേണമങ്ങയേ.”

(വാ-രാ)

ജാനകിക്ക് തന്റെ പ്രേമസർവ്വസമർപ്പണവലുതായ ഒരു ബഹുമാനം തോന്നി. താനപേക്ഷിച്ച കാര്യം ഇത്രമേൽ ഓർമ്മയോടുകൂടി, വിവിധങ്ങളും ഭുവ്വഹങ്ങളുമായ രാജ്യകാര്യങ്ങൾക്കിടയിൽപോലും മറക്കാതെ, ഇത്രയും വേഗത്തിൽ സാധിപ്പിച്ചുതരുവാൻ തോന്നിയ ഭർത്താവിന്മേൽ അകൃത്രിമവും അസാധാരണവുമായ പ്രണയമുണ്ടെന്നു ദേവി നിശ്ചയിച്ചു. അതുകൊണ്ട് നിസ്തലമായ ഒരു സന്തോഷം മൈഥിലിക്കുണ്ടായി. ക്ഷണത്തിൽത്തന്നെ യാത്രയുപേണ്ടി ദേവി തയ്യാറായി. വനാശ്രമങ്ങളിൽ വാ

ഴുന്ന മൂന്നിപത്തിമാക്ക് ഭാനുചെയ്യുവാനായി വിലപിടിച്ചു വസുങ്ങളും രത്നങ്ങളുമെടുത്ത് സീത തേരിൽവെച്ചു. അനന്തരം അനുജന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി ദേവി മന്ദിരം തേരിൽക്കയറിയിരുന്നു. തേരിന് അകത്തിരിക്കുന്നവക്ക് യാതൊരു ചലനവും തട്ടാത്തവിധം എത്രയുംവേഗത്തിൽ പോകുന്നതായിരുന്നു ആ രഥാശ്വങ്ങൾ. വിശിഷ്ട, ഗർഭിണിയായ ദേവിക്ക് യാതൊരുവിധത്തിലും അസുഖം വരുത്തുന്നതുകൊണ്ട് സഭാപരി വിശിഷ്ടങ്ങളായ അശ്വങ്ങളെയാണ് ബുദ്ധിമാനായ സുരേന്ദ്രൻ സജ്ജമാക്കിയിരുന്നതും. അതിനാൽ, നിശ്ചലമായും എന്നാൽ അതിവേഗത്തിലും ആ തേർ ഓടി.

സീതയും ലക്ഷ്മണനും തമ്മിൽതമ്മിൽ ഒന്നും സംസാരിക്കാതെ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ, കുറേദൂരം പോയപ്പോൾ ദേവിക്ക് അകക്കൂടി എന്തോ വല്ലാത്തൊരു പന്തിയല്ലായ്മയുണ്ടായി. പ്രഭാതത്തിൽ താനുണർപ്പോൾ മുതൽ വളർന്നുവന്നിരുന്ന ആ ചിന്തതന്നെയായിരുന്നു ദേവിയെ അപ്പോഴും അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നത്. എന്നാൽ, അപ്പോഴത്തേക്കാൾ ഒരു വിശേഷം ഇപ്പോഴുണ്ടായി. അതായത്, അച്ഛന്റെ സ്വപ്രകാരം സന്താപമയമാണെന്ന് ദേവിക്ക് മനസ്സിലായിത്തുടങ്ങി. ഒടുവിലത്ത് മനസ്സിൽ അടക്കാൻ ശക്തിയില്ലെന്നു വന്നു. അതിനാൽ ദേവി ലക്ഷ്മണനെവിളിച്ചു പറഞ്ഞു:—

ഭ്രാന്തിമിത്തങ്ങളോരോന്നനേകം പാര-
മിന്നുകണ്ടീടുന്നു രാമവനന്ദന!

ഭക്ഷിണമാമെന്റെ ലോചനമാട്ടുന്നി-
 തിക്ഷണം ശാത്രമെല്ലാം വിറച്ചീടുന്നു.
 ചിത്തത്തിനുമൊരു സാസ്ഥ്യമില്ലാത്ത മ-
 ടെത്രയുരിപ്പോൾ പിടയ്ക്കുന്നു വക്ഷുണ്!
 പാരമാമൗൽസുകൃമുണ്ടായിടുന്നു മേ
 പാരമയെയ്യും വന്നുകൂടുന്നു മേ.
 പാരിതെല്ലാം ശൂന്യമെന്നതുപോലെവി-
 ന്നാരാൽ മമഹദി തോന്നുന്നുവക്ഷുണ്!
 നിന്നുടെ സോഭനാകുമാഭേദമെന്തെ-
 നെന്നുള്ളിലത്രുന്തമോർമ്മവന്നീടുന്നു.
 എന്നല്ലഭിരാമനാകിയോരഭേദമ-
 മെന്നുള്ളിൽനിന്നു പോകുന്നീല വക്ഷുണ്!
 നിന്നണ്ണ നായോരഭേദത്തിനെന്നുമേ
 നന്മയുണ്ടുഭേദമെന്നുമേ ഭ്രാന്തവത്സല!
 എന്നുടെ ശപശ്രജനത്തിനെല്ലാം ഭേദ-
 മെന്നിയേ നന്മ വരേണമേ ദൈവമേ!
 ഉന്നമെന്തേ പുരഭേദമുള്ളിലെഴും
 പ്രാണികൾക്കെല്ലാം ശുഭം ഭവിക്കേണമേ!"

(വാ-രാ)

പരിശുദ്ധമനസ്സായ ദേവിയുടെ ഹൃദയമലിയിക്കു-
 ന്നതും, "ഒരു ചരടിവിണക്കിക്കൊത്ത് പുഷ്പങ്ങൾപോലെ"
 യുള്ള സർവ്വമെത്രിയെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതുമായ ഈ വാ-
 ക്യങ്ങൾക്ക് ഭളിതഹൃദയനായ ലക്ഷ്മണൻ എന്തൊരു മ-
 റുപടിയാണ് പറയുക! ധീരതകൊണ്ട് പരിതാപത്തെ മറ-
 ച്ച്, "ചൊല്ലുവാനില്ലവിശേഷിച്ചൊരാപത്തും ഭേദം, ന-
 ല്ലതു വന്നുകൂട്ടമില്ല സംശയമേതും." എന്നൊരുവിധം
 ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

അവരുടെ അന്നത്തേ തപരിതയാത്ര അസ്തമയത്തോടു കൂടി ഗോമതീതീരത്തിലുള്ള പുണ്യാശ്രമത്തിൽ ചെന്നു അവസാനിപ്പിച്ചു. അടുത്തദിവസം പ്രഭാതമായപ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ സുമന്ത്രരെ വിളിച്ചു പറയുന്നു:—

“വേഗം രഥത്തിലിറങ്ങിപ്പോയിട്ട്
ഭാഗീരഥീപുണ്യവാരിയെയിന്നു ഞാൻ
മസ്തകത്തിങ്കൽ ധരിക്കുവൻ ശ്രമം
മുന്തിയെപ്പോലെയും പർവ്വതംപോലെയും”-

(വാ-രാ)

സുമന്ത്രൻ നിമിഷത്തിനകം കുതിരകളെ പൂട്ടി യാത്രാ സന്നദ്ധനായി. പിന്നീട് ലക്ഷ്മണൻ ദേവിയെ മന്ദമന്ദം അതിൽ കയറ്റി താനും കരറി. കുതിരകൾ അതിവേഗത്തിൽ പാഞ്ഞു. ഉച്ചതിരിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കും ആ യാത്രികർ സർപ്പാപവിനാശിനിയായ ഗംഗാനദിയുടെ തീരത്തിലെത്തി. സ്വപ്നജലസമ്പുഷ്ടയും ഭൂതവാഹിനിയുമായ ആ ഭാഗീരഥിയെ കണ്ടപ്പോൾ, അതുവരെ അനന്യസാധാരണമായ ധീരതകൊണ്ടുമാത്രം ഹൃദയതടത്തിൽ കെട്ടിനിർത്തിപ്പെട്ടിരുന്ന സന്താപബാഷ്പം തടങ്ങളെ തട്ടിപ്പൊളിച്ചു വദനം, നാസ, നേത്രങ്ങൾ, രോമകൂപങ്ങൾ എന്നീ വിവിധമാർഗ്ഗങ്ങളിൽകൂടെ ധാരധാരയായി പ്രവഹിക്കാൻ തുടങ്ങി; ആ സ്നേഹനിധിയായ ലക്ഷ്മണൻ വാവിട്ടറക്കുകൊണ്ടുപോയി.

ലക്ഷ്മണന്റെ പാരവശ്യം എന്തുകൊണ്ടുണ്ടായതാണെന്ന് സീതയ്ക്കേതും മനസ്സിലായില്ല. അതിനാൽ ദേവി കണക്കിലേറെ പരിഭ്രമിച്ചു. “വത്സ, ലക്ഷ്മണം!, നീ

എന്തിനാണിങ്ങനെ കരയുന്നത്? ഇവിടെ ഒന്നുവന്നു കാണുവാൻ ഞാൻ എത്രനാളുകൊണ്ടുണ്ട് മോഹിക്കുന്നു. ഇന്ന് ആ മോഹം സാധിച്ചു ദിവസമല്ലേ? അങ്ങനെ സന്തോഷിക്കേണ്ടതായ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ നീ എന്താണിങ്ങനെ കരയുന്നത്? പറയൂ ലക്ഷ്മണാ, കാര്യം തുറന്നുപറയൂ. ഓഹോ! ജ്യേഷ്ഠനെ പിരിഞ്ഞുപോന്നതായിരിക്കുമോ നിനക്കിത്ര വ്യസനം. അയ്യോ! ലക്ഷ്മണ! ഇത് രണ്ടാമത്തെ ദിവസമല്ലേ ആയുർമുഖം? അപ്പൊഴേയ്ക്കും നിനക്കിത്ര വ്യസനമായാലോ. എന്റെ ജീവനൊക്കെയും ഞാനുദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹിക്കുന്നു; ആ എനിക്കുംകൂടി ഇത്ര വ്യസനം ഈ കാര്യത്തിനായതുകൊണ്ടില്ല. അയ്യോ ലക്ഷ്മണാ, വിസ്തരിക്കരുതല്ലോ ഇങ്ങനെ കരയരുത്. പോകാം; നമുക്കു വേഗം ഗംഗാനദി കടക്കാം. അക്കരയിൽ ചെന്നു മഹർഷിമാരെയും മുനിപത്നിമാരെയും കണ്ടു വന്ദിച്ചു. അഭിവാദ്യം ചെയ്തു അവർക്ക് ഈ വസ്തുതാദികളെല്ലാം ഭാഗം ചെയ്ത് ഇന്നത്തെ രാത്രിമാത്രം അവിടെ താമസിച്ചതിനു ശേഷം നാളെ പുലർച്ചയ്ക്കുതന്നെ നമുക്കയോദ്ധ്യയിലേയ്ക്കു പോകാം. നിന്നെപ്പോലെതന്നെ പുനിക്കും അദ്ദേഹത്തെ കാണുവാൻ തിടുക്കമായിരിക്കുന്നു.”

സാലപിയും നിവ്വാജഹൃദയയുമായ ദേവി ഈവിധം മനംതുറന്നു പറയുന്നതിനെക്കേട്ട് സൗമിത്രിയുടെ ഹൃദയം തകർന്നുപോവുകതന്നെ ചെയ്തു. പക്ഷേ, എന്താ നിവൃത്തി; ലക്ഷ്മണൻ നാവികരെ വിളിച്ചു വരുത്താനാവാതെ വന്നുജ്ഞാപിച്ചു. അല്പനിമിഷത്തിനകം അത് സജ്ജമായ വിചരം നാവികന്മാർ ബോധിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഉടൻതന്നെ, സുമന്ത്രരോടു തേരുമായി അവിടെത്തന്നെ അ

ന്ന് താമസിച്ചുകൊൾവാൻ കല്പിച്ചു, ലക്ഷ്മണൻ സീതാ സമേതനായി വള്ളത്തിൽക്കയറി. ആ വലിയ വള്ളം അതിശീഘ്രത്തിൽ ഗംഗാനദിയിലെ തരംഗപരമ്പരയെ ഭേദിച്ചുകൊണ്ടു് നേരേ അക്കായിലേയ്ക്കു പോയി.

ഗംഗാനദിയിലെ പ്രവാഹത്തേക്കാൾ തുലോം ശക്തിമത്തായ വെള്ളച്ചാട്ടം ലക്ഷ്മണന്റെ നേത്രങ്ങളിൽ നിന്നുണ്ടായി. “ഹാ! ദൈവമേ, എന്റെ മനം പിളരുന്നല്ലോ. ഞാനെന്തു ചെയ്യേണ്ടു്? ആരോടു പറയേണ്ടു്? ഞാനിത്ര പാപിയായിപ്പോയല്ലോ. അല്ലെങ്കിൽ, എന്നെത്തന്നെ ഈ തരംസമായ കർമ്മത്തിനു് ജ്യേഷ്ഠൻ പ്രേരിപ്പിക്കുമായിരുന്നുവാ? എന്നെപ്പോലെയാരു പാപി ലോകത്തിലൊരിടത്തും ഉണ്ടാവുകയില്ലെന്നതു് നിശ്ചയമാണു്.” ഈവകവിചാരചിന്തകളോടുകൂടി കണ്ണീരിൽ മുങ്ങി കരങ്ങൾ കൂപ്പിക്കൊണ്ടു് ലക്ഷ്മണൻ സീതാഭേദിയോടു പറഞ്ഞു:—

“ചിത്തം പിളരുന്നു ഹൃദംഗതശാപ്രതി-
 തിത്തരം ബുദ്ധിമാനാകും മമാഗ്രജൻ
 ഇക്കാത്മമെന്നോടു കല്പിക്കയാൽ ലോക-
 മൊക്കെയുമെന്നെ ഭുഷിക്കുമാറായല്ലോ.
 ഇന്നിതിനേക്കാൾ മരിക്കയാണത്തമം
 വന്നിടുന്തില്ലമേ മൃത്യുചുമഗ്രജേ!
 ഇങ്ങനെയുള്ളൊരു നിഷ്ടുകർമ്മം ചെയ്യാ-
 നിങ്ങനെ കല്പിക്കരുതു മാമെപ്പൊഴും
 ഭേദി, പ്രസീദ പ്രസീദമേ പാപിയെ-
 ന്നേവമെന്നശ്ശാപിച്ചീടരുതേ ശുഭേ!”

(വാ.രാ)

അപ്പൊഴേയ്ക്കും വള്ളം മറു തീരത്തെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥമെന്തെന്ന് തീരെ മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയായ്ക്കയാൽ സംഭ്രാന്തയും ഭവപഥുഗാത്രിയുമായ സീതാദേവി വള്ളത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി. പിറകേ ലക്ഷ്മണനും അവരോഹണം ചെയ്തു. രണ്ടു പോലുമായി നടന്നു കുറച്ച് മുന്നോട്ടുചെന്നു. അപ്പൊഴും ലക്ഷ്മണൻ കരഞ്ഞു മുൻപറഞ്ഞവിധംതന്നെ വീണ്ടും പറഞ്ഞു കേവലം മരണാകാങ്കുഷയോടു കൂടി നില്ക്കുന്നുവായി. ജാനകിയുടെ ഹൃദയം കത്തിക്കാളി. “ചേട്ടാ, ലക്ഷ്മണാ! എന്താണിത്? പറയൂ. അത്രപുത്രൻ എന്താണ് കല്പിച്ചു ചിരിക്കുന്നത്? എന്തായാലും വേഗം പറയണം. എന്റെ പ്രാണൻ കിടന്നു പിടയ്ക്കുന്നു. ലക്ഷ്മണാ, താമസിപ്പിക്കരുതേ. വേഗം പറയൂ.” കുറിയമായ വെമ്പലോടു കൂടി ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു:—

“നിന്തിരുവടി തന്നോടൊത്തു ഞാൻ പറവതു?
വെറുവെറുതകുന്നു മാനസമയ്യോ! പാപം!
എന്തൊന്നു ചൊല്ലുവതു പാതുകുണ്ടോളമുള്ളിൽ
സന്താപം മേൽക്കുമേലേ സന്തതം വളരുന്നു.
ചെന്തിയിൽ ചാടുകയോ കാരകോളം കുടിക്കയോ?
എന്തൊന്നു ചെയ്തു നല്ല ശാപമാനടക്കുവാൻ?”

പിന്നെയും ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥമൊന്നും ആ സാലുപിക്ക് ഗ്രഹിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ദേവി എങ്ങനെയാണ് ആ ഭാഗത്തെപ്പറ്റി ആലോചിക്കുക? ആ ഭാരണമായ കർമ്മത്തെപ്പറ്റി ഒന്നു സംശയിക്കുവാൻപോലും ജാനകിക്ക് താമില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ട് അതിരറ്റ ആധിയോടു കൂടി ദേവി വീണ്ടും ലക്ഷ്മണനോടു പറഞ്ഞു:—“ല

ക്ഷുണാ, ഭർത്താവു നിശ്യാഗിച്ച കമ്മം എന്താണ്? എന്തു തന്നെയായാലും വേണ്ടില്ല; ഞാൻ കേൾക്കുന്നതിനു തയ്യാറാണ്. അതിനെപ്പറ്റി നീ ഒട്ടും വല്ലായ്ക്കപ്പെടേണ്ട. പറയൂ. സമാധാനമായി പറയൂ.”

ലക്ഷ്മണൻ: — “ഞാൻ പറയാം. രാമദാസനായ എനിക്ക് അതു പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. ഞാൻ മഹാപാപിയായി പിറന്നില്ലേ?”

അനന്തരം ലക്ഷ്മണൻ മുഖം താഴ്ത്തി തൊണ്ടയിടർച്ചയോടുകൂടി രാമാജ്ഞയെ ഒരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞുവസാനിപ്പിച്ചു.

ഇടിവെട്ടേററ മായവീലതപോലേ മൈഥിലി മുർച്ഛപൂണ്ടു നിലത്തുവീണു. സൗമിത്രി പരിഭ്രാന്തനായി. അദ്ദേഹം ദേവിയുടെ മുഖത്തു് കുറേ ഗംഗാജലംകൊണ്ടുവന്നു തളിച്ചു വീശിക്കൊണ്ടിരുന്നു. കുറേനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സീത പ്രബുദ്ധയായി കിടന്നുകിടപ്പിൽത്തന്നെ കിടന്നു നിലവിളിച്ചു.

“അയ്യോ! ഭർത്താവേ, വെടിഞ്ഞായോ മാം വൃഥാഞ്ചലാൽ നീയെന്നു യുദ്ധക്ഷിച്ചതെന്തു കാരണം നാഥാ!

ഞാൻ മൂന്നുമനേകം മാനുഷരെ ദുഃഖിപ്പിച്ചു
കാമ്യദാരങ്ങളോടു വേർപെടുത്തതിൻഫലം
ഞാനിപ്പോളനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടതി നിമേലിൽ
ദീനതപമെത്രകാലം ഭജിച്ചിട്ടുകവേണം?

സന്തതം മൃനികളും താപസപത്നിമാരു-
 മെന്തിനുവെടിഞ്ഞിതു രാഘവൻ നിന്നെയെന്നു
 സന്തതം ചോദിച്ചാൽ ഞാനെന്തവരോടുചൊല്ലും
 സന്താപമെന്തുകൊണ്ടു ഞാൻ ചൊറുക്കുന്നതയ്യോ!”

(അ-രാ)

“വേലമട്ടിലും ഞാനെന്റെ പ്രാണനെ ഒട്ടിക്കളു-
 ണ്താലോ? ഇല്ല; എന്നിക്കും ഈ ഘട്ടത്തിൽ അതു ചെ-
 യ്യാൻ തരമില്ല. സൂത്രവാശം കുറിയറുപോകും. അതു
 കൊണ്ട് ഞാനിപ്പോൾ മരിക്കയില്ല. ലക്ഷ്മണാ, നീ
 ചെന്ന് അമ്മമാരോടു പറയണം. ഞാൻ വഹിച്ചിട്ടുള്ള
 ബീജം ഏന്റെ ആര്യപുത്രന്റേതെന്നെയാണ്. അമ്മ
 മാരോടു വ്യസനിക്കരുതെന്ന് പ്രത്യേകം പറയണം.

“എന്നെവേറിട്ട മൂലമേതുമേ ഭൂഖിയാതെ
 നന്നായി രക്ഷിക്ക ഭൂമണ്ഡലം ധർമ്മത്തോടേ.”

എന്ന് നീ അദ്ദേഹത്തോടും പറയണം. ലക്ഷ്മ-
 ണാ, നീ ഒരു നേരവും പിരിയാതെ നിന്ന് അദ്ദേഹത്തെ
 പരിചരിക്കണം. പൊയ്ക്കാളു, വേഗം പൊയ്ക്കാളു.”

ദേവി പാവിട്ടറക്കെ വീണ്ടും കരഞ്ഞു. വനമെങ്ങും
 നിശ്ശബ്ദമായി. ചില താപസക്കുട്ടികൾ ഏതോ നില
 വിളി കേൾക്കുന്നതായറിഞ്ഞ് അവിടെ ഓടിയെത്തി. പക്ഷ-
 ൂ കണ്ണുകൊണ്ട് അവർ ആ സംഭവത്തെ നോക്കിനിന്നു.
 ജാനകി പിന്നെയും പറഞ്ഞു:—

“ധർമ്മത്തിലേററവും താല്പര്യമാന്റിട്ട-
 മമ്മന്നനോടിയും ചൊല്ലു ഞാൻ ചൊന്നതായ്

തന്നുടേ ഭ്രാന്തക്കുളിപ്പെന്നപോലെ താ-
 നെത്തമേ വത്തിക്ക പെരുമജനങ്ങളിൽ
 മന്നവ! പെരുമജനതയിൽ ലാൽത്തൊ-
 ടെന്നുതേ തെറ്റാതെ വാഴുന്നതുതന്നെ
 എത്രയും മുഖ്യമായിട്ടും ഭവലാൽ-
 മുത്തമകീർത്തിയു മുണ്ടാമതുമൂലം.

പെരുമരോതുനോരയശസ്സിനെപ്പറ്റി-
 യേറയും ഞാനനുഭവം ചിപ്പതുപോലെ
 എന്നുടെ യിശ്ശരീംതെക്കുറിച്ചു ഞാ-
 നെന്നുള്ളകൊണ്ടനുഭവം ചിപ്പതില്ലിഹ
 ഭർത്താവുതാൻ ദൈവമായതു നാരിക്കു
 മിത്രനമാചാര്യനും പതിതനെന്നയാം
 ആകയാൽ പ്രാണങ്ങൾകൊണ്ടും പതിപ്രിയ-
 മാകുന്നതു ചെയ്തുവേണം വിശേഷിച്ചും
 ഗർഭിണിയാമെന്നെന്നോക്കിശ്ശമിക്കു നീ-
 യിപ്പോളിതാണുതേ ചൊല്ലുവാനുള്ളതും.”

(വാ-രം)

സൗമിത്രിയ്ക്ക് യാതൊരു പ്രത്യുത്തരവും അവിടെ പറ-
 യാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അഥവാ, വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെ
 യും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാക്കുനടുകയുമില്ല. ലക്ഷ്മണൻ
 വാവിട്ടറക്കുകയെന്തോ മൂന്നു പ്രദക്ഷിണംവെച്ചു തൊഴുത്ത്
 പിൻതിരിഞ്ഞു നോക്കാതെ നടന്നു. കുറച്ചുദൂരം ചെന്ന
 പ്ലോൾ അദ്ദേഹം അവിടെ നിന്നുപോയി. പിന്നെയും
 ധൈര്യമാണ് മുന്നോട്ടു നടന്നു. പിന്നെയും നിന്നു. വീ-
 ങ്ങും നടന്നു. ഒരുവിധത്തിൽ അദ്ദേഹം തന്റെ ശരീര-
 തെ വള്ളത്തിനകത്തേക്കിട്ടു. വള്ളം നീങ്ങിത്തുടങ്ങി. ല

ക്ഷുണൻ യാതൊരു പ്രയത്നയുമില്ല. വള്ളം അക്കരപറിയ
പ്പോൾ സമന്ത്രരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ലക്ഷുണൻ വേ.
ഗം തേരിലേറി ക്ഷണത്തിൽ അയോദ്ധ്യയിലെത്തി യാത്ര.
തിരിക്കയുണ്ടെന്ന്.

ആറാം അദ്ധ്യായം.

ആശ്രയവഞ്ചി.

“ചരണപല്ലവം കമ്പിട്ടു ലക്ഷുണൻ” അവിടെനിന്നു
പോയ സമയം സീതയുണ്ടായ ഭൂപം ഭൂസ്സഹമായിരുന്നു.

“പിട കലക്കുട്ടം വേറിട്ടുറ്റുത്താം
പിടമാനെപ്പോലെ കണ്ണുചിഴിച്ചിട്ട്
അടവിയിൽനിന്നു വീണുയറിയിരി-
ലുടനേരമായിച്ചു നാരായണനമോ.
ഉടനണൻമങ്ങിയിടെ മോഹിച്ചും
ചുട്ടുമുട്ടെ നെടുവീപ്പിട്ടുജാനകി
കുടിലകുന്തളം ഭൂമിയിലിട്ടവരും
ജടിലമാക്കിയും.....”

ഇടയിടെത്തട്ടിയൊന്നുരിയാട്ടവാ-
നിയിടെവശംകെട്ടു വിഷമിച്ചും
തടമുലനടുവേസീത കണ്ണുനീർ

കുടുകുടെവാത്തും” പരിശ്രാന്തയായിപലതും എ
ണ്ണിപ്പൊക്കിപ്പറഞ്ഞു നിലവിളിച്ചു. “ഈശ്വര, ഒരു
ദോഷവും ചെയ്യാത്ത എന്നെ ഈ വൻകാട്ടിൽ കൊണ്ടു

കുളഞ്ഞല്ലോ. വേണ്ടപ്പൊട്ടുവരാൽപോലും തള്ളിക്കളയ
പ്പെട്ട പെണ്ണിനെയുണ്ടോ പിന്നെ നായോ നരിയോ തിരി
ഞ്ഞുനോക്കുന്നു? ദൈവമേ, എന്റെ ജീവിതം നിത്യ
ഭുഖമയമായിത്തീർന്നല്ലോ.”

സീതാദേവിയുടെ ഏവംവിധങ്ങളായ ഭീനപ്രലാ
പങ്ങൾ കേട്ട് ആ വനമന്ത്രയും നിശ്ശബ്ദമായി.

“പൃഥ്വിവലയമിതൊന്നുകുടങ്ങി,
സകലജനങ്ങളുമൊന്നുനടുങ്ങി,
വനലക്ഷ്മിക്കും വേദമിണങ്ങി,
നദികളിൽവെള്ളം ഡടിതികലങ്ങി,
ദിനകരനല്ലോളഭയിയിൽ മുങ്ങി,
മാതൃതദേവനുമുടനേമങ്ങി,
തരുനിര കസുമമുതിർത്തുമയങ്ങി,
ഹരിണികൾ മുറവിളി ഡടിതിതുടങ്ങി,
പക്ഷികൾനാദം കരുണപൊങ്ങി.”

(രാ-ചന്ദ്ര)

ഇങ്ങനെ ആ വനമെങ്ങും ഭുഖമയമായ് ചമഞ്ഞു.

ഭയനീയമായ ഈ അവസ്ഥാന്തരത്തെക്കണ്ടു് പരിഭ്രാ
ന്തരായ താപസബാലന്മാരിൽ ചിലർ പെട്ടെന്നോടിയ്ക്കാ
യി ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നു് “ശോകമുഴുത്തവർ കഷ്ടംപ്ര
കാരങ്ങൾ” ഉള്ളൊരു വാല്മീകിമഹർഷിയോടു പറഞ്ഞു. “മ
ഹാത്മാവേ, ഞങ്ങളൊരുമിച്ചു് വനത്തിൽ സഞ്ചരിക്കയാ
യിരുന്നു; അപ്പൊഴെവിടുന്നോ ഒരു കുരച്ചിൽ കേൾക്ക
യാൽ അതിന്റെ കാരണമന്വേഷിച്ചുപോയി നടന്നു് നട
ന്നു് ഗംഗയുടെ തീരത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ ഒരു സ്ത്രീ കുരയു

ന്നതായി കണ്ടു. ഞങ്ങളിങ്ങനെയൊരു സ്രീയേ ഇതിനു മുഖെണ്ടും കണ്ടിട്ടില്ല. അവൾ മഹാലക്ഷ്മിയാണെന്നതന്നെ തോന്നിപ്പോകും. കണ്ടാൽ അത്രയ്ക്കുണ്ട് ചൈതന്യം. എന്നാൽ, കഠിനമായ ഏതോ ഭുവംനിമിത്തം അവളുടെ മുഖം കരിനീലനിറമായിരിക്കുന്നു. ആകാശത്തിൽനിന്ന് സ്ഥാനംതെറ്റി താഴെ പതിച്ചുപോയ നക്ഷത്രമാണെന്നു തോന്നിപ്പോകും അവളെക്കണ്ടാൽ. ഒരാളും തുണയില്ലാതെ അവൾ കിടന്നു കരയുകയാണ്.

“ഭുവവും ഭൂശാകവുമിത്തരം ചൈതവാൻ
തക്കവളല്ലവളേതും മഹാമുനേ!
മാനുഷസ്രീയെന്നതോന്നുന്നതില്ലവൾ-
ക്കുനമെന്യേ സൽക്രിയകൾ ചെയ്യേണമേ
അശ്രമത്തിന്നരികേ നിന്തിരുവടി-
യാശ്രയമെന്നോത്തു വന്നതായിടണം
രക്ഷിതാവെക്കൊതിച്ചിടുന്നിതസ്സതി
രക്ഷിച്ചിടേണമേ നിന്തിരുമേനിതാൻ.”

(വാ-രാ.)

കുട്ടികളുടെ പരിഭ്രമത്തോടും ദൈന്യത്തോടും കൂടിയ സംഭാഷണം കേട്ടപ്പോൾ ധർമ്മജ്ഞനായ മഹർഷി സമാധിതചിത്തനായിരുന്നു. ദിവ്യചക്ഷുസ്സുകൊണ്ടു കാര്യമെല്ലാം വഴിപോലെ ഗ്രഹിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഇരിപ്പു ചിലു. അദ്ദേഹമെഴുന്നേറ്റു ഓടിത്തുടങ്ങി. “അതേ; ഇങ്ങനെ തന്നെ വേണം” എന്ന് വിചാരിച്ചുകൊണ്ട് ഹർഷപരവശരായ കുട്ടികൾ അർഗ്ഗംപ്രാദികളെല്ലാമെടുത്തു മുനിയുടെ പിമ്പേ പാഞ്ഞുചെന്നു. വാല്മീകിമഹർഷി

അതിവേഗത്തിൽ ഓടിയോടി ജാനകിയിരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തുചെന്ന ദേവിയുടെ ദയനീയാവസ്ഥ കണ്ടു മനമിടിഞ്ഞുനിന്നു. അനന്തരം മധുരവും കരുണാമയവുമായ സ്വരത്തിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:— “ഭവതി ദശരഥമഹാരാജാവിന്റെ സന്ദർശനവും, ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ പ്രിയപത്നിയുമാണെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലായി. ജനകമഹാരാജാവായ ദേവിയുടെ പിതാവു. പതിവ്രതാലങ്കാരമായ ഭവതിക്കിതാ ഞാൻ സ്വാഗതം പറയുന്നു. ഭവതി ഇവിടെ വന്നെത്തുമെന്നു മുന്പേതന്നെ സമാധിപ്പെട്ട് ഞാനറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ കാരണങ്ങളും ഞാനറിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഭവതിയുടെ ചാരിത്രശുദ്ധിയെപ്പറ്റി പരിപൂർണ്ണവും പ്രശംസനീയവുമായ വിശ്വാസമെനിക്കുണ്ട്. എവിടെയും ഏതുകാലത്തും നടക്കുന്ന സകല സംഗതികളും ദിവ്യചക്ഷുസ്സുകൊണ്ട് നോക്കിയറിവാൻ എനിക്ക് സാധിക്കും. ഭവതി നിർദ്ദോഷയാണെന്ന് ഞാൻ പൂർണ്ണമായറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഭവതി വിശ്വാസപൂർവ്വം സമാധാനമായിരിക്കുക. എന്റെ അശ്രമത്തിന് സമീപം ശ്രേഷ്ഠകളായ അസംഖ്യം താപസികർ താമസിക്കുന്നുണ്ട്. സന്തോഷപൂർവ്വം അവർ ഭവതിയെ പുത്രിയെപ്പോലെ കാത്തു രക്ഷിക്കും. വിശ്വസിക്കുക. ഇതാ ഈ അഗ്നിപുത്രനെ സ്വീകരിച്ച് സംതൃപ്തയാകുക. അച്ഛന്റെ ഭവനത്തിലാണ് വന്നിരിക്കുന്നതെന്നു ഭവതി കരുതേണ്ടു.”

അശ്വത്ഥവും വിഷാദവും ഹർഷവും സീതാദേവിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഇടകലർന്നുണ്ടായി. ദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാല്ക്കൽ വിശ്വാസപൂർവ്വം വീണ് നമസ്കരിച്ചു. അനന്തരം ദേവിയെ അശീർവ്വിച്ചു വന്ദ്യനായ അ മഹർ

ഷി മുന്മേ നടന്നു. പിറകേ ദേവി അഞ്ജലിബന്ധിച്ചും കൊണ്ട് മെല്ലെമെല്ലെ ചംക്രമണം ചെയ്തു.

പിതൃതുല്യനും ദിവ്യനുമായ ആ മഹർഷീശ്വരന്റെ പിന്മുറ നടന്നുപോകുന്ന ജാനകിയുടെ മനോഭാവമെന്തായിരിക്കാം? ഇല്ല; അതിനെപ്പറ്റി ഒന്നുമാലോചിക്കാനില്ല. ദേവിയുടെ സർവ്വവിചാരങ്ങൾക്കും തൽക്കാലമായ ഉപശമം വന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആ ശ്രോതൃമുനിയെ കാണാൻവര ജാനകിയുടെ മനസ്സ് രാജസഖകുടിയുടെ വെൺചാമരക്കാരന്തുനിന്ന് പെട്ടെന്നു വായുസ്സർശലേശമില്ലാത്ത ഇരുട്ടടഞ്ഞ ഗഹ്വരത്തിലേയ്ക്ക് ബലാൽ തള്ളിവിട്ടാലുണ്ടോ കാവുന്ന ഒരു ഭയങ്കരാവസ്ഥയിൽ കിടന്നവയുകയായിരുന്നു. ഇപ്പൊഴാകട്ടെ, ആ ഭാവം തീരെ വിട്ടുമാറിയിരിക്കുന്നു. സാത്വികലക്ഷ്മിയുടെ മുദുളസ്സർശത്തിൽനിന്ന് ജന്മമാകുന്ന ഒരു മധുരാനന്ദമത്രേ ജാനകി ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്നത്. അമ്മയുടെ മുലപ്പാൽ നുകർന്നുകൊണ്ടു കിടക്കുന്ന ഒരു ചെറുപൈതലിന്റെ ഹൃദയം മാത്രമേ ദേവിക്കിപ്പോഴുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് സീതാദേവി ഈ സമയത്തു് കേവലം നിർവിചാരയും വിഷാദരഹിതയും, അനുഭവൈകവദ്യമായ ഏതോ ഒരു അനന്ദത്തിന് വിധേയയും ആയിരിക്കുന്നു. ആ പതിവ്രതാശിരോമണി നിരക്ഷരമായി നടന്നുപോയി.

ഏതാനും നിമേഷങ്ങൾക്കു ശേഷം അവർ രണ്ടുപേരും മുനിപതിമാർ വാണിരുന്ന പണ്ണശാലകളുടെ സീമയിലെത്തി. അവരെ കണ്ട ക്ഷണത്തിൽത്തന്നെ ആ ശ്രോതൃവനിതകൾ ബലപ്പെട്ടെതിരേറു ചെയ്തു. വാല്മീകിമഹർഷിയുടേയും ആ വിശിഷ്ടവനിതകളുടേയും അശ്രമങ്ങൾ.

വളരെ അടുത്തുതന്നെയായിരുന്നുവെങ്കിലും, സാമാന്യമായി ആ ഭവനങ്ങളിലെങ്ങും മഹർഷി പോകാറില്ലായിരുന്നു. അതിനാൽ മഹർഷിയുടെ ഈ വരവ് ആ കുലവനിതകൾക്ക് പ്രത്യേകമായ ആനന്ദത്തിന് ഇടനൽകി. ആ വിശിഷ്ടകൾ പറഞ്ഞു: —

“ഏതനാളായിട്ടു വന്നിട്ടുമാ! ഭവാൻ
ഞങ്ങളെല്ലാതും നമസ്കരിക്കുന്നിതാ;
ഞങ്ങൾവേണ്ടുന്നതു കല്പിച്ചിടേണമേ.”

മഹർഷിയുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ച് എല്ലാവരും യഥാസ്ഥാനങ്ങളിലിരുന്നു. പിന്നീട് വാല്മീകിമഹർഷി പറയുകയാണ്.

“ശ്രീമതിയിസ്സീത വന്നു ചേർന്നാളിഹ
രാമനാകും രഘുപിരന്റെ പത്നിയാം.
ശ്രീമദ്ദശരഥൻ തൻ സ്നേഹവൈഭവമേ-
ഭൂമീശപുത്രിയാണിസ്സുതീ മൗലിയർ
നിർദ്ദോഷയാമിവളെ തൃജിച്ചാൻപതി
ശ്രദ്ധയാ രക്ഷിച്ചിടേണം സദാപി ഞാൻ.
നിങ്ങളെല്ലാവരുംമെത്രയോ സുഹൃത്തോ-
ടിങ്ങിവളെപ്പരം നോക്കിരക്ഷിക്കണം.
ഗൌരവംകൊണ്ടുതൻ ഭാഷിതം മൂലവും
പാരംവിശേഷമായ് ശുശ്രൂഷചെയ്യണം.”

(വാ-രം-)

സീതാദേവിയെ മഹർഷിപത്നിമാരുടെ അധീനത്തിൽ ഈവിധം പറഞ്ഞുല്പിച്ചതിനുശേഷം വാല്മീകിമഹർഷി സ്വശിഷ്യവർഗ്ഗത്തോടുകൂടി തന്റെ പണ്ഡിതശാലയിലേയ്ക്കു പോയി

ജാനകി നിത്യകർമ്മങ്ങളെല്ലാം കഴിച്ച് താപസി
വൃത്തിക്ക് ഉചിതങ്ങളായ കായ്കനികൾ ഭക്ഷിച്ച് നേര
ത്തെത്തന്നെ കിടന്നുറങ്ങുകയും ചെയ്തു. “അരക്ഷിതംതിഷ്ഠതി
ദൈവരക്ഷിതം” എന്ന വാക്യത്തിന്റെ ഒരു സർവ്വപ്രാപക
ത്വം നോക്കുക!

III

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം.

രാമലക്ഷ്മണ സംവാദം.

ഗർഭഭരാന്തയായ ജാനകിയെ ആവിധം വനാന്തര
ത്തിൽകൊണ്ടു വിട്ടശേഷം ലക്ഷ്മണൻ അയോദ്ധ്യയിലേ
യ്ക്ക് തിരിച്ചുവല്ലോ. ഹൃദയം വെന്തുനീറിക്കൊണ്ടിരുന്ന
ലക്ഷ്മണൻ അയോദ്ധ്യാപ്രവേശം വളരെ ഭിഷ്ണുരമായി
തോന്നി. പതിവുതാരതമായ ഒരു സ്ത്രീയെ—കടിഞ്ഞൂൽ
ഗർഭം പത്തുമാസം തികഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഒരു രാജലക്ഷ്മി
യെ—ലോകത്തിലേയ്ക്കുംവെച്ച് സർവ്വമാ പൂജനായി താൻ
കരുതിവരുന്ന ജ്യേഷ്ഠന്റെ പത്നിയെ—തന്റെ പ്രിയഭാര്യ
യായ ഊർമ്മിളാദേവിയുടെ ജ്യേഷ്ഠസോദരിയെ—കൈ
ലാസശൈലമെടുത്തമ്മാനമാടിയ വിരനും, ത്രൈലോക്യക
ണ്ടകനുമായ രാവണനെ വംശമൊന്നിച്ചു ഭസ്മമാക്കിയ
ചാരിത്രപാവകജപാലയെ—ജ്യേഷ്ഠന്റെ കല്പനയ്ക്കനുസരി
ച്ചാണെങ്കിലും നിരാശ്രയയാക്കി തള്ളിക്കളഞ്ഞ ലക്ഷ്മ

ണന്റെ അപ്പോഴത്തേ മനഃസ്ഥിതിവിലാസങ്ങൾ എന്തായിരിക്കുമെന്ന് ഹൃദയമുള്ളവർ തന്നിയേ വിചാരിച്ചുനോക്കുകയാണു ഭേദം. ചെറുശപഥ്യലക്ഷ്മിയുടെ നടനരംഗമായ അയോദ്ധ്യാപട്ടണം ദരിദ്രവും നിർജ്ജനവും പിശാചുപരിഭ്രതവുമായി ലക്ഷ്മണനു തോന്നി. കാട്ടുതീയാൽ ചൂഴ്ന്നൊട്ട കൊടുംകാട്ടിൽ കടക്കുമ്പോഴത്തപ്പോലെയാണ് അയോദ്ധ്യാപ്രവേശസമയത്തിൽ ലക്ഷ്മണൻ അനുഭവിച്ച വേദന. ഒരു കുടുംമകെ ചെയ്ത കുറ്റക്കാരൻ, തന്റെ പ്രവൃത്തിയെപ്പറ്റി ബഹുജനങ്ങളുടെ മുമ്പിൽവെച്ച് പശ്ചാത്തപിക്കുന്ന ലക്ഷ്മണൻ അയാൾക്കുണ്ടാവുന്ന ഒരു വികാരമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിനപ്പോഴുണ്ടായത്. “ജ്യേഷ്ഠന്റെ അരികിൽചെന്ന് അദ്ദേഹത്തോടു കല്പന നിർവ്വഹിച്ചവിധം എങ്ങനെയാണ് പറയുക? അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തെങ്ങനെയാണെന്നു നോക്കുക?” ഈ വിചാരമായിരുന്നു ലക്ഷ്മണന്റെ ഹൃദയത്തിൽ മുനിട്ടുവന്നത്. എങ്കിലും ഗത്യന്തരം കാണാത്തതുകൊണ്ട് സൈമിത്രി നേരേ ചെന്നു കയറിയത് രാമഭവനത്തിൽ തന്നെയായിരുന്നു. അവിടെ രത്നപദ്മകത്തിൽ “കണ്ണീരണിക്കണ്ണൊത്തു” ഏകനായി ശരിക്കുന്ന രാമചന്ദ്രന്റെ മുഖം കണ്ട് വിഷാദവിവശനായ ലക്ഷ്മണൻ മനസ്സികത്തി തൊഴുത്ത് തൊണ്ടയിടറി പറഞ്ഞു:—

ജ്യേഷ്ഠന്റെയാജ്ഞമുൻനിർത്തി
വൈഭവമിനെ വെടിഞ്ഞുഞാൻ
ഗംഗാതീരത്തു കല്പിച്ച
വാല്മീകീചിമവാശ്രമേ,
ആയാശ്രമാന്തികേ പേരാ-
ണ്ടുള്ളാ ശുഭചരിത്രയെ.

തിരിച്ചെത്തിടീനേൻവീര!
 തൃക്കാലൂൽ സേവ ചെയ്യുവാൻ.
 മാഴ്കൊലാ പുരുഷവ്യാഘ്ര!
 കാലത്തിൻഗതിയിങ്ങനെ
 മാഴ്കാരില്ലങ്ങയെപ്പോലെ
 ബുദ്ധിയുള്ള മനസ്സികൾ.
 നേട്ടമെല്ലാം ക്ഷയിപ്പോളും,
 വീഴ്ചയോളമുയർച്ചകൾ
 ചേർച്ച വേർ പിരിയുന്നോളം-
 മായുസ്സോ ചാകുവോളമേ.
 അതിനാൽ പുത്രർഭാരങ്ങൾ
 മിത്രങ്ങൾ ധനമെന്നിതിൽ
 പെരുത്താസക്തി വെക്കോല്ലാ
 വേർപാടുണ്ടായായ് ഭ്രമം.
 തന്നാൽത്തന്നെയടക്കാൻ നീ
 ഉപാദമുളളിനെയുളളിനാൽ
 പാരുമൊട്ടുക്കു കാക്കൽ ധമ!
 പിന്നെത്തന്നെഴലെത്തുവാൻ!
 മയങ്ങുമാറില്ലിവയി-
 ലങ്ങേപ്പോലാം നരവർഭൻ
 അദ്ദ.പ്പേരുളവാരല്ലോ
 വീണ്ടുമങ്ങയ്ക്കു രംഭവ!
 ഭൂഷ്മരിൽ ചേടികൊണ്ടല്ലോ
 വെടിഞ്ഞു നൃപ! സീതയെ
 അദ്ദ.പ്പേർത്താൻ പുരത്തിങ്ക-
 ലുണ്ടാം കില്ലില്ല മന്നവ!

അതിനാൽ നീ നരവ്യാഘ്ര!
 ധൈര്യത്താൽ സ്ഥിര ചിത്തനായ്
 കെല്പറൊരീശുദ്ധിവിട്ടു-
 കുറുത്താപം പൂണ്ടിരിക്കാലോ.”

(വാ-രാ)

ശ്രീരാമൻ:—“ലക്ഷ്മണോ, നീ പറഞ്ഞത് എത്രയും പരമാർത്ഥമാകുന്നു. എന്നിങ്ങുവണ്ടി നീ ചെല്ല കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ നിന്നെ ഹൃദയപൂർവ്വം ബഹുമാനിക്കത്തന്നെ ചെയ്യുന്നു. നീ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞ സമാധാനവാക്കുകൾ എന്റെ ഹൃദയത്തെ സന്തോഷപൂർണ്ണമാക്കി. ഞാനിനി വൃന്ദനിക്കായില്ല. നിന്നെപ്പോലെ സർവ്വമാ അനുയോജ്യനായ ഒരു ബന്ധു എന്നിരിക്കില്ലതന്നെ. അതുകൊണ്ട് നീയിനി ഒരു കാര്യവും കൂടി ചെയ്യണം. മൂന്നുനാലു ദിവസമായിട്ട് ഞാൻ രാജ്യകാര്യത്തെപ്പറ്റി യാതൊന്നും നോക്കാറില്ല. അതിനെച്ചൊല്ലി എന്റെ മുമ്പ് പിളരുന്നുണ്ട്. പക്ഷേ, ഞാനെന്തുചെയ്യാം. പ്രജാഭക്ഷമത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കാതെ സ്വന്തം സുഖദുഃഖങ്ങളിൽ മാത്രം കിടന്നുഴലുന്ന രാജാവു് ഭാഗ്യവശമായിട്ട് വീണ്ടുപോകുന്നതിന് ഒരു സംശയവുമില്ല. നൃഗമഹാരാജാവിന്റെ ചരിത്രം അതിലേയ്ക്കൊരു തെളിഞ്ഞ ദൃഷ്ടാന്തമാണ്. ഒരിക്കൽ ആ രാജാവു് അനവധി പശുക്കളെ ശ്രേഷ്ഠരായ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ഭാനം ചെയ്തുകയറുകയുണ്ടായി. അക്കൂട്ടത്തിൽ അദ്ദേഹം ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ പശുവിനെത്തന്നെ മറ്റൊരു ബ്രാഹ്മണന് അറിയാതെ ഭാനം ചെയ്തുപോയി. ഭാനവസ്തുക്കളോടുകൂടി മറ്റു ബ്രാഹ്മണരെല്ലാം പോയിക്കഴിഞ്ഞസമയം, ബ്രാഹ്മണൻ തന്റെ പശുവിനെ കാണാതെ അന്വേഷിച്ചുതുടങ്ങി. പലടത്തും തിരഞ്ഞിട്ടും കാണായ്കയാൽ വൃന്ദനപരവ

ശനാധി അദ്ദേഹം അലഞ്ഞുനടക്കുമ്പോൾ തന്റെ പശു കുട്ടിയോടുകൂടി മറെറായ ബ്രാഹ്മണന്റെ മുറത്തു നില്ക്കുന്നതായിക്കണ്ടു. ഉടനേടേഹം ഓടിച്ചെന്ന് വിളിച്ചപ്പോൾ പശു തന്റെ സ്വാമിയുടെ അരികിലേയ്ക്ക് ചാഞ്ഞതതി. അതുകണ്ട് ഭാനുവർമ്മിയ ബ്രാഹ്മണൻ, മഹാരാജാവും തന്നിക്ക് ഭാനുതന്ന പശുവാണിതെന്നും, ഇതിന്റെ ഉടമത്തം തന്നിക്കാണെന്നും പറഞ്ഞ് ലഹളകൂട്ടി. പശുവിന്റെ സാക്ഷാലുടമസ്ഥനായ ബ്രാഹ്മണൻ, ഇത് തന്റെ പശുവാണെന്നും, മഹാരാജാവിന് ഇതിനെ ഭാനുചെയ്യാൻ യാതൊരു അധികാരവുമില്ലെന്നും വാദിച്ചു. ഒടുവിൽ അവർ തമ്മിൽ വലിയ വഴക്കായി. ചിലരുടെ മദ്ധ്യസ്ഥതയോടുകൂടി തിരുമുമ്പിൽ ചെന്നുകണ്ട് വിചാരം ബോധിപ്പിക്കാമെന്ന് കരുതി ആ ബ്രാഹ്മണർ പശുവുമായി കൊട്ടാരവാതിലിൽ ചെന്ന് രാജാവിനെ കാണാൻ അനുവാദം ചോദിച്ചു. എന്നാൽ അവർക്ക് തിരുമുമ്പിൽ ചെല്ലുവാൻ കല്പന കിട്ടിയില്ല. വളരെ ദിവസം കാത്തുനിന്നിട്ടും ഉദ്ദേശം സാധിക്കുവാൻ തരപ്പെടാത്ത ബ്രാഹ്മണർ, മഹാരാജാവിനെ “അക്കമേ കണ്ടുകൂടാത്തതാരോന്തായിപ്പോകരുത്” എന്ന് ശപിച്ചു അവിടംവിട്ടു പോയ്ക്കിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞാൻ പറഞ്ഞതെന്തെന്നാൽ, ഓരോ കാര്യത്തിനായി കാണാൻ വരുന്നവരെ കഷണിപ്പിക്കുന്ന പക്ഷം അത് വലിയവലിയ അപത്തുകൾക്കെല്ലാം കാരണമായിത്തീരുന്നതാണ്. എന്നെ കാണാനായി ഗോപുരത്തിൽ വല്ലവരും വരുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഉടൻതന്നെ അവരെ ഇവിടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരേണ്ടകാര്യത്തിൽ ഒട്ടും ഉപേക്ഷവിചാരിക്കരുത്. ലക്ഷ്മണൻ ആ കാര്യത്തിൽ പ്രത്യേകം ജാഗ്രതയായിരിക്കണം.

ലക്ഷ്മണൻ:—അവിടുത്തെ വാക്കുവരും എന്നെ അനന്ദിപ്പിക്കുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ എത്രയും നിസ്സാരമായ ഒരു അപരാധത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി കാലപാശത്തെക്കാൾ അതിഭയങ്കരമായ ഇത്ര വലിയൊരു ശാപം നൽകാൻ ബ്രഹ്മജ്ഞരായ ഒരു ബ്രാഹ്മണർ മുതിർന്നതിനെപ്പറ്റി ഞാനതിശയിക്കുന്നു. ശാപവൃത്താന്തമറിഞ്ഞ അദ്ദേഹം പിന്നെ ആ ബ്രാഹ്മണരോടു 'ഏതുവിധമാണ് പെരുമാറിയത്?'

ശ്രീരാമൻ: -- "ശാപം ചെയ്യുന്നവർ ഉടൻതന്നെ അതിനൊരു നിവൃത്തിമാർഗ്ഗം കണ്ടു കല്പിക്കുമത്ര. അക്കൂട്ടത്തിൽ നഗ്നനായിട്ടും അവരൊന്നു വിധിച്ചു. കാലാന്തരത്തിൽ വസുദേവൻ എന്നൊരു യാദവന്റെ പുത്രനായി ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നു പേരായ ഒരു ഉത്തമപുരുഷൻ ജനിക്കുമെന്നും അദ്ദേഹം ശാപമോക്ഷം കൊടുക്കുമെന്നും അതുവരെ ഒരു പട്ടുകുഴിയിൽ കാത്തായി നഗ്നൻ കിടക്കുന്നതായിരിക്കുമെന്നുമാണ് അവർ പറഞ്ഞത്. ഈ വസ്തുതകളെല്ലാമറിഞ്ഞ നഗ്നൻ വസുവിൽ രാജ്യഭാരത്തെ സമർപ്പിച്ചു, ശിപ്പികളെക്കൊണ്ടു വിസ്തൃതവും, ഫലവൃക്ഷ പൂണ്ണവുമായി മഴയും മഞ്ഞുമേല്ക്കുമാത്തവിധം രണ്ടുകുഴികളുണ്ടാക്കിച്ച് അതിൽ കാത്തിന്റെ രൂപമായി പാർത്തു.

ലക്ഷ്മണൻ:—“അശ്ചര്യംതന്നെ. ഞാനിത്രവരെ ഇത്ര ഭയങ്കരമായ ഒരു പുരാണകഥ കേട്ടിട്ടേയില്ല.”

ശ്രീരാമൻ:—“ബ്രാഹ്മണരുടേയും മഹർഷിമാരുടേയും നിഗ്രഹാനുഗ്രഹശക്തികളെപ്പറ്റിയുള്ള പുരാണകഥകൾ

പറഞ്ഞാൽ തീരില്ല. നിനക്കിവയിൽ താൽപര്യമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാനൊരു കഥകൂടി പറയാം.”

ലക്ഷ്മണൻ — “അത്തുതാവഹങ്ങളായ കഥകൾ കേട്ടാൽ എങ്ങനെയാണ് മതിവരിക.”

ശ്രീരാമൻ — “എന്നാൽ പറയാം. നമ്മുടെ വംശത്തിൽ പണ്ട് നിമി എന്നൊരു മഹാരാജാവുണ്ടായിരുന്നു. മഹാശക്തനും വിശിഷ്ടനുമായ അദ്ദേഹം വൈജയന്തമെന്ന പേരായ ഒരു പുരം പണിചെയ്യിച്ച് അതിൽ സർവ്വസുഖങ്ങളോടുകൂടി പാർത്തുവന്നു. അക്കാലത്ത് അദ്ദേഹത്തിന് പിതൃപ്രീതി വളരത്തക്കവിധത്തിൽ ഒരു മഹാസത്രം നടത്തണമെന്നു തോന്നിമുണ്ടായി. ഈ ആശയുടെ പൂർത്തിയാക്കുവേണ്ടി നിമി അതി അംഗീരസ്സ് മുതലായ മഹാപിമാരെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി. അനന്തരം വസിഷ്ഠനെ കർമ്മിയായി ക്ഷണിച്ചു. അപ്പോൾ വസിഷ്ഠൻ, “വരിച്ചുവന്നെന്നു മുന്വിളൻ കാത്തിരിക്കുകയുണ്ടോ” എന്നു നിമിയോടു പറഞ്ഞു. വസിഷ്ഠൻ ഇത്രയ്ക്കുതെറ്റിനായി പോകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ നിമി കാലവിളംബം സഹിച്ചതെ ഗൗരവമഹാപിതയെ അചാര്യനായി കല്പിച്ച് റിമവൽപാർശ്വത്തിൽ വെച്ച് മഹാസത്രം ആരംഭിച്ചു. ആ യാഗം അനേകവർഷം നീണ്ടുനില്ക്കത്തക്കതായിരുന്നു. ഇത്രയ്ക്കു യാഗം കഴിഞ്ഞയുടൻ വസിഷ്ഠൻ നിമിയുടെ കൊട്ടാരത്തിലെത്തി. സ്മൃതവംശത്തിലെ പൂരോഹിതനായി ഇക്ഷ്വാകുമഹാരാജാവു മുതലുള്ളവർ വസിഷ്ഠനെ വരിച്ചിരിക്കുകയാണ്. ആ സ്ഥിതിക്ക് തന്നിച്ച് അവകാശപ്പെട്ട പൗരോഹിത്യത്തെ ഗൗരവമന്ത് കൊടുത്ത നിമിയുടെ ഭജനം ആ ബ്ര

ഫലത്തന് ഭൃസ്സുഹമായി. അദ്ദേഹത്തിനടുത്തുനിന്നു നിമി
യെ കാണണമെന്നു തോന്നി. എന്നാൽ മഹാരാജാവു
അപ്പോൾ പള്ളിക്കുറ്റപ്പായിരുന്നു. മഹർഷിയുടെ കോ
പം ദിഗ്ബലിതമായി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“മഹാരാജാജെ വരിച്ചിലേ നീയെന്നെത്തള്ളി മന്നവ!
അതിനാൽ നിന്നുടെയടുൽ ചൈതന്യംകെട്ടതായ് വരും.”

മഹാരാജാവുണൻ സമയം ഈ വസ്തുത ഗ്രഹിച്ചു.
അദ്ദേഹം വാശിച്ചുതു് കോപിപ്പുകനായി വസിഷ്ഠമഹർഷി
യോടടുത്തു പറഞ്ഞു:—

“അറിയാതെയുറങ്ങുമ്പോൾ ശത്താൽ കലങ്ങി നീ
മഹാരാജാക്കുടമയിൽമട്ടെത്തിൽ ശാപാഗ്നിചക്രയാൽ,
അങ്ങയ്ക്കു മേറും ബ്രഹ്മർഷേ, തചിരപ്രഭമാമുടൽ
ചൈതന്യംകെട്ടതായിട്ടു തീരുമില്ലാതെ സംശയം.”

(വാ-രാ)

ശാപം രണ്ടുപേർക്കും അപ്പോൾതന്നെ ഫലിച്ചു. ര
ണ്ടാളും ദേഹശൂന്യരായി തീരുകയും ചെയ്തു.

ലക്ഷ്മണൻ—“പിന്നെ അവരെങ്ങിനെയാണു് ഭേ
ദിക്കുകയായി തീർന്നു്.”

ശ്രീരാമൻ—“രണ്ടുപേരും നല്ലതപശ്ശക്തിയുള്ളവരാ
യിരുന്നു. അതിനാൽ അവരുടെ ആത്മാവു് കാരാധിതീ
ൻ. വസിഷ്ഠൻ തനിക്കു് രണ്ടാമതൊരുശരീരം കിട്ടുന്നതിനു
വേണ്ടി തന്റെ പിതാവായ ബ്രഹ്മദേവനെ ചെന്നു് വണ
ങ്ങിപ്പറഞ്ഞു:—“പിതാവേ! നിമിയുടെ ശാപം നിമിത്തം
എന്റെ ശരീരം പൊയ്ക്കയായി. ദേഹമില്ലാത്താൽ ഒരു കാ
ര്യവും സാധ്യമല്ലെന്ന് അങ്ങയ്ക്കറിയാമല്ലോ. മഹാരാജ.

ശരീരത്തെ അടിയന്തര തത്വവാൻ ഭയവുണ്ടാകണം.” സ
 തൃഷ്ണനായ ബ്രഹ്മാവു പുത്രന്റെ ഭയനീയത കണ്ടു സമാ
 ശ്വസിച്ചു:—

“മിത്രാവതണതേജസ്സിൽ
 ചേർന്നുകൊൾകണ്ടുകീർത്തിമൻ,
 അയോനിഭൂവായുഃപാമങ്ങളുമേദപിജപ്ര, നി,
 വമ്പിച്ച ധർമ്മമൊത്തൊന്നായ്
 വീണ്ടുമെൻ കീഴിൽവന്നിട്ടും—”

(വാ-രാ

മിത്രൻ അക്കാലത്തു വരണനോടുകൂടി വാഴുകയായി
 രുന്നു. അന്നൊരുദിവസം ഉച്ചശി തോഴിമാരുമൊന്നിച്ചു
 ചീലയാടി വരണമന്ദിരത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. അവരുടെ
 അസാമാന്യമായ ലാവണ്യത്താൽ വരണൻ സമാകൃഷ്ടനാ
 യി. തന്റെ ആഗ്രഹത്തെ വരണനവളോടു പറഞ്ഞ
 പ്പോൾ, “എന്നെ ആദ്യമേതന്നെ മിത്രൻ വരിച്ചിരിക്കുന്നു
 വല്ലോ” എന്ന് ഉച്ചശി മൊഴിഞ്ഞു.

വരണൻ—“ആകട്ടെ അതിന് വിരോധമില്ല. എ
 ന്നാൽ എനിക്കെന്റെ ആവേശത്തെ തടയാൻ തരമില്ല.
 അതിനാൽ ഞാൻ ഈ വിശിഷ്ടമായ പൊൻകുടത്തിൽ എ
 ന്റെ തേജസ്സിനെ നിക്ഷേപിച്ച് രാഗനിവൃത്തി വരുത്തി
 കൊള്ളട്ടേ.”

ഉച്ചശി—“ശരി! ഞാനതു സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു. മി
 ത്രൻ എന്റെ ശരീരത്തെ മാത്രമേവരിച്ചിട്ടുള്ളൂ. എന്റെ
 മനവും അനുരാഗവും ഞാനങ്ങയിൽ സമർപ്പിച്ചിരിക്ക
 യാണ്.”

വരുണൻ സ്വരേതസ്സിനെ പൊൻകുടത്തിലുപ്പിച്ചു അവിടം വിട്ടുപോയി. ഉർവ്വശി നേരേ മിത്രന്റെ സമീപത്തിൽ ചെന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഉദ്ദിഷ്ടസമയത്തു അവളെ കാണാതെ ക്രോധിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഉർവ്വശിയെക്കണ്ടയുടൻ മിത്രൻ പറഞ്ഞു:—“ഞാൻ നിന്നെ മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ വരിച്ചിരിക്കുകയാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതി മറന്നു നീ അന്യനെ വരിച്ചതുകൊണ്ട് നീ ഒരു ഭർച്ചയായാണ്. അതിന്റെ ഫലമായി നീ കുറേക്കാലം മനുഷ്യലോകത്തിൽ ചെന്നു പാടേൻ മതിയാവൂ. സോമവാംശരാജാവായ പുത്രരവസ്സിന്റെ ഭാര്യയായി നീ വളരെനാൾ താമസിക്കും.

മിത്രന്റെ ശാപം ഉർവ്വശിക്കുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു. അവൾ പുത്രരവസ്സിന്റെ പത്നിയായി ഏറെക്കാലം പാർത്തു. ഉർവ്വശിയുടെ പുത്രനാണ് അയ്യസ്സ്. സുപ്രസിദ്ധനായ നരേന്ദ്രമഹാരാജാവാണ് അയ്യസ്സിന്റെ പുത്രൻ. പുത്രവധം നിമിത്തം ഇന്ദ്രൻ അവളെ തിരിഞ്ഞകാലം മുഴുവൻ സ്വർഗ്ഗത്തെ ഭരിച്ചതു് ആ നരേന്ദ്രനാണല്ലോ.

ലക്ഷ്മണൻ—“വസിഷ്ഠനും നിമിയും ശരീരികളായിത്തീർന്നു കഥ കേൾപ്പാൻ ഞാനാശിക്കുന്നു.”

ശ്രീരാമൻ—“മിത്രനും വരുണനും തേജസ്സുകളെ നിക്ഷേപിച്ചു കുടം ഒന്നായിരുന്നു. അതിൽ നിന്ന് രണ്ടു ബ്രാഹ്മണരുണ്ടായി. അവരിൽ പൂർവ്വജനത്രേ അഗസ്ത്യൻ പ്രമുഖൻ. പിന്നെ കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞശേഷം ഇക്ഷ്വാകുക്കളുടെ ദൈവതവും വിശിഷ്ടനായ വസിഷ്ഠമഹർഷി പിറന്നു. ഇതാണ് വസിഷ്ഠാൽപത്തിചരിതം. ഇനി നിമിയുടെ കഥ പറയാം. മഹാരാജാവിനെ ദേഹശൂന്യനാ

യിക്കണ്ട അത്രിമുന്ധായ മഹാഷിമാർ, അവന്റെ ശരീരത്തെ ഗന്ധമാല്യാദികളുണിയിച്ച് സൂക്ഷിച്ചു. പിന്നീട് യാഗം ഒരുവിധം സമാപിപ്പിച്ച് ദേവപ്രീതിവരുത്തി. തൽഫലമായി ദേവന്മാർ,

“ചരം വാങ്ങുക രാജാജ്യ! നിൻചേതസ്സെങ്ങുവെക്കുന്നു?” എന്ന് നിമിചേതസ്സിനോട് ചോദിച്ചു. “സർവ്വജീവികളുടെയും അംഗങ്ങളിൽ മുഖ്യമായ നേത്രത്തിൽ എനിക്ക് വാഴ്ചമാറാകണം” എന്നാണു നിമി അപ്പോൾ അപേക്ഷിച്ചത്. ഉടൻതന്നെ,

“സർവ്വഭൂതാക്ഷികളിൽ നീ വായുവായ് സഞ്ചരിച്ചിടം നിന്നാലിമച്ചുമിഴിയും കണ്ണിനുണ്ടാം മരവിപതേ! കൂടക്കൂടെ ശ്രമംരീപ്പാൻ വായുവായ് സഞ്ചരിക്കുമേ.”

(വാ-രാ)

അനന്തരം വിശിഷ്ടരായ മഹാഷിമാർ നിമി രാജാവിന്റെ ശരീരത്തെ അരിണിയിൽവെച്ച് മന്ത്രോദാരമപൂരസ്സരം മലിച്ച്, അപ്പോഴതിൽനിന്ന് മിഥിയെന്നു സുപ്രസിദ്ധനായ ഒരു രാജാവുണ്ടായി. ആദ്യത്തെ ജനകനും വൈഭവനും അദ്ദേഹംതന്നെയാകുന്നു. ആ മിഥിരാജാവിന്റെ വംശ്യനായതുകൊണ്ട് നമ്മുടെ ശാപശൂരനെ മൈഥിലനെന്നു പറയുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ—“നിമിയും വസിഷ്ഠനും ദേഹശൂന്യരായി ഭവിച്ച ഈ ഇതിഹാസം ആശ്ചര്യകരമായിരിക്കുന്നു. എനിക്കിതിൽ ഒരു സംശയംകൂടിയുണ്ട്. ക്ഷത്രിയനും, വിശിഷ്ട യാഗദീക്ഷിതനും ആയ നിമിമഹാരാജാവ് വിശിഷ്ടനായ വസിഷ്ഠമഹാഷിയെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളമെ

ജിലും അല്പമൊരു ക്ഷമ കൈക്കൊള്ളാതിരുന്നത് ശരിയാണോ?”

ശ്രീരാമൻ—“നീ പറഞ്ഞത് വാസ്തവംതന്നെ. ക്ഷമാഗുണം പുരുഷരിൽ നിരന്തരമായി കാണുമാറില്ല. എന്നാൽ ഏതു വലിയ ക്രോധത്തെയും സാത്വികഗുണംകൊണ്ട് ജയിക്കാമെന്നതിലേയ്ക്ക് ഞാനൊരു ദൃഷ്ടാന്തം പറയാം. മുൻപറഞ്ഞ നരേഷമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനായി യയാതിയെന്നൊരു രാജാവുണ്ടായിരുന്നു. വൃഷപർവ്വരാജാവിന്റെ പുത്രിയായ ശർമ്മിഷ്ടയും, ശുക്രമഹർഷിയുടെ സന്താനമായ ഭേവയാനിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യമാരായിരുന്നു. യയാതിക്കു ധീരപ്രിയം, ശർമ്മിഷ്ടയിലാണുണ്ടായത്. ശർമ്മിഷ്ടയുടെ പുത്രൻ പൂതവും ഭേവയാനിയുടെ പുത്രൻ യദുവും ആയിരുന്നു. മഹാരാജാവിന് പൂതവിനെ പ്പറ്റിയാണധീകം വാത്സല്യമുണ്ടായതെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അച്ഛന്റെ പക്ഷപാതത്തെക്കണ്ട് ഈർഷ്യാക്ഷലനായ യദു ഒരുദിവസം തന്റെ മാതാവിനോടു്, “അമ്മേ, ഭഗവംശനാഥന്റെ പുത്രിയായ ഭവതി അസഹ്യമായ ഈ ദുഃഖവും അപമാനവും എങ്ങനെയാണു് സഹിക്കുക? നമുക്കൊരുമിച്ചു് തീയിൽ ചാടി ഭേദഹത്യാഗം ചെയ്യാം. അസുരപുത്രിയൊതു് രാജാവു് സുഖമായിരുന്നുകൊള്ളട്ടെ. അല്ലോ, ഇനി ഇതെല്ലാംകണ്ട് അമ്മയ്ക്കു് സഹിക്കാൻമാത്രം ശക്തിയുണ്ടെങ്കിൽ എനിക്കു വിരോധമില്ല. അനുവാദം തന്നാൽ മതി; ഞാനിതു കണ്ടിരിപ്പാനാളല്ല. എനിക്ക് മരിച്ചേ മതിയാവൂ” എന്നു പറഞ്ഞു.

സ്വപുത്രന്റെ അസഹ്യമായ ദൈന്യംകണ്ട് പരവശയായ ഭേവയാനി ഉടൻതന്നെ തന്റെ പിതാവിനെ സ്മരി

ച്ചു. അധികം താമസിയാതെ ശുക്രമഹർഷി അവിടെ പ്രത്യക്ഷനായി മകളുടെ വിവശതകണ്ട് കാരണംചോദിച്ചു. കോപിഷ്ടയായ ദേവയാനി പറഞ്ഞു:—

ഞാനുഗ്രമാം വിഷംതിന്ന, മല്ലേങ്കിൽമുനിസ്തമ!
തീയ്യിലോ നിററിലോചാടും വയ്യാജീവിച്ചിരിക്കുവാൻ.
അവജ്ഞയാലെനിക്കുള്ള ദുഃഖത്തെയറിവില നീ
ബ്രഹ്മൻ, വൃക്ഷാവമാനത്താൽ വേദിപ്പു വൃക്ഷജീവികൾ
അവജ്ഞമൂലം രാജർഷിയഴലേല്പിച്ചുഭാർഗ്ഗവ!

(വാ.രാ)

ദേവയാനിയുടെ ചൊടിച്ചുള്ള മൊഴികേട്ട് അഷ്ടനായ ഭാർഗ്ഗവൻ യയാതിയോടു് ഹൃദിധം പറഞ്ഞു:— “എന്താ മൂഢാ, നീ ദുഷ്ടതകൊണ്ട് എന്നെ അവമാനിക്കുകയല്ലേ ചെയ്തത്? അതുകൊണ്ട് നീ ജരപിടിച്ചു ദുർബ്ബലനായി തീർട്ടെ.” മോഹമായി ഇങ്ങനെ ശപിച്ചുകൊണ്ട്, മകളെ സമാധാനിപ്പിച്ചു ശുക്രൻ സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു യാത്രതിരിച്ചു. സമ്മതപ്രകാരം മക്കളിലൊരാൾ ആ ജരയെ വാങ്ങുന്നപക്ഷം രാജാവിന്റെ ഭേദത്തിൽനിന്ന് ബാധ വിട്ടൊഴിയുന്നതാണെന്നൊരു ശാപമോക്ഷവും ശുക്രൻ കൊടുക്കാതിരുന്നില്ല. യയാതി ആ പ്രമയിത്തന്നെ യദുവിനോടു്, തന്റെ ജര വാങ്ങുവാൻ അപേക്ഷിച്ചു. “അങ്ങയ്ക്ക് അധികമിഷ്ടം പുരുവിനെപ്പറ്റിയാണല്ലോ. എന്താ അവനോടു പറയാത്തത്? ഞാനൊന്നിനും കൊള്ളരുത്താത്തവനും ആർക്കും വേണ്ടാത്തവനുമല്ല” എന്നാണ് യദു അപ്പോൾ പറഞ്ഞ മറുപടി. അനന്തരം യയാതി പുരുവിനോടു് അപേക്ഷിച്ചു. പിതാവിന്റെ ആഗ്രഹത്തെ യാതൊരുതടസ്സവും പറയാതെപുരുനി

റവേററി. യുവാവായ പൂരു പിതാവിന്റെ ജരാനരകഭേദം വാങ്ങി. പിന്നീട് വളരെക്കാലത്തിനുശേഷം ഭോഗസംതുപ്തനായ യയാതി പുത്രന്റെ അടുക്കൽനിന്നു ന്യാസമേറുവാങ്ങി അവനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുകയും, യദുവിനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കുകയും ചെയ്തു. ധർമ്മിയുനായ യയാതിമഹാരാജാവു് വളരുന്നാൾതപസ്സുചെയ്തു പരമപദമണഞ്ഞു. യയാതി ക്ഷാത്രധർമ്മംകൊണ്ടു് ബ്രാഹ്മണശാപത്തെ സഹിച്ചു. നിമിശാകട്ടേ അതിനു ശക്തനായില്ല. ലക്ഷ്മണാ, ഇനിയൊട്ടും താമസിക്കാതെ നീ പോയി സങ്കടക്കാരെക്കണ്ടു് അവരെ സംതുപ്തരാക്കുവാൻ ജാഗ്രതയായിരിക്കുക. നൃഗനെപ്പോലെ ആപത്തിൽ ചാടാതെ നോക്കേണ്ടതു് നമ്മുടെ കടമയാണു്.

ലക്ഷ്മണൻ ആജ്ഞാവിധേയനായി സ്വകൃത്യാവധാനിയായി അവിടംവിട്ടു പോവുകയുംചെയ്തു.

അദ്ധ്യായം ൨.

മധുവനവിജയം.

അടുത്തദിവസം രാവിലെ നിത്യകർമ്മങ്ങളെല്ലാം നടത്തിയശേഷം പ്രജാക്ഷേമാനേപചിന്തൽപരനായ രാമഭദ്രൻ മന്ത്രസഭസ്സിൽ ചെന്നിരുന്നു. തൽക്ഷണംതന്നെ സുമന്ത്രൻ അവിടെവന്നു്, “മഹാരാജാവേ, മധുവനൻ തുടങ്ങിയ സുപ്രസിദ്ധരായ ചില മഹർഷിമാർ പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി ഇതാ ഗോപുരത്തിൽവന്നു് മുഖംകാണിക്കുവാൻ സമ

യംചേദിക്കുന്നു” എന്നു് ആചാരപൂർവ്വം പറഞ്ഞു. ഏതും താമസിയാതെ അവരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി ശ്രീരാമൻ അനുജന്മാനൽക്കി. ചില നിമിഷങ്ങൾക്കകം പത്തുരൂറിലധികം മഹർഷിമാർ ആ മന്ത്രസഭസ്സിൽ പ്രവേശിച്ചു രായി. പരിപാവനങ്ങളായ അനേകം തീർത്ഥാടകങ്ങൾ നിറച്ചുള്ള കുടങ്ങളും, സ്വാഭാപൂർവ്വമായ അസംഖ്യം കായ്കളും അവർ രാമനു് തിരുമുൽക്കാഴ്ചയ്ക്കി. സന്തുഷ്ടനായ രാമചന്ദ്രൻ അതെല്ലാം ഏറ്റുവാങ്ങി വിനയപൂർവ്വം എല്ലാവരെയും വന്ദിച്ചു യഥാഭയാഗ്രം അസനസ്ഥരാക്കിയ ശേഷം അഞ്ജലിബന്ധിച്ചിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“മഹാത്മാരായ നിങ്ങളുടെ എഴുന്നള്ളത്തിന്റെ കാരണം അറിവാൻ അടിയനാശിക്കുന്നു. അടിമനും രാജ്യവും ഭവാനുക്തം എന്നും അധീനമാണ്.”

ശ്രീരാമന്റെ ഉത്തരവ് നില്ക്കുകയുണ്ടെന്ന സന്തുഷ്ടരായ മഹർഷിമാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ കുറേക്കൂടി പ്രീതരായി ചമഞ്ഞു. തങ്ങളുടെ സർവ്വകാര്യങ്ങളും നിറവേറുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധത രാമചന്ദ്രനു് ഉണ്ടെന്ന് അവർ തീരുമാനിച്ചു. അവരോടും രാമനെ അനുഗ്രഹിച്ചു് പുകഴ്ത്തി. അനന്തരം ച്യവനമഹർഷി പറഞ്ഞു:—“മഹാരാജാവേ, ഞങ്ങളെല്ലാവരും വലിയൊരു ഭയത്തിൽ പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. അതിനുള്ള കാരണവും പറയാം. പണ്ട് കൃത്യംഗത്തിൽ ഭോല’ എന്നൊരു സ്ത്രീക്ക് മൂത്തപുത്രനായി മധുചന്ദ്രാസുരൻ പിറന്നു. ബ്രാഹ്മണപ്രിയനും, ശരണ്യനും, സ്ഥിരപ്രജ്ഞനുമായ ആ മധു ദേവന്മാരിൽ പ്രത്യേകം കൂറുള്ളവനും ധർമ്മിഷ്ഠനുമായിരുന്നു. പരമേശ്വരപ്രീതിക്കുവേണ്ടി മധു

വളരെക്കാലം കൊട്ടം തപസ്സ് ചെയ്യുകയുണ്ടായി. പ്രസന്നനായ ശിവൻ അവൻ അനേകം ദിവ്യാനുഗ്രഹങ്ങളും ശുഭായുധവും കൊടുത്തതിനുശേഷം ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു:—“എന്റെ പ്രീതിക്കായി നീ ഇത്ര വലിയ ധർമ്മം ചെയ്തല്ലോ. അതുകൊണ്ടു എനിക്കുള്ള സന്തോഷം നിസ്സീമമാകുന്നു. ഞാൻ നിനക്കു ഈ ശുഭായുധം തരുമ്പോൾ അതിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ്. ദേവന്മാരിലും ബ്രാഹ്മണരിലും നീ നന്ദിച്ചുണ്ടിരിക്കുന്നിടത്തോളം കാലം ഈ ആയുധം സർവ്വശത്രുസംഹാരകമായി നിന്റെ കയ്യിലിരിക്കും ആ കാലത്തു നിന്നോടെതിരിട്ടു സകലപേരെയും ഈ ശ്രേഷ്ഠായുധം നീറ്റി ഭസ്മമാക്കിക്കളയും.”

വരലാഭത്താൽ സതൃഷ്ണനായ മധു,
“ഭഗവാനേ, മികച്ചൊരിശ്ശുഭമെന്റെകുലത്തിനും,
നില്ക്കേണമെന്നുമേ ദേവ, നാഥനല്ലോ സുരകുന്ദി”

എന്നുകൂടി പ്രാർത്ഥിച്ചു. ശിവൻ അതു മുഴുവൻ സമ്മതിച്ചില്ല. എങ്കിലും തന്റെ ഭക്തനെ ഭഗാശനാക്കുക ഭംഗിയല്ലാത്തതിനാൽ,

“നിന്റെ പുത്രനൊരുത്തനീ-
ശുഭം സ്വാധീനമായുതും
എല്ലാർക്കും നിന്മകനീ ശുഭം
കയ്യിലുണ്ടായിരിക്കുമോ
അല്ലാതെതൊരു ജീവികും
ശുഭഹസ്തനവല്യനാം”

(വാ-രാ)

എന്നരുളിച്ചെയ്ത് മറഞ്ഞു. മധുവാകട്ടെ പുതിയൊരു പുരം പണിചെയ്യിച്ച് വിശ്വാസ്യവിന്റെ മകളായ കുമാരി

നസിയെ വിവാഹംചെയ്ത് സുഖമായി പാർത്തു. ഏറി യകാലം ചെന്നതിൽപിന്നെ അവർ പ്രസവിച്ച് ഒരുണ്ണി യുണ്ടായി. ലവണനെന്നാണവന്റെ നാമധേയം. അവൻ ബാല്യംമുതൽതന്നെ ദുർബ്ബലിയും പാപാസക്തനുമായിത്തീർന്നു. തന്റെ സീമന്തപുത്രൻ ഈവിധം ദുർവൃത്തനായതുകണ്ട് കോപതാപങ്ങളാൽ പരീതനായ മധു കിംകർത്തവ്യതാമൂഢനായി കുറേക്കാലം ഒന്നും പറയാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. അനന്തരം മധു പെട്ടെന്നൊരുദിവസം വരുണാലയത്തിലേയ്ക്ക് പോയ്ക്കൂളുത്തു. അവിടെചെന്ന് ശിവന്റെ വരത്തേ വിവരിച്ചുകൊണ്ട് ശുഭം ലവണന കൊടുത്തയച്ചു. പക്ഷേ ദുഷ്ടനായ ലവണൻ ശക്തികൂടി സ്വാധീനമായപ്പോൾ ദൈവോപദേശത്തിൽ അവൻ പതിന്മടങ്ങ് ഉത്സാഹിയായി അവനിതാ ഇപ്പോൾ മൂലോകത്തേയും തപിപ്പിക്കുകയാണ്. അവന്റെ ദുർവൃത്തികളധികവും സാധുക്കളായ മഹർഷിമാരിലാണ് കാണപ്പെടുന്നത്. ഞങ്ങളുടെ ഭയകാരണം ഇപ്പോൾ വെളി വായല്ലോ. ഞങ്ങൾ വളരെ നാളുകൊണ്ടുണ്ട് ഒരു രക്ഷിതാവിനെ തിരഞ്ഞു നടക്കുകയാണ്. പല മഹാരാജാക്കന്മാരോടും ഞങ്ങൾചെന്ന് അഭയം യാചിച്ചു. പക്ഷേ, ഞങ്ങളുടെ ഭീതിക്കു യാതൊരു നിവൃത്തിയുമുണ്ടായില്ല. അങ്ങനെ 'നാലുദിക്കുമുട്ടി'യിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഭവൽകൃതമായ രാവണവധം ഞങ്ങൾ അമൃതവർഷംപോലെ കേട്ടത്. അങ്ങ് ലവണപീഡിതരായ ഞങ്ങളെ കാത്താൽ കൊള്ളാം”

ശ്രീരാമൻ—“അവന്റെ ആഹാരം, ആചാരം, പാപ്പിടം ഇവയെല്ലാം ഒന്ന് വിശദമായി അറിവിക്കാനുപേക്ഷയുണ്ട്.”

ചുവന്നൻ — “ലവണന്റെ പ്രധാനപ്പെട്ട ആഹാരം ജന്തുക്കളാണ്. അത് ഏതു ജീവിതന്നെ ആയാലും വിരോധമാണമില്ല. എന്നാൽ, തപസ്വികളായാൽ അവൻ കുറേയധികം സംതൃപ്തിയാണത്രേ. അവന്റെ ആചാരമെല്ലാം മഹാരാജാക്കന്മാർക്കുതന്നെ. മധുവനത്തിലാണ് പാർപ്പ്. പ്രളയകാലത്തിൽ വാപിളൻ നിലക്കുന്ന കാലത്തോളമെല്ലാം അവൻ അന്ന, സിന്ധവം, പുലി, മനുഷ്യൻ തുടങ്ങിയ സർവ്വ ജീവികളേയും നിഷ്പ്രയാസം വദനഗർഭത്തിലാക്കുന്നു.

ശ്രീരാമൻ: — ആകട്ടെ വേണ്ടില്ല. ലവണനെ ഞാനടൻകൊല്ലിച്ച് നിങ്ങളുടെ ഭയം അകറ്റിക്കൊള്ളാം.

അവനും ശ്രീരാമൻ അനുജന്മാരിലോരോരുത്തരുടേയും മുഖത്തു പ്രത്യേകം നോക്കിക്കൊണ്ട് ചോദിച്ചു: — “ലവണനെ കൊല്ലുവാൻ ആരാണ് പുറപ്പെടുക. ഭരതനോ ശത്രുഘ്നനോ?”

ഭരതൻ ക്ഷണത്തിലെഴുന്നേറ്റുനിന്ന് ലവണനെ കൊല്ലുവാനുള്ള അവകാശം തന്നിങ്ങു തരണമെന്നുപേക്ഷിച്ചു. ഉടൻ തന്നെ ശത്രുഘ്നനേഴുന്നേറ്റുനിന്ന് പറഞ്ഞു: — “ജ്യേഷ്ഠ, ലവണവധത്തിന് എന്നെ ആണ് അയയ്ക്കേണ്ടത്. അതിനു സ്വായമുണ്ട്. അങ്ങ് ഇവിടെ ഇല്ലാതിരുന്നകാലമത്രയും വിവിധകൃഷ്ണശരങ്ങളുപയോഗിച്ച് അയോധ്യയെ ഭരിച്ചുപോന്നത് ചെറിയ ജ്യേഷ്ഠനാണല്ലോ. ജടപിരിച്ച് കായം കനിയും തിന്ന് ഇദ്ദേഹമന്ന് വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടിയിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഇനി ആ ജ്യേഷ്ഠനെ ശ്രമപ്പെടുത്തേണ്ടത്.”

ശത്രുക്കളുടെ യുക്തിപൂർവ്വവും ഉന്മേഷജനകവുമായ
വാക്കുകേട്ട ശ്രീരാമൻ അതുപോലെതന്നെ സമ്മതിച്ചു.
അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“രാജാവായ് നിന്നെ വാഴിപ്പൻ
മധുവിൻ നൽപ്പരത്തിൽ ഞാൻ
ഇങ്ങിരുത്തു ഭരതനെ-
യോക്കുന്നെങ്കിൽ മാമാഭജ!
ശൂരൻ വിദ്യപഠിച്ചാൻ നീ
പോരുമേ നാടുവാഴിവാൻ.
ശത്രുവെക്കൊന്നതാൻ വീണ്ടും
രാജാവില്ലാതിരിക്കവേ,
അങ്ങു ഭൂപനെ ചെയ്തൊണ്ണി-
ലവൻ നരകമാണ്ടുപോം.
അതിനാൽപ്പാടി മധുജ-
ലവണക്കൊല ചെയ്തു നീ
രാജ്യം വാഴുക ധർമ്മം പോൽ.”

(വാ-രാ)

ശ്രീരാമന്റെ നിശ്ചിതമായ മൊഴികേട്ട് ശത്രുക്കൾ
ലജ്ജാവശനായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹം തലതാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടുപറ
യുകയാണ്: — “ജ്യേഷ്ഠൻ പറഞ്ഞത് ന്യായമെന്നു; എ
ന്നാൽ ഞാനതിൽ വലിയൊരു അധർമ്മംകൂടി കാണുന്നുണ്ട്.
ജ്യേഷ്ഠന്മാരിരിക്കുമ്പോൾ അനുജനെ അഭിഷേകം ചെ
യ്ക്കുകയോ? അവിടുത്തെ കല്പന ചെയ്തപററു. അത് ലംഘി
ക്കാവുന്നതല്ലതന്നെ. ചെറിയ ജ്യേഷ്ഠൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ
ഞാനിടയിൽ ചാടി, “ഞാൻ ലവണനെക്കൊല്ലാ” മെന്ന്
വീരവാദം ചെയ്തതിന്റെ ഫലമാണ് ഈ ധർമ്മസങ്കടം.

ഏതായാലും ഒരുതവണ കുഴിയിൽ ചാടി. ഇനിയും അതേവിധം മറ്റൊരാളുകളിൽ പതിക്കാതെ നോക്കേണ്ടതു്. എന്റെ കടമയാണല്ലോ. ഞാനവിടുത്തേ നിയോഗത്തേ ശിരസാ വഹിക്കുന്നു. എന്റെ പ്രവൃത്തിയിൽ അധർമ്മത്തിന്റെ വല്ല കണികയുമുണ്ടെങ്കിൽ അതെല്ലാം തീർത്തു് അവിടുന്ന് രക്ഷിക്കണം.”

ശത്രുഘ്നന്റെ ഓരോ വാക്യവും രാമനെ ഹർഷപൂർവ്വകീർത്തനാക്കി. ഉടൻ ശത്രുഘ്നന്റെ അഭിഷേകത്തിനു് വേണ്ടതെല്ലാം സംഭരിക്കുവാനും, വേദിയരേയും ഋതപിക്കുകയേയും, മറ്റും വരുത്തുവാനുമായി രാമചന്ദ്രൻ ഭരതലക്ഷ്മണന്മാരെ നിയോഗിച്ചു. അന്നേദിവസത്തിലുള്ള ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽതന്നെ വലിയ ആഡംബരങ്ങളോടുകൂടി ശത്രുഘ്നനെ അഭിഷേകം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. അഭിഷേകത്തായ അ മഹാരാമനെ കണ്ടപ്പോൾതന്നെ ലവണപീഡിതരായ മഹർഷിമാർ “ലേവണൻ ചത്തു” എന്നുകരുതി.

അനന്തരം ശ്രീരാമൻ ശത്രുഘ്നനായി പരപുരഞ്ജയങ്ങളായ അനേകം ദിവ്യാസൂത്രങ്ങൾ സമ്മാനിച്ചു. “ലേവണൻ പുരത്തിനകത്തു കടക്കുന്നതിനു മുമ്പേ അവനെ നിഗ്രഹിക്കണം. അവൻ ശുഭപൂജ ചെയ്തുപോയാൽ ഉടൻ ഒരു രക്ഷസ്സു വന്ന് ശുഭമേന്തി ശത്രുക്കളെ നിഗ്രഹിക്കും. നീ അരിനിടം വരുന്നതിനു മുമ്പേ പുരത്തിനു പുറമേവെച്ചുതന്നെ അവനെ കാലന്ദ്രക്കയയ്ക്കണം. മറ്റു വിധത്തിലായാൽ അവനെ ഒരിക്കലും വധിക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ല. അന്ന, കുതിര, കാലാൾ, ആട്ടക്കാർ, കൂത്തുകാർ, ലക്ഷ്മണരും

സ്വപ്നം എന്നിവയെല്ലാം നിനക്കു വേണ്ടിത്തോളം ഇവിടെനിന്ന് കൊണ്ടുപോയ്ക്കാം. എന്നല്ല,

“ചിര, ഹഷിച്ചു തോഷിച്ചുകീറുന്നിൽക്കും പടിസേനയെ ഭരിച്ചു നല്ലവാക്കോതി രഞ്ജിപ്പിച്ചു നരോത്തമ!

അർത്ഥങ്ങൾ നിലക്കു കില്ലങ്ങു ഭാഗ്യാഖണ്ഡജനങ്ങളും

സൽപ്രീതിപൂണ്ട ഭൃത്യന്മാർ നില്പില്ലെന്നാകിൽ രാമവ!!

(വാ.രാ)

അതുകൊണ്ട് ഇത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ യാതൊരാളുടെയും നീ കാണിക്കരുത്. എന്നാൽ, നീ സൈന്യങ്ങളെ സന്തോഷപ്പെടുത്തി അയച്ചശേഷം ഏകനായി മാത്രമേ മധുവനത്തിൽ ചെല്ലാൻ പാടുള്ളൂ. നീ യുദ്ധത്തിനായി ചെല്ലുകയാണെന്ന് ലവണൻ സംശയംപോലും തോന്നരുത്. എന്നാൽ നീ സംശയാധീനനാകരുത്. അവനോടു യുദ്ധരീതി അനുസരിച്ച് എതിരിടുന്നപക്ഷം വിജയം നിനക്കെന്നല്ല ഒരുവനും സുസാധമല്ല. ഭൃത്യന്മാരത്രുചിനെ നയത്തിൽ വധിക്കരുത് തരമുള്ളൂ. സൈന്യങ്ങളൊക്കെ മഹാപിമാരെന്നിച്ച് മുന്പേ നടക്കട്ടെ.”

ദിവ്യായുധങ്ങളും ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ ഉപദേശങ്ങളും സന്തോഷം സ്വീകരിച്ചശേഷം ശത്രുന്മാർ മാതാക്കളെയും ഭജ്യപുനംകാരെയും വലംവെച്ച് വന്ദിച്ച് അവരുടെ അശീർവാദത്തോടുകൂടി യാത്രതിരിച്ചു.

ശത്രുന്മാർ ഏകനായി യാത്രചെയ്തു വളരെ ദൂരം കടന്ന് വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ പുണ്യാശ്രമത്തിൽ ഒരു സന്ധ്യയോടുകൂടി ചെന്നുചേർന്നു. മഹർഷിയെക്കണ്ട് വന്ദിച്ച്, “ഹൃദകാര്യത്തിനായി യാത്രചെയ്യുന്ന എന്നിങ്ങനെ

നത്തേ രാവിൽ ഇവിടെ പാർക്കുവാൻ അവിടുത്തനനുവാദം തരണം" എന്ന് വിനയപൂർണ്ണരും അപേക്ഷിച്ചു. ദിവ്യനായ ആ മഹർഷിയാകട്ടെ, ശത്രുഘ്നനെ യഥാവിധി സൽക്കരിച്ചു സംതൃപ്തനാക്കി. അനന്തരം ശത്രുഘ്നൻ "ഈ ആശ്രമത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന യാഗ ഭൂമി ഏതാണ്" എന്ന് ചോദിച്ചു.

വാല്മീകി -- അതു പറയാം. നിങ്ങളുടെ പൂർവ്വികനായി സൗഭാസനെന്ന് ഒരു മഹാനുഭാവിയുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനാണ് ധർമ്മകനും വീരനുമായ ചീരസ ഹ'മഹാരാജാവ്. സൗഭാസൻ നന്നേ ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ വലിയൊരു മൃഗയാസക്തനായിരുന്നു. ഒരുദിവസം അദ്ദേഹം നായാട്ടിനായി വനത്തിൽച്ചെന്ന് ചുറ്റും നോക്കിയപ്പോൾ യാതൊരു മൃഗത്തെയും കണ്ടില്ല. അങ്ങനെ മന്ദബുദ്ധിയായി അദ്ദേഹം നടക്കുമ്പോൾ രണ്ടു രാക്ഷസന്മാർ അനേകം മൃഗങ്ങളെ കൊന്നുകൂട്ടി തിന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു. കാട്ടിൽ മൃഗങ്ങളില്ലാതെയാവാൻ ഇക്കാരണം അദ്ദേഹത്തിനപ്പോൾ മനസ്സിലായി. കോപകലുഷനായ രാജാവു ഉടൻ തന്നെ ഒരു അമ്പയച്ച് രാക്ഷസരിൽ ഒരുവനെ നിഗ്രഹിച്ചു. അതുകണ്ട്, നിഷ്കാരണമായി തന്റെ ചങ്ങാതിയെ വധിച്ച രാജാവിന്റെ ചേരിൽ മറ്റൊരു രാക്ഷസൻ വല്ലാത്ത അരിശാകെണ്ടു. അവൻ സൗഭാസനോടു പറഞ്ഞു:-- "യാതൊരു കുറവും ചെയ്യാത്ത പുരുഷന്റെ കൂട്ടുകാരനെ അങ്ങു കൊന്നുവെല്ലോ. ഇതിനൊരു മറുക്കയും ഞാൻ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നത് സുഹൃദ്ധമല്ല." എന്നുപറഞ്ഞു അവൻ ക്ഷണത്തിൽ അവിടംവിട്ടു മറഞ്ഞു പോയി.

പിന്നീട് കുറേക്കാലം കഴിയവേ, സൗദാസൻ രാജ്യഭാരമെല്ലാം വീരസഹകുമാരനെ ഏല്പിച്ചു വസിഷ്ഠമഹർഷിയുടെ മേൽനോട്ടത്തോടുകൂടി അശ്വമേധയാഗം ആരംഭിച്ചു. യാഗാവസാനദിവസം പണ്ടത്തെ ആ രാക്ഷസൻ, വസിഷ്ഠമഹർഷിയുടെ ആകൃതിപൂണ്ടു രാജാവിന്റെ അടുക്കൽച്ചെന്നു, “യാഗമെല്ലാം അവസാനിച്ചുവല്ലോ; എന്നിരിക്കെ മാംസംകൂട്ടി ഭവണം ഭക്ഷിക്കാൻ; ഭവനെയൊന്നും ആലോചിക്കേണ്ട.” എന്നു പറഞ്ഞു. മായാവസിഷ്ഠന്റെ വാക്കു പരമാത്മത്വപര ധരിച്ച രാജാവു ആവിധം പാകംചെയ്യുന്നതിനു ഏല്പാടുംചെയ്തു. ഭക്ഷണസമയമായപ്പോൾ മനുഷ്യമാംസം പ്പിച്ചു ഭക്ഷ്യം വസിഷ്ഠന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു. അതുകണ്ടു ക്രുദ്ധനായ വസിഷ്ഠൻ, “ഈ അഹാരം എന്നിങ്ങ തരാനായൊരുങ്ങിയ നിനക്കുതന്നെ ഇതു ഭക്ഷ്യമായിത്തീരട്ടേ.” എന്നു ശപിച്ചുകൊള്ളത്തു. വാസ്തവമറിയാത്തയാൾ ക്രുദ്ധനായ സൗദാസനും പെട്ടെന്ന് ജലം കയ്യിലേന്തി വസിഷ്ഠനെയും ശപിക്കുവാനായെന്നുണ്ടി. അതുകണ്ടു രാജപത്നി ആ ഉദ്യമത്തിൽനിന്നു അദ്ദേഹത്തെ വിലക്കിനിറുത്തി. കയ്യിലെടുത്ത ആ ജലം പെട്ടെന്ന് രാജാവു കുടഞ്ഞുകൊള്ളത്തപ്പോൾ അതിൽനിന്നു രണ്ടുതുള്ളി വെള്ളം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലിൽ പതിക്കയും ഉടൻകാലുകൾ രണ്ടും കല്പാഷ്ടമായി ഭവകയുംചെയ്തു. ആ സംഭവം മൂതൽ സൗദാസനു കല്പാഷ്ടപാദൻ എന്നപേര് സൂചിപ്പിച്ചുവന്നു. പത്നിയുടെ സാന്ത്വനവാക്യങ്ങളാൽ സൗദാസൻ വസിഷ്ഠനെ വന്ദിച്ചു, തന്റെ അടുക്കൽ മാംസമിഹ്രമായ അന്നം ഭക്ഷിക്കണമെന്നു അവശ്യപ്പെട്ടതും മറ്റും വിവരിച്ചുപറഞ്ഞു. അന്നുതന്നെ ദിവ്യദൃഷ്ടിയുള്ള മഹർഷി സംഭ

വങ്ങളെല്ലാം കണ്ടറിഞ്ഞു പശ്ചാത്താപവിവശനായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“ഞാൻ കോപംകൊണ്ട് കായ്മരിയാതെ ശപിച്ചുപോയി. ഈ പണിപഠിച്ചതു നിന്നോടു പകരം പോക്കാൻ കാത്തിരുന്ന ആ രാക്ഷസനാണ്. എന്റെ വാക്കു വ്യർത്ഥമാകാൻ തരമില്ല. പന്ത്രണ്ടുവർഷക്കാലം നീ രാക്ഷസനായി നടക്കും. അതിനുശേഷം ഈ രൂപത്തെത്തന്നെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യും. അപ്പോൾ നിനക്ക് ഇക്കഴിഞ്ഞ സംഭവങ്ങളെപ്പറ്റിയൊന്നും ഒരു സ്മരണയുമുണ്ടാകുകയുമില്ല.”

കല്യാണപാദന്റെ യജ്ഞവാടത്തെപ്പറ്റിയായിരുന്നു നീ ചോദിച്ചത്. ഇപ്പോൾ അത് വൃക്കമായല്ലോ. ഇനി വിശ്രമിക്കുക.”

ശത്രുഘ്നൻ കഥകേട്ടു-ആശ്ചര്യപരർത്ഥനായി ശയനിയമണഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയമപ്പോൾ അവാച്യമായ ഏതോ ഒരു പരമാനന്ദത്തിന്റെയും പരിശുദ്ധിയുടേയും സങ്കേതമായി. ഇന്നദിക്കിൽ വെച്ചെന്നോ, ഇന്ന സമയത്തെന്നോ, ഇന്നപിധമെന്നോ ഇല്ലാത്ത അവിചാരിത സംഭവങ്ങൾ ലോകത്തിൽ ഒട്ടാ അപൂർവ്വങ്ങളല്ലല്ലോ. സമയം ഏതാണ്ട് അർദ്ധരാത്രിയായി. ശത്രുഘ്നനപ്പോഴും അനന്ദവിനതകളിൽ മുഴുകിക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠകന്തു നടന്ന ചില വൃത്താന്തങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനറിവാണിടയായി. ഒരു താപസിവാല്മീകിയോടു് ഇങ്ങനെ പറയുന്നതായി ശത്രുഘ്നൻകേട്ടു:—“ഭഗവാനേ ശ്രീരാമപതിയായ സീതാദേവി രണ്ടു പുത്രന്മാരെ ഇതാ ഇപ്പോൾ പ്രസവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭൂതബാധകളും മറ്റും ഉണ്ടാവാതിരി-

കുന്നതിനുവേണ്ടി അവിടുന്ന് വന്ന് ഉടൻതന്നെ രക്ഷചെയ്യണം.”

വാല്മീകി—“സന്തോഷമായി. ഇതാ മന്ത്രപരിശുദ്ധമായ ഈ കുശകൊണ്ടു പ്രസവക്രമത്തിൽ ആദ്യത്തെ ശിശുവിനെ തലോടുക. രണ്ടാമത്തെ കുട്ടിയെ ഈ ലവംകൊണ്ടു ഴിയുകയുംവേണം. കുശലവന്മാർ ലോകത്തിൽ സുപ്രസിദ്ധന്മാരായിത്തീരും.”

ഇതെല്ലാംകേട്ട് സന്തുഷ്ടനായ ശത്രുഘ്നൻ “അമ്മേ, ഭാഗ്യം” എന്നുപറഞ്ഞ് പണ്ണശാലയുടെ വാതിൽക്കൽ സീത കാണാത്തവിധം ചെന്നുനിന്ന് കുട്ടികളെക്കണ്ടു കരൾകുളിച്ച് തിരിയെ പോന്നു. അപ്പൊഴേയ്ക്കും നേരം പ്രഭാതമാകയാൽ മഹർഷിനോടു യാത്രപറഞ്ഞ് സ്വകൃത്യനിരതനായി അവിടംവിട്ടു പോവുകയുംചെയ്തു.

ഏഴാംദിവസം രാത്രി സമീപിച്ചപ്പോൾ ശത്രുഘ്നൻ കാളിന്ദീതീരത്തിലുള്ള മുനിപദത്തിലെത്തി. ച്യവനാദികളായ മഹർഷിമാരും മുന്യന്മാരെന്നു അവിടെ വന്നുചേർന്നിരുന്നു. നിത്യകർമ്മങ്ങളും ആഹാരങ്ങളുമെല്ലാം കഴിഞ്ഞ് സ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്ന സമയം ശത്രുഘ്നൻ മഹർഷിമാരോടു ചോദിച്ചു:—“ലവണന്റെ ശക്തിയെപ്പറ്റിയും, ശുലത്തിന്റെ ബലത്തെക്കുറിച്ചും വിചരിച്ചു കേൾപ്പാൻ എന്നിങ്ങ് ആശയുണ്ട്. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധത്തിൽ ഇതിനുമുമ്പവൻ ആരെ യൊക്കെയാണ് വധിച്ചിട്ടുള്ളത്?”

ച്യവനമഹർഷി പറഞ്ഞു:—“അവന്റെ ധീരപ്രവൃത്തികളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞാലൊട്ടുണ്ടില്ല. എങ്കിലും നിങ്ങളു

ടെ പൂർണ്ണമായി ഒരു യുവനാശപമാരാജാവിന്റെ പുത്രനായ മാന്ധാതാവുമായി അവൻ നടത്തിയ ഒരു കർമ്മത്തെപ്പറ്റി പറയാം. മാന്ധാതാവു പരാക്രമംകൊണ്ട് സകലരാജ്യത്തെയും കീഴടക്കിയ ഒരു മഹാനായിരുന്നു. ഭൂമിമുഴുവൻ സ്വാധീനമാക്കിയ ആ രാജാവിനോടു ഭേദഭേദങ്ങളെക്കൂടി ജയിച്ച് ഇരട്ടപ്പട്ടമോ, ഇന്ദ്രാർദ്ധാസനമോ നേടി ഭേദവന്ദ്യനായി വാഴണമെന്നും ആശിച്ചു പ്രയത്നംചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ ദുർദ്ദമ്മാഹമറിഞ്ഞ ഭേദവന്ദൻ സാമരീതിയിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: — “ഭൂമിക്കുതന്നെ ഏകകൃത്യമായി പതിയല്ലാത്ത അങ്ങ് ഭേദഭേദകാധിപത്യത്തെ ആശിക്കുന്നതു ന്യായമല്ല. ഭൂമി മുഴുവൻ അങ്ങ് സ്വാധീനമാക്കുന്നപക്ഷം സ്വർഗ്ഗത്തിലേ ആധിപത്യത്തെ ഞാനങ്ങേയ്ക്കു മനസാ ഒഴിഞ്ഞുതന്നേക്കാം!”

മാന്ധാതാവു — “എന്റെ ആഗ്രഹത്തെ ചൂടാത്തവനായി മുന്നിലൊരാളുമില്ല. ഉണ്ടെങ്കിൽ പറയുക കേൾക്കട്ടെ.”

ഇന്ദ്രൻ — “മധുവനത്തിൽ താമസിക്കുന്ന ലവണാസുരൻ അങ്ങയെ പുല്ലോളം വകവെച്ചിട്ടില്ല.”

മാന്ധാതാവു നാണിച്ചു വശംകെട്ടു് തലതാഴ്ത്തിപ്പോയി. കോപിംഗനായ അദ്ദേഹം ഉടൻതന്നെ അനവധി സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി മധുവനത്തിന്നു സമീപംചെന്ന് യുദ്ധത്തിന്നു് താൻ വന്നിരിക്കുന്നുവെന്ന വിവരം ലവണനെ അറിയിക്കാനായി ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. ദൂതൻ ചെന്ന് ലവണനോടു കാര്യം പറഞ്ഞപ്പോൾത്തന്നെ അരിശംകൊണ്ട് മനംകലങ്ങിയ ലവണൻ അവനെ കൊന്നു തിന്നുകയുണ്ടു്. തിരിച്ചുവരേണ്ട സമയം വളരെക്കഴിഞ്ഞിട്ടും

ദൂതനെ കാണായ്ക്കാൽ മാന്ധാതാവു് സൈന്യസമേതനായി ചെന്നു് മേധാശാസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു് മധുരാനം മുഴുവൻ തകർത്തുടങ്ങി. ഉടൻതന്നെ ലവണൻ ചൊടിച്ച് ശൂലവുമേന്തിക്കൊണ്ടു് പാഞ്ഞെത്തിത്തു. അവന്റെ പിറകേ സൈന്യങ്ങളും പാഞ്ഞെത്തി. ലവണൻ ശൂലം അതിശക്തിയോടുകൂടി എറിഞ്ഞതും രാജാവും സൈന്യങ്ങളും നിശ്ശേഷമായി നിവംപതിച്ചതും ഓർമ്മിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അയ്യധ്യം തിരിയെ അവന്റെ കയ്യിൽത്തന്നെ ചെല്ലുകയുണ്ടായു്. അവന്റെ ശൂലത്തിനുള്ള ശക്തിയും പ്രഭാവവും നിസ്സീമമാണു്. എങ്കിലും അങ്ങു് നാളെ അവനെ നിഗ്രഹിക്കാതിരിക്കയില്ല.”

അടുത്തദിവസം പ്രഭാതത്തിൽത്തന്നെ ലവണാസുരൻ ഇരതേടാനായി പതിവിൻപടി പുരംവിട്ടുപോയി. ആലാക്ഷനോക്കി ശത്രുമാന് നൻ മഹർഷിമാരുടെ ഉപദേശവും അനുഗ്രഹവും വാങ്ങി കാളിന്ദി കടന്നു് മധുരാനത്തിന്റെ പുറത്തുള്ള ഗോപുരവാതിൽക്കൽ, രാമചന്ദ്രൻ കൊടുത്ത അമ്പും വില്ലുമായി മനസ്സറച്ചു നില്പായി. മദ്ധ്യാഹ്നമായപ്പോഴേയ്ക്കും അനവധി ജീവികളുടെ പിണവും ചുമന്നുകൊണ്ടു് ലവണൻ വന്നെത്തി. ഗോപുരത്തിൽ ആയുധപാണിയായി നില്ക്കുന്ന ശത്രുമാന് നനെക്കണ്ടു് കൂലനായ ലവണൻ പറഞ്ഞു: —“നീ ഈ ആയുധംകൊണ്ടു് ഇവിടെ എന്തുചെയ്യാനാണു് ഭാവം? കേൾക്കട്ടെ. നിന്നെപ്പോലെ എത്രയോ പേർ മുമ്പും ഇവിടെവന്നു് നിന്നിട്ടുണ്ടു്. ഒരാളും തിരിയെ പോയിട്ടേയില്ല. നീയും അതുപോലെ ചാകാൻ വന്നിരിക്കുമായിരിക്കാം; അല്ലേ? തനിയെ വന്നു് വായിൽക്കേറിയാൽ ഞാനെന്തുചെയ്യും? എനിക്കു്

വേണ്ടിടത്തോളം ആഹാരം ഞാൻ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. നിന്നെക്കൂടി തിന്നേ കഴിയൂ എന്നില്ല. എന്നാൽ, നീ അതിനുതന്നെ കാപ്പംകെട്ടി വന്നാൽ ഞാനെന്താ ചെയ്യും?”

ശത്രുവ്നന്റെ ശരിമത്രയും കോപം കൊണ്ടിളകി. ഞാൻപൂട്ടിയ വില്ലിൽ അസ്രം തൊട്ടുതുളവണന്റെ ഭനക് നീട്ടിക്കൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—“ഞാൻ ദശരഥമഹാരാജാവിന്റെ കനിച്ചുപുത്രനും രാവണാന്തകനായ രാമചന്ദ്രന്റെ സോദരനാണ്. ശത്രുക്കൾക്കുളനായ ശത്രുവ്നനാണ് ഞാൻ. നിന്നെ വധിക്കാനാണ് ഞാനിപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നത്. ഞാൻ നിന്നെ ചന്ദ്രയുദ്ധത്തിനായി ഇതാ വിളിക്കുന്നു. എന്റെ മുമ്പിൽനിന്ന് ജീവനോടുകൂടി നിനക്കു പോകാൻ പറമെന്ന് വിചാരിക്കരുതേവേണ്ട.”

ലവണൻ—“ഹോ! ബഹുരസം! നീ ഇന്നിവിടെ വന്നത് എന്റെ ഭാഗ്യമെന്നു പറയേണ്ട. രാവണൻ എന്റെ ചിററമ്മയുടെ ആങ്ങളയാണ്. കേവലം ഒരു പെണ്ണിനുവേണ്ടി നിന്റെ ചെട്ടൻ അദ്ദേഹത്തെ കൊന്നില്ലേ? എന്നാൽ, അന്ന് ഞാനത് എങ്ങനെയോ ക്ഷമിച്ചുപോയി. അകട്ടേ, ഇനി ഒട്ടും താമസിക്കയില്ല. ഞാനടൻതന്നെ നിങ്ങളേയും നിങ്ങളുടെ വംശത്തത്തന്നെയും കൊന്നൊടുക്കിയേക്കാം. ആഹ്! ഇത്രയായോ മനുഷ്യരുടെ കുറവ്!! നീ കുറച്ചുനേരം അവിടെനില്ക്കൂ! ഞാൻ പോയി ആയുധം കൊണ്ടുവരട്ടേ.”

ശത്രുവ്നൻ—“നിന്നെ ജീവനുംകൊണ്ടിവിടുന്നതാണ് ഞാൻകൂടി ഞാൻ സമ്മതിക്കയില്ല. നിലവിടെ. മൃ

ലോകത്തെ കഷ്ടപ്പെടുത്തുന്ന നിന്നെ കാലനക്ഷയയ്ക്കാതെ
താമില്ല. നി ഇതിനു മുൻപിൽ ജയിച്ചിട്ടുള്ളവരെല്ലാം
ലെയല്ല ഈ ശത്രുവ് നൻ. അതിത്തുവേണം പെരുമാ
റൻ. ഈ അമ്പ് നിന്റെ മാറുപിള്ളൻ രക്തംകുടിച്ചു തു
പ്പിനേടട്ടേ.”

അസഹ്യമായ കോപം നിമിത്തം ലവണൻ കലികൊ
ണ്ടു് ഒരു പെരുമരം കടയോടെ പിഴുതെടുത്തു് ശത്രുവ് ന
ന്റെ നേക്കു് എറിഞ്ഞു. ശത്രുവ് നനാകട്ടേ ഒരുസ്രംകൊ
ണ്ടു് ഭസ്മമാക്കിക്കളഞ്ഞു. പിന്നീടവൻ പത്തായിരം വൃ
ക്ഷങ്ങളൊന്നായി പിഴുതെറിഞ്ഞു. അവയെല്ലാം കഴിയു
ന്നുവേഗത്തിൽ അരിഞ്ഞുതള്ളി, അനവധി അസ്രങ്ങളൊ
ന്നായി ലവണനെ ലാക്കാക്കി ശത്രുവ് നനയച്ചു. അതൊ
ന്നും അവന്റെ ദേഹത്തെ സ്पर्ശിച്ചതുപോലുമില്ല. എ
ന്നല്ല, അവനൊരുമരംപറിച്ചു് കറക്കി എറിഞ്ഞതു ശത്രു
വ് നന്റെ ശരീരത്തിൽ നല്ലവണ്ണം തട്ടുകയും അദ്ദേഹം
അതോടുകൂടി നിശ്ശേഷനായി നിലംപതിക്കയും ചെയ്തു.
രന്റെ ശത്രു മരിച്ചുവെന്നു തീച്ചയാവുകയാൽ ലവണൻ
ശുദ്ധമെടുക്കുവാനായി പോകാതെ ഭക്ഷ്യങ്ങളെടുത്തുകൊ
ണ്ടു് ഗോപുരംകടന്നു പോകാൻ തുടങ്ങി. അപ്പൊഴേയ്ക്കും
ശത്രുവ് നൻ ഉണന്നെണ്ണിറട്ടു് ദിവ്യായുധമേന്തി നിലായി.
അ ആയുധത്തിൽനിന്നു് അപ്പൊഴുണ്ടായ ദിവ്യപ്രകാശം
കൊണ്ടു ലോകമത്രയും അഗ്നിമയമായിത്തീർന്നു. ക്രോധതാ
പ്രാക്ഷനായ ശത്രുവ് നൻ നിമിഷനേരംകൊണ്ടു് ആ ശര
ത്തെ ആശരവയ്ക്കന്റെ പെരുമാറത്തക്കയ്ക്കു. അവൻ
ജീവൻ വേർപെട്ടു നിലത്തു മറിഞ്ഞുവീണു. തൽക്ഷണം

തന്നെ അവന്റെ പുരത്തിലിരുന്നു ശുദ്ധായുധം ശിവന്റെ സന്നിധിയിലേയ്ക്ക് പാഞ്ഞുപോയി..

ലവണവധാനന്തരം സന്തുഷ്ടരായ മഹർഷിമാരെല്ലാവരും കൂടി ചുറ്റുംനിന്നു ശത്രുമാ്നനെ ആശീർവ്വിക്കുകയും അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉടനെ കാളിന്ദിക്കരയിൽ നിന്നിരുന്ന സൈന്യങ്ങളെല്ലാം ഓടിവന്ന് പെരുപ്പം മുഴക്കി. അന്നുതന്നെ മഹർഷിമാർ മന്ത്രപുതങ്ങളായ പൊൻകുടങ്ങളിലേ രീതിമുഖംകൊണ്ട് ശത്രുമാ്നനെ മധുപുരരാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തു. അനന്തരം ശത്രുമാ്നൻ മധുപുരത്തിന്റെ തലസ്ഥാനനഗരമായി മധുപുരത്തെ നിർമ്മിച്ച് അതിൽ ഏഴുനുള്ളി താമസിച്ചു. ഏതാണ്ട് പന്ത്രണ്ടുവർഷംകാലംകൊണ്ട് ആ രാജ്യം സമ്പ്രസമൃദ്ധവും സുജനപരിപൂർണ്ണവും ആയിത്തീർന്നു. വഴിയമ്പലങ്ങൾ, കളങ്ങൾ, കിന്നറുകൾ, അനാഥമന്ദിരങ്ങൾ എന്നുവേണ്ട ഒരു രാജ്യത്തിനുവേണ്ട സകലവിധ സൽസ്ഥാപനങ്ങളും ശത്രുമാ്നനാൽ രാജ്യത്തിലെങ്ങും നിർമ്മിതങ്ങളായി. പ്രജകൾ സുഖനിമഗ്നരായി.

പന്ത്രണ്ടുവർഷം കഴിഞ്ഞകാലത്ത് ഒരുദിവസം ശത്രുല്ലൻ ഒരു ചെറിയ സൈന്യത്തോടും മന്ത്രിമാരോടുംകൂടി അയോദ്ധ്യയിലേയ്ക്കായി പുറപ്പെട്ടു. ഏഴെട്ടുദിവസംകൊണ്ട് ആ യാത്രാസംഘം വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ അശ്രമത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു. മഹർഷിയെ ശത്രുല്ലൻ മുമ്പായ എല്ലാവരും കാല്ക്കൽവീണു വന്ദിച്ചു. അവരെയെല്ലാവരെയും യഥാവിധി സൽക്കരിച്ച് വാല്മീകി പറഞ്ഞു:— “അവിടുന്ന് ചെയ്ത കർമ്മം സുദൃഷ്ടരമാണെന്നുതന്നെ പറ

യേശുവിയിരിക്കുന്നു. ആ ദൂഷ്യൻ നിമിത്തം അകാലകാലപാശത്തിൽ കുടുങ്ങാനിടയായ സജ്ജനങ്ങളുടേയും മഹാരഥനായ രാജാക്കന്മാരുടേയും സംഖ്യ ചെറുതൊന്നുമല്ല. ഭവാനാകട്ടേ, വെറുമൊരു നേരം പോക്കെന്നവണ്ണം അവനോടെ തിരിട്ട് കാര്യം കലാശിപ്പിച്ചത് അത്യാശ്ചര്യമായി എനിക്കുതോന്നുന്നു. ഭവാന്റെ പ്രതാപസൂര്യൻ ലോകത്തിലെ ഭയതമസ്സിനെ നിശ്ശേഷം ഓടിക്കളഞ്ഞു. അവിടുത്തെ ജ്യേഷ്ഠൻ രാവണനെക്കൊല്ലാൻപെട്ട പാടോത്താൽ അവസാനിക്കുകയല്ല. ബലത്തിൽ അവനില്ലാത്ത താഴെയല്ലാത്ത ലവണനെ കൊൽവാൻ അങ്ങയ്ക്കാകട്ടേ നിഷ്പ്രയാസം സാധിച്ചു. ദേവകൾക്കും ഈ എനിക്കും അങ്ങയോടിപ്പോൾ തോന്നുന്ന സ്പർശമാർങ്ങൾ കറച്ചൊന്നുമല്ല.”

അനന്തരം വാല്മീകിമഹർഷി കരളിൽക്കവിഞ്ഞ സ്പർശത്തോടും ബഹുമാനാതിശയങ്ങളോടും ആ രാജാവിന്റെ നിറുകയിൽ ചുംബിച്ചു അനുഗ്രഹിച്ചു. പിന്നീട് ഭക്ഷണമെല്ലാം കഴിച്ചു അവർ ഒന്നുചേർന്നിരിക്കുമ്പോൾ,
 “ഭംഗിയിൽപാടിട്ടും രാമചരിതം കേട്ടിതുത്തമം
 തന്ത്രീലയത്തൊടുംകൂടി ത്രിസ്ഥാനകരണത്തൊടും,
 കേട്ടിട്ടു കണ്ണുനീർ പൂണ്ടു മയങ്ങിപ്പോയ് നരഷഭൻ.
 തെല്ലുനേരം മയങ്ങിപ്പോയ് പോത്തും നിശ്വാസമിട്ടവൻ,
 കഴിഞ്ഞതൊക്കെയൊപ്പാട്ടിലന്നുള്ള പടികേട്ടുതേ
 രാജാവിൻകൂടെയുള്ളൊരും നല്ലൊരപ്പാട്ടുകേൾക്കയാൽ
 മുഖംതാനുള്ളഴന്നോരായ് ചൊന്നാരാശ്വര്യമെന്നുമേ.”

(വാ-രാ)

ആ ഗാനം സൈന്യങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഒരു വല്ലാത്ത ഇളക്കമുണ്ടാക്കി. അതുകണ്ട് ശത്രുക്കൾ പറഞ്ഞു: — “സൈ

നികന്മാരേ, അശ്രമങ്ങളിൽ കാണുന്നതിനേയും കേൾക്കുന്നതിനേയും പറ്റി യാതൊന്നും ചോദിക്കരുത്. ദിവ്യന്മാരായ മഹർഷിമാരുടെ പുണ്യപദങ്ങളിൽ വിവിധങ്ങളും അതുതാവാവങ്ങളുമായ ഇത്തരം സംഭവങ്ങൾ സാധാരണങ്ങളത്രേ. അപയെപ്പറ്റി മഹർഷിയോട് ചോദിച്ചുറിയുകയെന്നത് ശരിയല്ല.”

സൈനികരെ ഈവിധം സമാധാനിപ്പിച്ചശേഷം ശത്രുക്കൾ കിടക്കാനായി പോയി. വളരെ സമയം കഴിഞ്ഞിട്ടും ചിന്താശതക്ഷുഭിതഹൃദയനായ ശത്രുക്കൾ ലേശംപോലും ഉറക്കംവന്നില്ല. രാമചരിതഗാനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയസിരകളെ ചലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഗീതത്തിലെ അതിവൃക്കമധുരമായ ഓരോ വണ്ണവും സ്വരവും രാഗചാതുരിയും അദ്ദേഹത്തിനപ്പോഴും കേൾക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. പ്രഭാതസമയമായിട്ടും ശത്രുക്കൾ നിന്നിരുന്നായിത്തന്നെ കിടക്കുകയായിരുന്നു. പുലരി പിറന്നതോടുകൂടി അദ്ദേഹമെഴുന്നേറ്റ് സാന്ധ്യവിധികൾ എല്ലാം ചെയ്ത് പുഷ്പപാദനായ വാല്മീകിയുടെ അരികേചെന്നിന്ന് കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു:—“ഭഗവാനേ, എനിക്ക് രാമചന്ദ്രനെ കാണാൻ ധീരത്വമായിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ യാത്രാനുവാദം തരുവാനുപേക്ഷയുണ്ട്.”

അനന്തരം മൂനിയുടെ അനുവാദാനുഗ്രഹങ്ങൾകൊണ്ട് കൃതാർത്ഥനായ ശത്രുക്കൾ അനുയായികളോടുകൂടി യാത്രതിരിച്ചു. ഏതാനും ദിവസങ്ങൾകൊണ്ടദ്ദേഹം അയോദ്ധ്യയിൽ ചെന്നുചെന്ന്. ലവണാസുരനെ നിഗ്രഹിച്ച് ചോകാരിഷ്ടങ്ങളെല്ലാം അകറ്റി വിജിതനായി വന്ന അനു

ജ്ഞാന സമുദാരം മാതാക്കളും നാട്ടുകാരും അതിഭക്തമായി സൽക്കരിച്ചു. ഒടുവിൽ രാമചന്ദ്രനെ വന്ദിച്ചു ശത്രുക്കൾ പറഞ്ഞു:—“ജ്യേഷ്ഠ! അവിടുത്തെ കല്പനയനുസരിച്ചു ലവണനെ കൊല്ലുകയും, എന്നെ മധുപുരത്തിലേ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്യാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയുണ്ടെന്ന് അതു രണ്ടിനും പുറമേ, ജ്യേഷ്ഠനെ വേർപിരിഞ്ഞ് പന്ത്രണ്ടുവർഷം വാഴ്കയെന്ന ആ ദുസ്സഹവേദന ഞാൻ അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്തുവല്ലോ. ഇനിയെങ്കിലും ഈ കൊച്ചുനജനിൽ അവിടുത്തെയ്ക്ക് അഭിവൃദ്ധാവാനുപേക്ഷയുണ്ട്. അവിടുത്തെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞ് പാക്കുകയെന്നത് എനിക്കു സാധ്യമല്ല. ആ വിഷയത്തിൽ അവിടുത്തനിർബ്ബന്ധിക്കുകയുമാകട്ടെ.”

ശ്രീരാമൻ —“ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തിന് വിരുദ്ധമായി സംസാരിക്കുന്നത് ശരിയല്ല. രാജാക്കന്മാർ, ബന്ധുക്കളുമായി വേർപെട്ടു താമസിക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി മാഴ്കുമാറില്ല. ക്ഷാത്രത്തിനുചിതമായി പ്രജകളെ രക്ഷിക്കണം. എന്നെ കാണണമെന്ന് തോന്നുന്ന സമയത്തെല്ലാം ഇവിടെ വരികയും, പിന്നീട് തിരിയെ പോവുകയും ചെയ്യാമല്ലോ. എനിക്കു നീ പ്രാണനിലും പ്രിയതരനാണെന്ന് ധരിക്കേണ്ടതാണ്. എന്നുവെച്ച് രാജ്യരക്ഷാധർമ്മത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാൻ പാടുണ്ടോ? നീ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഏഴുദിവസം മുഴുവൻ ഇവിടെ പാത്ത് എട്ടാംദിവസംപോയാൽ മതി. അന്ന് ഏതും മടി പറയുകയും അതത്.”

ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ വാക്കുകൾ ധർമ്മാനുസൃതങ്ങളാകയാൽ അതിനെ മറുത്തുപറയുവാനൊന്നും ശത്രുക്കൾ തര

മായില്ല. ഒരുവിധം സമ്മതിച്ചശേഷം അവരുടെ അന്നത്തെ കൂടിക്കാഴ്ച അവസാനിപ്പിച്ചു. പിന്നീട് എട്ടാംദിവസം സൈന്യസമേതനായി ഭരതലക്ഷ്മണന്മാരുടെ പിൻതുടച്ചയാൾ കൃതാർത്ഥനായ ശത്രുഘ്നൻ മധുരാപുരിപുക്കു സുഖമായി മേവുകയും ചെയ്തു.

അദ്ധ്യായം ൩.

ധർമ്മദർശനം.

ദിവസങ്ങൾ പലതുകഴിഞ്ഞു. സാധാരണക്കാർക്കു തന്നെ സ്വസ്ഥത ലഭിക്കുന്ന ദിവസം വളരെക്കുറയും. കാലമെന്നത് സമവിഷമഭൂമികളിൽ ഒരേവിധം കാലൂന്നി എങ്ങും നിലുറ്റതെ തപരിതയാനം ചെയ്യുന്ന ഒന്നത്രേ. അതിനിടയിൽ പെട്ടെന്നുവർ അതാത് ദശാവിദശപ്പടങ്ങൾക്കു വശഗതരാകാതെ തരമില്ല. മനുഷ്യസാമാന്യത്തിനുള്ള നില ഇങ്ങനെയിരിക്കെ, ആവിധം അനേകതരത്തിലുള്ള അനുഭവങ്ങളിൽപെട്ട് ആ മനുഷ്യരുടെയെല്ലാം രക്ഷാശിക്ഷാധികൃതനായി നിലുറ്റ ഒരു ചക്രവർത്തിയുടെ അവസ്ഥയെപ്പറ്റി എന്തുപറയേണ്ടു? ലവണാസൂരനിഗ്രഹം ചെയ്തിച്ച്, അവിടുത്തെ അധിപതിയായി സ്വസഭോദരനെ നിയമിച്ച് ഒരുവിധം ഭംഗിയായി രാജ്യക്ഷേമം കാത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു ശ്രീരാമൻ. ഒരുദിവസം അദ്ദേഹം കൊട്ടാരത്തിനകത്തു് സ്വസ്ഥനായിരിക്കുമ്പോൾ താഴെ രാജവീഥിയിൽ നിന്ന് ഒരു ആത്മവിലാപവും, അതിനെത്തുടർന്നു പരിഭവനവാക്കുകളും കേൾക്കുമാറാ

യി:—“അയ്യോ! മകനേ! നീ ഞങ്ങളെ ചതിച്ചല്ലോ. രണ്ടിനേയോ മൂന്നിനേയോ കാണാൻ ദൈവം ഞങ്ങൾക്ക് തന്നിട്ടില്ല. നീ ഒന്നല്ല ഉള്ള ഞങ്ങളുടെ കർമ്മം ചെയ്യാൻ. കഷ്ടം! ആ നീകൂടി ഞങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു പോയല്ലോ. ഹാ! ദൈവമേ! അടിയനെന്നപരായം ചെയ്ത ഈ ദുരിതമനുഭവിക്കാൻ? കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിൽ വല്ലതും ചെയ്തതിന്റെ ഫലമായിരിക്കുമോ? കേവലം പതിന്നാലുവയസ്സ് പ്രായമുള്ള എന്റെ ഏകപുത്രനെ ഈ വിധം അകാലമൃത്യുവിനിരയാക്കിയ അചിട്ടത്തേ ബുദ്ധികാരിന്റും അപരിമേയനെന്നേ. കുഞ്ഞേ, നീ വൃസ നിക്കേണ്ട. അധികം ദിവസത്തിന്ന് മുമ്പേതന്നെ ഞാനും നിന്റെ അമ്മയുടേടി നിന്റെകൂടെ എത്തും. സംശയമില്ല. ദൈവമേ, ഈ പാപം പിടിച്ച ഞാൻ മനമറിഞ്ഞ് ഒരു കള്ളം പറഞ്ഞതായോ, വല്ലതുമൊരു ഹിംസ ചെയ്തതായോ കാക്കുന്നില്ല. ഒരു കണ്ണുരുമ്പിനെക്കൂടി ദ്രോഹിച്ചതായി ഞാനറിഞ്ഞിട്ടില്ല. പിന്നെ എന്തൊരു ദുഷ്കൃത്യത്തിനു വേണ്ടിയാണ് അചിട്ടനും എന്റെ കുഞ്ഞിനെ അപഹരിച്ച് ഈ സാധുക്കളെ വലയ്ക്കുന്നത്?”

“മുൻകണ്ടിട്ടില്ല കേട്ടിട്ടുമില്ലീവണ്ണം ഭയങ്കരം
കാലരാമുന്നമേ മൃത്യു രാമരാജ്യത്തെഴുംവിധം
എന്തോ വലിയദുഷ്കർമ്മം രാമനുണ്ടില്ലസംശയം
നാട്ടിലുള്ള കിടാങ്ങൾക്കു മരണംവന്നതില്ലയോ
മറ്റുനാട്ടിലെഴുംബാലക്കുല്ലോഹാ മൃത്യുവാൽഭയം
ജീവിപ്പിക്കുകരാജാവേ, ചത്തൊരിക്കട്ടിയെബ്ഭവോൻ”

പുത്രദുഃഖം നിമിത്തം കേഴുന്ന ഞങ്ങളെ തിരിഞ്ഞൊന്നു നോക്കുകപാലും ചെയ്യുന്നില്ലല്ലോ. അകട്ടേ, നീ

യെങ്കിലും അനുജന്മാരെത്തിവിടെ സുഖമായിരിക്കുക. നിന്റെ നാട്ടിൽ വാണു ഞങ്ങൾക്കു ഇത്രയല്ലേ പറിയുള്ളൂ. സമാധാനിക്കരുതെന്നു. അല്ലാതെതു ചെയ്യാനാണ്? ഇക്ഷപാകം വംശരാജാക്കന്മാരുടെ രാജ്യം ഇതാ അനാഥമായിത്തീർന്നു. നാട്ടുകാർ ആപൽപരിഭ്രതരും അസംരക്ഷിതരാകുന്നത് രാജഭോഷം നിമിത്തമാണെന്നത് നിസ്സംശയംതന്നെ. രാജഭോഷംകൊണ്ടാണ് പ്രജകൾ അകാലമുത്സാഹരായതെന്നത്. നാട്ടുകാർ ദുർവൃത്തരാകുന്നതും മറ്റൊന്നുകൊണ്ടല്ല. ബാലമരണത്തിന് കാരണം രാജാവിന്റെ നിർഭയവും നിന്ദ്യവുമായ പ്രവർത്തനരീതിയാകുന്നു.”

ബ്രാഹ്മണന്റെ വാക്കുകൾ ഇത്രയൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. അവയിലോരോ അക്ഷരവും ക്രൂരനാരാചമുനകൾപോലെ രാമചന്ദ്രന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തറഞ്ഞുകയറി. തൽക്ഷണംതന്നെ അദ്ദേഹം മന്ത്രിമാരോട് എട്ടാളേയും വിളിച്ചുവരുത്തി അവരോട് ബ്രാഹ്മണന്റെ അസഹ്യമായ നിശിതവാണികളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞു. അന്നേരം നാരദൻ പറയുകയാണ്: — “ബ്രാഹ്മണശിശുവിന്റെ മരണത്തിനുള്ള കാരണം ഇന്നതാണ്, ഞാൻ പറയും. അതുകേട്ട് രാജധർമ്മം അനുസരിച്ച് അവിടുന്ന് പ്രവർത്തിക്കുവാനുപേക്ഷ. കൃത്യഗുണത്തിന്റെ ആരംഭംതൊട്ടുതന്നെ ബ്രാഹ്മണർക്കു മാത്രമേ തപോനുഷ്ഠാനത്തിന് വിധിയുള്ളൂ. ആ യുഗം ബ്രഹ്മഭൂതമായി സമുജ്ജ്വലിച്ചിട്ടുത്തൊളംകാലം ഭലാകത്തിൽ മരണമെന്നു ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അന്നുണ്ടായിരുന്നവരെക്കെ ദീർഘദർശികളും വിശിഷ്ടരുമായിരുന്നു. അനന്തരം. ഭൂതായുഗത്തിന്റെ ആരംഭമായി. ശരീരശക്തി അന്നു “സർവ്വപ്രധാനമായിരുന്നു.” ക്ഷത്രിയർക്കു് ഇക്കാലത്തത്രേ തപോനുഷ്ഠാനം

വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. ബ്രഹ്മക്ഷത്രങ്ങൾക്കു് ഈ യുഗത്തിൽ സമപ്രാധാന്യം സിദ്ധമായി.

പിന്നീടു് ദ്വാപരയുഗത്തിന്റെ ആരംഭമായി. അധർമ്മത്തിന്റെ രണ്ടു പാദവും ഭൂസ്തർശം ചെയ്തതു് ഇക്കാലത്താണു്. അധർമ്മവും അസത്യവും ഇക്കാലത്തു് സംവൃദ്ധമായി. ഈ യുഗത്തിൽ വൈശ്വനാർ തപഃചെയ്തു് തുടങ്ങി. ഇന്നിപ്പോൾ ദ്വാപരയുഗകാലമാണു്. ബ്രഹ്മക്ഷത്രവൈശ്വക്കു് ഒരുപോലെ തപസ്സുചെയ്യുന്നതിനു് ഈ യുഗധർമ്മം നോക്കുമ്പോൾ അധികാരമുണ്ടു്. ശുഭനിപ്പോൾ തപസ്സുചെയ്യാൻ അവകാശമില്ല. അതു് അധർമ്മമാകുന്നു. ഭവാന്റെ രാജ്യാതിർത്തിയിലിരുന്നു് ഒരു ശുഭനിപ്പോൾ തപസ്സുചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ബ്രാഹ്മണന്മാരുടെ നിര്യാണത്തിനുള്ള കാരണം ഈ അനിതിയാകുന്നു.”

നാരദന്റെ വാസ്തവമായ മൊഴികളു് സന്തുഷ്ടപിത്തനായ ശ്രീരാമൻ ക്ഷണംതന്നെ ലക്ഷ്യമുണ്ടാക്കു്, “ലക്ഷ്യമുണ്ടാ, നീ ഭവനം ചെന്നു് ആ ബ്രാഹ്മണനെ നല്ലവാക്കു പറഞ്ഞു് ആശ്വസിപ്പിക്കുക. ആ ബാലന്റെ ശരീരത്തിനു് യാതൊരു ദുഷ്ടം വരാത്തവിധം എണ്ണപ്പാത്തിയിൽ സൂക്ഷിക്കാനായി ചട്ടംകെട്ടുകയും ഭവനം. ശരീരത്തിനു് ഒരുതരത്തിലുള്ള ദുഷ്ടവും പറ്റിപ്പോകരുതു്” എന്നുള്ളിമെയ്യു് ഭരഷം തന്റെ സമീപത്തിലെത്തുവാനായി പുഷ്പകവിമാനത്തെ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു. നിമിഷത്തിനകം ദിവ്യമായ ആ വിമാനം അവിടെ വന്നെത്തി. രാമചന്ദ്രൻ മഹർഷിമാരെല്ലാം ചന്ദിച്ചു് അതിൽ കയറി പടിഞ്ഞാറേദിക്കുകൂടി വടക്കോട്ടേയ്ക്കു യാത്രതിരിച്ചു. ഏവിടെയെ

ജിലും വല്ല അധർമ്മവും നടക്കുന്നുണ്ടോ എന്നറിവാൻ അദ്ദേഹം പ്രത്യേകം മനസ്സിരുത്തിയിരുന്നു. പടിഞ്ഞാറേദിക്കിലും റിമാറ്റിചര്യണം വടക്കേദിക്കിലും യാതൊരു അധർമ്മവൃത്തികളും അദ്ദേഹം കണ്ടില്ല. പിന്നീടദ്ദേഹം കിഴക്കേദിക്കിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. അവിടമാകട്ടെ,

“വിശുദ്ധാചാരമോടൊത്തു കണ്ണാടിക്കെതിർവെണ്മയിൽ, കണ്ടാനന്ദ മഹാബാഹു പുഷ്പകസ്ഥൻനരാധിപൻ.”

അനന്തരം രാമചന്ദ്രൻ ദക്ഷിണദിശാമുഖനായി യാനംചെയ്തു. കുറേദൂരം ചെന്നപ്പോൾ ഒരു വലിയ പൊയ്ക്ക അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെട്ടു.

“ആ പൊയ്ക്കയിൽ ഗുരുതപം
തപിച്ഛോരു തപസ്വിയെ
കണ്ടെത്തിരാമൻ ശ്രീമാൻ
തലകീഴ്ന്നുങ്ങി നില്പതായ്
ചെതംതപംചെയ്യുമവ-
ന്നരികിൽ ചെന്നുണഞ്ഞുടൻ.”

(വാ-രാ)

ശ്രീരാമൻ ചോദിച്ചു:—“അങ്ങ് മഹാധന്യൻതന്നെ. അങ്ങയുടെ ജാതിയെന്തെന്നറിവാൻ ഞാനാശിക്കുന്നു. ഭാരഥപുത്രനായ രാമനാണു ഞാൻ. സ്വർഗ്ഗത്തേയോ അതോ മറ്റുവല്ലതിനേയുമോ ആശിച്ചാണോ അങ്ങ് ഈ കുറിനതപസ്സു ചെയ്യുന്നത്. ഏതായാലും അങ്ങയുടെ ജാതിയും തപസ്സിന്റെ ഉദ്ദേശവും പറഞ്ഞുകേൾപ്പാൻ എനിക്കു കൗതുകമുണ്ട്.”

താപസൻ—“എന്റെ ജന്മം ശുഭജാതിയിലാണ്. ശാസ്ത്രക്കണന്നാണ് എന്റെ നാമധേയം. ഉടലോട്ടുകൂടി

സ്വർഗ്ഗത്തിൽ കയറാനാണ് ഞാനി ചോദനപത്ന ചെ-
യ്യുന്നത്. സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തിയെപ്പറ്റി പൂർണ്ണമായ ആശ എ-
നിക്കുള്ളതുകൊണ്ട് ഞാനിപ്പറഞ്ഞതൊന്നും കളവായിരിക്ക-
കയില്ലെന്ന് അങ്ങയ്ക്കറിയാമല്ലോ.”

“ഈ ശുഭസാധനം ചൊൽകെ,
ശോഭ മിന്നിത്തളിഞ്ഞ വാൾ,
ശരിക്കരയിൽനിന്നുരി-
ത്തചകൊഴിതു രാമചന്ദ്രൻ.”

അപ്പൊഴേയ്ക്കും സന്തുഷ്ടരായ ദേവകൾ രാമചന്ദ്രനെ
പ്രശംസിച്ചു പുഷ്പവർഷം പൊഴിച്ചു. “ദേവകാർയ്ക്കും നട-
ത്തുകൊണ്ടു ഞങ്ങളങ്ങയെ ബഹുമാനിക്കുന്നു. ഇഷ്ടപ്രകാ-
രം ഏതു വരം ചോദിച്ചാലും അത് തരാൻ ഞങ്ങളിന്ന്
സന്നദ്ധരായിരിക്കുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞ ദേവന്മാരോട്
രാമചന്ദ്രൻ അരുളിച്ചെയ്തു:—

“വാനോരൈകൽത്തളിഞ്ഞെങ്കിൽ
ജീവിക്കട്ടേ ദ്വിജാത്മജൻ
എനിക്കു മുഖ്യമായുവേണ്ടു-
മീവരം നിങ്ങൾ നൽകണം.
ചത്തന്തൻതെറ്റിനാലല്ലോ
വിപ്രന്നീയേകനന്ദനൻ
കാലമാം മൂന്നമേകാലൻ
തൽപുരത്തിങ്കലേറ്റിനാൻ.
നന്മനിങ്ങൾക്കുയിരവ-
ന്നേകകെൻവാക്കതെറ്റൊരാലാ.

നിന്നുണ്ണിക്കുകവരുന്നി-

രെന്നേറേൻ ദ്വിജനോടു ഞാൻ.”

(വാ-രാ)

പ്രീതിവശമായ ദേവന്മാർ അപ്പോൾ രാമവനോടി-
ങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“അവിടുന്ന് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഒട്ടും പരിഭ്ര-
മിക്കണ്ട. ശുഭമുനി തലയറ്റം നിലംപതിച്ച മുളുന്തത്തിൽ
ത്തന്നെ ആ ബ്രാഹ്മണബാലൻ ഉയിർത്തെഴുന്നേറ്റ് കഴി-
ഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്ക് മേന്മയ്ക്ക് മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ.
ഞങ്ങളിപ്പോൾ അഗസ്ത്യപ്രാശ്രമസീമയിലേയ്ക്ക് പോകയാ-
ണ്. പന്ത്രണ്ടുവർഷമായി അദ്ദേഹം തണ്ണീരിൽ കിട-
ന്നൊരു ദീക്ഷ തുടങ്ങിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. അത് സമാപി-
ച്ച കാലമാണിത്. ഇതു വലിയൊരു വ്രതം മംഗളമായി ക-
ലാശിപ്പിച്ച ആ ഋഷീന്ദ്രനെ കൊണ്ടാടുന്നതിനുവേണ്ടി
ഞങ്ങൾ പോകുന്നു. സൗകര്യമുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങും അ-
വിടെവന്ന് അദ്ദേഹത്തെ കാണുന്നത് ശുഭാവഹമായി
രിക്കും.

അനന്തരം മുമ്പേ ദേവന്മാരും പിറകേ രാമചന്ദ്ര-
നും കൂടി നേരേ അഗസ്ത്യപ്രാശ്രമാഭിമുഖമായി വിമാനമാർ-
ഗ്ഗേണ സഞ്ചരിച്ചു. ഏതാനും നാഴികകൊണ്ട് ആ വൈ-
മാനികന്മാരെല്ലാവരും അശ്രമത്തിൽ മഹർഷിയുടെ സ-
ന്നിധിയിൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തെ വണങ്ങി. ആദ്യമായി
ദേവന്മാരെ യഥോചിതം പൂജിച്ചു സൽക്കരിച്ചു മനംകു-
ളിപ്പിച്ചു തിരിയെ അയച്ചു. പിന്നീട് ശ്രീരാമനെ അരി-
കെ വളിച്ചു അനുഗ്രഹിക്കയും കേമമായ തരത്തിൽ സൽ-
ക്കരിക്കയും ചെയ്തു. അഗസ്ത്യൻപറഞ്ഞു:—

“സ പാശതന്ത്രേ നരശ്രേഷ്ഠ! ഭാഗ്യം! നീവന്നുരാമവ-
നീ മേ ബഹുമതൻ രാമ! ബഹുമുഖഗുണങ്ങളാൽ

പൂജിക്കത്തക്കൊരതിഥി നിത്യമെന്നുള്ളിൽ വാഴ്വോൻ
ഇന്നത്തെ രാത്രിയെൻ ചാരേ താമസിക്കാം രഘുപഥം!

(വാ-രാ)

വിശ്വകർമ്മവിനിർമ്മിതവും അതിഭേദജാമയവും, അപ്ര
മേയപ്രഭാവമായ ഈ ദിവ്യാഭരണത്തെ ഞാനിതാ നിന
ക്കായി സമ്മാനിച്ചിരിക്കുന്നു. സൂര്യപ്രകാശമുള്ള ഈ വി
ശിഷ്ടാഭരണത്തെ വേണ്ടവിധം സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും, ഇതു
മൂലം ലബ്ധമാകുന്ന മഹാഫലങ്ങളെ അനുഭവിക്കുന്നതി
നും ശരിയായ അർഹത അങ്ങയ്ക്കു മാത്രമേയുള്ളൂ.

ശ്രീരാമൻ—“ഇത്ര ശ്രേഷ്ഠമായ ഒരുദാനത്തെ അവി
ടുത്തെ തൃക്കയ്യിൽനിന്ന് വാങ്ങുന്നതിന് ബ്രാഹ്മണനുപോ
ലും അർഹതയില്ല. പിന്നെ ക്ഷത്രിയനായ ഞാനിതു വാങ്ങ
ുന്നതിന് ധർമ്മശാസ്ത്രം അനുവദിക്കുന്നതെങ്ങനെ?”

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ—“സന്ദേഹത്തിന് സമുചിതവും
സരസമായ ആഭരണാഗമകഥാഭാരതത്തെയും മറ്റും അ
ഗസ്തപൻ സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചു. അതെല്ലാം കേട്ട്
രാമൻ ഹർഷപരവശനായി. സായംസന്ധ്യയുടെ രാമ
ണീയകം കാണുകയാൽ തൽക്ഷണംതന്നെ ആ രംഗം സമാ
പ്തമായി.

അടുത്ത ദിവസം പ്രഭാതത്തിലുണർന്ന് ആഹ്നികം ക
ഴിച്ചശേഷം ശ്രീരാമൻ മഹർഷിയുടെ അരികെ ചെന്നു
വന്ദിച്ച യാത്രാനുവാദം ചോദിച്ചു. മഹർഷി പറഞ്ഞു—
“അങ്ങ് ലോകത്തിന്റെ ജീവനും ധർമ്മത്തിന്റെ മുരട്ടും, സ
ത്യത്തിന്റെ കാതലും ആകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഒട്ടും താമ
സിയാതെ ചെന്നു രാജ്യരക്ഷാവധാനിയായി വാഴ്വോൻ
ഞാനുപേക്ഷിക്കുന്നു.”

ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ അഗസ്ത്യരേയും മറ്റു മഹർഷിമാരേയും വന്ദിച്ചു് അനുവാദവും ആശീർവാദവും വാങ്ങി സതൃഷ്ണനായി വിമാനത്തിലേറി. മഹർഷിമാർ വിമാനമദ്ധ്യസ്ഥനായ രാമചന്ദ്രനെ സകൌതുകം നോക്കിനിന്നു.

“കാണായിവാനാണ്ടാ രാമൻ
പൊന്നണിപ്പുഷ്പകത്തിലായ്,
വർഷകാലത്തു മേഘത്തി-
ന്നരികേ തിങ്കൾപോലവേ.”

നാലാം അദ്ധ്യായം.

ധർമ്മദർശനം.

(തുടർച്ച.)

ശ്രീരാമൻ—“സദോദരന്മാരേ! ബ്രാഹ്മണകർമ്മദൈവാനുഗ്രഹത്താൽ നിറവേററപ്പെട്ടു. ഇനി ഒരു ധർമ്മസേതു നിർമ്മിക്കണമെന്ന് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ധർമ്മജീർത്തനം സർവ്വപാപക്ഷയകരമാണല്ലോ. പ്രാണപ്രിയരായ നിങ്ങളോടൊന്നിച്ചു രാജസൂയംതന്നെ കഴിക്കണമെന്നും ധ്വനിക്കുള്ള ആഗ്രഹം. ആ കർമ്മംകൊണ്ട് മിത്രൻ വരുണതപം നേടിയതും, സോമൻ അക്ഷയമായ കീർത്തികലയെ പ്രാപിച്ചതും സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ.”

ഭരതൻ—“ധർമ്മവും, ഭൂമിയും, യശസ്സും അങ്ങയിൽ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠിതമായിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങളൊക്കെ അങ്ങയെ

കാണുന്നത് ദേവന്മാർ ഇത്രനെയെന്നായിരുന്നു. പ്രജകളൊക്കെ പിന്തുല്യനായി ഭവാനെ ദർശിക്കുന്നു. ലോകത്തിനു ഏകാധാരമാകുന്നു ഭവൻ. താദൃശനായ ഭവൻ രാജസൂയം നടത്തുന്നത് ഏതുവിധമാണെന്നാണെന്റെ സംശയം. രാജസൂയമെന്നത് ഇതാരാജാക്കന്മാരെല്ലാം ജയിച്ചതിനുശേഷമുള്ള കർമ്മമാണല്ലോ. രാജസൂയത്തിനു വേണ്ടി അങ്ങിതിരിട്ടുനപക്ഷം ലോകത്തിൽ സർവ്വഭൂപക്ഷം ഭവിക്കാതെയിരിക്കയില്ല. ഭവാനാകുന്ന ഏകാധാരത്തോടു കൂടി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന ലോകത്തെ മുടിക്കുന്നത് എങ്ങനെയാണ്?”

ശ്രീരാമൻ:—നിന്റെ വാക്ക് എന്തെന്തെന്ന് ഹർഷപരവശനാക്കുന്നു. ഭരതൻ പശ്ചാത്താപമാകത്തക്കവിധം നീ സധൈര്യം പുറപ്പെടുവിച്ചു ഈ അഭിപ്രായത്തെക്കുറിച്ച് ഞാൻ അത്യന്തം കൃതാർത്ഥനായിരിക്കുന്നു. നിന്റെ യുക്തിയുക്തമായവാക്കുകൊണ്ട് രാജസൂയോദ്യമത്തിൽ നിന്നു ഞാൻ പിൻവലിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ലോകോപദ്രവകരമായ യാതൊരു കർമ്മവും അറിവുള്ളവർ ചെയ്യുമാറില്ലല്ലോ. “നന്മബാലർ പാഞ്ഞാലും കേൾക്കണം” എന്നത് ലോകതത്വമാകുന്നു. അതുകൊണ്ടൊക്കെ ഞാൻ നിസ്സംശയം നിന്റെ അഭിപ്രായത്തോടനുസരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.”

ലക്ഷ്മണൻ:—പ്രാപ്തിവാദത്തിനുള്ള പ്രഥമോപായവും, സാമാന്യക്കാരുടെയൊക്കെയൊക്കെ നടത്തുവാൻ സാധിക്കാത്തതുമായ അശ്വമേധയായോഗത്തെ അവിടുന്ന് ചെയ്യണമെന്നാണെന്റെ അഭിപ്രായം. ബ്രഹ്മഹത്യോപപന്നിമിത്തം വിഷമിതനായ ദേവേന്ദ്രൻ അശ്വമേധയാ

അതുകൊണ്ട് പരിശുദ്ധനായി രീന് കഥ മറയ്ക്കത്തക്കല്ല. ദേവാസുരന്മാർ തമ്മിൽ സുഹൃത്തുത്തോടു കൂടി വാണുകൊണ്ടിരുന്ന കാലത്തു വൃത്രൻ എന്ന് പേരായി ഒരു മഹാസുരൻ പിറന്നു. അവന്റെ ശരീരത്തിനുമേലായിരുന്ന പരിമാണം അല്പമൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. വൃത്രൻ മൂന്നു ലോകത്തിലുമുള്ളവരെയും ഒരേ തരത്തിൽ സുഹൃഥിച്ചുവന്നു. കൃതജ്ഞനും ധർമ്മികനും സ്ഥിരബുദ്ധിമാനുമായ അദ്ദേഹം ധർമ്മപ്രമാണം ഉപശോധിച്ചു വരാതെ ഭൂദേവന്മാരോടൊത്ത്. വൃത്രാസുരന്റെ ഭരണകാലത്തു ഭൂമി സർവ്വകാമദായിനിയും, അകൃഷ്ണസന്ധ്യയുമായി കാണപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെ വിശിഷ്ടരീതിയിൽ നാടുകൾ ഭരിച്ചുപോന്ന കാലത്തായിക്കൽ വൃത്രൻ, “ഭൂതാദിമാനന്മാർ തപസ്സാകുന്നു; മറ്റുള്ളവയെല്ലാം ദേവലം പ്രമുഖകമത്രേ. അതുകൊണ്ടുനിന്നു അത്യുത്തമമായ തപസ്സു ചെയ്തെ മതയാവൂ” എന്നൊരു വിചാരമുണ്ടായി. അദ്ദേഹം ഉടൻതന്നെ മൂത്ത പുത്രനെ രാജാവായി വാഴിച്ചു കഠിനമായ തപസ്സു ചെയ്തു. ഈ സംഭവം ദേവന്മാരെ ക്രമത്തിലധികം സംഭ്രമിപ്പിച്ചു. ഇത്രയും ഗുരുത്തരം കാണാതെ വിഷ്ണുവിന്റെ സന്നിധിയിൽ ചെന്നു വൃത്രന്റെ തപഃസ്ഥിതിയെയും, അതുകൊണ്ട് തന്നെക്കും ദേവന്മാർക്കും സംഭവിക്കാവുന്ന വിപത്തുകളും ഉണർത്തിച്ചു. ദേവന്മാർ പറഞ്ഞു:—

“തപസ്സാലേ മഹാബാഹോ!
വൃത്രൻ ലോകങ്ങൾ വെണതേ,
കരുത്തൻ ധർമ്മികനവൻ
വയ്യായാളെയടക്കുവാൻ;
തപസ്സിനിയുമഭൈത്യ-
പ്രേമമാർ ചെയ്യുമെങ്കിലോ,

ലോകങ്ങൾ നിന്നിട്ടുംകാല-
 തോളുമായാർക്കു കീഴിലാം!
 അങ്ങാകെങ്കേമനിലമാ -
 ന്തിക്കയാണു മഹാബല!
 നീ ചൊടിക്കിൽ ക്ഷണപോലും
 വാഴാ വൃത്രൻ സുരേശ്വര!
 എന്നാളങ്ങയുമായ് വിഭക്തോ!
 പ്രീതിയോഗം ഭവിച്ചുവോ,
 അന്നതൊട്ടലകൾക്കു
 നാഥനെന്നതരത്തിലായ്.

അതുകൊണ്ട് അവിടുന്ന് ശുഷ്കാന്തി പൂണ്ടാലേ ലോകത്തിനിപ്പോൾ രക്ഷയുള്ളൂ. ഈ ദേവന്മാരെല്ലാവരും അങ്ങയെ കാത്തിരിക്കുകയാണ്. ഞങ്ങൾക്കു ഏതൊരാലുത്തു് വരുന്ന സമയവും തുണചെയ്യാറുള്ളതു് അങ്ങുനാണല്ലോ. അങ്ങല്ലാതെ ദീനാശ്രയനായി മറെറാരാളേയും ഞങ്ങൾ കാണുന്നില്ല.”

ഇന്ദ്രന്റെ ഈവിധമുള്ള വാക്കുകൾകേട്ടു് വിഷ്ണുപറഞ്ഞു:—“വൃത്രൻ പണ്ടേതന്നെ മഹായോഗ്യനാണ്. ഞാനവനിൽ വിശിഷ്ട പ്രീതനും ആയിരിക്കുകയാണ്. അതിനാൽ നിങ്ങളുടെ പ്രിയത്തിനുവേണ്ടി അവനെ കൊല്ലുകയെന്ന അധർമ്മം എനിക്കൊരിക്കലും ചെയ്യാൻ തരമില്ല. ഞാൻ എന്നെ മൂന്നായി ഭാഗിക്കാം. അതുകൊണ്ട് ഇന്ദ്രനുതന്നെ വൃത്രനെക്കൊല്ലുവാൻ സാധിക്കുന്നതാണ്. എന്റെ ഒരംശം ഇന്ദ്രനിലും, മറെറാരംശം ക്ഷിപ്രത്തിലും, മൂന്നാമത്തേ ഭാഗം ഭൂമിയിലും കലരുന്നതാണ്. വൃത്രനെ ഉ

ഈ കൊൽവാൻ അപ്പോൾ നിശ്ചയമായും കഴിയുന്നതാണു്.”

വിഷ്ണുപറഞ്ഞു കൊടുത്ത ഈ ഉപായംകേട്ടു സന്തോഷമുൾക്കൊണ്ടു ദേവന്മാർ എല്ലാവരും വൃത്രൻ തപസ്സിരുന്ന മഹാവനത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ഉഗ്രതപോനിഷ്ഠയിലിരുന്ന വൃത്രനെ കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ദേവന്മാർ പേടിച്ചുണ്ടുപോയി. “എവുണ്ണമിവനെക്കൊല്ലുമെവുണ്ണതോലിവറിടാ” എന്നവിചാരത്തോടുകൂടി ദേവന്മാർ വല്ലാതെ അമ്പരന്നുവശായി. തൽക്ഷണംതന്നെ ദേവേന്ദ്രൻ വജ്രായുധമെടുത്തു വൃത്രന്റെ ശിരസ്സിനെ ലക്ഷ്യമാക്കി അയയ്ക്കയും ചെയ്തു.

അ സമയത്തിൽ,

“ഘോരകാലാഗ്നിയെപ്പോലെ
വൻദീപ്താച്ഛിസ്സുപോലെയും
വീഴും വൃത്രശിരസ്സാലെ
ലോകം പേടിച്ചുണ്ടുപോയു്.”

“വൃത്രനെ കൊന്നതു നന്നായില്ലായെന്ന് വിചരിച്ചുകൊണ്ടു ഇന്ദ്രൻ അവിടെനിന്നോടിത്തട്ടങ്ങി.

“പായുമിന്ദ്രന്റെ പിന്നാലെ
പാച്ചിലായ് ബ്രഹ്മഹത്യയും,
അവന്റെ മെയിലുംകേറി
ദുഃഖമശ്ശക്തനേറുതേ
ശത്രുവെക്കൊല്ലിലും ശക്ത
നില്ലാഞ്ഞഗ്യാദിദേവകൾ”

വീണ്ടും മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അരികിൽചെന്ന് സങ്കടമുണർത്തിച്ചു:—

നീയേ ഗതി മഹേശാന!
 ലോകത്തിനച്ഛ നാഭിജൻ,
 സമസ്ത ഭൂതരക്ഷയ്ക്കായ്
 വിഷ്ണുവായിട്ടിരിപ്പവൻ!
 നീതാനീവൃത്രനെക്കൊന്നു
 ശക്തനെ ബ്രഹ്മഹത്യയും
 ബാധിക്കുന്നു സുരപ്രാപ്ത!
 നൽകതിന്നൊരു മോചനം.”

മഹാവിഷ്ണു അപ്പോൾ ദേവന്മാരോടു പറഞ്ഞു: —“ഇ
 ന്രൻ മൽപരമായി ഒരു യാഗം ചെയ്യട്ടേ. ഈ ഭൂഖത്തി
 ന്നു ഞാൻ തന്മൂലം നിവൃത്തിവരുത്താം. അശ്വമേധം
 എന്നെ ഉദ്ദേശിച്ചു ചെയ്താൽ ഇന്ദ്രൻ പഴയപടി സ്വ
 സ്ഥനം സുഖിയുമായി ഭവിക്കും.”

ദേവേന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മഹത്യാപീഡനിമിത്തം മൂർച്ഛിത
 നായിരുന്നു. “ഉഴയ്ക്കും പാമ്പുപോലെ” അദ്ദേഹം കുറ
 ച്ചുകാലം കഷ്ടപ്പെടുകതന്നെ ചെയ്തു.

“പിന്നീടൊരായിരംകണ്ണനില്ലാഞ്ഞുലക്ഷണപോയ്
 ഭൂവുനശിച്ചുപോലായി വരണ്ടുകാട്ടണങ്ങിയും,
 വറില്ലായി പൂഴകളുമക്കയങ്ങളുമൊക്കവേ,
 ക്ഷോഭവുപ്രാണികൾക്കുണ്ടായ് മഴയില്ലാതെയൊകയാൽ”

ലോകത്തിന്റെ ഏതാഭൂതമായ അവസ്ഥാന്തരംകണ്ടു
 ദേവന്മാർ ഒക്കെക്കൂടി മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഉപദേശാനുസ
 രണം അശ്വമേധത്തിന് വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾചെയ്തു. യാഗാ
 നന്തരം ബ്രഹ്മഹത്യ സ്വരൂപിണിയായിവന്ന് തനിക്കുള്ള
 പാപ്റ്റിടമേതാണെന്ന് ദേവന്മാരോടു വ്യസനസമേതം

ചോദിച്ചു. ദേവന്മാരുടെ ആജ്ഞാനുസാരേണ അത് നാലായിസ്വപത്രപത്തെ ഭാഗിച്ചു. ബ്രഹ്മഹത്യപരത്തെ:—

“കരംശത്താലമരുവൻ
നീർനിറഞ്ഞുള്ളൊരാർകളിൽ,
വർഷത്തിൽ നാലുമാസംഞാൻ
ഗവ്വറിക്കാമചാരിണി,
മന്നിലെന്നമൊരംശത്താൽ,
ഭുഖവാസിനിയായഞാൻ
പാൽതീട്ടവൻ സംശയമി-
ല്ലിക്കുമിപ്പതു സത്യമാം.
മൂന്നാമതാമെന്നംശത്താൽ
മൂന്നുനാൾപാത്തുകൊള്ളുവൻ,
താരുണ്യത്തുള്ള ലുർത്തിങ്ങും
സ്രീകളിൽത്തുള്ള ലാററിഞാൻ.
നിർദ്ദോഷരാം ബ്രാഹ്മണരെ
ബ്ദോഷോതീട്ടാർ വധിക്കുമോ,
അവരിൽച്ചേരുവൻ നാലാം-
ഭാഗത്താൽ ഞാൻ സുരേന്ദ്രരേ!”

“അതൊക്കെ എങ്ങനെയായാലും വേണ്ടില്ല. നീ ഇവിടംവിട്ടു പോയാൽ മതി” എന്നായിരുന്നു ദേവന്മാരപ്പോൾ പറഞ്ഞ മറുപടി. ബാധയിൽനിന്ന് വേർപെട്ട ഇന്ദ്രൻ യാഗത്തെ യഥാവിധി സമാപിപ്പിച്ചശേഷം നിർവൃതനാകയും ചെയ്തു. അശ്വപഥേയത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം ഇത്രമേൽ മഹത്തരമാണ്. അതുകൊണ്ടു് മഹാമഹിമയേറുന്ന അശ്വപഥേയയാഗംതന്നെയാണു നടത്തേണ്ടതെന്ന് ഞാൻ വിനീതമായി ബോധിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ലക്ഷ്യമുള്ള വിശ്വസനീയമായ വാങ്മധ്യ അസ്ഥി
ദിച്ച് ശ്രീരാമൻ പരമാത്മതപസ്സനുഭവം. ഒരു ചെറു
പുഞ്ചിരിപ്പൂണ്ട് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

ശ്രീരാമൻ:—വൃതാസുരന്റെ നിഗ്രഹത്തെപ്പറ്റിയും,
വാജിമേധയാഗത്തിന്റെ മഹിമയെക്കുറിച്ചും നീ പറഞ്ഞ
ത് പരമാത്മവും രസകരവുമായിരിക്കുന്നു. പണ്ട് കർദ്ദമ
പ്രജാപതിയുടെ പുത്രനും ബാഹ്ലീശാപനമായ ഇളന്റെ
ചരിതവും ഇതിലേയ്ക്ക് സാക്ഷ്യമാകുന്നു. അദ്ദേഹം മന്ന
ത്രയും കീഴടക്കി, പ്രജകളെ സ്വപ്രജകളെപ്പോലെ ഭരി
ച്ചുവന്നിരുന്നു. ദേവാസുരനാഗാഗന്ധർവ്വാദികളെപ്പോലും ഭി
തരായി ആ മന്നവമണിയെ പൂജിച്ചുവന്നു. അദ്ദേഹത്തി
ന്റെ അരിശത്തെപ്പറ്റി മൃഗലകം ചേർത്തുകൊണ്ടുണ്ടിര
ുന്നത്. ബുദ്ധിയില്ലാത്ത കീർത്തിയാലും ആ മന്നോർമ്മണി
അഭിപ്രീതിയെന്നായിരുന്നു.

ഇളനൊരിക്കൽ വേട്ടയ്ക്കായി ഒരു കുന്നോരത്തിൽ ക
യറി. അനേകസൈന്യപരിവൃതനായ അദ്ദേഹം അനവ
ധി വന്യമൃഗങ്ങളെ നിഷ്പ്രയാസം ഹിംസചെയ്തു. എ
ന്നാലതുകൊണ്ടാണെന്നും അദ്ദേഹം തൃപ്തനായില്ല. ഒടുവിൽ
ആ നൃപൻ സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമിയുടെ ജനനംകൊണ്ട് പരി
പൂതമായ വനത്തിൽ മൃഗയജ്ഞം ചെയ്തുകയറി.

ശിവൻ പാർവ്വതിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനുവേ
ണ്ടി സ്വയമേ ഒരു സ്ത്രീരൂപമായി ചമഞ്ഞു. പിന്നീട് ആ
മലഞ്ചൊലയുടെ സമീപത്തുള്ള പുല്ലിംഗവാചികളായ സ
കലതിനെയും അദ്ദേഹം സ്ത്രീരൂപത്തിലാക്കി. ചുരുക്കത്തിൽ
സ്ത്രീലിംഗങ്ങളെല്ലാതെ അക്കാട്ടിലേപ്പോൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

ശിവനീവിധം വിനോദലാലസനായിരിക്കുന്ന സമയത്തായിരുന്നു ഇളമഹാരാജാവു നായാട്ടിനായി ആ വനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചത്. അവിടെ ചെന്ന സമയംതന്നെ ശിവപ്രഭാവം നിമിത്തം രാജാവും കൂട്ടരുമെല്ലാം സ്ത്രീകളായിത്തീർന്നു. ഈ വിലക്ഷണസ്ഥിതികളുടേതായിരുന്നു രാജാവു എത്തിയിരുന്നതെന്ന് പരിഭ്രമിച്ചു വശായി. ശിവന്റെ ശക്തിയാണിതെന്നു വിചാരിച്ചു അദ്ദേഹം വല്ലാതെ ഭയപ്പെട്ടു. ഉടനേടേണം സൈന്യസമേതനായി ശിവഭജനം ചെയ്തു.

“എന്നീക്കണീക്ക രാജർഷേ!

കാർദ്ദമയ, മഹാബല!

പുണ്യപമൊന്നെന്നിയേ സൗമ്യ!

വരംവാങ്ങുക സുപ്രത!”

എന്നുരച്ചുകൊണ്ടു ശിവനവിടെ പ്രത്യക്ഷനായി. വിഷാദാർത്തനായ ആ രാജാവാകട്ടെ പുണ്യപമൊഴിച്ചു മറ്റൊരു വരവും ശിവനോടു അവശ്യപ്പെട്ടില്ല. തന്റെ കാര്യം മാമലമങ്കയെക്കൊണ്ടു നിവൃത്തിവരുത്താമെന്ന് കരുതി പെണ്ണിൻവടിവായ ഇളൻ പാർവ്വതീദേവിയെ ഭജിച്ചു തുടങ്ങി:—

“സുരേശി, ലോകവരദേ! പരംഭാമിനിയാണനീ!

അമോഘദർശനേ! ദേവി! സൗമ്യത്വക്കണ്ണയയ്ക്കേ!”

ആ രാജർഷിയുടെ അഭിമതമറിഞ്ഞ ദേവിയാകട്ടെ പരമേശ്വരസഹിതയായി പ്രത്യക്ഷയായിക്കൊണ്ടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“പകുതിവരം നിനക്കു ദേവനും, മറ്റൊരുകുതി ഞാനും തരാം. നിന്റെ ഇഷ്ടപോലുള്ള വരത്തെ വാങ്ങിക്കൊൾക.”

അതുകേട്ട് അശ്വത്ഥസന്തോഷങ്ങൾ നിറഞ്ഞ രാജാവ് ഇഴവിധം പ്രാർത്ഥിച്ചു:—

“എന്നിൽദേവി! തെളിഞ്ഞെങ്കിൽ
മന്നിൽ നേരറെ മേലൊട്ടം
ഞാനൊരമാസം പെണ്ണായി-
ട്ടാണാവുകൊരു മാസമേ.”

ഇളന്റെ ആഗ്രഹത്തിനനുസരിച്ചു വരതന്നേ ദേവി കൊടുത്തു. വിശേഷാൽ, “ആണായിരിക്കുന്ന മാസത്തിലെ കഥ പെണ്ണായിരിക്കുന്ന മാസത്തിലും, പെണ്ണായിരിക്കുമ്പോഴത്തെ വൃത്താന്തം ആണായിരിക്കുമ്പോഴും നിനക്ക് സ്മരണയുണ്ടാകുന്നതല്ല” എന്നൊരു വരവുകൂടി ദേവി അദ്ദേഹത്തിനു നൽകി. വരാനുസരണം അദ്ദേഹം ഒരു മാസം ഇളനും, അടുത്തമാസം ഇളയുമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുകയും ചെയ്തു.

ആദ്യത്തെ മാസത്തിൽ സൂർയാംഗസുന്ദരിയായ തരുണിയായി സഖീപരിവൃതയായി ഇള മനോഹരമാഹനങ്ങളായ ചെറുവനങ്ങളിൽ കേളിയാടി നടക്കുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെ അവളൊരു പൊയ്ക്കയുടെ സമീപത്തെത്തി. അവിടെ,

“കേളാളങ്ങിളയാൾ ചന്ദ്രപുത്രനാം ബുധനെത്തദാ
തൻമെയ്യിനാൽ ജപലിച്ഛാനെയ്യുദ്യൽപ്പൂണ്ണന്ദുല്യനെ,
നീർനടുക്കിൽക്കടുതപം ചെല്ലോനെ ടുഷ്പ്രധർഷണ
യശസ്സം കാമവും നൽകുവാനെത്താരുണ്യശാലിയെ.”

ബുധൻ അവളെക്കണ്ടു കാമാധീനനായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് പിടിച്ചാൽ കിട്ടാത്തവിധമായിത്തീർന്നു.

അവൻ വിചാരിച്ചു:—“വാനവസ്ത്രീകളെക്കാൾ സൗന്ദര്യശാലിനിയായ ഇവളാരായിരിക്കാം.

“ദേവാസുരസ്ത്രീകളിലുമല്ല മോനാഗിമാരിലും മുൻകണ്ടിട്ടില്ല ഞാനിത്ര ചന്തംചേരുമൊരുത്തിയേ അന്യൻ വേട്ടവളല്ലെങ്കിൽ ചേച്ചയാകുമെന്നിരിക്കുവരും.”

ബുധൻ ക്ഷണത്തിൽ വെള്ളത്തിൽനിന്ന് കരകയറി, അശ്രുമത്തിൽ ചെന്നു നിന്നുകൊണ്ട് അവരെ വിളിച്ചു വർത്തമാനങ്ങളെല്ലാം ചോദിച്ചു. അതിലൊരു സ്ത്രീ പറഞ്ഞു:—“ഈ രാത്രി ഞങ്ങളുടെ സ്വാമിനിയും അവിചാരിതയുമാകുന്നു. ഞങ്ങൾ വിനോദത്തിനുവേണ്ടി സഞ്ചരിക്കുകയാണ്.”

അവളുടെ വാക്കിൽനിന്ന് ഉത്തരം ചേരുമെന്നും ബുധൻ പ്രകൃതമായില്ല. അതുകൊണ്ടവരോടെല്ലാമായി ബുധനിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“നിങ്ങളെല്ലാവരും കിന്നരീകളായിട്ട് ഈ പർവ്വതത്തിന്റെ ചെരുവിൽ പാത്തുകൊൾവിൻ. ഇലയും കായും കിഴങ്ങുമാണ് നിങ്ങൾക്കുള്ള ഭക്ഷ്യസാധനങ്ങൾ. നിങ്ങൾക്ക് ഭർത്താക്കന്മാരായിട്ട് കിംപുരുഷന്മാരെ ലഭിക്കുന്നതാകുന്നു. നിങ്ങളുടെ സ്വാമിനി ഇവിടെ നില്ക്കട്ടേ.”

ബുധന്റെ വാക്കുകൊണ്ട് ആ സ്ത്രീകളെല്ലാവരും കിന്നരിമായി അവൻ കുന്നിൻചരുവിൽതന്നെ പാർപ്പുറപ്പിച്ചു. കിന്നരിമാരെല്ലാം കുന്നിൻചരുവു നോക്കിപ്പോയ സമയം ബുധൻ ഇളയെവിളിച്ചു പുഞ്ചിരി തൂകിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു:—

“സോമനേരെ പ്രിയപ്പെട്ട-
സുന്ദര ഞാൻ സുന്ദരാനനേ!

ചേരുകെന്നിൽവരാമോമോ!

“സ്തോത്രത്താൽ സ്തിശ്ലാഭനത്രയായ്”

ഇള — “കാമചാരിണി ഞാൻ സെഴുമ്പു!

നിന്നധീനത്തിൽ നില്പവരും

ശാസിക്കുകെന്ന നീ ചാഭരേ!

ചെയ്തുകൊരുക യഥേഷ്ടമേ.”

സംതൃപ്തനായ ബുധൻ അപ്പോൾത്തന്നെ അവളെ ശാസ്യവുമായി പരിണയനം ചെയ്തു. അവരുടെ വിനോദലഹരികളാൽ ദിവസങ്ങൾ ഞൊടിക്കണക്കിനു കഴിഞ്ഞു പോയി.

“പിന്നെ മാസം തികഞ്ഞാറെ

മുഴുവർതിങ്കൾനേർമുഖൻ

പ്രജാപതിസുതൻ ശ്രീമാ-

നന്ദനേന്ദരിതു മെത്തയിൽ.

അവൻ കണ്ടാനാസരസ്സിൽ

തപംചെയ്യുന്ന ചാത്രിയെ

കൈപൊക്കിപ്പിടിവിട്ടവു

മവനോടോരി മന്നവൻ.”

രാജാവു — “മോമാത്മൻ, ഞാൻ കൂട്ടരുമായി നായാടാൻ വന്നതാണ്. ഇതാ ഇപ്പോൾ എന്റെ സൈന്യത്തെ ഒരിടത്തും കാണുന്നില്ല. ദയചെയ്ത് അവരെവിടെ പോയിയെന്ന് പറഞ്ഞുതരണമേ.”

ബുധൻ: — വലുതായ ഒരു അശ്വവർഷം നിമിത്തം നിന്റെ ഭൃത്യന്മാരൊക്കെ വീണ്ടുപോയി. വാതവർഷമേകൊണ്ടു നീ അശ്രമത്തിൽ കയറിക്കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്നു. ആ

ശ്വസിക്കുക. പേടിക്കേണ്ട. കാര്യം കിഴങ്ങും കഴിച്ചു നീ ഇവിടെത്തന്നെ പാത്തുകൊൾക.”

രാജാവു—“അയ്യോ! മഹാത്മൻ, ഞാനെന്റെ രാജ്യത്തേയും എന്നെത്തന്നെയും തൃജിക്കാൻ തയ്യാറാണ്. എന്നാൽ സ്നേഹനിധികളായ ഭൃത്യരെ പിരിഞ്ഞിരിപ്പാൻ എനിക്ക് ശേഷിയില്ല. ശശബിന്ദുവെന്നു പേരായ എന്റെ മൃതപുത്രൻ രാജ്യം ഭരിച്ചുകൊള്ളും. എനിക്കിനി ജീവിതം വേണ്ട.”

ബുധൻ—“അങ്ങ് ഒട്ടം പരിഭ്രമിക്കേണ്ട. ഒരു വർഷം ഇവിടെത്തന്നെ പാർക്കുന്നപക്ഷം ഞാനവിടുത്തെ അഭീഷ്ടങ്ങൾ നിറവേറ്റിത്തരാം.”

ബുധന്റെ ദ്രവ്യമായ വാക്കുകളുടേതു് രാജാവു് അവിടെത്തന്നെ വസ്യവൃത്തികൈക്കൊണ്ടു് താമസമുറപ്പിച്ചു. അടുത്തമാസത്തിലദ്ദേഹം പെണ്ണായി. ഇങ്ങനെ ഒരുവരംമാസമായപ്പോൾ ഇള അതിഭക്തമുള്ളനായ ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിച്ചു. സുപ്രസിദ്ധനായ പുത്രവസ്തു് അകന്നു അ പുത്രൻ. പ്രസവിച്ച ദിവസംതന്നെ ഇള അ പുത്രന്റെ സകലരക്ഷാകർമ്മവും ബുധനെ ഏല്പിച്ചു.

ഇങ്ങനെ വർഷമൊന്നരതികയുന്ന മാസമായപ്പോൾ ബുധൻ സംവത്സരം, അരിഷ്ടനേമി, ച്യവനൻ, ഭിച്വാസ്തു് തുടങ്ങിയ മഹാനാദര വരുത്തി ഇളന്റെ കഷ്ടതയുള്ള നിവൃത്തിമാർഗ്ഗത്തെപ്പറ്റി പരയാലോചനചെയ്തു. തൽസമയം പുലസ്തു പ്രാദികളൊത്തു് അവിടെ വന്നെത്തിയ കർദ്ദമൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“പരമശിവനെ പൂജിച്ചു തു

പിപ്പെട്ടതു കയല്ലാതെ ഇപന്റെ നന്മയ്ക്കു മറ്റൊരു മാർഗ്ഗം വുമില്ല. അശപമേധമായതാണ് അദ്ദേഹത്തിനത്രയും ഇഷ്ടമായിട്ടുള്ളത്. ഇളനൊക്കെണ്ട് അതു നടത്തിയാൽ കാര്യം മംഗളമായി ഭവിക്കും. നമുക്കൊക്കെക്കൂടി അതുടൻ നടത്തിക്കാം.”

ഈ അഭിപ്രായം ഏതും സമ്മതിച്ചു. ബുധന്റെ ആശ്രമത്തിന് സമീപം ചെച്ചുതന്ന യാഗം അരബ്ധമായി. സംവത്സരാജർഷിയുടെ ശിഷ്യനായ മരുത്തനായിരുന്നു യാജികൻ. യാഗം തദ്ദ്രുപ്രീതിക്ക് ഒരു നല്ലവഴിയായി. യജ്ഞാവസാനത്തിൽ സ്വരൂപം പൂണ്ട് സമാഗതനായ പരമേശ്വരൻ പറഞ്ഞു:—

“നന്ദിച്ചുനശപമേധത്താൽ ഭക്തിയാലും ദ്വിജേന്ദ്രരേ! ഞാനിബ്രാഹ്മീപതിക്കൊതുചെയ്യേണ്ട ശുഭോപ്രിയം?”

ബ്രാഹ്മണരൊക്കെക്കൂടി അപ്പോൾ, ഇളൻ എന്നും ആണാകത്തക്കവരും നൽകണമെന്നുപേക്ഷിച്ചു. ഭക്തദാസനായ ആ ശിവൻ ഇളന്ന് നിത്യപൂജാവത്തെ പ്രദാനം ചെയ്തു സന്തുഷ്ടനായി അന്തർധാനം ചെയ്തും ചെയ്തു.

അനന്തരം ഇളമഹാരാജാവ് ബ്രാഹ്മീരാജ്യത്തെ കൈവിട്ട് മദ്ധ്യഘട്ടത്തിലായി പ്രതിഷ്ഠാന നഗരത്തെ പണിചെയ്യിച്ച് യമ്പുത്തിയിൽ രാജ്യഭാരം നടത്തി. ബ്രാഹ്മീയിലേ രാജാവായി ശശബിന്ദുകുമാരനെ വാഴിച്ചു. ഏറിയകാലം രാജ്യഭാരം ചെയ്തശേഷം പുത്രവസ്സിനെ പ്രതിഷ്ഠാനപതിയായി സ്ഥാനാരോഹണം ചെയ്യിച്ച് ഇളൻ സമാധിയാശ്രയിച്ച് ബ്രഹ്മലോകം ചൂകി.

അശ്വമേധയാഗത്തിന്റെ മഹിമാതിശയം ഈ ചരിതാകൊണ്ടും സൂര്യകുതമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. സ്രീയായവൻ പൗരൂഷംപോലും നേടി. ഇതിലുമധികമൊരുഫലം എന്താണ്? അതുകൊണ്ട് നമുക്കും ആ മഹായജ്ഞംതന്നെ ചെയ്യണം. മന്ത്രികളോടൊന്നിച്ച് കൂടി ഒന്നാലോചന ചെയ്തശേഷം ഇനി വേണ്ടത് ചെയ്യാം.

അദ്ധ്യായം ൫.

അശ്വമേധം.

വസിഷ്ഠൻ, വാമദേവൻ, ജാബാലി, കാശ്യപൻ എന്നിവരെല്ലാം അശ്വമേധപ്രയോഗത്തെപ്പറ്റി ശരിയായ അറിവ് സിദ്ധിച്ചവരായിരുന്നു. അവരോടൊന്നിച്ച് കൂടിയാലോചിച്ച് അടുത്ത മംഗളാവസരത്തിൽത്തന്നെ യാഗം ആരംഭിക്കുവാൻ ശ്രീരാമൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. രാജാവിന്റെ സൽകൃത്യവ്യവസായോദ്യമത്തെക്കുറിച്ച് പ്രജകളെല്ലാവരും സന്തോഷിച്ചു പൂജിച്ചു. അവരെല്ലാവരും അവരവർക്ക് ആകാവുന്നിടത്തോളം ശ്രമം ചെയ്തു. രഥ്യാലങ്കാരം മുതലായ സകല പ്രവൃത്തികളും രാജകല്പനയെ കാത്തിരിക്കരുതെന്ന ജനങ്ങൾ നിർവ്വഹിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ വിളിച്ച് സകല ഏല്പാടുകളും ചെയ്തശേഷം ചതുരംഗപ്പടയോട്ടുകൂടി നൈമിശക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടാൻ. പിന്നീട് ലക്ഷ്മണനെ ലക്ഷണം ചേർന്ന് കൃഷ്ണസാരവാജിയുടെ പിറകേ ഭൂപര്യടനത്തി

നായി നിയോഗിച്ചു. അദ്ദേഹത്തോടൊന്നിച്ച് അനേകം ഗൃഹികളെയും അയച്ചിരുന്നു.

അതിഥിപൂജയ്ക്കും മറ്റുമായി ഭരതശത്രുഘ്നന്മാർ എപ്പോഴും തയ്യാറായി നിന്നു.

“സുഗ്രീവനൊരുമിച്ചു
വന്ദനാരായ വാനരർ,
താഴ്വരയോടേവരും കൂടി
ബ്രാഹ്മണർ വിളമ്പിനാർ,
മാലയിട്ട നിശാടനാർ
പലർ ചൂഴ്ന്ന വിഭീഷണൻ
പൂജിച്ചാനല്ലടതപ-
സ്സുള്ള മാമുനിമാർകളെ.”

(വാ-രാ)

ഇത്തരത്തിലായിരുന്നു ഓരോ ഏല്പാടുകളും ചെയ്തിരുന്നത്. എവിടെയെന്നു നോക്കിയാലും സകല പേരും സംസാരവിഷയം അശ്വമേധവിശേഷത്തെപ്പറ്റിത്തന്നെയായി. “അർത്ഥികൾക്ക് നൽകുക, അർത്ഥികളെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുക, അവർ ചോദിക്കുന്നത് സകലതും കൊടുക്കുക.” എന്നിത്യാദി ശബ്ദം എപ്പോഴും മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

“വേദക യാചകർ തൻ ചൂണ്ടിൽനിന്നുപുതിയതുമ്മ കൊടുത്തതായ് താൻകാണായിപ്പവംഗമരക്കരും അതും മലിനനായങ്ങില്ലാത്തതായ് ക്ഷീണനായുമേ ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനം തിങ്ങുമാ രാജാവിൻ മഹേഷിയിൽ. അങ്ങേയ്ക്കു യോഗ്യരാം പ്രായചെന്നുള്ള മുനിമാർക്കുമേ

കാൽനിലാവിധം യാഗം, മുണ്ടായിട്ടില്ലതെന്നുമ
ആർക്കുചൊൽ വേണമെന്നുണ്ടോ, പൊന്നായവൻ കിട്ടിത്തേ-
യനാത്മിക്കു യനംകിട്ടി രത്നംവേണ്ടാറാകു രത്നവും
എല്ലായ്പ്പോഴും കൊടുക്കാനായ് കൂട്ടിക്കാണായിത്തങ്ങനെ.”

(വാ-രാ)

ലോകത്തിലെന്നല്ല, സ്വർഗ്ഗത്തിലും മറെറാരിടത്തും
ഇത്രമേൽ വിശിഷ്ടമായ ഒരു യാഗം നടന്നിട്ടില്ലെന്ന് മഹ-
ഷിമാർ ഉച്ചൈസ്കരം ഉൽഭവമാവിച്ചു.

“എങ്ങും നിന്നു കരങ്ങന്മാ-
രെങ്ങുമാമട്ടരക്കരം
വാരിക്കൊടുത്താരത്മിപ്പോ-
ക്കേറെച്ചുറാദവിത്തവും.”

ഇങ്ങനെയുള്ള വിവിധാധാരങ്ങളോടും, പലവി-
ധത്തിലുള്ള ദാനധർമ്മങ്ങളോടുംകൂടി ആ യാഗം ആരംഭി-
ച്ച് വർഷം ഒന്നു തികഞ്ഞു.

യാഗമഹോത്സവം ഇങ്ങനെ വളരെ ഭക്തമായി നട-
ക്കുന്ന സമയത്തു് ഒരിക്കൽ വാല്മീകിമഹർഷി അനേകശി-
ഷ്യപരിവൃതനായി അയോദ്ധ്യയിൽ വന്നുചേർന്നു. അദ്ദേഹം
യാഗശാലവിട്ടു് അല്പം അകലെയായി അനേകം പണ്ഡിതശാല-
കൾകെട്ടി, കൂടക്കൂടെ യാഗവൃത്താന്തങ്ങളുറീഞ്ഞു് സന്തുഷ്ട-
നായി പാതു്. കായ്കിഴങ്ങുകൾ നിറഞ്ഞ അനവധി
വണ്ടികൾ വാല്മീകിചാരവാടത്തിനരികത്തായി കാണ-
പ്പെട്ടു.

ദിവ്യനായ ആ മഹർഷി അവിടെവന്നു് പാല്പാക്കിയ-
കഥ ഭക്തയുടനേതന്നെ മഹാരാജാവും ഗൃഹികളും മറ്റുള്ള

വരും അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നുവന്ദിച്ചു് അനുഗ്രഹം വാങ്ങി
അമ്മശുദ്ധീനേടി.

അന്നൊരു ദിവസം വാല്മീകി തന്റെ ശിഷ്യന്മാരായ
രണ്ടു കുട്ടികളെ വിളിച്ചു് ഇങ്ങനെ നിർദ്ദേശിച്ചു:—“നി
ങ്ങൾ രണ്ടുപേരുംകൂടി ഇവിടെയെങ്ങുമുള്ള ഗൃഹിവാടങ്ങ
ളിലും, ദേവബ്രാഹ്മണാലയങ്ങളിലും, രാജപാതകളിലും,
രാജമന്ദിരങ്ങളിലും, ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ കൊട്ടാരത്തിന്റെ
ശോപനങ്ങളിലും, കർമ്മസ്ഥലത്തും, ഋതപിടകളുടെ സവി
ധത്തിലും ചെന്നു് നിന്നു അകം കുളിർത്തക്കവിധം രാമാ
യണം ഗാനം ചെയ്യണം. ക്ഷീണം തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം
വന്യങ്ങളായ ഈ ഫലമൃഗങ്ങൾ ഭക്ഷിച്ചുകൊൾക. എ
ന്നാൽ നിങ്ങൾക്കു ആലസ്യം അല്പംചേരും ഉണ്ടാകുന്നത
ല്ല. പട്ടണത്തിനു പുറമേ മാത്രം പാർത്താൽ മതി. നി
ങ്ങൾ പാടുന്നതുകേട്ടു് കുതുകിതനായ രാമചന്ദ്രൻ വിളി
ച്ചു പാടാൻ പറയുന്നപക്ഷം, മഹർഷിമാരുടെ സാന്നിധ്യ
ത്തോടുകൂടി പാടുകതന്നെ വേണം. ഒരുദിവസം ഇരുപ
തുസർഗ്ഗത്തിൽ കൂടുതലായി പാടേണമെന്നില്ല. നിങ്ങൾ
പാടുന്നതു പണത്തിനു വേണ്ടി ആയിരിക്കരുത്. ആ ഒരു
ഉദ്ദേശമേ നിങ്ങൾക്കു ഉണ്ടാകരുത്. കാര്യം കിഴങ്ങും ഭ
ക്ഷിച്ചു് അശ്രമത്തിൽ പരിശീലനം സിദ്ധിച്ച നമുക്കു് പ
ണത്തിന്റെ ആവശ്യകതയേ ഇല്ലല്ലോ. രാമചന്ദ്രൻ നി
ങ്ങളുടെ ഊരുപേരുവിവരങ്ങളെപ്പറ്റി ചോദിക്കുകയാ
ണെങ്കിൽ “ഞങ്ങൾ വാല്മീകിയുടെ ശിഷ്യന്മാരാണെന്നു
മാത്രം പറഞ്ഞേക്കാം. അസാധാരണമായ ഒരു സ്വരംജ
നിക്കത്തക്കതരത്തിൽ ഈ കവികളെ കൂട്ടിയിണക്കി കുഴ
പ്പമൊന്നും വരാത്തവിധം വേണം പാട്ടാരംഭിക്കാൻ. രാ.

ജാവിൻ അവമാനം അശേഷവും തട്ടാതെ അത്രമേൽ വിനീതരായി ആദ്യംതൊട്ടതന്നെ പാടണം. മനുഷ്യരുടെ യെന്നല്ല ജീവികളുടെയെല്ലാം പിതാവെന്നാണ് ധർമ്മശാസ്ത്രം രാജാവിനെപ്പറ്റി പറയുന്നത്. അതുകൊണ്ട് പ്രസന്നചന്ദനരായ നിങ്ങൾപോയി നാളെക്കാലത്തുതന്നെ പാടുന്നതിനു തയ്യാറാവണം.

കുട്ടികൾ അതു സസന്തോഷം സമ്മതിച്ചു.

“ആശ്ചര്യമായ നൃഷിചൊന്നവാക്യം-

മതശാപിമാർ ഭാർഗ്ഗവനീതിപോലെ

മനസ്സിൽവെച്ചുത്സുകരായ് ചമഞ്ഞൊരാ-

കുമാർസെഴുപെത്തൊട്ടൊരാളിപാത്തുതേ.”

അടുത്തദിവസം പ്രഭാതത്തിൽത്തന്നെ കുട്ടികൾ സ്നാനവും നിത്യകർമ്മങ്ങളും ചമതയിടലും മറ്റും കഴിച്ച് വാല്മീകിയുടെ ആജ്ഞാനുസാരം പരമോൽസുകരായി പാട്ടുപാടി നടന്നു. രാമമന്ദിരത്തിന്റെ ഗോപുരവാതിലിൽ വെച്ചു പാടിയ സമയം അതുകേട്ട് ആകൃഷ്ടമനസ്സനായ രാഘവൻ വീണ്ടും വീണ്ടും അതിൽത്തന്നെ നിലീനനായിപ്പോയി. അതു മുന്ധാരിക്കലും അദ്ദേഹം കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. അത്രമേൽ ആകർഷകമായ ഒരു സ്വരമാധുര്യം ശ്രീരാമൻ അസ്പഷ്ടിച്ചിട്ടുതന്നെയില്ല.

“പിന്നെക്കുമാന്തരേ ഭൂപൻവിളിച്ചുമുനീമുഖ്യരേ
മന്നോരെയുംനരപ്രാശ്നൻപെരപണ്ഡിതർതമ്മെയും
പെരരാണികന്മാർ ശബ്ദജ്ഞർവൃദ്ധന്മാരാം ദപിജാതികൾ
സ്വരലക്ഷണവിജ്ഞന്മാരുടേയും ദപിജസത്തമർ

പാട്ടുകാർലക്ഷണജ്ഞന്മാർ വിശേഷിച്ചുനഗൈഗമർ
 പാദാക്ഷരസമാസജ്ഞരേവംഹരദോവിശാരദർ
 സ്വരമാത്രാവിഭാഗജ്ഞർ പിന്നെജ്യോതിഷമുള്ളവർ
 ക്രിയാകല്പങ്ങളറിവോർ, കാര്യസാമത്വമുള്ളവർ
 ഭാഷാജ്ഞരിംഗിതജ്ഞന്മാർ കുടുംബാടക്കാർകളേവരും.

(വാ-രാ)

എന്നുവേണ്ട, വിവിധകലകളിൽ പാണ്ഡിത്യംനേടി
 യ അനേകം പേരും ഋഷികളും പൌരന്മാരും പരദേശ
 കാരും ആ സംഘത്തിൽ വന്നിരിക്കണമെന്നായിരുന്നു
 രാമചന്ദ്രനിശ്യാഗം. എല്ലാവരുംവന്നിരുന്ന് ശ്രദ്ധകൊൾ
 കയും ചെയ്തു. അന്നേരം കാമകോമളരും നിസർഗ്ഗരമണീ
 യരും ഭര്യ ആ ബാലർ രണ്ടുപേരും സഭാമധ്യത്തിൽ
 പ്രവേശിച്ചു. കണ്ടവർ കണ്ടവർ, തങ്ങളുടെ നേത്രങ്ങ
 ളെ ആ കുട്ടികളിൽ നിന്ന് ഒന്നു മാറുവാൻകൂടി ശക്തരാ
 യില്ല. ഇമച്ചുമിഴി തങ്ങളുടെ അതികഠിനമായ ഭൂതദൃഷ്ടി
 ന്റെ ഫലമായിട്ട് ആ സഭ്യരെക്കൊന്നുപോലെ കരുതി.
 അവരോരോരുത്തരും പലതും വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി. ചി
 ലർതമ്മിൽ ഇങ്ങനെ പറയുകയും ചെയ്തു:—

“രണ്ടാളും രാമതുല്യന്മാർ
 ബിംബോദ്യത്ബിംബസന്നിഭർ;
 ജടയുള്ളവരല്ലെങ്കിൽ
 മരത്തോൽ ചുറ്റിടാങ്ങിലും,
 വൃത്യാസമറിയാ നമ്മൾ
 രാമനും പാട്ടുകാക്കുമേ.”

ആ സന്ദർഭത്തിൽത്തന്നെ കുട്ടികൾ പാട്ടുതുടങ്ങി.
 അതിമാനുഷമായ ആ ഗാനത്തിന്റെ ഭംഗിപറഞ്ഞറിയി

ക്കുക തുലാം ഭുഷണം. മഹാഷിയുടെ നിയോഗപ്രകാരമുള്ള ഇരുപതു സർഗ്ഗവും കുട്ടികൾ പാടിത്തീർത്തു. പക്ഷേ, അതു കേട്ടിരുന്നവരാരും അതുകൊണ്ടു തൃപ്തരായില്ല. എങ്കിലും കുട്ടികൾ ക്ഷീണിതരായിരിക്കുമെന്ന് വിചാരിച്ചു. രണ്ടാമതാരും പാടാനുപേക്ഷിച്ചതുമില്ല. പാട്ടുകേട്ടു എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു പരമാനന്ദത്തിന് വശഗതനായ രാമചന്ദ്രൻ ഉടൻതന്നെ ലക്ഷ്മണനെവിളിച്ച് പരസ്യമായി ഉച്ചത്തിൽ പേരിനെണ്ണായിരംപൊന്നും, അപരാവശ്യപ്പെടുന്ന മറ്റു സകല സാധനങ്ങളും കൊടുക്കണമെന്നു കല്പിച്ചു. അപ്പോൾ കുമാരൻ പറഞ്ഞു:—

“കാട്ടിലെക്കായ്ക്കുന്നികളും
തിന്നുകാട്ടിൽ വസിപ്പവർ,
ഞങ്ങൾ പൊന്നിൻപണംകൊണ്ടു
കാട്ടിലെത്തോന്നു ചെയ്തിട്ടും?”

(വാ-രാ)

അ ചെറുബാലരുടെ ആശാരഹിതമായ ഈ വാക്കുകേട്ടു വിസ്മയംപൂണ്ട രാമചന്ദ്രനും മറ്റുള്ളവരും ഹർഷപരവശതം കൂടിയായി. തൽക്ഷണം ശ്രീരാമൻ, ഈ കാവ്യം എത്രയുണ്ടെന്നും, ചമച്ചു മുനി ആരാണു് എന്നും മറ്റും ബാലരോടു ചോദിച്ചു. കുട്ടികളുതിന്നിങ്ങനെ മറുപടിയുരച്ചു:—

“തീർത്ത് വാല്മീകിഭഗവാൻ
വന്നിട്ടുണ്ടലപരാന്തികേ
അദ്ദേഹമല്ലോ കാണിച്ചു
നിൻചരിത്രമിതൊക്കയും.”

“ഇരുപത്തുനാലായിരം പട്ടുത്തെ അദ്ദേഹം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അഞ്ഞൂറുസർഗ്ഗം അറുക്കാണ്ഡം ഇങ്ങനെയാണതിന്റെ വിഭാഗം; ഒരുരൂറു ഉപാഖ്യാനങ്ങൾ ഇതിലാകേ അടക്കം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അവിടുത്തെ പൂണ്ണ ചരിത്രവും ഇതിൽ വിവരിച്ചു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്ക് അതു മുഴുവൻ കേൾപ്പാൻ കൗതുകം ഭരാനുനന്ദപക്ഷം സൗകര്യം പോലേ ഞങ്ങൾ പാടിക്കേൾപ്പിക്കാം. അവിടുത്തെ കർമ്മതീർത്ഥം സോദരന്മാരുമൊന്നിച്ചിരുന്നു കേട്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ടാലും.”

രാമനിതുകേട്ട് അനല്പമായ കരാഹ് ഉദമുണ്ടായി. അങ്ങനെതന്നെയെന്നു നിശ്ചയിച്ചു അദ്ദേഹം കുട്ടികളെ തല്ക്കാലം വാല്പീകിവാടത്തിലേയ്ക്കയ്ക്കയും ചെയ്തു. പാട്ടുവസാനിച്ചു കുട്ടികൾ പോയെങ്കിലും ആ ഗാനമാധുര്യം അതേ രീതിയിൽ, അപ്പോൾ കൂടി കേൾക്കുന്ന മട്ടിൽ അസദസ്സിലുണ്ടായിരുന്നവരുടെയെല്ലാം കണ്ണുകളെ കുളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

പല ദിവസങ്ങൾകൊണ്ടു രാമചരിതം മുഴുവൻ കുട്ടികൾ പാടി, അതുകേട്ട രാമനും രാജാക്കന്മാരും പാലരന്മാരും മാമുനിമാരും നിതാന്താനന്ദതാന്തരാവുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ, പാട്ടുകാരായ കുട്ടികളെപ്പറ്റി സഭ്യർക്കുവേണ്ടിയായ സന്ദേശം പാട്ടുവസാനിച്ചപ്പോഴേയ്ക്കും തീർന്നു. സീതാപുത്രരായ കുശലവന്മാരാണ് ആ ഗാനരസികരെന്നു ശ്രീരാമനു തന്നെ എങ്ങനെയോ മനസ്സിലായി. അനന്തരം സഭാഭ്യന്തിരിൽ വെച്ചുതന്നെ രാമചന്ദ്രൻ സഭ്യന്തരായ ഭൂതരെ വിളിച്ച് ഈ വിധം ഉച്ചത്തിലടിച്ചെഴുതുകയും ചെയ്തു:—“നിങ്ങൾവേ

ശത്തിൽ വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ അരികേചെന്ന് ഇങ്ങനെ ചോദിപ്പിക്കണം:—

“സദ്യുത്തയെങ്കിലും സീത
ദോഷമറവളെങ്കിലും,
ഇങ്ങാത്തശുദ്ധിചെയ്യട്ടേ
സമ്മതിപ്പിച്ചുഷീരൂരെ.
മുനിതൻ പക്ഷവുംസീത-
തൻമനസ്സുമറിഞ്ഞുടൻ
വിശ്വാസമേകിടാമെന്ന-
ണ്ടെങ്കിലെന്നോടു ചൊല്ലുവിൻ;
നാളെക്കാലത്തു ശപഥം
ജനകാത്മജ മൈഥിലി,
സഭാമദ്ധ്യേ നടത്തട്ടേ-
യെൻദുഷ്പർ തീർപ്പിന്നുതാൻ.”

സദ്യുരല്ലാം സുമധുരവും ജീവചൈതന്യപ്രദായകവു
മായ ഈ കല്പനകേട്ട് ഹർഷംകൊണ്ട് തുള്ളിക്കളിച്ചു.

ഭൂതന്മാർ അത്യുത്സാഹഭരിതരായി വാല്മീകിമുനിവാട
ത്തിലേയ്ക്കു പോയി. അവരോടുകൂടെയെത്തേണ്ടത് രാമസന്ദേശ
ത്തെ ഇങ്ങനെ അറിവിച്ചു:—

“ജാനകീദേവിശുദ്ധയെങ്കിൽ കൈക്കൊള്ളാമല്ലോ
നാനാലോകരംകൊണ്ടെ പ്രത്യയംചെയ്തിടേണം”

ഭൂതവാക്യംകേട്ട് സന്തോഷപൂരിതനായ ആ ഋഷി
പുംഗവനാകട്ടേ,

“നന്നിതുനാളെത്തന്നെ സത്യംചെയ്യിക്കാമല്ലോ”
എന്ന മുക്തകണ്ഠം അരുളിച്ചെയ്തു. സന്ദേശഹാരകർ അതി

വേഗത്തിൽ തിരിയെ വന്ന് നാനാജനസംഭേദവിതനായ
രാമഭദ്രന്റെ തിരുമുമ്പിൽ വിവരമുണർത്തി.

അനന്തരം സഭ്യരോട് രാമചന്ദ്രൻ കല്പിച്ചു:—

“സേശിഷ്യർ ഭഗവാന്മാരുമാർക്കാരെത്ത നരേന്ദ്രരും
സീതതൻ ശപഥം കേൾപ്പിൻ മറുകാർക്കിടവാനുമേ.”

മുനികളും രാജാക്കന്മാരുമെല്ലാം സാധുവാദം മുഴക്കി.
മഹാത്മാവായ രഘുപുംഗവനെ എല്ലാവരും വീണ്ടുംവീണ്ടും
പുകഴ്ത്തി. അടുത്തദിവസം മഹാജനമദ്ധ്യത്തിൽവെച്ച്,
സീത, ആത്മശുദ്ധിപരമായ ശപഥം ചെയ്യുന്നതാണെന്നു
ജ്ഞ ശ്രുതി എങ്ങും മുഴങ്ങി. ആ മഹാജനമണ്ഡലം അന്നു
ആ വിധം സന്തോഷമയമായിത്തന്നെ പിരിഞ്ഞു.

അദ്ധ്യായം നൂ.

തിരോധാനം.

അടുത്തദിവസത്തെ സൂര്യോദയം വിവിധസംഭവങ്ങളു
ടെ നാണ്ടിയായിരുന്നു. രാഘവൻ മുനിമണ്ഡലത്തോടും
മററവയി ജനതയോടുമൊന്നിച്ചു യാഗശാലയ്ക്കു
പൂജി. ധന്വന്തർപ്രഭൃതികളായ വാനരന്മാരും, വിഭീഷണാ
ദികളായ അരക്കരും അവിടെ സന്നദ്ധരായി നിന്നു. സീ
താദേവിയുടെ സത്യം കേൾപ്പാൻ ആ ജനതയ്ക്കുണ്ടായിരു
ന്ന ഒരാനന്ദം അപരിമിതമായി. എല്ലാവരുംവെന്ന് മല
പോലിളകാതെ നിന്നിരുന്നവരായി നിന്നു. വാല്മീകി സി
താസമേതനായി അവിടെയെഴുന്നള്ളി.

“സീതയാമുനിതൻപിന്വേ
 തലതാഴിനടന്നതേ
 കൈകൂപ്പിത്തൊണ്ടയിടറി
 രാമനിൽക്കരൾചെത്തുമേ
 ബ്രഹ്മാവിൻപിന്നിൽമറപോ-
 ലാ വാല്പീകിക്ക പിന്നിലായ്”

വരുന്ന സീതാദേവിയെക്കണ്ടു ജനങ്ങളെല്ലാം മംഗ
 ഉഗാനമുതിർക്കുകയും ദേവിയുടെ അക്ഷയ്യവും പരമോൽകൃ
 ഷ്ടമായ ചാരിത്രമഹിമയെപ്പറ്റി കൊണ്ടാടുകയും ചെയ്തു.
 കോലാഹലം അവിടമെങ്ങും മുഴങ്ങി.

“ദുഃഖമൂലം പരന്നോരു ശോകമുള്ളിട്ടലയ്ക്കയാൽ
 രാമ! നന്നെന്താചിലപേർ, സീതേ! നന്നെന്തമറുപേർ”

ഇങ്ങനെ ആ രണ്ടുപേരെയും പററി ജനങ്ങൾ ആ
 ത്തുവിളിച്ചു. ആ തിരക്കിനിടയിൽകൂടി വാല്പീകി പെട്ടെ
 ന്ന സഭാമണ്ഡലത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു അരുളിച്ചെയ്തു:—

“ഇതാ ഭാശരഥേ! സീത
 ധർമ്മചാരിണി സുപ്രത
 ദുഷ്ടന്മാർ വെടിയപ്പെട്ടോ-
 ളെന്നാശ്രമസമീപമേ.
 ലോകാപവാദഭീയുള്ള-
 ങ്ങളും രാമ, മഹാപ്രത!
 വിശ്വാസമേകമേ സീത-
 യതിന്നനുവദിക്കണം.
 ഇരട്ടപെറ്റുണ്ടായോർ-
 യിരുപേർ ജാനകീസുതർ

നിൻപുത്രന്മാർ ദുരാധർഷർ
 ഞാനി ചൊൽവതു സത്യമാം.
 പ്രചേതസ്സിനു പത്താമൻ
 മകൻഞാൻ രഘുനന്ദന!
 പൊളിവാക്കോക്കുമാരേയി-
 ലിവർ നിന്നുടൈയുണ്ണികൾ.
 അനേകകായിരത്താണ്ടു
 തപം ചെയ്തുവനാണു ഞാൻ
 അതിൻഫലമശിക്കേണ്ടു
 ദുഷ്ടിസ്സീതയ്ക്കിരിക്കുകിൽ.
 മനസ്സാൽ തൊഴിലാൽ വാക്കാൽ
 മുൻചെയ്തിട്ടില്ല പാതകം
 അതിൻഫലമശിപ്പൻ ഞാൻ
 സീതനിഷ്ഠാപയെങ്കിലോ.
 സീതയ്ക്കു ശുദ്ധികണ്ടല്ലോ
 കയ്യാണ്ടു കാട്ടിൽചെയ്തു ഞാൻ.
 ഇവരും നല്ലനടപ്പുള്ളാരും
 പാപമരറാരും പതിവ്രത..”

(വാ-രാ.)

വാല്മീകി തുടൻപറഞ്ഞു: --“ഇവളുടെ ഹൃദയം പ
 രീശുദ്ധവും പാപസ്വർശലേശം ഇല്ലാത്തതുമാകുന്നു. ടി
 ഖ്യദുഷ്ടികൊണ്ടു ഞാൻ ഈപരമാത്മം കണ്ടറിഞ്ഞിരിക്കയാ
 ണു്. അങ്ങിവളെ പരിത്യജിച്ചതു് ആത്മശങ്കകൊണ്ടല്ലെ
 ണു് ഞാൻ കരുതുന്നു. ലോകാപരാദഭീരുതയത്രേ അവി
 ടത്തേക്കൊണ്ടു് ഈ പരിത്യാഗകരോരകർമ്മം ചെയ്യിച്ച
 തു്. അതു് നിശ്ശേഷം തീരത്തക്കവണ്ണം സീത ശപഥം
 ചെയ്യും.”

അതുവരെ നിശ്ശബ്ദമായിരുന്ന ജനാവലിയിൽനിന്ന് തൽക്ഷണം പൊങ്ങിയ ആഹ്ളാദലാപനി ആകാശമണ്ഡലത്തെ മുഖരിതമാക്കി. സകലപേതം പരസ്സരം മുഖം നോക്കി ഒന്നും പറയാനറിയാതെ വിസ്മിതരായിരുന്നു. മഹാരാജാവിതിനെത്തുത്തരമാണ് പറയുകയെന്നറിവാൻ ഏവർക്കും കൗതുകം വളർന്നു. ആ സമയം ശ്രീരാമൻ അഞ്ജലി ബന്ധിച്ചു് ദയാഭസ്മഹമസൃണമായ മിഴികൊണ്ട് സീതയേയും മൂനിയേയും വീക്ഷിച്ചു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

“നിന്തിരുവടി പറഞ്ഞാലതുതന്നേമതി
ചിന്തിച്ചുകണ്ടാലിതിൻമീതെയില്ലാതസത്യം
വഹ്നിദേവനും മഹാദേവനും വിരിഞ്ചനും
അന്യദേവന്മാരുമിതെന്നോട്ടു ചൊന്നാരല്ലോ.
അന്ധനായ് വിചാരമില്ലായ്ക്കോലുപേക്ഷിച്ചു്
നിന്തിരുവടിയതു പൊറ്റുത്തുകൊള്ളേണമേ.
മുററും ഞാനപവാദംപേടിച്ചുതന്നെചെയ്തേൻ
കുറമില്ലിവരെന്നെതറിയാത്തല്ലയല്ലോ.
ഇന്നിനി മഹാജനമറിയുമാറുസത്യം
ധന്യയാമിവര ചെഴ്യിട്ടുപവാദം തീർപ്പാൻ.”

(അ-രാ)

മഹാരാജാവു് പിന്നെയും പറയുകയാണ്:— “ഈ കുട്ടികൾ എന്റെ ഔരസപുത്രർ തന്നെയാണെന്ന് എനിക്ക് നിശ്ചയമായറിയാം. സുകുമാരരായ ഈ പൊന്നുണ്ണികളെ കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ അവാച്ഛമായ ഏതോ ഒരു ഗംഭീരസ്വരത്താൽ എന്റെ ഹൃദയം ആവരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. അത് ക്രമപ്രവൃദ്ധമാകുന്നതായും എനിക്കനുഭവപ്പെട്ടു. എന്നാൽ, ഹതഭാഗ്യനായ എന്റെ പ്രവൃത്തിയുടെ കാര്യം

നും എന്നെ പശ്ചാക്ഷുണാക്ഷിതീന്തു. സീതയെ വെടി-
 ണ്ണെ എന്റെ പാപത്ത അല്ലെങ്കിൽ, മഹാപരാധത്തെ
 അവിടുന്ന് സഭയം പൊറുത്തരുളണമെന്ന് ഞാനപേക്ഷി-
 കുന്നു.”

- അപ്പോഴേയ്ക്കും അന്തരിക്ഷമണ്ഡലം സുരസംഖ-
 ത്താൽ അന്തർവിതമായി. ബ്രഹ്മാവിനെ മുൻനിർത്തി എല്ലാ-
 ദേവന്മാരും നിരനിരയായി വാനത്തിൽ നില്പായി. അന്നേ-
 രം, “വെന്നാരുസമീരണൻ വീശിനാനെല്ലാടയും വെന്നാ-
 രാനദം പൂണ്ടുമേവിനാരെല്ലാവരും.” ഇങ്ങോത്തരയും സു-
 ചരിതയുമായ സീതാദേവി ആ സമയം, “വരനെത്തന്നെ
 നോക്കിക്കണ്ണുനീർവാത്തുവാത്തു പേദമെത്രയും നിറഞ്ഞു
 ഉള്ള മാനസത്തോടും” കൂടി കൈകൂപ്പിനിന്നുകൊണ്ട് ഈ
 വിധം മന്ദ്രവും, എന്നാൽ ഗഭീരവുമായി അരുളിച്ചെ-
 യ്തു:—

“രാമനല്ലാതൊരാളേ ഞാ-
 നുള്ളാലേ നിനയായിലോ
 എനിക്കു മാധവീദേവി
 പഴുതൊന്നു തരണമേ.
 മനസ്സാൽ തൊഴിലാൽ വാക്കാൽ
 ഞാൻ രാമാർച്ചന ചെയ്യുകിൽ
 എനിക്കു മാധവീദേവി
 പഴുതൊന്നു തരണമേ.”

വൈദേഹീദേവി ഇത്തരമുള്ള സത്യംചെയ്തു തീർന്നു
 പ്പോഴുണ്ടായ അത്ഭുതം വാചാമദഗോചരമായിരുന്നു. ഭൂമി-
 യുടെ അടിത്തട്ടിൽനിന്ന് മഹനീയമായ ഒരു രത്നസിംഹാ-
 സനം ഉയർന്നുവന്നു. രത്നമൗലികളായ അനവധി സ

പ്പുണ്ടും അതിലെങ്ങും നിറയപ്പെട്ടിരുന്നു. ഭൂമിദേവി ദിവ്യമായ രൂപത്തോടുകൂടി അതിലിരുന്നിരുന്നു. ആ ദേവി സീതയെ കൈകൊണ്ടെടുത്ത് മടിയിൽ ഇരുത്തി നിറുകയിൽ മുങ്ങിച്ചു. അപ്പോഴേയ്ക്കും സിംഹാസനം ക്രമേണ കീഴ്പ്പോട്ട് താഴ്വാനും തുടങ്ങി. ജാനകിയുടെ ശിരസ്സിൽ അകാശത്തുനിന്ന് കല്പകപ്പനീര തെരുതെരെ വർഷിച്ചു. സീതാദേവിയുടെ ചാരിത്രശുദ്ധിയുടെ സൂചകങ്ങളായ ഗാനാലാപം വാനിൽനിന്നും മണിൽനിന്നും ഉതിർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അവിടെ കൂടിയിരുന്ന രാജാക്കന്മാരും പെരന്മാരും മാമുനീവൃന്ദവും മറ്റുള്ളവരുമെല്ലാം വിസ്മയാകുലിതരായി ചമഞ്ഞു. ചിലർ സന്തോഷംകൊണ്ടാഞ്ഞുവീളിച്ചു. മറ്റുചിലർ ചിന്താഭരിതരായി. വേറെചിലർ ശ്രീരാമന്റെ മുഖംതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

മഹർഷിമാരും വാനരന്മാരും സീതയുടെ പാതാളപ്രവേശത്തെപ്പറ്റി രാമന്റെ സമീപത്തിരുന്നുകൊണ്ട് സമ്മേളിച്ചും ഉദ്ഘോഷിച്ചു. രാമന്റെ അവസ്ഥയൊന്നും പറയാനില്ല.

“ദണ്ഡാംവടിവിടിച്ചിട്ടു
കണ്ണീർ ചിന്നിയ കണ്ണുമാന്ത്
തലചാച്ചുള്ളുഴന്നൊര-
മഴലാണ്ടിതു രാമനും.”

അദ്ദേഹം വളരെയേറെ കരഞ്ഞു. കണ്ണീർപ്രവാഹം അവിടമെങ്ങും വ്യാപിച്ചു. കോപതാപങ്ങൾ ഒരുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ പൊങ്ങി. “അഴലെന്നതന്റെ മനസ്സിൽ ഇതുവരെ ഇത്രമേൽ ധ്വനി

വന്നിട്ടേയില്ല. കുഞ്ഞിരിക്കുമ്പോൾ മിഴി കൊണ്ടുപോവുകയെന്ന് പറയുന്നതുപോലെ, ഞാൻ നോക്കിയിരിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ സീത പൊയ്ക്കുഞ്ഞേല്ലോ. അവളെ കൊണ്ടുപൊയ്ക്കുഞ്ഞേല്ലോ. സമുദ്രത്തിനപ്പുറം ലങ്കപുക്കിരുന്ന സീതയെ വീണ്ടുകൊണ്ടുവന്നാണ് ഈ ഞാൻ. അങ്ങനെയുള്ള ഏനിക്കാണോ ഈ ഭൂതലത്തിൽനിന്ന് സീതയെ കൊണ്ടുവരാൻ പ്രയാസം?

“അല്ലേ, ഭൂദേവി, ഭവതി
തിരിച്ചുകൊണ്ടു സീതയെ
അല്ലെങ്കിൽ കാട്ടുവൻ ക്രോധ-
മെന്നെ നീന്തിയില്ലയോ?
അങ്ങനെയ്ത ശപഥമുതന്നെ, നിൻ-
പക്കൽ നിന്നല്ല സീതയെ
കുറച്ചുകൊണ്ടുയ്ക്കു
ജനകൻ ചണ്ടേടുത്തതും,
എന്നാൽ സീതയെയിങ്ങുക
ചഴുത്തു തന്നുകൊൾകമേ
പാതാളത്തോ വാനിഭവാ ഞാ-
നവളോടൊത്തു പാർക്കാൻ.”

നീ പുറത്ത് ജാനകിയെ ഭവനം തന്നെക്കുക. അല്ലാത്ത പക്ഷം മാട്ടും കാട്ടുമിണങ്ങിയ നിന്റെ നിലയെല്ലാം ഞാൻ ഒന്നിച്ചുവാക്കും. ഭൂമിയത്രയും ഞാൻ മുടിച്ചുകുളയും. സമുദ്രംകയറി ഭൂമിയെ ഉടൻ തന്നെ അക്രമിക്കമാരാക്കും.”

ഭൂപ്രവും ഭൂഷ്യവും ഇടതിങ്ങിപ്പടന്നുള്ള ഈ വാക്കുകൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞ് അന്ധനായി നിലുക്കുന്ന സമയം,

വാനിൽ നിന്നിരുന്ന പിതാമഹൻ ദേവനിർദ്ദേശാനുസരണം ശ്രീരാമനോടു പറഞ്ഞു: —

“എന്തൊരു ബന്ധമിത്രകോപമുണ്ടാവാനിപ്പോൾ
ചിന്തിച്ചുകാണെ നീയാരെന്നതു പരമാത്മം.
വൈദേഹിയോടും കൂടെ മേലിലും വാഴാമല്ലോ
പേദവുംകൂടാതെകണ്ടാനന്ദസമനപിതാ
മുഖ്യമാം മാനുഷജന്മത്തിങ്കലെല്ലാവർക്കും
ദുഃഖസൗഖ്യങ്ങളിടകലർന്നുണ്ടിരിക്കുന്നി.”

“വാല്മീകിമുനിയായ വിരചിതമായ രാമായണത്തിന്റെ അനന്തരഭാഗംകൂടി അങ്ങ് കേട്ടറിയുക. അതു കേൾക്കുന്ന പക്ഷം അങ്ങയുടെ മായാത്രപമായ ഈ ഭൂമി നിശ്ശേഷം നീങ്ങുന്നതാണ്.”

മഹാരാജാവു കേൾക്കുവാൻ മാത്രം ആയിരുന്നു ബ്രഹ്മാവിതുപറഞ്ഞത്. മററാരുമറിഞ്ഞതുമില്ല. ഉടൻ രാമൻ വാല്മീകിയോടു, “മഹാത്മൻ, എന്റെ ജീവിതത്തിലേ ഭവിഷ്യച്ചരിതംകൂടി കേൾപ്പാൻ ഞാനാശിക്കുന്നു; അടുത്തദിവസം തന്നെ എന്റെ ഈ അശയെ നിർവ്വഹിച്ചുതരുവാനുപേക്ഷ” എന്നു പറഞ്ഞു. വാല്മീകി അതുപ്രകാരം സമ്മതിച്ച് കുശലവരോടുകൂടി പണ്ണശാലയിലേയ്ക്കു പോവുകയും ചെയ്തു. ശ്രീരാമൻ അന്നത്തേരാത്രി സീതാവിചാരവിഷാദംകൊണ്ട് അന്ധമായമായിത്തന്നെ കലാശിച്ചു.

നേരം പുലർന്ന് നിത്യകർമ്മങ്ങളെല്ലാം കഴിഞ്ഞയുടനേരത്തെ രാമചന്ദ്രൻ കുട്ടികളെ വരുത്തി ഉത്തരചരിതത്തെ പാടുവാൻ നിയോഗിച്ചു. മാനുരായ മഹാഷിമാരി.

തന്നയുടൻ കുമാരന്മാർ കൗകളീകളുടനത്തിൽ അതു പാടി സദസ്യരെ അഹ്ളാഭഭരിതരാക്കി.

സീതയുടെ ആ വിഭയാഗം രമനെ അത്യധികം വ്യഥിതനാക്കി. യാഗത്തിരക്കുകൂടി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ നിർദ്വിചാരനായ രാമനാത് ദുസ്സഹമായിത്തീർന്നു. സീതാരഹിതമായലോകജീവിതം ശൂന്യമായായി അദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നി. ദുഃഖാവേശമൂലം അവശനായിത്തീർന്ന രാമൻ അല്പമൊരു സമാശ്വാസവും ലബ്ധമായില്ല. യാഗത്തിനായി ക്ഷണിച്ചുവരുത്തിയ രാജാക്കന്മാരെയും വാനരന്മാരെയും, ബ്രാഹ്മണരെയും യോഗ്യതാനുസരണം സമ്മാനിച്ചയച്ചു. അശ്വമേധയാഗം ഇങ്ങനെ ഭരതവാക്യം പാടിയ ശേഷം ഏല്പാവരെയും പിരിച്ചയച്ച് സീതാപ്രതിഷ്ഠിതഹൃദയനായിത്തന്നെ കുശലവരോടുകൂടി അയോദ്ധ്യാപുരം പൂകി.

നാൾ വളരെക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കൌസല്യ പ്രായാധിക്യം മൂലം അന്തരിച്ചു. പിന്നെ അധികം താമസിയാതെ സുമിത്രയും, അതിനെത്തുടർന്ന് കൈകേയിയും സ്വർഗ്ഗംപൂകി. ആ സുചരിതകളായ സപത്നികൾ വിണ്ണിൽ ദശരഥസമേതകളായി വീണ്ടും അക്ഷയമായ ദാവത്യാമൃതം നുകൻ. രാമനും സോദരന്മാരും ദുഃഖിതരെങ്കിലും, വിധിശക്തിക്കധീനരായി നിവാപാഞ്ജലികൾ പ്രദാനമെല്ല പിതൃപ്രീതിവരുത്തി.

അന്നൊരുദിവസം കേകയഭൂപാലനായ യുധാജിത്തു സ്വപുരോഹിതനും ബ്രഹ്മർഷിയുമായ ഗാഗ്ഗുനെ രാമസന്നിധിയിലേയ്ക്കു അയച്ചു. വിലപിടിച്ചതും വിശിഷ്ടങ്ങളും

വിവിധങ്ങളുമായ അനേകം സമ്മാനങ്ങൾ അദ്ദേഹം രാമചന്ദ്രനായി അയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഗാഗ്ഗ്ഗമാമാമുനി മാതുലനിയോഗാനുസരണമായി അനവധി വിശിഷ്ടസായനങ്ങളോടുകൂടി വന്നിരിക്കുന്നുവെന്ന വിവരം കേട്ടയുടൻ രാമാവൻ തമ്പിമാരൊന്നിച്ചു ഭൂതത്തുനിന്നുതന്നെ അദ്ദേഹത്തെ എതിരേറ്റു കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കുവന്നായിച്ചു. മാമുനിയെ യഥാർഥം പൂജിച്ചു മാതുലപ്രേഷിതങ്ങളായ സമ്മാനങ്ങൾ എല്ലാം ഏറ്റുവാങ്ങിയതിനുശേഷം മൂന്നിനിയോഗപ്രകാരം ആസനസ്ഥനായ രാമഭദ്രൻ,

“എന്താതീ മാതുലനതിനല്ലോയിങ്ങഴുനള്ളി നീ?
ഭഗവാനേ, വാഗ്മിവയ്ക്കൻ സാക്ഷാൽപ്രാഴംകണക്കിനെ”

എന്ന് കുശലം ചോദിച്ചു.

ഗാർഗ്ഗി:—“മഹാരാജാവായ അങ്ങയുടെ അമ്മാവൻ ഇങ്ങനെ സന്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ട്. സിന്ധുവിന്റെ ഇരുപാർശ്വങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്ന ഗന്ധർവ്വന്മാർ പ്രകൃതിരമണീയവും, ഫലമൂലാദി പരിശോഭിതവുമാകുന്നു. ആ യുദ്ധപാണികളും യുദ്ധവീരന്മാരുമായ ഒരു കൂട്ടം ഗന്ധർവ്വന്മാരാണ് ആ രാജ്യം ഭരിച്ചുവരുന്നത്. അവരെ ജയിച്ചു രാജ്യം കീഴടക്കി അവിടമൊരു നല്ല നഗരിയാക്കുന്നതു കൊള്ളാം. മഹാരാജ്യം അവിടെ കടക്കുകയില്ല. നാടാണെങ്കിൽ അതിരമണീയവുമാണ്. ഇനിയെല്ലാം നിന്റെ അഭിമതംപോലെ ചെയ്യൂ.” ഇതാണ് യുദ്ധാജിത്തിന്റെ സന്ദേശം.

അമ്മാവന്റെ സാരതരമായ ഉപദേശം രാമൻ നന്നേ ബോധിച്ചു. അദ്ദേഹം ഒരു സാകുതസ്ഥിതപുണ്യ ഭരതനെ ഒരു കടാക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് മൂന്നിയോടിക്കൂടെനെ പറ

ഞ്ഞു:—“മഹാത്മൻ, ഈ കുട്ടികൾ അവിടെയൊക്കെ സഞ്ചരിച്ചു വിജയം നേടും. ഇവർ ഭരതന്റെ പുത്രന്മാരും രക്ഷനെന്നും, പുഷ്പാലനെന്നും പേരുള്ളവരുമാകുന്നു. ഇവരുടെ ചെന്ന് ഗന്ധർവന്മാരെ ജയിക്കുകയും, അവിടെ രണ്ടു പുരം നിർമ്മിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇവരെ രണ്ടാളേയും അവിടെ വാഴിച്ചശേഷം ഭരതൻ തിരിച്ചെത്തുണ്ടാട്ടു വരുന്നതാണ്.”

അനന്തരം കുമാരരെ അഭിഷേകം ചെയ്തു പരിശുദ്ധരാക്കി ഒരു ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ അവരെ ഭരതനോടുകൂടി അയയ്ക്കുന്നതിനുവേണ്ട ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തു. ബഹുവിധമായ ഒരു സൈന്യത്തിന്റെ അകമ്പടിയോടും ഗാർഗ്ഗ്യമഹാമുനിയുടെ പുരോഗതിയോടുകൂടി പുത്രസമേതനായ ഭരതൻ യാത്രതിരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിറകേ പെരും കൂറ്റനായ അരക്കരും, മഹാമോഹാഭൂതാവലിയും നടക്കുന്നുണ്ട്. ഒന്നരമാസംകൊണ്ടാണ് ആ മഹാസംഘം കേകയപുരത്തിലെത്തിയത്.

യുധാജിത്ത് മരുമകനെയും സംഘത്തെയും യഥാവിധി സൽക്കരിച്ചു പരമപ്രീതരാക്കി. അനന്തരം അടുത്ത ദിവസംതന്നെ വേദരയും നിരവധി സൈന്യങ്ങളെച്ചേർത്ത് ഗന്ധർവ്വിജയത്തിനായി അവരെല്ലാം അദ്ദേഹം അനുഗ്രഹിച്ചയച്ചു. ഭരതന്റെ വരവിനെക്കേട്ട് ക്രോധാകുലിതരായ ഗന്ധർവന്മാർ പെരുംപടകൂട്ടി അടരാട്ടത്തിന്നണിനിന്നു. ഭയങ്കരമായ ആ യുദ്ധം ഏഴുദിവസം നടന്നു. ജയമോ തോല്പോയോ ആർക്കുമുണ്ടായില്ല. വാർദ്ധ്വയോഗവും വിൽപ്രയോഗവും വേർച്ചാട്ടവും നിരന്തര

മായി നടന്നു. ഒടുവിൽ ഭരതന്റെ സംവർത്തമെന്ന കാലാസ്രുത്തിന്റെ ദുർലഭമായ ശക്തിനിമിത്തം ഗന്ധർവ്വപുരുഷാഭാവം ഭസ്മാവശിഷ്ടമായിത്തീർന്നു. കണ്ണിമച്ചുതുറക്കുവാൻ വേണ്ടത്ര സമയംകൊണ്ട് മൂന്നുകോടിപ്പടയെയെല്ലാം കൊന്നൊടുക്കിയ ഭരതന്റെ അമിതപ്രഭാവത്തെപ്പറ്റി വാനവരെല്ലാം പുകഴ്ത്തി. ശത്രുനിഗ്രഹം കഴിഞ്ഞയുടൻതന്നെ ഭരതൻ അതിവിശിഷ്ടമായ രണ്ടു വൻപുരം അവിടെ പണി ചെയ്യിച്ചു. തക്ഷൻ പാപ്ലാക്കിയ സ്ഥലത്തിനു തക്ഷശിലയെന്നും, പുഷ്പലന്റെ വാസസ്ഥലത്തിനു പുഷ്പലാവതമെന്നും പേരുകൾ പ്രസിദ്ധങ്ങളായി.

ഭരതൻ അയോദ്ധ്യയിൽവന്ന് രാമപാദങ്ങളിൽ ഭണ്ഡനമസ്കൃതിചെയ്തു. സോദരനാൽ നടത്തപ്പെട്ട ഗന്ധർവ്വവിജയവും, രാജ്യപ്രതിഷ്ഠയും കേട്ട് രഘുനാഥൻ അമനോനന്ദമാൻ.

അനന്തരം ഒരു ദിവസം രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ വിളിച്ചിങ്ങനെ കല്പിച്ചു:— “ലക്ഷ്മണാ, നിന്റെ ഈ പുത്രന്മാരായ അംഗദനും ചന്ദ്രകേതുവും ധർമാസക്തരും, രാജ്യഭരണനിപുണരുമാകുന്നു. ഇവരെ ഉടൻതന്നെ ദേശാധിപതികളായി വാഴിക്കണം. അതിനെവിടമാണ് നല്ലതെന്ന് നീതന്നെ പറയണം.

“വില്ലാളികൾ രമിക്കുമട്ടായിടംപെട്ടു രമ്യമായ്
രാജപീഠാശ്രമലപംസ ഹീനമായുള്ള ദേശമേ”

തിരഞ്ഞുപിടിക്കണം. യാതൊരുതരത്തിലും നമ്മുടെ നോട്ടം അസ്ഥാനത്തായി പോകരുതത്രു്.”

അതനുസരിച്ച് കാര്യപഥമെന്ന ദേശം അംഗദന്നും, ചന്ദ്രകാന്തനഗരം ചന്ദ്രകേതുവിന്നും ലക്ഷ്മണനാൽ നിർദ്ദിഷ്ടമായി. ഉടൻതന്നെ ഉണ്ണികളെ ആ രണ്ടുദേശങ്ങളുടെ അധിപതികളാക്കി വാഴിക്കുമ്പെയ്തു. അനന്തരം ഭരതലക്ഷ്മണന്മാർ രാമപാദപരിസേവാപരരായിത്തന്നെ വാണു. സ്നേഹാമൃതനിമഗ്നരായ ആ മഹാവിരന്മാർക്കു ദിവസം നിമിഷമെന്നപോലെ കഴിഞ്ഞുപോയി. സമ്പത്തും സമാധാനവും സംതുപ്പിയും നാടെങ്ങും നടമാടി.

അദ്ധ്യായം ൭.

സ്വർഗ്ഗാരോഹണം.

ദിവസങ്ങൾ പെട്ടെന്ന് പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. അന്ന് ഒരിക്കൽ ഒരു താപസൻ അയോദ്ധ്യാപുരിയുടെ ഗോപുരപാദത്തിൽ ആഗതനായി. അവിടെ അമിതപരാക്രമിയും രാമാജ്ഞാപരനുമായ ലക്ഷ്മണൻ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. താപസൻ ലക്ഷ്മണനോടു പറഞ്ഞു:--“ഞാൻ അടിയന്തിരമായി ഒരു കാര്യം പറയുന്നതിനുവേണ്ടി വന്നിരിക്കുകയാണ്. അതിതേജസ്വിയായ ഒരു മഹർഷിയുടെ സന്ദേശവും കൊണ്ടാണ് വന്നിരിക്കുന്നത്. എനിക്കുടൻതന്നെ മഹാരാജാവിനെ കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.”

താപസന്റെ സമാഗമത്തെ ലക്ഷ്മണൻ ശ്രീരാമനോടു പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരുന്നതിന് രാമൻ അനുവദിച്ചവിധം ലക്ഷ്മണൻ രാമസന്നിധിയിൽ ആ

താപസനെ നയിച്ചു. അർദ്ധ്യാഭിധിയികളെല്ലാം നടത്തി അദ്ദേഹത്തെ സുവണ്ണാസനത്തിലിരുത്തിയതിൽ പിന്നെ രാമചന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു:—“മഹാത്മൻ, അവിടേയ്ക്കു സ്വാഗതം! അങ്ങൊരു ദൂതനായി വന്നിരിക്കുമാണല്ലോ. സന്ദേശത്തെ കേൾപ്പാൻ ഞാനിതാ സശ്രദ്ധനായിരിക്കുന്നു.”

താപസൻ—“ശരി; പറയാം. എന്നാൽ ആ മൂനിയുടെ സന്ദേശം രഹസ്യമായിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതു പറയുമ്പോൾ കേൾക്കുകയോ, നമ്മെ കാണുകയോ ചെയ്യുന്നവരെങ്ങു വധിക്കണം. ഈ സത്യംചെയ്താലേ ആ സന്ദേശം പറയാൻ തരമുള്ളൂ. മൂന്നിന്റേറ കല്പന അങ്ങനെയാണ്.”

രാമൻ അതുവിയം സമ്മതിച്ചു; ലക്ഷ്മണനോടുകൂടിച്ചെയ്തു:—“ലക്ഷ്മണാ, നീ പോയി ഗോപുരത്തിൽ കാവൽനില്ക്കുന്ന ശിപായിയെമാറി നീതന്നെ അവിടെ നില്ക്കണം. ഈ മൂനി പറയുന്നത് കേൾക്കുകയോ ഞങ്ങളെ ആ സമയം കാണുകയോ ചെയ്യുന്നവർ എന്നാൽ വധ്യരാകുന്നു. അതുകൊണ്ടവിടെ ജാഗ്രതയായി നില്ക്കുക.”

ലക്ഷ്മണനെ പറഞ്ഞയച്ച് മൂനിവാക്യത്തെ കേൾപ്പാൻ രാമൻ അവധാനിയിരുന്നു.

താപസൻ—“മഹാരാജാവേ, ഇനി ഞാൻ ഇവിടെ വരാനുള്ള കാരണം പറയാം. ബ്രഹ്മദേവന്റെ സന്ദേശം ഹാരിയും കാലനമാകുന്നു ഞാൻ. ആ മഹാപ്രഭു അങ്ങയോട്ഭിധിമാണ് കല്പിച്ചയച്ചിരിക്കുന്നത്:—“ലോകരക്ഷ ചെയ്തുകൊള്ളാമെന്നാണല്ലോ അവിടുത്തെ പ്രതിജ്ഞ. ആ

ദിയിൽ അങ്ങ് സർവ്വലോകത്തെയും മായയാൽ സംഹരിക്കു
യുണ്ടായി. എന്നിട്ട് സമുദ്രശായിയായി ഒന്നാമത്ത് അവിട്ടു
ന്നു എന്നെ സൃഷ്ടിച്ചു. അനന്തനെന്നാണ് അങ്ങ് പിന്നീട്
സൃഷ്ടിച്ചത്. മധുകൈടഭന്മാരുടെ മജ്ജാസ്ഥി കറുകൊ
ണ്ടു് അവിട്ടന്നു മേദിനിനേയും നിർമ്മാണം ചെയ്തു. പ്രജാസൃ
ഷ്ടികർത്തൃത്വം പിന്നീടങ്ങ് എന്റെ ചുമതലയിലാക്കി
വെച്ചു. എന്നാൽ രക്ഷാകർത്തൃത്വം വിഷ്ണുരൂപേണ കൈ
ക്കൊണ്ടത് അങ്ങുതന്നെയാകുന്നു. രാവണവധത്തിനായും
ദേവരക്ഷയ്ക്കായും അങ്ങ് രാമനായി മന്നിൽ അവതരി
ച്ചു. എന്നാൽ, ആദ്യത്തെ നിശ്ചയമനുസരിച്ചുള്ള കാലം
ഇതാ അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു. നാട്ടാരെ രക്ഷിക്കുന്നതിനും
മറുമായി കുറേക്കാലംകൂടി വാഴണമെന്നാണ് ഇച്ഛയെങ്കിൽ
ങ്ങനെയാവട്ടേ. അതല്ല, വിഷ്ണുവരോത്തു് വാഴ്വാനാണ്
കരുതുന്നതെങ്കിൽ അതുമാകട്ടേ.”

ബ്രഹ്മാവിന്റെ സന്ദേശമറിഞ്ഞു് സസ്തിതവദനനാ
യ രാമചന്ദ്രൻ, “സന്തോഷമായി. ഞാൻ പിറന്നത് മൃ
ന്നലോകത്തെയും വേണ്ടിയാണ്. ആദ്യനിശ്ചയമനുസരി
ച്ചു ഞാൻ പോന്നിടത്തെയുംതന്നെ വണങ്ങാം. ദേവ
കാർയ്യത്തിനായി ബ്രഹ്മന്റെ ചൊൽപടിക്കു നില്ക്കുകയെന്ന
തെന്റെ ധർമ്മമാണ്.” എന്നാണ് മറുപടിയുറച്ചത്.

കാലനും രാമനും ഇഴവിധം സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊ
ണ്ടിരിക്കുന്ന സമയം ഗോപുരപാതയിലും ഒരു സംഭാ
ഷണം നടന്നു. കോപിപ്പുരിൽ അഗ്രസരനും ശൈവാം
ശഭ്രതനും മഹാതപസ്വിയും ആയ ഭദ്രാസ്സ് മഹർഷി രാമ
ഭർശനത്തിനായി ഗോപുരത്തിലെത്തി. അദ്ദേഹം പ്രാ
പാലനം ചെയ്തുന്നിന്നിരുന്ന ലക്ഷ്മണനോടു പറഞ്ഞു. —

ദുർവാസാ—ലക്ഷ്മണാ, എനിക്ക് ഒട്ടും താമസിക്കാൻ തരമില്ല. ഉടൻ ശ്രീരാമനെക്കണ്ട് തിരിയെപ്പോകണം.”

ലക്ഷ്മണൻ —“ഭഗവാനേ, കാര്യം പറയൂ. എന്താണ് അവിടേയ്ക്കുപോകേണ്ടത്? ജ്യേഷ്ഠനിപ്പോൾ ഒരു പ്രത്യേകപ്രവൃത്തിയിലേപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. രണ്ടുനിമിഷം അവിടുനിവിടെ ക്ഷമിച്ചുനില്ക്കണം.”

അദ്ദേഹത്തിന് അടക്കാനാത്ത കോപമുണ്ടായി. തീപ്പെറ്റിപ്പിതരുന്ന കണ്ണുമായി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“സൌമിത്രേ, ഇക്ഷണം നമ്മെ രാമനോടറിയിക്കുന്ന സൌമിത്രേ, ഇക്ഷണം നമ്മെയറിയിക്കാതിരിക്കിലോ രാജ്യത്തെ നിന്നെപ്പറ്റിയെഴുപിപ്പൻ രാമനെയുമേ ഹേ സൌമിത്രേ, ഭരതനെ നിങ്ങൾതൻ മക്കളേയുമേ ആളാക്കയില്ലത്താൻ കോപംവിട്ടു മുളുളിലടക്കുവാൻ.”

(വാ-രാ)

ആ മഹർഷിയുടെ തിവ്രഭാഷണം പ്രവൃത്തിയിലും വരുവാൻ വിളംബമുണ്ടാകയില്ലെന്ന് ലക്ഷ്മണനറിഞ്ഞു. “താൻ മരിച്ചാലും നാടടക്കം മുടിക്കാൻ അനുവദിക്കയില്ല” യെന്ന് നിശ്ചയിച്ച് മഹർഷിയെ സമാധാനപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് രാമന്റെ അരികേ ചെന്നു ദുർവാസാവിന്റെ സമാഗമത്തെ വിധിപ്രേരിതനായ ലക്ഷ്മണൻ ബോധിപ്പിച്ചു. ആ ഉഗ്രതാപസനെക്ഷണേന കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി രാമൻ നൽകിയ ആജ്ഞയെപ്പറ്റി സൌമിത്രി അദ്ദേഹത്തെ രാമസമക്ഷത്തിലാക്കി. അതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ അന്തകൻ അവിടെ നിന്നു യാത്രപറഞ്ഞു പോവുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

ഋഷി വന്നതിന്റെ കാരണം അർദ്ധപാട്ടാഭിവിധിക്കുശേഷം രാമചന്ദ്രൻ ചോദിച്ചു.

ഭദ്രാസാ—“ഞാനായിരം വത്സരത്തെയ്തൊരു വ്രതമെടുത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു. അതു ഇന്നത്തെക്കൊണ്ടു് അവസാനിച്ചു. അങ്ങു തന്നെ ഉചിതാശനത്തെ ഞാനിപ്പോൾ ആശിക്കുന്നു.”

പരമസന്തുഷ്ടനായ രാമഭദ്രൻ മുനിക്കാചശ്വമുള്ള ഭോജ്യപേയാദികൾ പ്രദാനം ചെയ്തു. അതെല്ലാം കഴിച്ചു സംതൃപ്തനായ മുനി രാമനെ അനുഗ്രഹിച്ചു സ്വാശ്രമത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

മഹർഷി പാണ്ഡുനരകശേഷമാണു് രാമനു് കാലനോടുചെയ്തിരുന്ന സത്യത്തെപ്പറ്റി സ്മരണയുണ്ടായതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം വ്യസനാധിക്യംകൊണ്ടു പരവശമായി. ഘോരഘോരമായ ആ സത്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം പിളർന്നു. ഉള്ളുനീറി മുഖം ചായ്ച്ചു് ഒന്നും ചെയ്യാനാളാവാതെ രാമനിവിപ്പായി. എന്നാൽ, കാലൻ പറഞ്ഞ വാക്യങ്ങളുടെ ഓർമ്മയുണ്ടായപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു് അതു നിസ്സാരമായി തോന്നാതെയുമിരുന്നില്ല.

ഗുസ്മന്തപോലെ മാലാണ്ടു് തലകുമ്പിട്ടിരിക്കുന്ന അഗ്രജനെക്കണ്ടു് ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു:—“അവിടുന്ന് എന്തെല്ലാപി വ്യസനിക്കാതിരിക്കാൻഞാൻ പ്രത്യേകം അപേക്ഷിക്കുന്നു. ഇത്തരമൊരു കാലഗതിയുണ്ടായതു് പൂർവ്വകർമ്മബന്ധമെന്നു പറയാനുള്ളു. സത്യസന്ദർശണത്തിനുവേണ്ടി അവിടുന്ന് എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കതെന്നുവേണം. സത്യം തെറ്റിപ്പോയാൽ നരകപാതമാണുണ്ടാവുക.

അവിടേയ്ക്ക് അടിയനിൽ പ്രീതിയും കരുണയും ഉണ്ടെങ്കിൽ ഞാനവിടേയ്ക്ക് അനുഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ധർമ്മരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി അങ്ങനെ നിസ്സംശയം ത്വജിക്കത്തന്നെവേണം.”

ലക്ഷ്മണന്റെ നിർബുദ്ധപൂർവ്വമായ ധർമ്മപരതകണ്ട മനം കലങ്ങിയ രാമരാജാവ് ഉടൻ മന്ത്രിമാരെയും പൂരോഹിതന്മാരെയും പരത്തി ഉണ്ടായ സംഭവമത്രയും സവിസ്തരം പ്രതിപാദിച്ചു. അതുകൂട്ട അവരെല്ലാം കേവലം മൂകരായി ഇരുന്നതല്ലാതെ ഒരക്ഷരംപോലും ഉരിയാടാൻ തീരെ ശക്തരായില്ല. അന്നേരം വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു:—

സതപരം സൗമിത്രിയെവധിച്ചു പാലിക്കനീ
സത്യത്തെ, യല്ലെന്നാകിൽ മറയും ധർമ്മമെല്ലാം
ധർമ്മാശത്താൽ ജഗത്തുയവും മുടിഞ്ഞുപോം!
നിർമ്മലൻ ദശരഥൻ നിന്നുടെ താതൻ മൂന്നും
പുത്രസ്തേമത്തെ യുപേക്ഷിച്ചുപാലിച്ചാനല്ലോ
സത്യത്തെ, യതുമൂലം തന്നിങ്ങ ദുഃഖത്തിനായ്
മൃത്യുപന്നതും പുനരെന്നതു ധരിക്കനീ
പൃഥ്വിപാലന്മാരായാൽ സത്യത്തെ രക്ഷിക്കേണം.
പുത്രദാരാത്മാദികളോടുവേർപെട്ടീടാതെ
ഇത്രിലോകത്തിലാരുമില്ലെന്നു ധരിച്ചാലും,
സോദരസ്തേമം തവ പാരമുണ്ടറിഞ്ഞുഞാൻ
സോദരമെന്നാകിലും സത്യത്തെ രക്ഷിക്കേണം.”

വസിഷ്ഠന്റെ വാക്യത്തെ ബഹുമാന്യരായ മറെറല്ലാ സഭൃതം അനുവദിച്ചുപറഞ്ഞു. തൽക്ഷണംതന്നെ ശ്രീരാമൻ ലക്ഷ്മണനേനോക്കി, “ലക്ഷ്മണ, ധർമ്മസംസ്ഥാപ

നത്തിനായി ഞാനിതാനിന്നെയിന്ന് ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. സത്തമന്മാരായവർക്ക് ത്രാഗനിഗ്രഹങ്ങൾ സമാനങ്ങളാണെന്നാണ് ധർമ്മസിദ്ധാന്തം.” എന്ന് കല്പിച്ചു.

രാമന്റെ ആജ്ഞ കേൾക്കേണ്ട താമസമേ ഉണ്ടായുള്ളൂ. നീർചിന്നിയ കണ്ണുമായി ലക്ഷ്മണൻ തൻപുരത്തെന്നു തിരിഞ്ഞുനോക്കുകകൂടി ചെയ്യാതെ യാത്രതിരിച്ചു. സരയുതീരത്തിൽച്ചെന്ന് ആചമിച്ചു അഞ്ജവികുട്ടി സ്രോതോവേഗത്തെപ്പോലും നിരോധിച്ചു ശ്വാസഗതിയെ അടക്കിനിൽപ്പായി. അപ്സരസ്ത്രീകളും ഇന്ദ്രനും മറ്റു ചില ദേവന്മാരും മുനിമാരും ആ നവയോഗിയുടെ മൗഢിയിൽ പൂമഴുവിയശേഷം ഒരുവരും കാണാതെ ഉടലോടുകൂടിത്തന്നെ ലക്ഷ്മണനേയുംകൊണ്ടു സ്വർഗ്ഗാപൂർവികി. വിഷ്ണുവിന്റെ ചതുർത്ഥാംശംവന്നതുകണ്ടു ദേവന്മാരും മുനികളുമെല്ലാം ആഹ്ളാദഭരിതരായി.

ലക്ഷ്മണപരിത്യാഗത്തിനുശേഷം ശോകാന്തനായ രാമചന്ദ്രൻ പുരോഹിതമാതൃപൗരപ്രധാനികളെ മുൻനിർത്തി കല്പിച്ചു:—“ധർമിപ്പനും വീരനുമായ ഭരതനെ ഞാനിന്നു രാജാവായി അഭിഷേകംചെയ്യാൻ ധീർവ്വരാക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്നിക്കിനി വനവാസത്തിന്നു പോകേണ്ട കാലമായിരിക്കുന്നു. അഭിഷേകത്തിനു വേണ്ടപ്പെട്ട സർവ്വസംഭാരങ്ങളും ഉടൻടി സന്നദ്ധമാക്കണം. ലക്ഷ്മണന്റെ വഴിയേതന്നെ ഞാനും പോകയാണ്.”

തങ്ങളുടെ പ്രാണനെ ഉരിച്ചെടുക്കുന്നപോലുള്ള ആ രാമവാക്യത്തെക്കേട്ടു പ്രജകളെല്ലാം വല്ലാതൊരു അമ്പരപ്പിലായി. ഭരതനാകട്ടെ ബോധംകെട്ടുവെന്നുതന്നെ പറ

യാം. ഇടറിയ ഒരു സ്വരത്തിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—
 “മഹാരാജാവേ, എനിക്ക് രാജ്യത്തെപ്പറ്റി യാതൊരാശ
 യുമില്ല. ഞാനിപ്പറയുന്നതു സത്യമാകുന്നു. ഈ നില്ക്കുന്ന
 കശലവന്മാരെവേണം അങ്ങ് വാഴിക്കുവാൻ. കശനെ
 കോസലേശനായും ലവനെ ഉത്തരദിശാപതിയായും അഭി
 ഷേകം ചെയ്യണം. ഉടൻതന്നെ ശത്രുമാന്മാരുടെ അരി
 കിളിയും ഭൂതന്മാരെ നിയോഗിക്കണം. നാമൊരുമിച്ചു
 വനവാസത്തിനു പോവുകയാണെന്ന വർത്തമാനം അവര
 വിടെച്ചെന്നു പറയട്ടെ.”

ഭരതന്റെ വാക്കുകേട്ടും, അത്തൽകൊണ്ട് തലചാ
 യ്ച്ചുനിന്ന പൌരരെ കണ്ടും വസിഷ്ഠൻ ഇങ്ങനെ
 യോതി:—“രാമചന്ദ്രാ, അങ്ങ് ഈ നില്ക്കുന്ന പ്രജകളെ
 കണ്ടല്ലോ. അവരോടു ചോദിച്ചു, അഭിമതം എന്താ
 ണെന്ന് അറിഞ്ഞശേഷം വേണ്ടതുചെയ്യാനപേക്ഷ.”

വസിഷ്ഠശാസനപ്രകാരം, “ഞാനെന്തുവേണം”
 എന്നു രാമൻ എല്ലാ പൌരന്മാരോടും ചോദിച്ചു. അവ
 രതിനിങ്ങനെ പ്രത്യുത്തരിച്ചു:—“മഹാരാജാവേ, അങ്ങ
 യുടെ പിന്മുതൽക്കു ഞങ്ങളും പോരാറാവദിക്കണം.”

“പൌരരിൽ സ്പേഹമുണ്ടെങ്കി-
 ലേറെ സ്പേഹമിരിക്കുകിൽ
 സപുത്രഭായ്ക്കു സന്മാർഗ്ഗം
 ഞങ്ങൾപോരട്ടെ രാമവ!
 തപോവനത്തിൽ, ഭർഗ്ഗത്തിൽ,
 കടലിൽ, പുഴയിങ്കലോ,
 ഞങ്ങൾ തേ ത്രാജ്യമല്ലെങ്കിൽ
 കൊണ്ടുപോകീശമുറുമേ.

ഇതുഞങ്ങൾക്കു നൽകിതി-
 യിതുഞങ്ങൾക്കു നൽകരം
 ഞങ്ങൾക്കുപ്രീതിയുണ്ടെന്നു-
 മങ്ങേപ്പിന്തുടരാൻ നൃപ!”

(വാ-രാ)

പൌരന്മാരുടെ കൈതുകത്തെ രാമചന്ദ്രൻ ഭഗവപ്പെടുത്തിയില്ല. അദ്ദേഹമത്ത് പൂണ്ണമായി സമ്മതിക്കുന്നതൊന്നു ചെയ്തു. പൂർവ്വനിശ്ചയാനുസരണേന കുശലവന്മാരോടുകൂടി കോസലത്തിലും ഉത്തരദിക്കിലും അധിപതികളാക്കി അഭിഷേകം കഴിച്ചു. ആ പൊന്നുണ്ണികളെ മടിയിലിരുത്ത ശിരസ്സിൽ മുകൾ അനവധി സമ്മാനങ്ങളോടും ചതുരം ഗവാഹിനിയോടുംകൂടി അതാതു പുരികളിൽത്തന്നെ വാഴിക്കയും ചെയ്തു. അനന്തരം ശത്രുഘ്നന്റെ അരികിലേയ്ക്കു ദൂതന്മാരേയും നിയോഗിച്ചു.

അലസന്മാരല്ലാത്ത ദൂതന്മാർ അരികുവേഗത്തിൽ യാത്ര ചെയ്ത് മധുരയിൽചെന്നു, അയോദ്ധ്യയിലെ സംഭവങ്ങളൊന്നും വിടാതെ ശത്രുഘ്നനെ ബോധിപ്പിച്ചു. ലക്ഷ്മണത്യാഗം, രാമപ്രതിജ്ഞ, കുശലവാദിഷേകം, പൌരാനുഗമനം എന്നിവയെല്ലാംകൂടി അത്യുഗ്രമായ സ്ഥിതിഗതിയെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ച് ആ മഹാരഥന്റെ മനംവെട്ടു വെണ്ണിപ്പിടഞ്ഞു. വേഗത്തിൽ ശത്രുഘ്നൻ പെരേരേയും വാല്യനേയും മറ്റും വരുത്തി വർത്തമാനമെല്ലാംപറഞ്ഞു, താനും സഹോദരന്മാരോടുകൂടി യാത്രചെയ്യാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന വിവരം ധരിപ്പിച്ചു. സുബാഹുവെന്ന മുത്തപുത്രനെ മധുരയിലും, ശത്രുഘ്നാതിയെ വിദിശാരാജ്യത്തിലും വാഴിക്കാനും അദ്ദേഹം നിശ്ചയപ്പെടുത്തി. ഉദ്ദേശംപോലെ

യൊക്കെ അന്നുതന്നെ നടത്തിയശേഷം ശത്രുപുൻ ഒറ്റത്തേരിലേറി അയോധ്യയിലേയ്ക്കു പോരികയും ചെയ്തു.

ജപലദഗ്നിപോലെ മുനിസേവിതനായി വാഴുന്ന രാമന്റെ സന്നിധിയിൽവന്ന് കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട് ആ ധർമ്മവീരൻ പറയുകയാണ്:—“മഹാത്മൻ, പുത്രക്കായി ഞാൻ രാജ്യം പകുത്തുകൊടുത്താണ് പോന്നിരിക്കുന്നത്. അങ്ങനെ പിൻതുടരാൻ ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ ആശയ്ക്കു് അവിടുന്ന് വിചിന്തകാരിയാകയില്ലെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

ശത്രുപുനന്റെ ദുഷാഭിസന്ധിയെ കേട്ടു് ‘അങ്ങിനെതന്നെ’യെന്നു രാമൻ സമ്മതിച്ചു. അപ്പോഴേയ്ക്കും അനവധി വാനരന്മാരും അരക്കരും അവിടെ കൂടുകൂട്ടമായി വന്നുകൂടി. രാമനോടുകൂടി വിണ്ണുറുവാൻവന്നവരാണ്വരെല്ലാം. ദേവചിന്തസ്വാദികളും ആ സംഘത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. സുഗ്രീവാശ്രയ വാനരരെല്ലാം അനുയാനത്തിന്നു രാമനോടനുവാദംചോദിക്കയും രാമനതു സംവദിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ അനുവാദത്തെ അരക്കന്മാർക്കും രാമൻ നൽകി. അനന്തരം വിഭീഷണനോടു്, “പ്രജകളുജ്ജിടത്തോളംകാലം—സൂര്യചന്ദ്രന്മാരും ഭൂമിയുമുജ്ജിടത്തോളംകാലം—എന്റെ ചരിതം ലോകം ബഹുമാനിക്കുന്നിടത്തോളംകാലം—മുഴുവൻ നീ ലങ്ക ഭരിച്ചു സുഖമായി വാഴുന്നതാണ്. ധർമ്മീതിക്കു പ്രജാരേണം നടത്തുകയും, ഇക്ഷ്വാകുക്കുലദൈവത്തെ പൂജിക്കുകയും ചെയ്യുക” എന്നരുളിച്ചെയ്തു.

വിഭീഷണൻ നരകശിരസ്സനായി ഒരു കുല്പനകേട്ടു. പിന്നീട് രാമൻ മാരുതിയെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു:—“നീ ഇപ്പോൾ ജീവത്യാഗത്തിനായി മുതിരരുത്. രാമചരിതം ലോകത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്നിടത്തോളംകാലം എന്റെ വാക്യത്തെ പ്രമാണമാക്കി നീ ജീവിക്കണം.” ഹനുമാൻ തല കുനിച്ചു അതേറ്റുപറഞ്ഞു. പിന്നെ ജാംബവാനോടും മൈന്ദേപിവിദരോടും “കാലേയകാവംഗവരെ” ഇരിക്കാൻ അദ്ദേഹം അജ്ഞാപിച്ചു. ബാക്കിയുള്ള സകലപേരോടും തന്റെ കൂടെ പോണുകൊള്ളുന്നതിനും അനുവദിച്ചു.

അടുത്തദിവസം പുലരിപ്പൂർപ്പാടോടുകൂടി എല്ലാവരും ഉണൺഴുന്നേറ്റ് സ്നാനാഭിധിയികളെല്ലാം ചെയ്ത ശേഷം മഹാപ്രസ്ഥാനത്തിന്നു സന്നദ്ധരായി. രാമൻ അജ്ഞാപിച്ചു:—

“ദിപ്താനിരോമൗഢ്യംകൊണ്ടു
മുൻനടക്കട്ടെ നന്തൻ
മഹാപഥത്തിൽ ശോഭിക്കും
വാജപേയാതപത്രവും.”

മഹാപ്രസ്ഥാനോചിതങ്ങളായ സർവ്വവിധികളും വസിഷ്ഠൻ ഉടൻതന്നെ നടത്തി. അനന്തരം നേരിയൊരു വസ്രം ചൂറി ബ്രഹ്മഭാവനപ്പൂണ്ടു, അംഗുലികളിൽ ദർഭവിണച്ചിട്ടു നിശ്ശബ്ദനായി നിസ്സുഖനായി സൂര്യപ്രഭനായ രാമദേവൻ ആ ഗേഹംവിട്ടിറങ്ങിപ്പോയി.

“താമരതൻകയ്യിലേന്തി സ്മിതംചെയ്തു
രാമന്റെ ദക്ഷിണദാഗത്തു ലക്ഷ്മിയും

വാമഭാഗേന നിന്നാർ ഹ്രീമഹാദേവിയും
 സാമോദമാവ്യവസായഗ്രാമങ്ങളും
 വിപ്രവേഷണ ഗായത്രിയോങ്കാരങ്ങൾ
 സുപ്രസന്നചക്ഷുർക്കാരവുമങ്ങനെ,
 യോഗ്യരാമമുനിഭൂസുരന്മാർക്കും
 സ്വർഗ്ഗപാതിൽ തുറന്നൊന്നെത്തുടൻപോയ്,
 ശുദ്ധാന്തനാരികൾ, ദാസികൾ, കുട്ടികൾ
 വൃദ്ധരെന്നിങ്ങനെ യേചരുംപോയിനാർ,
 ശീമാൻഭരതനും ശത്രുഘ്നനും നിജ-
 പ്രേമധാമങ്ങളോടൊത്തു നടക്കുമ്പോൾ.
 പുത്രഭാര്യാദികളൊത്തുപരമാപവി
 പിൻതിരിഞ്ഞു രാമചന്ദനം നാമനെ.
 വാനരാക്ഷസഗോപക്ഷിപുന്ദര്യം
 മാനസാനന്ദന പിൻതുടർന്നുദ്ദതം.

(സ്വപ്നം)

എന്തിനധികം പറയുന്നു!!

“ജീവനുള്ളൊന്നു ചെറുതുകാണാകുന്നിലയോദ്ധ്യയിൽ
 തിര്യക്കുകളുമാട്ടു പിന്തുടർന്നിതുരാമനെ.”

(വാ-രാ)

ആ വലിയ സാമം മന്ദമന്ദം നടന്ന് അയോദ്ധ്യയിട്ട്
 ഒരു കാതം വഴികടന്നുപോയി. അവിടെനിന്ന് അല്പമാണ്
 പടിഞ്ഞാട്ടേയ്ക്ക് തിരിഞ്ഞ സമയം പുണ്യജലം നിറഞ്ഞ സ
 രയൂനദി കാണപ്പെട്ടു. അന്തരാത്രികപരിവൃതനായ രാമഭ
 ദ്രൻ ആ പുണ്യനദിയുടെ കരയിൽ ചെന്ന് അതിന്റെ പ്ര
 വാഹരാമണീയകത്തെ നോക്കി കൺകുളിർത്ത് നിൽക്കൊ
 ണ്ടു. അന്നുതന്നെ മുനിഭവസമേതനായ പിതാമഹൻ അ

വിടെ വന്നെത്തി. ദിവ്യവിമാനങ്ങൾ ആകാശമണ്ഡലത്തിൽ നിരന്നു. ദിവ്യതേജോനിരകൊണ്ട് അന്തരിക്ഷം ജ്യോതിർമയമായിച്ചമഞ്ഞു. സുരഭിലമായ ഒരു പുന്തെന്ന് സുഖകരമാംവണ്ണം വീശി. വാനവരാൽ ചൊരിയപ്പെട്ട പൂനിര പച്ചതാകൃതിയിൽ ഭർശിക്കപ്പെട്ടു. അപ്പുറം പൂവും ഗാനാലാപം ചെയ്തു. ദിവ്യപ്പെരുപറയുടെ തുളുവ നിന്നാദം ദിക്കെങ്ങും മുഴങ്ങി. തൽക്ഷണം സരയൂനദിയിലേയ്ക്ക് കുതിച്ചു ചാടാനായി രാമനൊരുങ്ങുന്നതുകണ്ട് ബ്രഹ്മദേവൻ പറഞ്ഞു:—

“വിഭുജ്ഞാ, വരിക ഭദ്രം തേ
ഭാഗ്യാൽ നീ വന്നു രാഘവ!
ദേവശ്രീ സോദരരുമായ്
സ്വപ്നം മെയ്യാണ്ടുകൊൾക നീ.
ഇച്ഛിപ്പതേതാ, സ്വപ്നംമെയ്യാണ്ടുകൊൾക മഹാഭുജ!
തേജസ്വിൻ വൈഷ്ണവമതോ,
ശാശ്വതബ്രഹ്മരൂപമോ,
ലോകത്തിൻഗതി നീ ദേവ!
നിന്നെയൊരുമറിഞ്ഞിടാ
പണ്ടേ നീ വേട്ടൊരു നെടും
കണ്ണാളാം മായയെന്നിയേ
അചിന്ത്യമായജരമാം
നിത്യമാംഭൂതമാണു നീ
ഇച്ഛിക്കും സ്വപ്നമെയ്യാണ്ടുകൊൾക താൻ താൻ മഹാഭുജേ!”

(വാ—രാ)

പിതാമഹോക്തിയെ ബഹുമാനിച്ച് ശ്രീരാമൻ സോദാസമേതനായി ഉടൻതന്നെ വിഷ്ണുതേജസ്സിൽ നില്പിനായി. ദേവകളെല്ലാംപേരും അദ്ദേഹത്തെ പരിപൂജിച്ചു. പാപരഹിതമായിത്തീർന്നു സപർഗ്ഗലോകം സന്തോഷനിമഗ്നമായി. വിഷ്ണുരൂപിയായ രഘുനാഥൻ അനന്തരം ബ്രഹ്മാവിനോടടുത്തിട്ടെഴുതുന്നത്:—“ഈ നില്ക്കുന്ന സകലജീവജാലങ്ങൾക്കും ഉടൻതന്നെ ഒരു പുതിയ ലോകം നിശ്ചയിക്കണം. സുധീരമായ ഇവർ സ്പോഹശക്തിയുടെ പ്രേരണനിമിത്തം എന്നെ പിൻതുടൻപരാണ്. ഭക്തരും എനിക്കുവേണ്ടി ശരീരത്യാഗം ചെയ്യുന്നവരുമാണിവർ.”

ബ്രഹ്മാ —“ഇവരെല്ലാം സന്താനകന്മെന്ന് പേരായ ലോകത്തെ പ്രാപിക്കും. കേവലമൊരു തിര്യക്കായാലും ഭവദീയസ്മരണിയിൽ ലയിച്ച് പ്രാണൻവിടുന്നപക്ഷം ആ ലോകത്തെത്തന്നെ പ്രാപിക്കാതിരിക്കയില്ല.

ഏതേതു ദേവയോനികളിൽ നിന്നാണോ വാനരന്മാർ മണ്ണിൽ പിറന്നതു അവരെല്ലാം അതാതു പദങ്ങളിൽത്തന്നെ ചെന്നുചേർന്നു. സുഗ്രീവൻ നേരേ ആദിത്യമണ്ഡലത്തിൽ മറഞ്ഞു. മറ്റു വാനരന്മാർ സരയൂസരിത്തിലിറങ്ങിമുങ്ങി. ഭ്രൗതികമായ ദേഹം പെടിഞ്ഞു അവർ വിമാനഭപാരാ വിണ്ണറി. അവർ ദേവലോകാതിഥികളായിത്തീർന്നു. അതെല്ലാംകണ്ടു കരൾകളിൽ രാമചന്ദ്രൻ ശ്രീഭൂപരീതനായി വൈകുണ്ഠം പൂക്കുകയും ചെയ്തു.

